

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ЗАКЛАД «ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ К. Д. УШИНСЬКОГО»**

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

МОРГУН ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРІВНА

УДК: 378:81'25-051:81'27:811.581:005.336(043)

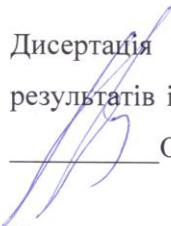
ДИСЕРТАЦІЯ

**ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ**

011 Освітні, педагогічні науки

Подається на здобуття наукового ступеня доктора філософії

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

 О. О. Моргун

Науковий керівник: Попова Олександра Володимирівна, докторка педагогічних наук, професорка

Одеса – 2024

Анотація Abstract

Олександра МОРГУН. *Формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.* Кваліфікаційна праця на правах рукопису. Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки. Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського». Одеса, 2024.

У дисертаційному дослідженні репрезентовано комплекс вирішення наукової проблеми та перевірено педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

На підставі наукового опрацювання розглядається питання лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови у контексті науково-методичних аспектів, включаючи структуру, складові та фактори, що впливають на її формування; проводиться аналіз чинних нормативних документів, зокрема стандарту вищої освіти України, навчальних програм, що свідчить про перетворення освітньої системи, яка піддається впливу глобалізаційних інтеграційних процесів у соціально-культурній сфері. Зміни в освітньому просторі країни детермінували перегляд вимог до професійної компетентності фахівців, які активно взаємодіють у міжнародних та міжкультурних комунікаціях.

На основі одержаних даних уможлиблюється визначення теоретичних засад формування та сучасного стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови засобами китайськомовних класичних художніх оповідних творів: оповідань, легенд, міфів, притч, казок, а також поетичних творів, у яких значне місце посідають китайські фразеологічні одиниці чен'юй (мовні кліше), афоризми та вислови китайських філософів, інформація соціокультурного характеру щодо китайських традиційних свят, церемоній, ритуалів, етикету, релігій, страв та мистецтва; визначаються критерії та показники оцінювання сформованості

лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти; характеризуються рівні сформованості цієї компетентності у межах китайської мови.

Аналіз першоджерел дозволив визначити досліджувану компетентність як якісно-результативну характеристику особистості, що формується під час навчання через засвоєння знань, умінь та досвіду і здатність їх застосовувати на практиці. Лінгвокультурну компетентність майбутніх перекладачів розглядаємо як здатність володіти інтегрованим комплексом знань і вмінь лінгвістичного та культурного характеру. Складовими цієї компетентності є національно-культурна спадщина, літературність і мовний скарб Китаю та України. Формування лінгвокультурної компетентності ґрунтується на лінгвокультурологічному підході, що враховує культурні, мовні, соціокультурні та етнографічні аспекти. Застосований підхід передбачає вивчення специфіки китайської філософії та культурного простору Китаю й України крізь призму китайської та української мов, що відображається в культурному дискурсі.

З'ясовано теоретичні передумови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (філософсько-культурологічні детермінанти Китаю, постулати конфуціанства, ідеї національно-патріотичного характеру, культурна спадщина КНР) надали підстави для добору та комбінування змісту експериментального навчання.

Аналіз сучасного стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови виявив необхідність оновлення й оптимізації змісту освітніх програм, навчальних планів і робочих програм з іноземних мов, зокрема китайської; розробки відповідного навчально-методичного супроводу формування компетентності, що досліджується (програм, підручників, навчальних посібників нового покоління, методичних рекомендацій з опанування китайської мови та культури тощо), з урахуванням потреб міжкультурної комунікації народів України і Китаю. У мовленнєвій поведінці здобувачів вищої освіти виявлено брак знань з досліджуваних аспектів, спостерігалася неадекватність

тлумачення культурологічно-маркованих мовних одиниць та відсутність досвіду міжкультурної комунікації, що запобігає коректному розумінню культурологічних особливостей, спричиняє непорозуміння та виникнення конфліктів під час спілкування з носіями іноземної мови.

Визначено критерії оцінювання рівнів лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови: культурно-просвітницька компетенція (з показниками: філософсько-культурологічний, конфуціансько-орієнтований), літературно-художня компетенція (з показниками: фольклорно-етнографічний, лірико-прозаїчний), порівняльно-культурологічна компетенція (з показниками: освітньо-культурний, національно-культурний) та професійно-комунікативна компетенція (з показниками: лінгво-комунікативний, перекладацько-діяльнісний). Специфіковано рівні сформованості компетентності (високий, достатній, задовільний і низький).

Доведено, що формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти відбувається ефективно за умови реалізації таких педагогічних умов: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; забезпечення єдності аудиторних і позааудиторних форм організаційної діяльності здобувачів вищої освіти з китайськомовних дисциплін, з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

На підставі теоретичного дослідження і результатів констатувального етапу експерименту було розроблено модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка охоплює сукупність динамічно пов'язаних складників (мета; завдання; принципи, форми, методи, прийоми, засоби навчання; педагогічні умови). Реалізація

моделі здійснювалася поетапно. Всі педагогічні умови реалізовувалися інтегровано на кожному етапі у процесі вивчення китайської мови і культури крізь призму рідної (української) мови і культури.

Метою *першого* – *пізнавально-накопичувального* – етапу було озброєння здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями щодо основ духовної культури китайців і особливостей східної мовної і культурної систем; збагачення словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою; формування навичок розпізнавання, розуміння та відтворення інформації лінгвокультурного характеру; *другого* – *практико-діяльнісного* – етапу було поглиблення знань здобувачів вищої освіти про східну культуру; удосконалення навичок та вмінь щодо знаходження інформації лінгвокультурного характеру в китайськомовних текстах і відтворення її у власному мовленні, пояснення експліцитної й імпліцитної складової змісту тексту, порівняння фактів, явищ різних мов та культур, знаходження перекладацьких відповідників; *третього* – *продуктивно-творчого* – етапу було удосконалення вмінь сприймання та інтерпретування лінгвокультурної інформації, вилученої з неадаптованих художніх текстів (усного мовлення); розвиток умінь продукування та перекладу висловлювань (текстів) з лінгвокультурною інформацією, самостійного розв’язування культурологічно спрямованих завдань у ході перекладацької інтеракції.

На всіх етапах у процес навчання здобувачів вищої освіти впроваджувалася розроблена система вправ, що складалася з трьох підсистем: *ознайомлювальної*, мета якої полягала в набутті знань культурологічної спрямованості як базисних передумов підготовки до перекладацької діяльності в межах міжкультурної комунікації; *операційної*, мета якої передбачала формування навичок і вмінь виявляти, адекватно інтерпретувати та відтворювати національно-марковані елементи та явища в контексті крос-культурної комунікації за умови спеціально створеного комунікативного мотиву; *конструктивно-перекладацької*, мета якої націлювала здобувачів вищої освіти на креативне застосовування знань

культурологічної спрямованості у перекладацькій практичній діяльності, а також на самостійне вирішення перекладацьких завдань у ході міжкультурної комунікації.

Доведено, що реалізація моделі й експериментальної методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови дозволила досягти позитивних змін у рівнях прояву окресленого феномена у здобувачів вищої освіти експериментальної групи порівняно з контрольною.

Так, на прикінцевому етапі експерименту високого рівня сформованості лінгвокультурної компетентності дістало 16,54% майбутніх перекладачів (було 0,34%), на достатньому опинилося 56,76% респондентів (було 21,0%), задовільний рівень виявили 23,99% здобувачів вищої освіти (було 49,29%), на низькому рівні залишилося 2,71 % респондентів (було 29,37%). У контрольній групі також відбулися позитивні, але незначні зміни. Так, високий рівень зафіксовано у 1,75% здобувачів вищої освіти (було 0,3%), достатній рівень – у 22,38% (було 21,29%), задовільний рівень – у 49,6% (було 49,1%), низький рівень – у 26,27% (було 29,31%).

Згідно з результатами дослідження, експериментально доведено, що реалізація педагогічних умов і впровадження моделі та методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови дозволили досягти суттєвих змін у рівнях сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти експериментальної групи порівняно зі здобувачами вищої освіти контрольної групи.

Ключові слова: здобувач вищої освіти, ЗВО, компетенція і компетентність, лінгвокультурна компетентність, міжкультурна компетентність, культурологічний підхід, критерії оцінювання, вища професійна освіта, вивчення іноземної мови, мовний та мовленнєвий матеріал, здобувачі мовних спеціальностей, перекладач китайської мови, педагогічні умови.

Список опублікованих праць за матеріалами дисертації

1. **Popova O., Morhun O.** The development of Ukrainian university students' discourse-oriented translation competence in Chinese and English as foreign languages Forum for Linguistic Studies, 2023, Vol. 5, Issue 1. P. 130-159.

DOI: <https://doi.org/10.18063/fls.v5i1.1622>

2. **Krotik K. & Morhun O.** The Development of Intercultural Competence of Secondary School Pupils and University Students. //Arab World English Journal. ISSN 2229-9337. Special Issue on Covid 19 Challenges April 2021 // Web of Science. P. 244-263.

DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/covid.19>

3. **Моргун О. О.** «Лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови: сучасний стан сформованості» Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 1 (142). Одеса, 2023 // Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Issue 1 (142). Odesa, 2023. P. 67-73.

DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-1-9>

4. **Morhun O.** Translator-Orientalist: The Philosophical and Pedagogical Paradigm of Profession-Oriented Speech Training in a Higher Pedagogical Educational Institution of Ukraine Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine// Issue № 8, ISSN 2414-4746, 2022. P. 204-212. Available at: <http://surl.li/qlpkl>

5. **Morhun O.** Components of Future Chinese Translators' Profession-Related Skills. Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine// Issue № 7, ISSN 2414-4746, 2021. P. 90-98 Available at: <http://surl.li/qlpkt>

6. **Morhun O.** Translator-Orientalist: The Philosophical and Pedagogical Paradigm of Profession-Oriented Speech Training in a Higher Pedagogical Educational Institution of Ukraine// Modern Vectors of Science and Education

Development in China and Ukraine// Issue № 4, ISSN 2414-4746, 2021. P. 129-140 Available at: <http://surl.li/qqlhy>

7. **Моргун О.** Модернізація трансформацій системи освіти у сучасному світі/ The Modernization Transformation of Educational System in the Contemporary World// Міжнародна науково-практична конференція «Психолого-педагогічний супровід підготовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти», Одеса : Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського (кафедра теорії і методики дошкільної освіти), 2022, 06.06.2022 року.

8. **Morhun O.** Teaching Vocabulary at the Primary Level (based on the material taken from the textbook "New Practical Chinese Textbook", Lesson 8) Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал. – Випуск 5.- Харбін : Харбінський інженерний університет, 2022. Pp 100-103.

9. **Morhun O.** The Competence-Based Approach to Professional Training of the Future Linguists/Interpreters in a Multicultural Environment. Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі: Міжнародний журнал. – Випуск 4. – Харбін: Харбінський інженерний університет, 2021. P. 74-77.

10. **Стоянова Т. В., Моргун О. О., Закопайло Д. С.** Труднощі перекладу китайськомовних антропонімів українською мовою. XXX Conference, June, 15.18.2021. London, England.

11. **Krotik K. & Morhun O.** The development of intercultural competence of secondary school pupils and university students. 7th International EUROKD Conference on Education, Psychology, and Behavioral Science (EPBS-2020). London, UK, 2020. P 94.

Abstract

Oleksandra MORHUN. Formation of linguocultural competence of future Chinese-language translators under conditions of university education.

Qualification work on the rights of a manuscript. The dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Philosophy in specialty 011 Educational, pedagogical sciences. The State institution “South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky”. Odesa, 2024.

The complex solution to the scientific problem is presented in the dissertation research; the pedagogical conditions for forming linguocultural competence of future translators of the Chinese language are verified.

Within scientific framework, the issues related to linguocultural competence of future translators of the Chinese language are considered in the context of scientific and methodological aspects, including the structure, components and factors influencing its formation; an analysis of current normative documents is carried out, in particular the Standard of Higher Education of Ukraine, educational programs, which indicates the transformation of the educational system which is exposed to the influence of globalization and integration processes in social and cultural spheres. Changes in the educational space of the country determined the revision of the requirements to the professional competence of specialists who actively interact in international and intercultural communications.

On the basis of the obtained data, it was possible to determine the theoretical foundations for the formation of the linguocultural competence of future translators of Chinese as well as its current proficiency level by means of Chinese classical artistic narrative works: stories, legends, myths, parables, fairy tales, alongside poetic works in which Chinese phraseological units “成语/chéngyǔ” (linguistic clichés) occupy a significant place, aphorisms and sayings of Chinese philosophers, sociocultural information about Chinese traditional holidays, ceremonies, rituals, etiquette, religions, cuisine and art; criteria and indicators for evaluating the development state of the linguocultural competence of university students have been determined; the proficiency levels of the competence under study have been characterised.

The analysis of primary sources enabled us to define the investigated competence as a quality-resultative characteristic of the personality, which is

formed while being trained through the assimilation of knowledge, skills and experience alongside the ability to apply them in practice. We correlate the linguocultural competence of future translators with the ability to possess an integrated complex of linguistic and cultural knowledge and skills. The components of this competence are as follows: the national and cultural heritage, literature and language treasure of China and Ukraine. The development of linguocultural competence is based on the linguoculturological approach which encompasses cultural, linguistic, sociocultural and ethnographic aspects. The applied approach involves studying the specifics of Chinese philosophy and the cultural space of China and Ukraine through the prism of the Chinese and Ukrainian languages, which is reflected in the cultural discourse.

The theoretical prerequisites for the formation of the linguocultural competence of future translators of Chinese (philosophical and cultural determinants of China, the postulates of Confucianism, the ideas of national and patriotic nature, the cultural heritage of the P.R.C.) provided the grounds for selecting and combining the content of the experimental training.

The analysis devoted to the current proficiency state of the linguocultural competence of future translators of Chinese enabled us to reveal the need to update and optimise the content of educational programs, curricula and syllabi in foreign languages, in particular Chinese; to elaborate appropriate educational and methodological support providing for the development of the competence under investigation (programs, textbooks, innovative study guides, methodological recommendations for mastering the Chinese language and culture, etc.), taking into account intercultural communication needs of Ukrainians and Chinese. In the speech behaviour of higher school students, there have been revealed lack of knowledge regarding the studied aspects, inadequate interpretation of culture-marked language units as well as lack of experience in intercultural communication, which prevents from the correct understanding of cultural features, causes misunderstandings and conflicts while communicating with native speakers.

The criteria for assessing the proficiency levels of future Chinese translators' linguocultural competence have been determined: cultural and educational competence (with indicators: philosophical-cultural, Confucius-oriented), literary and artistic competence (with indicators: folklore-related and ethnographic, lyrical and prosaic), comparative-culturalological competence (with indicators: educational and cultural, national and cultural) and profession-oriented communicative competence (with indicators: linguistic and communicative, translation- and activity-based). The proficiency levels demonstrating the linguocultural competence development have been specified (high, sufficient, satisfactory and low).

It has been proved that the development of the future Chinese translators' linguocultural competence in the framework of university education takes place effectively if these pedagogical conditions are implemented: provision for the systematic, comprehensive and step-by-step training of future translators in linguistic and cultural aspects within the framework of studying the Chinese language; reflection of educational and philosophical ideas, literary and artistic heritage, national and cultural values in the content of the training aimed at future translators; provision for the unity of curricular and extracurricular forms of higher school students' organizational activity within Chinese-speaking disciplines focusing on their active self-guided work.

On the basis of theoretical research and the results of the ascertaining stage of the experiment, a model aimed at the formation of the linguocultural competence of future translators of Chinese has been developed; it includes a set of dynamically interrelated components (purpose; tasks; principles, forms, methods, means of teaching/learning; pedagogical conditions). The implementation of the model was carried out in stages. All pedagogical conditions were implemented in an integrated manner at each stage in the process of learning the Chinese language and culture through the prism of the native (Ukrainian) language and culture.

The purpose of *the first – cognitive and accumulative – stage* was to provide the higher school students with theoretical knowledge about the foundations of the

spiritual culture of the Chinese alongside the peculiarities of the Oriental linguistic and cultural systems; to enrich the university students' vocabulary with culture-marked words; to form the skills to recognise, understand and reproduce linguistic and cultural information; *the second – practice- and activity-based – stage* was aimed at deepening the university students' knowledge about the Oriental culture; improving skills and abilities in finding information of a linguistic and cultural nature in authentic Chinese texts and reproducing it in their own speech, explaining the explicit and implicit content of the text, comparing facts, phenomena of different languages and cultures, finding translation equivalents; *the third – productive-creative – stage* was targeted to the improvement of the ability to perceive and interpret linguistic and cultural information extracted from non-adapted artistic texts (oral speech); development of the skills to produce and translate statements (texts) containing linguistic and cultural information, to solve culture-oriented tasks independently during translation interaction.

At all stages, the developed system of exercises, consisting of three subsystems, was introduced into the learning process of higher education students: the *introductory* one, the purpose of which was to acquire culture-oriented knowledge as the basic prerequisites for preparing for translation activities within the framework of intercultural communication; the *operational* one, aimed at developing the skills and abilities to identify, adequately interpret and reproduce nation-marked elements and phenomena in the context of cross-cultural communication under condition of a specially created communicative motive; the purpose of the *constructive translation-based* one was to train the higher school students in applying culture-oriented knowledge creatively in translating/interpreting practice, as well as in solving translation/interpretation tasks independently in the course of intercultural communication.

It has been proved that the implementation of the model and experimental methodology aimed at forming the future Chinese translators' linguocultural competence made it possible to achieve positive changes at the levels of manifestation of the described phenomenon by the higher school students of the

experimental group (EG) compared to the higher school students constituting the control group (CG).

According to the results of the study, it was experimentally proved that the implementation of the pedagogical conditions and the introduction of the model and methods facilitating the formation of the future Chinese translators' linguocultural competence made it possible to achieve significant changes in the proficiency levels of the EG students' linguocultural competence compared to those ones of the CG students.

Keywords: higher school student, higher education establishments, competency and competence, linguocultural competence, intercultural competence, culturalological approach, evaluation/assessment criteria, higher profession-oriented education, foreign language learning, linguistic and speaking-based material, students majoring in Philology/Linguistics, Chinese language translator, pedagogical conditions.

The list of published works based on dissertation materials

1. Popova O., Morhun O. The development of Ukrainian university students' discourse-oriented translation competence in Chinese and English as foreign languages Forum for Linguistic Studies, 2023, Vol. 5, Issue 1. P. 130-159.

DOI: <https://doi.org/10.18063/fls.v5i1.1622>

2. Krotik K. & Morhun O. The Development of Intercultural Competence of Secondary School Pupils and University Students. //Arab World English Journal. ISSN 2229-9337. Special Issue on Covid 19 Challenges April 2021 // Web of Science. P. 244-263.

DOI: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/covid.19>

3. Мопрын О. О. «Linguocultural competence of future Chinese translators: the current state of its development» // Scientific bulletin of South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky. Issue 1 (142). Odesa, 2023. P. 67-73.

DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-1-9>

4. **Morhun O.** Translator-Orientalist: The Philosophical and Pedagogical Paradigm of Profession-Oriented Speech Training in a Higher Pedagogical Educational Institution of Ukraine Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine// Issue № 8, ISSN 2414-4746, 2022. P. 204-212. Available at: <http://surl.li/qlpkl>
5. **Morhun O.** Components of Future Chinese Translators' Profession-Related Skills. Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine// Issue № 7, ISSN 2414-4746, 2021. P. 90-98
Available at: <http://surl.li/qlpkt>
6. **Morhun O.** Translator-Orientalist: The Philosophical and Pedagogical Paradigm of Profession-Oriented Speech Training in a Higher Pedagogical Educational Institution of Ukraine// Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine// Issue № 4, ISSN 2414-4746, 2021. P. 129-140 Available at: <http://surl.li/qqlhy>
7. **Morhun O.** The Modernization Transformation of Educational System in the Contemporary World// International Scientific and Practical Conference "Psychological and Pedagogical Support for the Training of Future Specialists in Higher Education Institutions", Odesa: State Institution "South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky (the Department of Theory and Methodology of Preschool Education), 2022, 06.06.2022.
8. **Morhun O.** Teaching Vocabulary at the Primary Level (based on the material taken from the textbook "New Practical Chinese Textbook", Lesson 8)) Actual problems of philology and professional training of specialists in a multicultural space: International Journal. – Issue 5.- Harbin: Harbin Engineering University, 2022. P. 100-103.
9. **Morhun O.** The Competence-Based Approach to Professional Training of the Future Linguists/Interpreters in a Multicultural Environment. Actual problems of philology and professional training of specialists in a multicultural space: International Journal. – Issue 4.- Harbin: Harbin University of Engineering, 2021. P. 74-77.

10. **Stoyanova T., Morhun O., Zakopailo D.** Difficulties of translating Chinese anthroponyms into Ukrainian. XXX Conference, June, 15.18.2021. London, England.
11. **Krotik K. & Morhun O.** The development of intercultural competence of secondary school pupils and university students. 7th International EUROKD Conference on Education, Psychology, and Behavioral Science (EPBS-2020). London, UK, 2020. P 94.

ЗМІСТ

АНОТАЦІЯ	2
ВСТУП	17
РОЗДІЛ I. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ	25
1.1. Лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови як педагогічна проблема	25
1.2. Навчально-методичне забезпечення підготовки майбутніх перекладачів китайської мови у лінгвокультурному аспекті	60
1.3. Сучасний стан сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови	82
Висновки з першого розділу	102
Список використаних джерел до першого розділу	105
РОЗДІЛ II. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ	125
2.1. Педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови	125
2.2. Модель та експериментальна методика формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови	149
2.3. Результати експериментального дослідження з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та їх аналіз	210
Висновки з другого розділу	246
Список використаних джерел до другого розділу	249
ВИСНОВКИ загальні	254
ДОДАТКИ	259

ВСТУП

Актуальність теми дослідження зумовлена міжнародними контактами України і Китаю, які розвиваються останні 25 років досить динамічно. Це пов'язано, насамперед, із світовими політичними, економічними, культурними інтеграційними процесами; важливим значенням Китаю на світовому ринку; програмами співпраці Центрально-Східної Європи й Китаю «16+1», «Пояс і шлях», «Морський Шовковий шлях XXI століття», «Економічний пояс шовкового шляху» тощо, запровадженими Урядом КНР з метою організації плідного співробітництва з країнами Заходу; динамічністю реалізації Міжнародних освітніх проєктів, таких як-от: «Інститут Конфуція», «Альянс українських і китайських університетів», «China-Ukraine Campus Fund» з метою посилення інтернаціоналізації освітнього простору. Визнання прогресивних надбань Китаю зумовлює необхідність досягнення взаєморозуміння і співпраці з цією нацією, вивчення її мови та культури. У зв'язку з цим виникає необхідність підготовки висококваліфікованих фахівців у галузі сходознавства для сприятливих взаємовідносин між двома країнами.

У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», документі «Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2021-2031 роки», указі Президента України «Про вдосконалення вищої освіти в Україні» (від 3.07.2020 № 210/2020) акцентується на культуро-центричності, збереженні національно-культурних, виховних традицій, гуманізації освіти, розвитку творчої особистості, орієнтації на входження у світовий просвітницький та науковий простір. Логічно виникає потреба адаптувати наявні педагогічні технології в галузі підготовки перекладачів-сходознавців під формат модифікованих тенденцій освіти. Водночас, питання ефективної фахової підготовки майбутніх перекладачів китайської та української мов ще недостатньо вивчено в сучасній теорії педагогіки. У межах професійної підготовки перекладачів пріоритетного значення сьогодні набуває вивчення

змісту національно-культурних сфер двох країн (КНР і України), дослідження естетичних цінностей носіїв мови, подолання культурних розбіжностей різномовних комунікантів, що надасть можливість забезпечити повноцінне міжкультурне спілкування представників різних націй.

Ступінь наукової дослідженості проблеми. Поширення українсько-китайських контактів зумовило потребу в висококваліфікованих перекладачах китайської мови, які професійно володіють не тільки китайською мовою, а й глибоко обізнані з культурою країни Піднебесної.

Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх перекладачів розкрито в роботах таких учених, як: С. Денисової, Р. Зорівчак, В. Карабан, Т. Корольової, І. Корунець, Л. Лі, Ю. Найда, О. Панченко, А. Пім, О. Ребрій, Л. Черноватий та ін. Особливості практичної підготовки перекладачів представлено в працях: Дж. Вудсворт, Дж. Деліс, Д. Джайл, Н. Кашіріна, І. Халєєва, Чен Да, Чен Лілі, Ян Чжунсін, К. Шефнер та ін. Досліджувалися особливості методики викладання усного послідовного (С. Баранова, І. Котлярова, Н. Ковальчук, А. Мартін, Т. Ніколаєва, Є. Червінко, Л. Цвяк), синхронного (С. Алексєєва, Н. Зінукова, С. Максимов, Г. Мірам, А. Ольховська, М. Писанко, Д. Селескович), письмового (М. Волчанська, В. Ігнатенко, Т. Кавицька, Т. Пасічник) перекладу. Вивчалась професійно-мовленнєва підготовка перекладачів в умовах університетської освіти (О. Попова, Чжуан Чжісян); аналізувалась підготовка перекладачів в аспекті ринкового попиту (Лю Хонкін, Ю. Цінцин); розроблялися стратегії та моделі навчання іноземних здобувачів вищої освіти перекладу з урахуванням крос культурного аспекту (Сун Вей, Чжао Лян, Лі Руй, Ян Хунхуй); приділялася увага питанням оволодіння здобувачем вищої освіти термінологічним мовленнєвим апаратом перекладача (Ван Шаошуанг); вивчався взаємозв'язок між освітньою реформою КНР і підготовкою майбутніх перекладачів та впровадженням нових освітніх практик в діяльність вищих навчальних закладів (Чжу Айлінг, Тянь Цзін). Водночас проблема підготовки майбутніх перекладачів китайської та української мов з акцентом на національно-

культурну специфіку комунікації не була предметом дослідження вітчизняних учених.

Аналіз теорії і практики підготовки перекладачів китайської мови в Україні виявив низку суперечностей між: попитом на висококваліфікованих перекладачів-китаєзнавців, здатних розуміти інформацію лінгвокультурного характеру у міжмовній комунікації, й відсутністю інноваційних вітчизняних методик професійно-мовленнєвої підготовки перекладачів-синологів, спроможних здійснювати китайсько-український та українсько-китайський переклади в різних галузях; державними потребами в україномовних перекладачах та відсутністю методичного супроводу спеціальності «Переклад (китайська мова)»; вимогами до професіограми перекладачів-синологів та відсутністю досліджень вітчизняних науковців щодо загальних теоретичних і методичних засад формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Спроба запропонувати один із варіантів розв'язання означених протиріч зумовила вибір теми дисертаційного дослідження **«Формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти»**.

Зв'язок дослідження з науковими програмами, планами, темами. Дисертація виконана в рамках науково-дослідної теми кафедри педагогіки «Мультиплікативна парадигма професійного становлення фахівця» (реєстраційний номер 0114U007157), що входить до тематичного плану науково-дослідної роботи Південноукраїнського національного державного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Автором досліджувалась проблема формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти. Тему дослідження затверджено Вченою радою Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (протокол № 9 від 31.03.2022 р.).

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти та педагогічні умови її реалізації під час професійної підготовки.

Реалізація поставленої мети передбачала розв’язання таких **завдань дослідження**:

1. Розкрити та схарактеризувати зміст і структуру феномену «лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови», визначити поняття «детермінанти формування лінгвокультурної компетентності», уточнити поняття «засіб формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови».
2. З’ясувати теоретико-методологічні передумови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.
3. Виявити критерії, показники, сучасний стан та рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.
4. Визначити й науково обґрунтувати педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.
5. Розробити й експериментально перевірити модель та методику формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Об’єкт дослідження – професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Предмет дослідження – зміст і методика формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні того, що формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

відбуватиметься успішно, якщо реалізувати такі педагогічні умови: **забезпечення** системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; **відображення** просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; **організація** процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Для досягнення вищезазначених завдань були використані такі **методи дослідження**: *теоретичні*: аналіз філософської, культурологічної, психолого-педагогічної, лінгвокраїнознавчої літератури з проблеми дослідження, синтез та узагальненню використано для визначення понятійно-категоріального апарату педагогічних умов та розгляду стану розробленості проблеми формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; обґрунтування науково-методичного забезпечення, що впливає на формування їхньої лінгвокультурної компетентності; узагальнення та систематизація концептуальних теоретичних положень – для розроблення моделі та методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; *емпіричні*: спостереження, анкетування, тестування – для діагностування рівнів сформованості зазначеної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, прикінцевий етапи) застосовано з метою перевірки ефективності запропонованої науково-методичної системи (запропонованих підсистем вправ та моделі процесу навчання); *статистичні методи* – для обробки результатів експериментальної роботи.

Експериментальна база дослідження: Державний заклад: «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Київський національний лінгвістичний

університет (м. Київ), Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна (м. Харків). В експериментальній роботі задіяно 302 здобувачів вищої освіти і 45 викладачів китайської мови.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що *вперше визначено й науково обґрунтовано* педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і позааудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти); *обґрунтовано* сутність поняття «лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови», *визначено* поняття «детермінанта формування лінгвокультурної компетентності»; *розроблено* модель (пізнавально-накопичувальний, практико-діяльнісний, продуктивно-творчий етапи) формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; *визначено* критерії оцінювання зазначеного феномена (культурно-просвітницька компетенція, літературно-художня компетенція, порівняльно-культурологічна компетенція, професійно-комунікативна компетенція) із відповідними показниками; *описано* рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (високий, достатній, задовільний, низький); *уточнено* поняття «засіб формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови»; подальшого розвитку дістала методика формування іншомовної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що *розроблено й апробовано* діагностувальну й експериментальну методики

формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; відібрано китайськомовні лінгвокультурологічно-спрямовані тексти (інформаційно-філософські, прозаїчні і ліричні твори, фольклорні твори) як навчальний матеріал; *розроблено* систему вправ з трьома підсистемами (ознайомлювальна, операційна, конструктивно-перекладацька), що сприяє розвитку і вдосконаленню знань і вмінь майбутніх перекладачів китайської мови у межах формування їхньої лінгвокультурної компетентності; *укладено* навчальний посібник «Культурологічні нариси Піднебесної» та спецпрактикум «Основи лінгвокультурної компетентності перекладача китайської мови» з метою покращення умов вивчення китайської мови крізь призму культури Китаю й України та забезпечення адаптації здобувачів вищої освіти до міжкультурної комунікації. Результати дослідження можуть бути використані у процесі викладання фахових дисциплін, що забезпечують мовну підготовку фахівців-сходознавців: «Практичний курс китайської мови», «Проблеми міжкультурної комунікації», «Фразеологія у перекладі», «Труднощі перекладу художнього тексту», «Особливості перекладу усної комунікації», «Теорія і практика перекладу», у ході проходження перекладацької практики, під час написання курсових та під час проведення освітньо-культурних заходів.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського (акт про впровадження № 1149/2/04 від 28.06.2023 р.), Київського національного лінгвістичного університету (акт про впровадження № 758/15-06 від 20.06.2023 р.), Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (м. Харків) (акт про впровадження № 0901-145 від 16.06.2023 р.).

Достовірність результатів дослідження забезпечено доцільним поєднанням комплексу теоретичних та емпіричних методів дослідження, адекватних його меті, завданням, предмету і гіпотезі; порівняльним аналізом даних, одержаних за методами педагогічного дослідження.

Апробація результатів дослідження. Основні положення, висновки і результати дослідження викладено на міжнародних: «Education, Psychology, and Behavioral Science (EPBS-2020)» (Лондон, 2020), «Interaction of society and science: problems and prospects» (Лондон, 2021), «Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі» (Харбін, 2021) науково-практичних конференціях.

Основні результати дослідження висвітлено у 11 публікаціях авторки: 2 статті – у науковому фаховому виданні, що входить до міжнародної наукометричної бази Web of science, 1 стаття у виданнях категорії Б з педагогіки, 3 статті – у наукових періодичних виданнях інших держав, 5 тез, 3 – апробаційного характеру.

Структура й обсяг дисертації. Дисертаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний текст дисертації становить 198 сторінок. У тексті вміщено 14 таблиць, 6 рисунків. У списку використаних джерел 235 найменувань (із них 89 – іноземною мовою). Додатки викладено на 96 сторінках. Загальний обсяг дисертації складає 356 сторінок.

РОЗДІЛ І

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ

У представленому розділі дисертаційного дослідження вивчається лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови як науково-методична проблема, її структура, складові, детермінанти її формування; аналізуються чинні нормативні документи, а саме: стандарт вищої освіти України (галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія»), освітньо-професійна програма зі спеціальності 035 «Філологія» спеціалізація: 035.065 Східні мови та літератури, типові навчальні програми нормативної дисципліни «Китайська мова» в площині формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти. На основі одержаних даних уможлиблюється визначення теоретичних засад формування та сучасного стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови засобами китайськомовних класичних художніх оповідних творів: оповідань, легенд, міфів, притч, казок, а також поетичних творів, в яких значне місце посідають китайські фразеологічні одиниці чен'юй (мовні кліше), афоризми та вислови китайських філософів, інформація соціокультурного характеру щодо китайських традиційних свят, церемоній, ритуалів, етикету, релігій, страв та мистецтва; визначаються критерії та показники оцінювання сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, характеризуються рівні сформованості цієї компетентності у межах китайської мови.

1.1. Лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови як педагогічна проблема

Відповідно до нового Стандарту вищої освіти України, галузі знань 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія» (2019 р.), об'єктами

вивчення та професійної діяльності бакалавра філології є мова (в теоретичному / практичному, синхронному / діяхронному, діалектологічному, стилістичному, соціокультурному аспектах); література й усна народна творчість; жанрово-стильові різновиди текстів; переклад; міжособистісна, міжкультурна та масова комунікація в усній і письмовій формах (Стандарт вищої освіти України, 2019).

Обраний вектор вищої освіти збігається із загальносвітовими орієнтирами засвоєння, вдосконалення і накопичення здобувачем вищої освіти знань, умінь, навичок, досвіду, пов'язаних з їх індивідуально-психологічними особливостями, пізнавальними процесами, а також морально-естетичною та інформаційної культурою, які у своїй сукупності визначають соціальний імідж та індивідуальну своєрідність особистості молодшої людини.

Сучасний Стандарт вищої освіти України як освітній документ, що стандартизує психолого-педагогічні умови навчання здобувачів вищої освіти ступеня вищої освіти «Бакалавр», виробляє вимоги до їх професійної компетентності, до організації навчально-виховного процесу, регламентує структуру і зміст навчання. Результати навчання здобувачів вищої освіти корельовано з ідентифікаторами «студент знає», «студент вміє» та з компетентностями, якими студенти повинні опанувати, а саме: інтегральною, загальними, спеціальними (фаховими). Також ураховуються міждисциплінарні зв'язки, що передбачають взаємини з іншими навчальними дисциплінами, які впроваджуються в освітній процес.

На платформі започаткованого дослідження вважаємо поняття майбутні «фахівці-сходознавці», «синологи», «перекладачі китайської мови» синонімічними, які демонструють певні досягнення в межах обраної спеціальності 035 Філологія (спеціалізація: 035.065 – східні мови і літератури (переклад включно), перша – китайська, а саме:

- орієнталіст; фахівець із сходознавства, який спеціалізується в історії, мові, літературі, філософії, мистецтві, пам'ятках духовної і матеріальної

культури, економіці та соціально-політичному устрої країн Азії та Північної Африки, а також народів східного походження на теренах Східної і Центральної Європи (фахівець-сходознавець);

- фахівець із синології, який спеціалізується в історії, культурі, мові й літературі Китаю; китаїст, китаєзнавець (синолог);
- перекладач, який працює у межах мовних пар «китайська ↔ українська», «китайська ↔ англійська» (перекладач китайської мови).

Отже, інтенційний потенціал державного освітнього орієнтиру має всі передумови для інтеграції до провідного світового освітнього простору та відповідає попиту сучасності в умовах глобальних реформувань майже всіх галузей освіти, науки, техніки тощо, що відбуваються в Україні. Спрямованість навчання майбутніх перекладачів на формування певного спектру компетентностей сприяє уточненню, оновленню та адаптуванню контенту професійної підготовки майбутніх фахівців у галузі гуманітарних наук, змісту програмного забезпечення фахових дисциплін та результатів навчання здобувачів вищої освіти. Проте, підхід до визначення поняття *«компетентність»* серед зарубіжних і вітчизняних науковців є неоднозначним. Розглянемо сутність поняття «компетентність» у визначенні першоджерел.

У 2001 році Міжнародний департамент стандартів навчання, досягнень та освіти (IBSTPI) запропонував вихідне означення терміну «компетентність» як «спроможність кваліфіковано проводити діяльність, виконувати завдання або роботу за певними критеріями» (Міжнародний департамент стандартів навчання, досягнень та освіти, 2002: с. 1–3), а саме за набутими знаннями, вміннями, навичками та навчальними досягненнями.

У межах проекту ПРООН «Освітня політика та освіта «рівний – рівному» *компетентність* розглядається як «інтегрована характеристика якості особистості, результативний блок, сформований через досвід, знання, вміння, ставлення, поведінкові реакції» (Овчарук, 2004: 92).

Важливу роль в уточненні поняття «компетентність» відіграли представники Федерального статистичного департаменту Швейцарії та Національного центру освітньої статистики США й Канади (L. Salganik, D. Rychen, U. Moser, J. Konstant), які започаткували в 1999 році програму «Визначення та відбір компетентностей: теоретичні й концептуальні засади», у межах якої експерти з різних галузей зробили значну спробу систематизувати й узагальнити досвід багатьох країн та найкомпактніше визначили поняття «компетентність» (competency) як «здатність успішно задовольняти індивідуальні та соціальні потреби, діяти й виконувати поставлені завдання». До складників конкретної компетентності авторами було віднесено відповідні взаємопов'язані пізнавальні ставлення і практичні навички, цінності, емоції, поведінкові компоненти, знання і вміння, усе те, що можна мобілізувати для активної дії в конкретному контексті (Овчарук, 2004).

Звертаючись до закону України «Про вищу освіту», вбачаємо таке визначення поняття «компетентність» як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (стаття 1.1.13) (закон України «Про вищу освіту», 2014).

Схоже трактування поняття «компетентність» закладено і в Національній рамці кваліфікацій, а саме, у постанові КМУ від 25.06.2020 «Про внесення змін у додаток до постанови КМУ від 23.11.2011 № 1341», в який зазначено, що «компетентність – це комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, проводити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» (Національна рамка кваліфікацій, 2021).

Звернемо увагу, що попри на перший погляд зрозуміле тлумачення поняття, що досліджується, деякі вчені (Л. Болотов, В. Ледньов, Н. Нікандров, М. Рижаків, Дж. Равен та ін.) ототожнюють його значення із значенням суміжного з ним поняття «компетенція» за семантичними маркерами «знання», «уміння», «навички», «обізнаність» тощо. З іншого боку, синонімічність або уподібнення понять «компетентність» і «компетенція» викликані етимологією цих слів (англ. *competence* / *competency*, лат. *competentia*) і їх неправильним перекладом українською мовою.

У багатьох зарубіжних словниках поняття «компетенція» відображає переважно соціальний бік діяльності суб'єкта із зазначенням кола його професійних цілей і завдань (Соссюр, 1998).

Задля більш детального розуміння сутності поняття «компетентність», звернемося до психолого-педагогічних словників. Термін «компетентність» визначено через такі показники: - «освіченість у визначеній галузі...; спеціальним шляхом структуровані (організовані) набори знань, умінь, навичок і ставлень, які набуваються у процесі навчання, що дозволяють людині визначати, тобто ідентифікувати і розв'язувати незалежно від контексту (від ситуації) проблеми, що є характерними для певної сфери діяльності» (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006: 85); - «набута характеристика особистості, що сприяє успішному входженню молодій людини в життя сучасного суспільства; інтегрований результат, що передбачає зміщення акцентів з накопичення нормативно визначених знань, умінь і навичок до формування і розвитку в людині здатності практично діяти, застосовувати досвід успішної діяльності в певній сфері» (Енциклопедія освіти, 2008: 492–493); - «поінформованість, обізнаність, авторитетність, професійні знання і вміння» (Гмизіна, 2014: 86); - «динамічна комбінація знань, умінь і практичних навичок, способів мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно здійснювати професійну та

подальшу навчальну діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» (Педагогіка вищої школи, 2007: 396) тощо. У вищевказаних визначеннях наголошено на якісні характеристики особистості, наявність певних знань, вмінь і досвіду, їх вдале практичне використання.

Зміст, структура і функційність компетентності, засоби й сфери її реалізації знайшли своє відображення в наукових працях багатьох зарубіжних (М. Армстронг, Ч. Вудруф, Г. Гарфинкель, С. Річен, А. Тайена та ін.) і вітчизняних (А. Богуш, Н. Бібік, Л. Ващенко, І. Єрмаков, О. Овчарук, М. Пентиліук, О. Пометун, О. Попова, О. Савченко, Л. Черноватого та ін.) учених. Проаналізуємо авторські визначення педагогічного феномена «компетентність».

Зростаючий попит на послуги перекладача та зміна вимог до перекладу зумовили актуалізацію проблеми наукового дослідження перекладацької діяльності та професійної підготовки висококваліфікованих перекладачів у вищій школі. Сьогодні це одна з найбільш необхідних професій, оскільки перекладачі потрібні в багатьох сферах діяльності людини. Встановлено, що ефективність міжкультурного медіатора визначається здатністю перекладача оцінювати ступінь культурної узгодженості, долати міжкультурні бар'єри, інтерпретувати коди чужої культури, перетворювати комунікативну ситуацію перекладу з рівня невизначеності до рівня смислової єдності (Бахов, 2011: 11].

Згідно з вищезгаданим висловленням, якість професійної підготовки майбутніх перекладачів є критично важливою для їхньої успішної кар'єри в цій галузі. Сучасні роботодавці підкреслюють попит на перекладачів з високим рівнем професійної підготовки для задоволення потреб сучасного ринку, який ставить вимоги до якості перекладу.

Попит на високоякісний переклад зростає, і це підтримує висновок, що низький попит раніше може бути пов'язаний з недостатньою якістю підготовки перекладачів. Отже, вирішальним є розвиток програм та курсів з

професійної підготовки, щоб забезпечити майбутнім перекладачам необхідні знання і навички для високоякісного виконання своєї роботи.

С. Річен і А. Тайена трактують поняття «компетентність» як поєднання знань, умінь, цінностей і ставлень, застосовних у повсякденні (Rychen, Tiana, 2004). О. Пометун асоціює *компетентність* із широким поняттям, яке охоплює «когнітивний, операціонально-технологічний, мотиваційний, етичний, соціальний, поведінковий складники; містить результати навчання (знання й уміння), систему ціннісних орієнтацій» (Пометун, 2003: 18).

Компетентність означає набуття особистістю певної суми знань і досвіду, що дозволяють їй робити висновки, переконливо висловлювати власні думки і діяти адекватно в різних ситуаціях. Отже, компетентна особистість має не лише знання, а й уміння використовувати ці знання для аналізу, підведення висновків та вирішення різноманітних завдань. Вона може ефективно взаємодіяти з оточуючим світом, адаптуватися до нових умов та викликів, а також успішно вирішувати завдання в різних сферах життя. Такий підхід до компетентності враховує не лише кількість знань, але й їхню якість та прикладність у практичних ситуаціях.

Суголосні з результатами досліджень американського лінгвіста Н. Хомського, який впровадив педагогічний феномен «компетенція» в освітню галузь як науковий метод. Учений розмежував поняття «компетентність» та «компетенція»: під компетенцією автор розумів «знання своєї мови мовцем-слухачем», використання мови (компетентність) – реальне застосування мови в конкретних ситуаціях, що є «безпосереднім відображенням компетенції, актуальним виявом компетенції».

Л. Черноватий пропонує відокремити *перекладацьку компетенцію* (translation competence), тобто здатність продукувати прийнятний текст перекладу, від ширших сфер компетенції перекладача (translator's competence), тому перекладацьку компетенцію можна ототожнити з *фаховою*

компетентністю перекладача – експертну систему, яка не є автоматично притаманною будь-якому білінгву, а потребує особливого формування, що відбувається у процесі спеціально організованого навчання (Hurtado, 2005: 609)

А. Богуш вважає, що поняття «*компетентність*» є комплексною характеристикою особистості, яка поєднує результати попереднього психічного розвитку людини (Богуш, 2008: 56). О. Попова визначає поняття «*компетентність*» як «якісно-вимірювальну характеристику особистості, інтегрований результат успішної трансформації нормативно визначених набутих знань, умінь і навичок у професійну діяльність, тобто формування в особистості здатності успішно практично діяти, застосовуючи набутий освітньо-життєвий досвід у професійній або іншій діяльності; результат набуття компетентності – засвоєння освітніх, предметних та професійних (концептуально-фахових) компетенцій» (Попова, 2016: 158-159). Р. Мартинова, С. Боднар трактують «*компетентність*» з прив'язкою до іноземної мови. Вчені зауважують, що іншомовна мовленнєва компетентність полягає у можливості лінгвістично нормативної, розширеної іншомовної комунікації в обсязі, що перевищує вимоги навчальної програми; характеризується проявом соціокультурних, лінгвокраїнознавчих та художньо-естетичних знань та в обов'язковому порядку є емоційно-обумовленою (Мартинова, Боднар, 2022: 21).

Як свідчать теоретичні джерела, компетентність охоплює різнорівневі сфери: когнітивну, суспільну, сімейно-побутову, професійну й особистісну та корелює з такими поняттями, як: «особистість», «характеристика», «якість», «здатність», «спроможність», «обізнаність», «знання», «уміння», «компетенції». З огляду на вищезазначене, під *компетентністю* розуміємо якісно-результативну інтегровану характеристику особистості, що ідентифікується наприкінці навчання через накопичені в процесі професійної підготовки знання, уміння і досвід та здатність їх використовувати в практичній діяльності.

Трансформуємо загальні й науково-специфічні тлумачення поняття «компетентність» у контекст дослідження.

За Освітньо-професійною програмою «Переклад (перша – китайська, друга – англійська), зі спеціальності 035 Філологія першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» головною метою підготовки майбутніх перекладачів є підготовка конкурентоздатних фахівців з перекладу, здатних виконувати письмовий і усний галузевий переклад у межах китайської і англійської мов, що забезпечуватиме формування професійної компетентності перекладача і сприятиме розвитку навичок міжкультурної комунікації у здобувачів вищої освіти (Освітньо-професійна програма «Переклад», 2021: 6). Задля забезпечення успішної міжкультурної комунікації невід’ємним «фасилітатором» (facilitator) є лінгвокультурна компетентність, яка поєднує лінгвістичну та культурну змістові.

Зазначимо, що поняття «лінгвістична» і «мовна» компоненти вживаємо як синонімічні, оскільки вони віддзеркалюють структуру й функції лінгвістичних рівнів будь-якої мови: фонологічний, лексикологічний, морфологічний, синтаксичний та стилістичний.

Лінгвістична компонента передбачає виявлення та інтерпретацію діалогічності тексту: мовного жанру, стилю, функціональних особливостей, основного задуму і суспільно-політичної, естетичної та інших позицій автора. (Голянич, Іванишин, Ріжко, Стефурак: 186)

Мовна компонента в контексті дослідження корелює з володінням системою знань мови на її лексичному, фонетичному, морфологічному, словотворчому, синтаксичному, стилістичному рівнях. (Загнітко: 64)

Виокремлені детермінанти доповнюють одна одну, тому для більш широкого розуміння контенту цього показника вважаємо за доцільне поєднати їх та подати у комплексі.

Стосовно лінгвістичного конструкту зауважимо, що він охоплює мовні здатності майбутніх перекладачів відтворювати набуті в процесі вивчення китайської мови культурологічні знання українською та китайською мовами.

Розглянемо більш детально сутність другої складової лінгвокультурної компетентності – культури. Тлумачні джерела трактують *культуру* (від лат. *cultura* виховання, освіта, розвиток) як: - «рівень освіченості, вихованості людей, рівень володіння якоюсь галуззю знань або діяльності» (Гончаренко 1997: 182); - «сукупність матеріального і духовного надбання людства, нагромадженого, закріпленого і збагаченого впродовж історії, що передається від покоління до покоління» (Культура. Універсальний словник-енциклопедія, 2004); - «сукупність матеріальних і духовних надбань, комплекс характерних інтелектуальних і емоційних рис суспільства, що включає в себе не лише різні мистецтва, але й спосіб життя, основні правила людського буття, системи цінностей, традицій і вірування» (Короткий енциклопедичний словник з культури, 2003: 171); - цінності, вірування, переконання; норми, що виражають вимоги суспільства до поведінки; складні зразки поведінки, як-от: звичаї, традиції, обряди та мова як система знаків, що використовуються для зберігання, перетворення і передачі інформації (Якуба, 1996: 78); - система цінностей, втілених або неvtілених матеріально, що створені та накопичені суспільством у всіх сферах буття: від побуту до філософії та ін. Отже, ключовими компонентами феномена «культура» є духовні (моральні) цінності (надбання) суспільства, історичний зв'язок із суспільством, ознаки освіченості і вихованості людей відповідно до певних пріоритетів часу. А культурна обізнаність, за Б. Томаліним та С. Стемплескі, охоплює три аспекти: знання власної культурно обумовленої поведінки і поведінки інших народів, а також здатність пояснити власну культурну позицію представникам інших національностей (Tomalin, Stempleski, 1996: 15).

Формат дослідження передбачає таке розуміння багатоаспектного поняття «культура» – суспільно-соціальне історично-зумовлене явище (спадщина), яке в матеріальній і нематеріальній формах відображають досвід людства через його національно-творчий потенціал і духовний скарб, що уможливорює гармонічне функціонування суспільства.

Інтегрувавши суспільно-освітнє призначення лінгвістичної і культурної складових *лінгвокультурної компетентності*, інтерпретуємо її як здатність і готовність майбутніх перекладачів оперувати набутим в процесі навчання комплексом інтегрованих знань і вмінь лінгвістично-культурологічного характеру, змістовими детермінантами якого є національно-культурна спадщина, літературні надбання та лінгвістичний скарб народів Китаю й України.

Концептуальну базу дослідження теоретичних засад навчання мови й культури становлять праці вітчизняних та зарубіжних науковців у такій площині: застосування специфічного навчального матеріалу етнокультурної спрямованості в поєднанні з мовним як детермінанти *лінгвокультурологічного підходу* до викладання мови (як рідної, так й іноземної), що відображено в працях Н. Артюнової, В. Воробйова, В. Дороз, К. Красних, В. Маслової, Н. Мішатіної, Т. Павлишак, Т. Симоненко, Ю. Степанова, М. Суворової, В. Телії та ін. Уважаємо за доцільне враховувати здобутки вчених, які вивчали сутність різновидів означеного підходу: *культурологічний підхід* (Б. Бестужев-Лади, В. Дороз, І. Кон, О. Лебедев, В. Лихвар, А. Московченко, Н. Настенко, Є. Подольська, О. Попова, В. Розін, Г. Селевко, С. Смирнов, І. Шаповалова та ін.); *лінгвокраїнознавчий* (К. Андрейчина, С. Боднар, Л. Воскресенська, О. Кавнатська, В. Костомаров, В. Кузовльов, Ю. Прохоров, С. Ремизова та ін.); *соціокультурний* (А. Богуш, М. Вашуленко, Ж. Горіна, О. Горошкіна, Ю. Караулов, К. Климова, В. Кононенко, О. Копусь, О. Кучерук, Л. Мацько, В. Нищета, Є. Пасов, М. Пентилюк, О. Потапенко, В. Сафонова, О. Семенов, Л. Скуратівський та ін.); *етнографічно-комунікативний* (Н. Алмазова, Н. Баришніков, Н. Гальскова, М. Байрам, А. Барро, Ш. Джордон, В. Езерт-Сарієс, Г. Зерет, К. Морген, К. Кремш, С. Робертс, В. Сафонова, П. Сисоєв, М. Флемінг, В. Філонова та ін.).

Відзначаємо суттєву значущість, взаємозалежність і взаємодоповнюваність кожного різновиду *лінгвокультурологічного підходу* в

процесі формування лінгвокультурної компетентності особистості. *Культурологічний підхід* є пріоритетним у парадигмі методологічних орієнтирів, що забезпечує накопичення знань і досвіду з питань національних, традиційних, духовних, морально-етичних, художньо-естетичних норм народу та виховання патріотизму, з одного боку до рідної країни, з іншого – толерантності до культур інших країн. Констатуємо важливість провідного принципу технології викладання мови, започаткованого відомим педагогом-теоретиком Я. Коменським, який наголошував, що «мова невід’ємна від культури країни, мова якої вивчається» (Коменський, 1940: 213). Зауважимо, що навчальний контекст вивчення китайської мови на будь-якому освітньому рівні поєднує викладання китайської мови з ознайомленням здобувачів вищої освіти із культурою і філософією Піднебесної. Переломлюємо вектор лінгвокультурологічної спрямованості започаткованого дослідження у формат освітніх реалій України і деталізуємо культурний конструкт змісту освіти.

Іншомовна підготовка бакалаврів філології безпосередньо корелює з соціокультурним аспектом, літературою й усною народною творчістю країни, мова якої вивчається (Освітньо-професійна програма «Переклад 2021: 5). Спеціальні (фахові, предметні) компетентності включають здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, перекладу текстів різних стилів і жанрів, зокрема творів китайської художньої літератури й усної народної творчості; здатність до використання знань з історії та культури Китаю для організації успішної міжкультурної комунікації та адекватного перекладу; усвідомлення системи цінностей (духовних, культурних, національних, естетичних) у процесі пізнання та художньо-творчого самовираження в особистому та суспільному житті; плекання пошани до національної і світової мистецької спадщини (Освітньо-професійна програма «Переклад» 2021: 7). Соціокультурний аспект освіти пропонує відповідні детермінанти підготовки майбутніх

перекладачів: культурно-поліетнічний; художньо-естетичний; духовно-моральний.

З огляду на вищенаведене вважаємо за доцільне пояснити необхідність роз'яснення кожного компоненту задля виявлення прогресивних стандартів педагогічної освіти. Акумулювавши сучасні світові доктрини у галузі культурології та педагогіки, констатуємо оптимальну реалізацію навчального процесу в умовах університетської освіти, спрямованого на формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Актуалізації *культурно-поліетнічного компонента* під час викладання китайської мови сприяє: 1) створення умов для пізнання та засвоєння цінностей свого народу й народу, мова якого вивчається; оволодіння базовими духовними скарбами української і китайської культур; 2) паралельне створення умов для ознайомлення та розуміння культури народів, що спів-мешкають на територіях України і Китаю.

Художньо-естетичний орієнтир навчання передбачає: 1) створення умов для оволодіння літературно-художньою спадщиною України та Китаю; 2) створення умов для коректного декодування та опанування мови мистецтв з урахуванням національної специфіки; 3) створення умов для формування художніх інтересів та розвитку творчого потенціалу здобувачів вищої освіти.

Духовно-моральний вектор спрямований на: 1) формування толерантного ставлення до конфесійних преференцій носіїв рідної та іноземної мов; 2) формування моральної свідомості особистості: деталізація розуміння моральних етно-концептів, національних принципів, ідеалів, ієрархії цінностей у контексті України і Китаю; 3) розвиток моральної перцепції в процесі пізнання мистецтва.

У зв'язку з необмеженістю контуру феномена «культура», вітчизняна вчена О. Попова ідентифікує класифікаційні детермінанти культурологічного підходу, а саме: - культурологічний нарис країн, мова яких студіюється; - національно-культурна спадщина; - етно-ментальність; - національно-маркована соціокомунікація; - лінгвокультурологічне тло (Попова, 2016).

Трансформуємо запропоновані складники в площину університетської освіти. Під культурологічним нарисом країн, мова яких студіюється, розуміємо знання про:

1. Територію країн:

а) України (загальна площа, диференційно-особливі географічні об'єкти (гори (Карпати), ліса (Буковина), навігаційні ріки (Дніпро, Дністер, Південний Буг, Західний Буг, Десна, Прут, Тиса, Сіверський Донець тощо), природні ресурси і природні умови);

б) КНР (загальна площа, диференційно-особливі географічні об'єкти (гори (Священні гори, Кольорові гори, Тибет), навігаційні ріки (Янцзи, Хуанхе, Хейлунцзян, Чжуцзян тощо), природні ресурси і природні умови).

2. Населення країн та їх етнічний склад:

а) України (етнічні українці та етнічні меншини – молдовани, кримські татари, болгары, угорці, румуни, поляки, євреї, вірмени, греки і татари);

б) КНР (етнічні китайці – «хань», «ханьци»; етнічні меншини – чжуани, маньчжури, монголи, тибетці, корейці).

3. Релігійні преференції і конфесії представників країн:

а) України (християнство (православ'я, католицизм), юдаїзм, іслам, буддизм);

б) КНР (конфуціанство, буддизм, іслам, християнство (православ'я, католицизм); традиційна китайська релігія даосизм).

4. Основні ЗМІ країн:

а) України (телевізійні підприємства: Національна телекомпанія України, ICTV, СТБ, Інтер та 1+1; найпопулярніші соціальні мережі: Фейсбук; Інстаграм; пошукові Інтернет-сервіси: Google, Yahoo!; популярні Інтернет-портали: (Ukr.net, i.ua); популярні програми: «Голос країни», «Україна має талант» тощо; фільми: «Гуцулка Ксеня», «Українські шерифи», «Фортеця Хаджибей» тощо);

б) КНР (функціональна спрямованість ЗМІ; Інтернет-медіа; загальноосвітній канал; популярні програми: «Focus», яка викриває

неправомірні дії місцевих чиновників, «Нарру санр» - китайське вар'яте, розважально-ігрові шоу тощо; фільми: «Будинок літаючих кинджалів», «Цю Цзю йде до суду», «Тигр, що крадеться, дракон, що причаївся» тощо).

Національно-культурна спадщина передбачає ознайомлення з верствою національно-культурного надбання, яким пишається кожен громадянин України і Китаю, тобто знання про:

1. Свята, звичаї, обряди, традиції, реалії:

а) України (свята: Новий рік, Православне Різдво, (8 березня) Міжнародний жіночий день, православний Великдень, День скорботи і пам'яті жертв війни, День знань, День Незалежності, День вчителя; традиційна кухня та страви: борщ, пампушки, галушки, вареники, голубці, сало з часником, узвар тощо);

б) КНР (свята: Канун Нового Року (Чусі), Свято Весни – Чуньцзе (Новий Рік), Свято Ліхтарів, Свято Зимового Сонцестояння тощо; традиційна кухня та страви: качка по-пекінськи, смажений рис, «столітнє» яйце, черепаховий суп, цзяоцзи, тофу, китайська лапша, міан-бау тощо).

2. Мистецтво країн (зміст і назви видатних творів та інформація про їх авторів в галузях образотворчого мистецтва, музики, театру, кінематографа; народне мистецтво; заклади культури):

а) України (українське малярство: (народний) живопис, українська графіка (колаж, аплікація); українська скульптура (різьблені іконостаси, меморіальна скульптура); жанрове багатоманіття української пісні: календарно-обрядові (веснянки, колядки, купальські тощо), родинно-обрядові та побутові (весільні, жартівливі, танцювальні, частівки, колискові тощо); загальнонаціональні інструменти: скрипка, бандура сопілка тощо; народне мистецтво: український рушник, українська вишиванка, головні убори (убруси), узорно-ткані ліжники тощо);

б) КНР (китайська національна музика, опера, драма; національні музикальні інструменти: дзвоники, цимбали, ерху, гучжен; каліграфія; стародавнє китайське письмо; китайський фарфор тощо).

3. Художня література країн (відомості про основні факти з історії національної літератури, відомих авторів та назви їхніх творів, тематичний і «казковий» жанровий спектр:

а) України (народні казки («Молодильна вода», «Котигорошко», «Телесик» тощо); байки-казки (П. Гулак-Артемівський «Пан та собака»); сатирично-фантастичні повісті (Г. Квітка-Основ'яненко «Конотопська відьма»); історичні повісті (І. Франко «Захар Беркут»), соціально-побутові повісті (І. Нечуй-Левицький «Кайдашева сім'я»); поетичні твори (Т. Шевченко «Кобзар»); п'єси (І. Котляревський «Наталка Полтавка»); оповідання (М. Вовчок «народні оповідання»); соціально-психологічні романи (П. Мирний «Хіба ревуть воли, як ясла повні?»); твори про патріотизм (М. Пришвін «Моя батьківщина», К. Ушинський «Наша Батьківщина» та ін.);

б) КНР (популярні жанри: етико-філософські твори (Даоде-цзін / Лао Цзи), твори конфуціанської спрямованості (Лунь Юй «Бесіди та судження» Конфуція); народні казки («Хуан Сяо», «Намальований півень», «Без чого людині не обійтись» тощо); лірика стародавнього Китаю (поети Лі Бо, Цюй Юань, Фу І, Цай Веньцзі та ін.); описи природи (поети Хуан Тінцзянь, Су Ши (Су Дунпо), Хе Шаоцзі, Чжен Чжень та ін.); художні твори про патріотизм (Лю Цзі, Цюй Ю, Фен Менлуна та ін.).

Етно-ментальність представників країн (основні риси) розкриває внутрішній світ носіїв іноземної мови, основні риси національної ментальності представників української і китайської культур, а саме:

а) українців (основні риси ментальності: гуманність, щирість, душевність, гостинність, працелюбність, наполегливість, життєрадісність; етнічні символи: символ Матері-господині, символ захисника-оборонця, символ хлібодара-землероба);

б) китайців (характерні риси китайців: терпіння, навіюваність, дисциплінованість, колективізм, патріотизм, доброзичливість, гостинність, ощадливість, прагматизм, працездатність, законослухняність).

Безсумнівно, національні риси є важливими, констатує С. Крамш, однак їх не можна наводити в якості доказів без подальшої конкретизації інших культурних факторів, таких як: вік, стать, регіон походження, етнічне підґрунтя та соціальний клас (Kramsh, 1993: 47).

Ментальність є скарбницею багатовікового досвіду нації, що актуалізується в трьох іпостасях: знаннях, поведінці (враховуючи комунікативну), стосунках. Учені (К. Іванова, В. Лихвар, Є. Подольська та ін.) корелюють означений феномен з духом культури, під впливом якого «в суспільстві відпрацьовується характерна для даної культури сукупність уявлень, переживань, життєвих настанов людей, яка визначає їх спільне бачення світу» (Подольська, Лихвар, Іванова, 2003: 36).

Наступний детермінант культурологічного підходу, а саме, національно-марковану соціокомунікацію, асоціюємо із стереотипами вербальної (всі випадки вибору лексичних та граматичних одиниць/конструкцій, інтонації, враховуючи, з ким говорить комунікант, в якій ситуації та з якою метою) та невербальної (жести, міміка, дистанціювання, пози, положення тіла, дотики) комунікативної поведінки українців і китайців. Крім того, О. Тарнопольський та Н. Скляренко пропонують використовувати термін **етикет комунікативної поведінки**, який означає поведінку, що відповідає соціально, культурно, історично та традиційно встановленим комунікативним стереотипам поведінки у стандартних ситуаціях людського спілкування і комунікації (Тарнопольський, Скляренко, 2003: 15). Саме такий етикет включає набір стандартів поведінки як матеріального втілення стереотипів, що існують у свідомості комунікантів.

Отже, *культурологічний підхід* до формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови охоплює сукупність прийомів і засобів цілісного набуття знань та умінь культурологічної спрямованості, є поліфункційним механізмом формуванням багатокультурної мовної особистості здобувача вищої освіти через спів-вивчення української, рідної (мови меншин, що мешкають на території

України) і китайської мов. Відзначимо, що крос-культурне вивчення мов забезпечує баланс між національними і ненаціональними культурними цінностями, що сприяє вільному входженню майбутніх перекладачів китайської мови у культурний соціум сучасності.

Наголосимо, що розширення міжнародних зв'язків України з країнами Сходу, зокрема Китаєм, посилює попит на вивчення китайської мови. До змісту навчального матеріалу є доцільним включати лінгвокраїнознавчі аспекти, пов'язані з Китайською Народною Республікою, у таких царинах, як-от: історичні, географічні, філософські, суспільні, у порівнянні з Україною, а також обов'язково фольклорні, бо у фольклорі відбиваються найдавніші уявлення про світ, що впливають на формування національного менталітету. Будучи особливою формою суспільної свідомості, фольклор виражає світосприйняття народу країни мови, що вивчається, її основні морально-етичні і глибинні цінності, які становлять своєрідний місток до розуміння національного характеру.

Звернемося до досвіду вчених, які запропонували різні методики поєднання країнознавчих знань із вивченням іноземної мови. Теоретичне обґрунтування *лінгвокраїнознавчого підходу* засобами іноземної мови висвітлено в дослідженнях зарубіжних учених (Н. Бонвіліан (N. Bonvillain), М. Бирам (M. Byram (1989), Ч. Гейтскел (Ch. Gaitskell), А. Дафф (A. Duff), Дж. Флевелінг (J. Flewelling), А. Мелей (A. Maley), Г. Хаммерлі (H. Hammerly), Г. Фішер (G. Fischer) та ін.) та вітчизняних науковців (К. Андрейчина, О. Вельська, Л. Воскресенська, Л. Жирнова, В. Костомаров, Ю. Прохоров, С. Ремизова та ін.).

Специфікуємо різновиди лінгвокраїнознавчого підходу: - (80 – 90 pp. XX століття) теоретико-експериментальне дослідження лінгвокраїнознавчого компоненту процесу навчання мови (Н. Доценко, Н. Зінченко, В. Куркова, Н. Нефедова, Б. Островський, С. Ремизова, Н. Сергєєва, Н. Чайковська та ін.); - (кінець XX – початок XXI століття) контрастивно-порівняльне лінгвокраїнознавство (В. Ощепкова та ін.), країнознавчо-зорієнтована

методика викладання мови (М. Аріян та ін.), лінгвокраїнознавча лексикографія (В. Ощепкова та ін.).

Лінгвокраїнознавчий підхід до навчання мови і культури відображає основні ідеї лінгвокраїнознавства, яке ставить на перший план вивчення мови як складової національної культури. Ключовою концепцією лінгвокраїнознавчого підходу є взаємозв'язок між мовою і культурою. Згідно з цією концепцією, мова не лише передає інформацію, але й відображає, фіксує та зберігає культурні аспекти діяльності людей. Таким чином, вивчення мови включає в себе вивчення культури народу, який цю мову використовує. Цей підхід також підкреслює важливість акультурації адресата, тобто процесу включення людини у культурний контекст через вивчення мови і культури народу. Це означає, що навчання мови не обмежується простим навчанням граматики і лексики, але також передбачає вивчення культурних аспектів, які пов'язані з мовою. Узагальнюючи, лінгвокраїнознавчий підхід розглядає мову і культуру як нерозривні компоненти, і вивчення одного з них передбачає вивчення іншого, що сприяє більш глибокому розумінню мови та культури народу.

За словами науковців, лінгвокраїнознавчі знання охоплюють: - інформацію про географію країни, її історію, соціально-політичний устрій, досягнення в галузі культури, науки, літератури, мистецтва, традиції і звичаї народу тощо; - «фонові знання», що складають когнітивну сферу всіх носіїв мови, та є основою продуктивної комунікації; - знання семантики «невербальної мови» – жестів, міміки, пантоміміки, інтонації, символів у межах національної культури тощо.

Натомість деякі науковці у своїх дослідженнях не описують невербальні засоби комунікації. Мета лінгвокраїнознавства полягає у вивченні мовних одиниць, які найбільш яскраво відображають національні особливості культури народу – носія мови та середовище його існування. За висловленням автора, мета лінгвокраїнознавства полягає у вивченні мовних

одиниць, які найбільш яскраво відображають національні особливості культури народу - носія мови та середовище його існування.

До складу країнознавчо-зорієнтованої лексики науковець відносить назви реалій (визначення предметів та явищ, що є характерними для однієї культури і відсутні в іншій), конотативну лексику (слова, що збігаються по основному значенню, та розрізняються за культурно-історичними асоціаціями) та фонову лексику (назви предметів та явищ, що мають аналоги в культурі, але розрізняються за певними національними особливостями – функціонуванням, формою, призначенням тощо).

Інші вчені вважають, що до лінгвокраїнознавчого матеріалу слід віднести виключно національні реалії (неінтернаціоналізовану безеквівалентну лексику) і фонову лексику (лексику, що несе фонову інформацію).

Існує думка про важливість взаємовідношення між іноземною та рідною мовами в процесі вивчення іноземної мови. Цей принцип загальнодидактики сприяє позитивному перенесенню знань, умінь і навичок з однієї мови чи культури до іншої, а також запобігає мовній інтерференції.

Використання рідної мови як опори при вивченні іноземної допомагає здобувачам вищої освіти зрозуміти новий матеріал через призму їхніх вже існуючих знань і навичок. Це може виявитися особливо корисним у вирішенні проблем, пов'язаних з граматичними структурами, лексикою чи фонетикою, що подібні чи відмінні від рідної мови студента.

Застосування принципу взаємовідношення між мовами також допомагає уникнути негативного впливу мовної інтерференції, коли елементи однієї мови неправильно використовуються у вивченні іншої мови через схожість або різницю між ними. Отже, застосування принципу взаємовідношення між рідною та іноземною мовами сприяє ефективнішому вивченню іноземної мови та уникненню можливих перешкод, пов'язаних з різницею між ними.

Серед вітчизняних дослідників, які присвятили низку наукових праць лінгвокраїнознавчого аспекту, варто зазначити І. Васильцову, Л. Голованчук, О. Гринчишина, Ю. Гулій, І. Дорожко, В. Дороз, Л. Засєкіну, В. Каліна, Л. Онуфрієву, О. Попову, В. Співак, О. Чепіль та інших.

Так, Л. Голованчук запроваджує термін «культурно-країнознавча компетенція», яка охоплює специфічні культурно-країнознавчі знання, навички і вміння, що допомагають у забезпеченні здатності й готовності особистості до іншомовного міжкультурного спілкування і досягнення взаєморозуміння (Голованчук, 2003).

Педагоги з Київського університету імені Б. Гринченка (О. Котенко, Н. Кошарна, Н. Мельник, А. Соломаха та ін.) ототожнюють лінгвокраїнознавчу компетенцію із соціолінгвістичною і трактують її як володіння мовленнєвими (стилі, інтонація, семантичні особливості слів та виразів) та немовленнєвими (міміка, жести, характер спілкування, звернення) детермінантами мови, що вивчається; здатність того, хто спілкується, використовувати мовні форми у відповідності до контексту та мовної ситуації.

Вітчизняні методисти (Г. Чекаль, І. Андрійко, О. Палій, С. Потапенко та ін.) впевнені, що «повноцінна комунікація – адекватне взаєморозуміння двох учасників комунікативного акту – неможлива без знання реалій країни, без обізнаності комунікантів із дійсністю як у рідній країні, так і в країні, мова якої вивчається» (Чекаль, 2010: 238). Автори підтверджують необхідність лінгвокраїнознавчого (інтеркультурного, кроскультурного, лінгвокультурного) підходу в навчанні іноземних мов в університетській освіті, який передбачає культуроподібну модель навчання мови.

О. Попова корелює лінгвокраїнознавство з декодуванням семантики культурологічно-зорієнтованих мовних одиниць, що передбачає розв'язання двох завдань: «1) «екстрагування» національно-культурної конотації з мовних одиниць; 2) навчання сприйняття «країнознавчо-навантажених» мовних одиниць на тлі культури носія мови та образу, аналогічного тому, що

існує в його (мовця) свідомості, тобто національно-кодифікованих (несуб'єктивних) асоціацій» (Попова, 2016: 247–299). Науковиця вважає, що лінгвокраїнознавчий підхід до навчання іноземних мов покликаний забезпечити комунікативну компетенцію через мову, а саме здатність адекватно сприймати іншомовне мовлення співрозмовника та автентичні тексти, які розраховані на носіїв мови.

Проаналізувавши вищенаведений матеріал, відзначаємо конструктивний ефект лінгвокраїнознавчого аспекту в навчанні іноземної мови, зокрема китайської, його позитивний вплив на реалізацію супровідних практичних, виховних та розвивальних цілей, що специфіковано в Стандарті вищої освіти України: «в результаті навчання студенти вмітиме співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій; знатиме й розумітиме систему рідної та іноземної мов, особливості мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови» («Стандарт вищої освіти України», 2019: 17) і в Освітньо-професійній програмі зі спеціальності 035 Філологія «Переклад (перша – китайська, друга – англійська)», де однією із спеціальних (фахових) компетентностей виокремлено «здатність до використання знань з історії та культури України, Китаю і лінгвокраїнознавства англomовних країн для організації успішної міжкультурної комунікації та адекватного перекладу» (Освітньо-професійна програма «Переклад», 2021: 9). Набуття лінгвокраїнознавчої компетентності уможливорює повномірну реалізацію основної мети навчання іноземної мови – використовувати іноземну мову як інструмент у діалозі культур і цивілізації сучасного світу.

Отже, у межах започаткованого дослідження під *лінгвокраїнознавчим підходом* розуміємо родо-видовий відповідник культурологічного підходу, що забезпечує акультурацію майбутніх перекладачів через його мову, а саме їх ознайомлення з традиційної і сучасною культурою Китаю у взаємозалежності від рідної культури (культури України) в ході вивчення китайської мови.

Наразі як пріоритетний вчені-методисти (А. Бердичівський, О. Бирюк, Н. Бориско, Л. Голованчук, О. Дикова, Г. Єлізарова, Т. Колодько, С. Ніколаєва, Л. Рудакова, В. Сафонова, О. Соловова, П. Сисоєв, Л. Скуратівський, С. Тер-Мінасова, А. Хрипко та ін.) виокремлюють *соціокультурний підхід*, який орієнтує навчання іноземних мов на контекст «Діалог культур». Соціокультурна компетенція є складником іншомовної комунікативної компетенції і обов'язковим аспектом для оволодіння користувачем мови згідно з Загальноєвропейськими рекомендаціями з мовної освіти (2003). Вона виступає невід'ємною частиною змісту навчання, спрямована на розвиток розуміння й тлумачення різних аспектів культури і мовної поведінки у професійному середовищі, сприяє розвитку вмінь, характерних для поведінки в різних культурних і професійних ситуаціях, та реагування на них («Програма для професійного спілкування», 2005: 8).

За С. Ніколаєвою, соціокультурна компетенція – це «знання правил і соціальних норм поведінки носіїв мови, традицій, історії, культури та соціальної системи країни, мова якої вивчається» (Ніколаєва, 2004: 9). Відповідно до фундаментальних положень означеного підходу передбачено створення дидактичних умов для контрастивно-порівняльного гуманістично-зорієнтованого паралельного навчання нерідної («чужої») та рідної культур у процесі формування комунікативних умінь як складової міжкультурного спілкування.

Відомо, що феномени культури та суспільства доповнюють один одного та актуалізуються як різні аспекти однієї реальності у межах соціокультурного простору: культура віддзеркалюється в соціально-історичному досвіді, програмує життя людей через систему традицій, звичаїв, цінностей, взірців діяльності, настанов; суспільство створює моделі суспільної взаємодії завдяки єдності культури та соціальності, що формуються та трансформуються в контексті життєдіяльності суспільства.

Прихильниця соціокультурного підходу В. Буяшенко акцентує увагу на культурному складнику підходу, що репрезентований світоглядними

настановами, знаннями, нормами, цінностями, цілями, взірцями дії й поведінки, а також способами, формами та правилами самоорганізації та взаємодії людей, які утворюють певну спільність (Буяшенко, 2011: 172–179).

О. Кучерук асоціює мовну освіту в умовах університетської площини із соціокультурним феноменом, оскільки саме в мовних структурах акумулюється соціокультурний зміст. Науковиця радить долучати тих, хто навчається, до активної діяльності, спрямованої на виявлення соціокультурної інформації в дидактичному тексті, поетапно розширяти їхні соціокультурні і лінгвокультурологічні знання та формувати вміння застосовувати ці знання в активній життєдіяльності (Кучерук, 2014: 6–14). Результатом соціокультурно-спрямованого навчання рідної мови, за словами О. Кучерук, є формування соціокультурної компетентності – «складного інтегративного особистісного утворення, складниками якого є знання, пов'язані зі світовою, національною, регіональною культурою, уміння організовувати власну діяльність, зокрема й мовленнєву, з урахуванням соціальних норм поведінки, морально-етичних, естетичних та інших цінностей, досвіду ціннісного ставлення до світу, здатності до життєтворчості в певному лінгвосоціумі» (там саме).

Глобальна інтеграція України до Європейської спільноти і країн Сходу та одночасне спрямування сучасного українського суспільства на відродження національної культури спричиняє виникнення проблем, пов'язаних з нівелюванням між рідним і нерідним («чужим»), національно-традиційним та новітньо-сучасним в умовах полікультурного середовища України. Розглянемо можливості реалізації соціокультурного підходу до вивчення державної та іноземної мов у площині започаткованого дослідження.

Українські лінгводидакти (О. Біляєв, А. Богуш, Л. Варзацька, М. Вашуленко, О. Глазова, Г. Дідук, Т. Донченко, С. Караман, П. Литвиненко, В. Макаренко, Л. Паламар, Л. Скуратівський, І. Хом'як та інші) наголошують на необхідності вивчення української мови як

культурознавчої дисципліни, яка створює гармонійний взаємозв'язок з культурними надбаннями народів, що спів-мешкають на одній території.

Інші вітчизняні вчені (А. Корольчук, В. Новосьолова, Я. Остаф, Л. Скуратівський, В. Тихоша, Г. Шелехова та ін.) в методологічний фундамент навчання державної мови покладають принцип народності – «репрезентації української мови як геніального творіння розуму, серця, почуттів, усіх сфер багатогранної діяльності українців, які берегли традиції сім'ї, роду й українського народу» («Програма для загальноосвітніх навчальних закладів», 2005: 10). Дидактичним матеріалом виступають тексти всіх жанрів українського фольклору і художніх текстів, творів-взірців красного письменства, Біблійних текстів, друкованих зібрань скарбів народної мудрості тощо.

Ураховуючи розмаїття етнічного складу України, зокрема в Південному регіоні (м. Одеса), навчання української («етнічно нерідної») мови набуває велике значення поряд з вивченням рідної мови (татарської, болгарської, грецької, турецької тощо) для представників етнічних меншин нашої країни, які пізнають культурно-традиційні терени їхнього рідного середовища, осмислюючи свої функції в ньому, національний досвід на тлі оволодіння українською культурою, що сприяє становленню білінгвальної і «бікультурної» особистості.

Прихильники соціокультурного підходу до викладання іноземної мови (І. Лейфа, В. Сафонова, П. Сисоєв) в його основу покладають розуміння комунікації як міжкультурного спілкування. Зарубіжні методисти (Н. Брукс (N. Brookes), Т. Карр (T. Carr), К. Крамш (C. Kramersch), С. Лафайет (S. La Fayette), К. Саліван (K. Sullivan), Х. Сілі (H. Seelye), Р. Халверсон (R. Halverson) та ін.) пропонують інтегрувати культуру до процесу навчання іноземної мови, водночас автори підкреслюють значущість знань культури рідної країни для здійснення об'єктивного порівняння комунікативної поведінки носіїв мови під час міжкультурного спілкування. За концепцією науковців, уміле поєднання культури і мови забезпечує розуміння культури

іншого народу через його мову, стимулюючи інтерес до неї, та бажання автономного пошуку потрібної інформації стосовно лінгвосоціокультурних явищ, що сприяє закладанню основ для формування вміння нейтралізовувати стереотипи.

В. Сафонова погоджується із методистами та інтерпретує означений підхід з філософської позиції: іноземну мову як засіб комунікації науковиця асоціює із знаряддям пізнання світової культури, національних культур народів країн, мови яких вивчаються, та їх відбиток в образі і стилі життя людей, духовної спадщини країн та народів, їх історико-культурної пам'яті, способу досягнення крос-культурного розуміння (Сафонова, 2008: 105). На думку В. Сафонові, результатом навчання рідної та іноземної мов крізь призму культурного спадку, виступає підготовленість та готовність особистості до міжкультурної комунікації в різних соціальних контекстах на основі діалогу культур.

На початку ХХІ сторіччя виникли дві методичні тенденції щодо інтерпретації фактів мови і культури у контексті вивчення іноземних мов.

Від фактів мови – до фактів культури. Така тенденція передбачає вивчення культурологічної інформації про особливості культури та мислення носіїв мови безпосередньо через мовні одиниці. Це означає, що основною метою вивчення іноземної мови є засвоєння культурних аспектів, які відображаються у мовних явищах. Зазначений підхід також відомий як лінгвокраїнознавчий підхід.

Від фактів культури – до фактів мови. Ця тенденція полягає в тому, що метою навчання іноземної мови є пізнання культури країни, а мова функціонує як засіб для її пізнання. Такий підхід вказує на те, що основна увага при вивченні мови зосереджена на культурних аспектах, а мовні знання і вміння є засобом для кращого розуміння іншої культури.

Вітчизняні вчені (Ф. Бацевич, С. Єрмоленко, В. Кононенко та ін.) вважають розвиток вмінь (крім комунікативно-лінгвістичних) досягати взаєморозуміння між комунікантами на базі схожості й розбіжностей уявлень

про довкілля у когнітивно-лінгвокультурологічному та психолінгвістичному вимірах детермінантною соціокультурного підходу до навчання іноземних мов. Саме такий підхід має закласти підвалини для зосередження уваги здобувачів вищої освіти на традиціях і звичаях інших народів, на їх пріоритетах та духовних цінностях, предметах національної гордості, історії, літературі та народному фольклорі.

У процесі вивчення іноземної мови, вважає Т. Колодько, важливим завданням є підготовка здобувачів вищої освіти до адекватного спілкування з розумінням іншомовної соціокультурної інформації, знанням соціокультурних моделей поведінки й умінням розпізнавати, систематизувати й пояснювати здобуті знання в контексті іншомовної культури, що дозволить їм стати повноправними учасниками світової освітньої спільноти (Колодько 2005: 46).

У вищій школі поширюється методика діалогу культур, яка ставить за мету навчити майбутніх перекладачів працювати й мислити в умовах інтернаціонального суспільства, де кожна культура становить певну форму мислення, епоху, погляди й певну мораль (Колодько 2005: 52).

Знання про країну і культуру мови, що вивчається, та її носіїв можна класифікувати за такими категоріями:

- *історико-культурний фон* (знання стосується історії та культурного фону країни і народу; включає в себе дані про становлення і розвиток етносу та країни, основні історичні події, географічні та кліматичні особливості тощо);
- *соціокультурний фон* (категорія знань охоплює суспільство, його органи влади та управління, права, свободи та обов'язки громадян, економіку та соціальний устрій країни, науку, культуру, мистецтво, освіту, релігію та інші аспекти суспільного життя);
- *етнокультурний фон* (знання про національний стиль життя, духовні цінності, свята, звичаї і традиції, фольклор, особливості менталітету, кухню та інші аспекти культурного спадку народу);

- *семіотичний фон* (категорія включає знання про прийняті у країні символи, піктограми, значки та інші елементи семіотики, які мають особливе значення або використовуються в певних контекстах).

Вищеподана класифікація допомагає структурувати знання про країну та культуру мови, надаючи комплексний підхід до їх вивчення та розуміння. Кожна з цих категорій важлива для розуміння контексту вивчення мови та культурної спадщини народу.

О. Бирюк додає до цього списку ще: *географічний фон*, тобто знання про географічні та природно-кліматичні особливості англомовних країн і *затекстовий фон*, тобто сукупність знань і відомостей про екстралінгвістичну ситуацію / контекст, характер об'єкта мовленнєвої репрезентації (Бирюк, 2006).

До змістового компоненту соціокультурної компетентності у системі вищих навчальних закладів відносять «країнознавчу безеквівалентну та фонову лексику; сталі вирази, ідіоми і кліше; лінгвістичні маркери соціальних стосунків і ситуацій; фразеологізми (мовні кліше), афоризми, прислів'я та приказки і навіть специфічні для іншомовної культури типи дискурсу, які утворюють неповторну мовну картину світу кожного етносу і виступають безцінним джерелом пізнання культури і суспільства»...«лінгвістичні маркери соціальних стосунків та ситуацій і техніко-комунікативні кліше, які використовуються для реалізації типових комунікативних намірів», а також «знання ритуалів, стандартизованих моделей комунікативної поведінки, культуро-специфічних правил і норм спілкування» («Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика», 2013: 426-427).

Погоджуємося з вченими стосовно змісту навчального матеріалу, оскільки всі перелічені компоненти містять багато національних реалій і є джерелом фонових знань, які забезпечуватимуть професійну підготовленість майбутніх перекладачів. На жаль, у сучасній методичній парадигмі немає

пропозицій відносно специфіки формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Відтак, у форматі дослідження під *соціокультурним підходом* до вивчення мови розуміємо сукупність методів і прийомів навчання іноземної мови (китайської), спрямованих на розуміння величезності феномена культури у межах КНР і України, що актуалізується в комплексі соціальних явищ, пізнання яких відбувається через об'єднання змісту дисциплін культурологічного і лінгвістичного циклів з усвідомленням значущості рідної (української) культури в цьому процесі.

Суміжним лінгвокраїнознавчому і соціокультурному підходам зазначимо *лінгвокультурологічний підхід*, серед фундаторів якого можна виокремити таких учених, як-от: Н. Арутюнову, В. Воробйова, К. Красних, В. Маслову, Н. Мішатіну, Т. Павлишак, Т. Симоненко, Ю. Степанова, М. Суворову, В. Телію та ін.

За висновками деяких науковців існують певні відмінності між лінгвокраїнознавством та лінгвокультурологією, незважаючи на те, що вони спільно досліджують культурний аспект мови. Ці відмінності полягають у специфіці підходу та обсязі досліджень. Лінгвокраїнознавство спирається переважно на предметно-понятійну сферу культури. Це означає, що ця галузь науки зосереджена на вивченні мови у контексті конкретної культури, зокрема на її лексиці, граматиці, фразеології та інших мовних явищах, які відображають культурні особливості. З іншого боку, лінгвокультурологія є більш широкою та комплексною галуззю, що охоплює не лише мовні аспекти культури, а й систему культурних цінностей. Таким чином, вона вивчає мову як носія культурних цінностей, враховуючи менталітет, традиції, звичаї, релігійні та інші аспекти культури.

Отже, хоча в межах обох галузей вивчається взаємозв'язок мови та культури, лінгвокультурологія розглядає цей взаємозв'язок у контексті системи культурних цінностей, тоді як лінгвокраїнознавство фокусується переважно на мовних аспектах культури.

В. Красних деталізує предмет дослідження лінгвокультурології – одиниці мови та дискурсу, які набули символічного значення, образно-метафоричного значення в культурі, зокрема безеквівалентна лексика; архетипи, міфологеми, закріплені в мові; фразеологічний фонд мови; еталони, стереотипи, символи, мовленнєвий етикет, мовленнєва поведінка, що проникають в культурно-історичну сферу ментально-лінгвального комплексу (Красних, 2002: 12). За словами авторки, лінгвокультурологія покликана інтегрувати найбільші цінності суспільства: людина ↔ культура ↔ мова.

Український науковець Т. Симоненко висловлює аналогічну думку стосовно компонентів лінгвокультурології і дотримується переконання, що мова та культура постають у тісному взаємозв'язку, через те, що індивід як член суспільства є, з одного боку, носієм мови, а з іншого – культури цього суспільства, який створює, формує, використовує культуру і визначає вектор її еволюції (Симоненко, 2011). Саме тому науковець пропонує ефективний засіб реалізації лінгвокультурологічного підходу – роботу з прецедентними феноменами (іменами, висловлюваннями, текстами), що є компонентами знань, призначення та зміст яких добре відомі представникам певної етнокультурної спільноти, актуальними і використовуваними в пізнавальному й комунікативному планах (Симоненко, 2011).

До означених феноменів А. Будник відносить національно-прецедентні тексти – «тексти, що визначають етнокультурну специфіку певної лінгвокультурної спільноти, відображаючи історію і культуру народу, національний характер, моральні цінності та світогляд, звернення до яких постійно відновлюється в дискурсі особистості» (Будник, 2010). Під час добору таких текстів науковець радить дотримуватися певним критеріям: хрестоматійність; інтертекстуальність; реінтерпретація; відтворюваність у засобах масової інформації; відтворюваність у словниках.

О. Селіванова впевнена, що практична реалізація лінгвокультурологічного підходу до навчання мов уможлиблюється також

під час роботи з національно-маркованими текстами, в процесі якої відбувається ідентифікація та адекватне декодування лінгвокультурами – «мовного знаку що містить культурну інформацію, є базовим терміном лінгвокультурології і служить для позначення одиниці вербалізації культурного змісту (Селіванова, 2006). Серед розповсюджених засобів формування лінгвосоціокультурної компетентності науковці (Н. Гальскова, Є. Ісаєв, В. Карташова, О. Квасова, М. Кушніров та ін.) визначають художні автентичні твори.

Інша вітчизняна вчена В. Дороз визначає мету лінгвокультурологічного підходу: «привернути увагу тих, хто навчається, на вивчення й опис певного культурного простору через призму мови і дискурсу та культурне тло комунікативного простору». На думку авторки, таке навчання мови сприяє виявленню за допомогою мовного матеріалу «базових опозицій культури, закріплених у мові й тих, що проявляються в дискурсі; відображені в «дзеркалі мови» і в ньому зафіксовані уявлення про окультурені людиною сфери; давні уявлення, що проявилися через призму мови і співвідносні з культурними архетипами» (Дороз, 2001: 76).

Учені (Н. Бакуліна, З. Кондур, Л. Курач, Л. Сімакова, В. Снегірьова, О. Фідкевич) дослідили проблему навчання мов та літератур етнічних меншин. За словами авторів, культурно-ціннісні поняття можуть розглядатися як важливі структурні одиниці змісту навчання мов та літератур етнічних меншин з урахуванням лінгвокультурологічного підходу (Курач, 2014).

Зауважимо, що *етнографічно-комунікативний* (комунікативно-етнографічний) підхід до навчання використовується переважно у сфері навчання іноземних мов поза автентичним мовленнєвим і культурним середовищем, серед прихильників якого є чимало зарубіжних науковців: М. Байрам, А. Барро, Ш. Джордон, В. Езерт-Сарієс, Г. Зерет, К. Морген, К. Кремш, С. Робертс, П. Сисоєв, М. Флемінг та інші. Під терміном «етнос» (гр. ἔθνος – народ, суспільство, група) розуміється історично сформована

стійка спільність людей – плем'я, народність, нація (Універсальний словник-енциклопедія, 1999: 266), тобто соціальний організм, що функціонує шляхом етнічно однорідних шлюбів і передавання новому поколінню мови, культури, традицій, етнічних орієнтацій тощо. Заснований М. Байрамом та його однодумцями етнографічний підхід до ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається, ефективно реалізується за умови імєрсії («занурення») здобувачів вищої освіти до соціуму певного етносу, у межах якого вони проявляють себе як дослідники-етнографи через чотири методи етнографії: спостереження, анкетування, інтерв'ю та опитування (Вуган, 1991).

Ідею стосовно занурення в мовне і соціокультурне середовище в навчальних цілях підтримує вчений П. Сисоєв, проте науковець вважає, що «занурення» до мовного та соціокультурного контексту можна проводити як у країні перебування, так і в рідній країні. Через рефлексію іноземної культури на рідну культуру й інтерпретацію отриманої інформації, за словами науковця, ті, хто навчаються, зможуть прийти до кращого розуміння себе як культурно-історичних суб'єктів (Сисоєв, 2003).

Отже, контекст започаткованого дослідження констатує, що сучасний етно-вимір передбачає повсюдний «плюралізм» культур, тому майбутнім перекладачам пропонується, поряд з вивченням іноземної і державної мов, пізнати етнічні особливості кількох народів, що мешкають на одній території, механізми їх взаємодії, взаємовпливу (зокрема етнічний склад провінцій КНР та Південного регіону України). З іншого боку, рекомендовано навчити здобувачів вищої освіти усвідомлювати своєрідність кожного етносу та його культури в загальній системі культури народів. Ураховуючи вищенаведене, як умову комплексного ознайомлення майбутніх перекладачів китайської мови з етнографією, культурою, філософією Піднебесної в аудиторний та в поза аудиторний час, можна запропонувати зустрічі з китайськими викладачами та запрошеними гостями, проведення освітньо-культурних національно-маркованих заходів, які здійснюватимуться носіями китайської мови, наприклад, захід «Міжнародний день Інститутів Конфуція», конкурси

«Міст китайської мови», тренінги та майстер-клас ієрогліфіки, українсько-китайський етнічні концерти, участь у спільних науково-дослідних проектах та міжнародних конференціях, стажування в Китайських вищих освітніх закладах, обмін здобувачами вищої освіти і викладачами з китайських та українських вишів, мовні школи.

У форматі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови **комунікативно-етнографічний підхід** розуміємо як інтеграцію методичних дій з етнографічними методами (спостереження, анкетування, опитування, інтерв'ю тощо), що забезпечують формування здатності і готовності здобувачів вищої освіти здійснювати крос-культурну / інтер-культурну комунікацію з представниками КНР / України, адекватну інтерпретацію національно-етнічної своєрідності культур-партнерів міжкультурного діалогу засобами китайської та української мов.

Підбиваючи підсумки аналізу педагогічних праць з проблеми формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів засобами іноземної мови, зазначимо, що переважну кількість складають дослідження українських і зарубіжних науковців (І. Бронетко, М. Дука, А. Олянич, О. Романюк, Н. Теличко та ін.) в галузі викладання англійської мови. Лінгводидакти наголошують на необхідності поєднання навчання мови з пізнанням культури її носіїв, що відображено в навчальних національно-маркованих текстах та поза аудиторній діяльності, пов'язаною з проведенням свят, що визнаються носіями мови як національні, ознайомленням з їх традиціями, обрядами, ритуалами, тощо, в наближених до реальних ситуацій іншомовної комунікації. Проте, на жаль, майже не існує відповідних розробок у контексті формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, не є зрозумілим питання добору навчального матеріалу і методик його впровадження в навчальний процес університетської освіти.

З огляду на вищезазначене, констатуємо необхідність сприймати китайську мову не як суто лексико-граматично-ідеографічну сукупність, а як

цілісно-інтегровану систему, що накопичувалася й еволюціонувала протягом тисячоліть та ґрунтується на філософсько-педагогічній спадщині Китаю, його історії, обрядовості, фольклорі, духовно-моральному скарбі, етнографії, традиціях багатьох поколінь репрезентантів цієї мови.

Важливе місце у зазначеному підході до формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в процесі вивчення китайської мови посідає добір національно-прецедентного навчального матеріалу, за визначенням О. Попової, тобто «фабули; художні та країнознавчі тексти; етнічно-марковані слова, фразеологізми (мовні кліше); історико-етнографічні твори; довідкові тексти про обрядовість, звичаї, побутове культурне життя представників рідної та іноземної країн; тексти, що містять інформацію про їх вірування, релігійні переваги; етико-естетична література національного характеру тощо), який слід творчо аналізувати, синтезувати, трансформувати в площину навчально-виховної діяльності» (Попова, 2016: 265).

Враховуючи все вищезазначене, інтерпретуємо **лінгвокультурологічний підхід** до формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови як зосередження уваги здобувачів вищої освіти на дослідженні й описовому аналізі специфіки китайської філософії й культурно-історичного простору Китаю й України засобами китайської як іноземної та української як державної мов, що імплементується у вигляді китайськомовного та українськомовного комунікативно-когнітивного дискурсу культурологічного змісту.

До **структури** феномена «лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови» відносимо такі компоненти: 1) просвітницько-філософський скарб Піднебесної, заснований на постулатах Конфуція; 2) жанрові домінанти в царині китайськомовних класичних художніх оповідних творів (оповідань, легенд, міфів, притч, казок), а також поетичних творів стародавнього Китаю, в яких значне місце посідають китайські фразеологічні одиниці чен'юй, афоризми, вислови китайських філософів та

інформація соціокультурного характеру; 3) мовно-лінгвістичні ресурси для реалізації майбутніми перекладачами всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма) засобами китайської мови.

Відзначимо, що вищезазначені компоненти полягли в основу критеріальної бази експериментального навчання (див. § 1.3.).

Задля тлумачення поняття «засіб формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови» в основу розуміння його сутності покладаємо педагогічне трактування ключового поняття «засіб»: «це сукупність способів дій, предметів, ідей та явищ, які є неодмінною умовою реалізації цілей» («Енциклопедія освіти», 2008), тобто ***засобом формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови*** є сукупність цілеспрямовано організованих, взаємопов'язаних освітніх дій, дидактико-методичного забезпечення, культурологічно-значущих ідей, що сприяють формуванню лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення китайської мови.

Отже, детермінантами формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти визначаємо філософсько-педагогічний, естетичний і соціальний досвід китайського народу, втілений у художніх літературних творах відомих філософів і провідних китайських поетів та прозаїків різних епох становлення Піднебесної. На нашу думку, вивчення українськими здобувачами вищої освіти сутності філософських теорій і моральних етно-концептів Китаю сприяють пізнанню специфіки культури, історії, традицій Піднебесної для ефективного виконання професійної перекладацької діяльності.

1.2. Стан навчальних матеріалів щодо вимог до формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Сучасне реформування освітнього простору України характеризується чітким розумінням освітян необхідності реформування системи освіти України у зв'язку з політичними, економічними й соціальними подіями. Освітянська спільнота усвідомлювала неминучість реформ в системі української освіти у зв'язку з потенційними орієнтирами, терміновість оновлення змісту всіх ступенів освіти нової України, невідкладність абсорбування та впровадження провідного досвіду Європейських країн у галузі освіти й академічної співпраці в освітній простір України, з одного боку; з іншого боку, – Державні програми «Один пояс, один шлях» і «Новий шовковий шлях», ініційовані Урядом КНР, спонукали МОН України до вжиття конструктивних заходів щодо врахування здобутків китайських колег-освітян у процесі модернізації університетської освіти. Отже, аналіз досвіду західних і східних колег в освітній сфері передбачав цілісне переосмислення пріоритетів і детермінантів розвитку системи освіти України, адаптування до нової парадигми освіти і науки, а також розробці інноваційних стандартів вищої освіти, освітньо-професійних програм, навчальних планів і робочих програм з кожної дисципліни в контексті трансформації у глобальний освітній простір.

У нашій роботі на пошуково-розвідувальному етапі експерименту було проаналізовано оновлену освітньо-професійну програму, наявні навчальні плани та робочі програми з підготовки майбутніх перекладачів китайської мови за освітнім рівнем «Бакалавр» (галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія», спеціалізація: 035.065 Східні мови та літератури), а також сучасні навчально-методичні матеріали з китайської мови для майбутніх перекладачів; проведено анкетування викладачів китайської мови та здобувачів вищої освіти бакалаврату старших курсів

факультетів іноземних мов у контексті методичної ресурсної бази формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Оскільки в системі вищої освіти провідна роль належить освітньо-професійній програмі як системі освітніх компонентів, що «регламентує нормативні, компетентнісні, кваліфікаційні, організаційні, навчальні та методичні вимоги у підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти» (ОПП Переклад (перша – китайська, друга – англійська), 2021: 3), визначає зміст і обсяг знань із певної дисципліни, встановлює перелік компетентностей, знань і умінь здобувачів вищої освіти, необхідних для володіння іноземною мовою, в нашому випадку китайською. Детальніше зупинимося на її аналізі.

Відповідно до освітньо-професійної програми «Переклад (перша – китайська, друга – англійська)» зі спеціальності 035 «Філологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти, завданням університетської освіти є «підготовка: конкурентоздатних фахівців з перекладу, здатних виконувати письмовий (загальний і спеціальний), усний послідовний, двосторонній переклад у парах мов: українська – китайська, китайська – українська, українська – англійська, англійська – українська; а також перекладачів іноземних мов із потенціалом до самореалізації у професії і до подальшої освіти та самоосвіти» (ОПП Переклад (перша – китайська, друга – англійська), 2021: 5). Студенти-випускники повинні володіти такими компетентностями, як: *інтегральною*, що передбачає «здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики, перекладу)»; *загальними*, що передбачають у контексті нашого дослідження здатність спілкуватися іноземними та державною мовами як усно, так і письмово і застосовувати знання у практичних ситуаціях; *спеціальними (фаховими)*, що охоплюють у контексті нашого дослідження здатність: «використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії китайської, англійської та української

мов; аналізувати діалектні різновиди китайської та англійської мов, описувати соціолінгвальну ситуацію; аналізувати, систематизувати та інтерпретувати мовні, літературні, фольклорні факти; використовувати знання з історії та культури України, Китаю і лінгвокраїнознавства англomовних країн для організації успішної міжкультурної комунікації та адекватного перекладу (ОПП Переклад (перша – китайська, друга – англійська), 2021: 8-9). З огляду на означене, констатуємо, що освітньо-професійна програма передбачає комплексну підготовку бакалавра філології, включаючи лінгвокультурну компоненту як обов'язкову складову.

На основі освітньо-професійної програми за певною спеціальністю розробляються навчальний план, робочі програми та силабуси навчальної дисципліни.

Навчальний план 2021-2022 н. р. освітнього рівня «Бакалавр» спеціальність 035 «Філологія» (спеціалізація 035.065 - східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська) включає загальний перелік та обсяг навчальних дисциплін, а також означені окремо два основних цикли дисциплін: нормативні та вибіркові, зміст яких знаходиться у відповідності з законом України «Про вищу освіту» (2014). Означимо перелік нормативних дисциплін, під час вивчення яких формується лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови: комплексна дисципліна «Практичний курс китайської мови» (1-4 роки навчання), комплексна дисципліна «Практичний курс англійської мови» (1-4 рік навчання), «Вступ до перекладознавства», «Теорія і практика перекладу», «Специфіка художнього перекладу», «Проблеми міжкультурної комунікації», «Історія української культури», а також вибіркових дисциплін, на яких також увага приділяється вивченню лінгвокультурного компоненту: «Труднощі перекладу художнього тексту», «Фразеологія в перекладі», «Особливості перекладу усної комунікації». Витяг із навчального плану подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Витяг із чинного навчального плану
«Переклад (перша – китайська, друга – англійська)» (спеціалізація
035.065 – східні мови та літератури) зі спеціальності 035 Філологія

№	Назва предметів	Розподіл годин за роком навчання			
		1-ий	2-ий	3-ий	4-ий
1	Практичний курс китайської мови	420	360	300	300
2	Практичний курс англійської мови	-	390	300	300
3	Проблеми міжкультурної комунікації	180	-	-	-
4	Історія української культури	90	-	-	-
5	Вступ до перекладознавства	150	-	-	-
6	Теорія і практика перекладу	180	270	300	300
7	Труднощі перекладу художнього тексту (вибіркова)	-	120	-	-
8	Фразеологія в перекладі (вибіркова)	-	-	-	120
9	Особливості перекладу усної комунікації	-	120	-	-

Таблиця 1.1. демонструє, що на вивчення китайськомовних дисциплін протягом всього періоду навчання відведена досить велика кількість годин: «Практичний курс китайської мови» – 1380 годин (420 годин на 1 рік навчання, 360 годин на 2 рік навчання, 300 годин на 3 рік навчання, 300 годин на 4 рік навчання), «Вступ до перекладознавства» – 150 годин, «Теорія і практика перекладу» – 1050 годин, «Проблеми міжкультурної комунікації» – 180 годин, «Труднощі перекладу художнього тексту» – 120 годин, «Фразеологія в перекладі» – 120 годин, «Особливості перекладу усної комунікації» – 120 годин. Крім того, достатня увага приділяється вивченню другої іноземної мови (англійської) – 990 годин. На вивчення дисципліни «Історія української культури» відводиться 90 годин. Таким чином,

констатуємо, що предмети, передбачені чинним навчальним планом повинні забезпечити практичне володіння мовою, що вивчається, не тільки як засобом пізнання та спілкування на заняттях, а й засобом оволодіння китайськомовною, англомовною і україномовною культурами, і як наслідок – виходом на міжкультурну комунікацію. Поряд з набуттям знань про країни, мови яких вивчаються, курс мовних дисциплін має розкривати перед майбутніми перекладачами культурно-поліетнічні, художньо-естетичні, духовно-моральні можливості іноземних мов (китайської / англійської) і рідної мови як джерела відомостей про історію, національну культуру та сучасний спосіб життя народу-носія мови, що вивчається. Ознайомлення з цією інформацією має здійснюватися в тому вигляді, в якому ці лінгвокультурні відомості зафіксовані в семантиці історичних та культурних реалій, власних назвах, фразеологічних зворотах, прислів'ях та приказках, крилатих висловах, філософських ідеях Конфуція і його послідовників. Вирішення означених завдань може бути успішним тільки на основі встановлення і формування міжпредметних зв'язків у циклі китайськомовних, англомовних та україномовних дисциплін.

Відтак, логіка педагогічного експерименту передбачала аналіз робочих програм вищезначених фахових дисциплін та їх силабусів з метою виявлення в них лінгвокультурної компоненти.

Аналіз робочих програм та силабусів з комплексної дисципліни «Практичний курс китайської мови» (1-4 рок навчання) показав, що зміст навчання передбачає реалізацію двопланової мети: насамперед, це навчання майбутніх перекладачів вільно володіти іноземною мовою (китайською) в усній та письмовій формах, використовувати її як засіб спілкування у різних сферах мовленнєвої діяльності для здійснення професійних функцій під час перекладацької діяльності з особливим акцентом на європейському розвитку України. По-друге, зміст навчання передбачає урахування соціокультурних норм спілкування, лінгвокраїнознавчих та культурологічних аспектів підготовки майбутніх перекладачів китайської мови для організації

ефективної міжкультурної комунікації. Також у програмі зазначено, що відпрацювання матеріалу повинно відбуватися у порівнянні з лінгвокраїнознавчими та культурологічними аспектами рідної країни (Робоча програма «Практичний курс китайської мови», 2021). Водночас, на нашу думку, існує потреба у висвітлюванні в програмі такого аспекту, як розмежування стандартів повсякденної і ділової комунікативної поведінки носіїв китайської, англійської та української мов.

Метою навчальної дисципліни «Теорія і практика перекладу» є формування в здобувачів вищої освіти системи спеціальних знань щодо перекладознавчого підходу до розуміння сучасного суспільства, здійснення перекладацької діяльності, враховуючи європейську інтеграцію України. В програмі акцентується увага на перекладі усних і письмових текстів різних стилів і жанрів англійською, китайською та українською мовами. Вивчаються лінгвістичні особливості перекладу з типологічно неспоріднених мов. Окремо наголошується на вивченні китайської культури і особливостях перекладу соціокультурної інформації щодо естетичних уявлень, просторово-часових відносин, образних порівнянь, релігійних понять, родинних відносин, значення кольорів, літературних і фольклорних героїв та фонової, безеквівалентної лексики (Робоча програма «Теорія і практика перекладу», 2021). Однак, зазначимо, що в програмі не вказується на такий аспект, як розуміння імпліцитної соціокультурної інформації висловлювання в аудіюванні та читанні.

У програмі та силабусі навчальної дисципліни «Друга іноземна мова» передбачено формування у здобувачів вищої освіти загальних та професійно орієнтованих комунікативних мовленнєвих компетенцій (лінгвістичної, соціокультурної і прагматичної) для забезпечення базового рівня спілкування в академічному та професійному середовищі. В програмі окреслено знання двох мов (іноземної та рідної) у контрастивному аспекті, а також знання лінгвокраїнознавчих та культурологічних аспектів країни, мова якої вивчається, у порівнянні з аналогічними аспектами рідної країни.

Передбачається вивчення тем, пов'язаних з культурою, історію, духовністю нації, а саме: сторінки історії, видатні постаті в історії, народна мудрість, культурний досвід, мовленнєвий етикет, тощо (Робоча програма «Друга іноземна мова», 2021). Але, на жаль, увага не зосереджується на стереотипах і стандартах повсякденної комунікативної поведінки, притаманних представникам китайськомовного і англійськомовного соціумів.

Аналізуючи програму «Проблеми міжкультурної комунікації», виявляємо, що основна мета цієї дисципліни – аналіз й порівняння характерних рис рідної культури спілкування і культур спілкування інших народів. Майбутні перекладачі в подальшому повинні вміти співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, прибічниками різних політичних поглядів, і використовувати знання з історії та культури України, Китаю і англомовних країн для організації успішної міжкультурної комунікації та адекватного перекладу (Робоча програма «Проблеми міжкультурної комунікації», 2021: 4). Однак, на нашу думку, бажано було б ще зацентувати увагу на особливостях світосприйняття представників цільової культури, на етикеті спілкування між представниками різних культур.

Програма дисципліни «Історія української культури» має за мету надати здобувачам вищої освіти уявлення про «досягнення української та світової культури, розвинути здібності до самостійного освоєння духовних цінностей українського народу та ознайомити з давньою історією рідного краю, із взаємодією української культури з культурами інших народів; озброїти знаннями щодо внеску українського народу в розвиток світової культури» (Робоча програма «Історія української культури», 2021). Тобто програма логічно зосереджує увагу на ролі культури в житті українського суспільства та світу загалом. На жаль, кількість годин, відведених на вивчення цієї дисципліни, обмежена.

Програма вибіркової дисципліни «Фразеологія у перекладі» передбачає формування прикладних навичок перекладача у відтворенні фразеологічних

одиниць. Крім того, у програмі акцентується володіння екстралінгвістичною компетенцією, а саме, знаннями, що виходять за межі лінгвістичних та перекладознавчих: фонові (енциклопедичні, культурологічні, соціокультурні тощо) і предметні (інформація щодо поняттєвого складу певної галузі людської діяльності та міжпоняттєвих зв'язках) (Робоча програма «Фразеологія у перекладі», 2021: 5). Інша програма вибіркової дисципліни «Труднощі перекладу художнього тексту» акцентує увагу на лінгвістичному і перекладацькому інструментарії відтворення особливостей перекладу художнього тексту і наголошує на використанні у перекладацькій діяльності граматичних, лексичних, стилістичних та змішаних трансформацій задля досягнення адекватності перекладу (Робоча програма «Труднощі перекладу художнього тексту», 2021). Проте, зміст програмного матеріалу обох програм здебільшого репрезентується з урахуванням поглядів вітчизняних науковців, про що свідчить базова та додаткова література.

Вибіркова дисципліна «Особливості перекладу усної комунікації» навчає здобувачів вищої освіти вільно володіти сучасними лексико-граматичними, орфоепічними, орфографічними та пунктуаційними нормами китайської та української мов для здійснення професійної комунікації міжособистісного спілкування в усному мовленні; застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації; знати основи професійної етики і морального коду перекладачів, особливості менталітету різних культур, культуро-поведінкових норм і принципів політичної коректності (Робоча програма «Особливості перекладу усної комунікації», 2020: 4).

Вважаємо за необхідне розглянути і Програму комплексного атестаційного іспиту з китайської мови для здобувачів вищої освіти. Автори програми наголошують на перевірці «сформованості в здобувачів вищої освіти-випускників бакалаврату фахової компетенції: комунікативної, соціокультурної, професійної тощо та вмінь реалізувати набуті знання при

здійсненні перекладу, оскільки ці види роботи складають основу майбутньої професійної діяльності здобувачів вищої освіти-перекладачів» («Програма комплексного атестаційного іспиту з китайської мови для здобувачів вищої освіти», 2021). По-між тем для усного спілкування автори виокремили теми, що, як ми вважаємо, тісно пов'язані з лінгвокультурними детермінантами підготовки майбутніх перекладачів, а саме з культурно-поліетнічною, наприклад, «Свята, звичаї та традиції в КНР та Україні; Визначні культурні та історичні пам'ятки Китаю та України; Традиційна китайська і українська кухня; Видатні особистості Китаю та України; великий філософ та педагог Давнього Китаю Конфуцій; Основні етапи історії Китаю».

Теми з теорії мови охоплюють питання, які, на нашу думку, пов'язані з художньо-естетичною детермінантою лінгвокультурної компетентності, а саме: «Видатні поети династії Тан (618-907); образність, тематика та символізм класичної китайської поезії доби Тан (618-907); загальна характеристика новели доби Сун (960-1279); значення роману Цао Сюециня «Сон в червоному теремі» для китайської літератури та культури загалом; історія становлення нової китайської літератури (початок 20-го ст.); місце і роль чен'юй у системі фразеології китайської мови».

Третя детермінанта лінгвокультурної компетентності, а саме, духовно-моральна, репрезентується під час виконання такого завдання: читання уривку з оригінального китайськомовного художнього або публіцистичного тексту, літературний переклад цього уривку українською мовою, інтерпретація факторської ідеї і висловлювання власного погляду на представлену в тексті проблематику китайською мовою.

Таким чином, як бачимо, вимоги комплексного атестаційного іспиту з китайської мови демонструють обов'язкову необхідність сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів з урахуванням всіх її детермінантів.

Наразі розглянемо наявне навчально-методичне забезпечення процесу навчання майбутніх перекладачів китайської мови у межах нашого дослідження.

По-перше, проаналізуємо підручник для здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів китаєзнавчих спеціальностей «Китайська мова. Базовий курс», авторів М. Война, О. Воробей. Підручник орієнтований на «формування і розвиток у здобувачів вищої освіти міжкультурної комунікаційної компетентності, компонентами якої є мовна, мовленнєва, лінгвосоціокультурна та комунікативно-професійна компетенції» (Война, Воробей, 2016: 4). Особливої уваги автори надають оволодінню лінгвокраїнознавчими, соціокультурними та соціопсихологічними знаннями і міжкультурними вмінням, що сприятимуть готовності та здібності здобувачів вищої освіти до міжкультурного діалогу у якості співучасника і посередника. Основним принципом побудови підручника є поєднання структурного, функціонального та культурного компонентів. Вважаємо за позитив, наявність роз'яснень китайського матеріалу через паралелі з відповідними явищами української мови, а також надання культурологічного коментарю, що розкриває витоки різних мовних явищ (власних назв, формул мовленнєвого етикету, походження фразеологізмів) та етимологічного аналізу ієрогліфів, що розвиває вміння «розшифрувати» символи ієрогліфічного малюнка. Однак, на нашу думку, в підручнику недостатньо уваги приділяється практичному відпрацюванню культурного компоненту у межах мовної пари «китайська – українська», протягом якого варто було б не тільки знайомити майбутніх перекладачів із культурознавчим матеріалом, а й демонструвати його вживання в різних лінгвомовленнєвих ситуаціях для того, щоб у подальшому студенти мали змогу застосовувати його у власному мовленні, а не тільки розуміти культурологічні поняття, що зустрічаються в текстах.

Суттєвим видається підручник вітчизняної авторки О. Попової «Підготовка майбутніх перекладачів китайської мови у вищій школі» (2016).

Головною метою авторського видання є розвиток вмінь та формування навичок майбутніх перекладачів: здійснювати різні види перекладу з урахуванням функціонально-стильової спрямованості тексту оригіналу; проводити редагування та коректуру готових перекладів; декодувати імпліцитний зміст лінгвістичних й екстралінгвістичних засобів оформлення тексту. Як позитивне в аспекті нашого дослідження, визначаємо приділення особливої уваги вивченню різноплановості китайських фразеологічних висловів: чотирьохкомпонентних структурно-семантичних фразеологізмів, фразеологізмів-речень, фразеологізмів-кальок іноземного походження та розвитку вмінь ідентифікувати ці вирази в ієрогліфічному тексті та адекватно їх перекладати українською мовою.

Додатковим навчально-методичним джерелом до означеного підручника є практикум для здобувачів вищої освіти «Формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного простору» того же автора (2016). Посібник представляє систему вправ, спрямованих на формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного простору. Вважаємо за конструктив, що навчання здійснюється на базі чотирьох мов – китайської, англійської, української та російської, які подаються у порівнянні. Всі компетенції майбутніх перекладачів (мовна, комунікативно-мовленнєва і лінгвосоціокультурна) формуються з урахуванням взаємопов'язаного навчання чотирьох мов. Робота передбачається з різномовними текстами культурологічної спрямованості, що містять національно-марковані елементи. Крім того, задля більш усвідомленого розуміння культури країн, мови яких вивчаються, до означених навчально-методичних матеріалів пропонується посібник-довідник «Україна і Китай: мова та культура» того же автора О. Попової у співавторстві з китайським педагогом Л. Цзінь (2019). У довіднику подано матеріал, що охоплює філософське й культурне надбання Китаю на культурологічному тлі України.

Автори знайомлять тих, хто навчається, з базовими постулатами конфуціанства, популярними творами і віршами відомих китайських та українських письменників, національними традиціями і звичаями.

Таким чином, представлений навчально-методичний комплекс охоплює чималий пласт лінгвокультурознавчої інформації, яка подається у взаємозв'язку та порівнянні декількох мов, а також на фоні програмного лінгвістичного матеріалу, що вивчається. Однак, ми вважаємо, що для майбутніх перекладачів необхідно створення окремого підручника для формування лінгвокультурної компетентності, в якому буде представлено всі детермінанти культурологічного підходу: культурологічний нарис країн, мова яких студіюється; національно-культурна спадщина; етно-ментальність; національно-маркована соціокомунікація; лінгвокультурологічне тло, а також забезпечено наявність духовно-морального вектору і художньо-естетичного орієнтиру, що охоплюватиме зразки китайськомовної етнічної поезії і прози естетичного і соціального спрямування, і розроблено систему перекладацьких вправ для опрацювання теоретичного матеріалу.

Щодо навчально-методичного забезпечення ключової дисципліни «Перекладознавство», то зауважимо, що на жаль, немає вітчизняних підручників з перекладознавства (китайська-українська мови). Навчання проходить на базі підручника «Китайська мова. Теорія і практика перекладу» за редакцією В. Щичко, видавництва «Східна книга». Автор надає інформацію про історію перекладознавства у Китаї; описує основні феномени Китайської культури, такі як: родинні стосунки, релігійні групи, естетичні концепції; визначає засоби перекладу мовних реалій; пропонує варіанти перекладу китайських фразеологізмів-чен'юїв, афоризмів, приказок, прислів'їв; демонструє розбіжності та подібності в китайській та слов'янських мовах. Здобувачам вищої освіти пропонуються для розгляду основні прийоми і способи перекладу, які найчастіше використовуються в роботі перекладача (Щичко, 2007). На наш погляд, у цьому підручнику дещо бракує матеріалу культурологічного плану, що охоплював би літературні

твори відомих філософів і провідних китайських поетів та прозаїків різних епох становлення Піднебесної у порівнянні з українським літературним скарбом за аналогічними темами.

Зазначимо, що до цього підручника вітчизняні методисти (І. Кошелева) розробили навчальний посібник із практичними завданнями, які мають допомогти здобувачам вищої освіти опрацювати представлений у вищезначеному підручнику матеріал, розвинути перекладацькі і лінгвокультурологічні вміння. Студенти ознайомлюються із прийомами генералізації, додавання, опущення, які застосовуються при перекладі текстів; тренуються у двосторонньому перекладі частин художнього тексту; закріплюють вміння перекладу омонімів, синонімів, образних виразів і реалій; обговорюють проблеми, які викликають труднощі при перекладі китайськомовних текстів і обумовлені характером китайської писемності (Кошелева, 2018). Зауважимо, що в посібнику представлено тільки практичні завдання. Проте, на нашу думку, окрім завдань доцільно було б спочатку надати стислий опис правил чи схематичне зображення класифікацій, які відпрацьовуються у певній темі базового підручника.

Ще одним навчальним посібником до вивчення дисципліни «Перекладознавство» є посібник «Теорія та практика перекладу (з китайської, японської, турецької мов)» авторів Г. В. Дашченко, М. В. Аулової, Г. Ю. Гаджиевої. Посібник презентує особливості перекладу як поетичних, так і прозаїчних творів; способи подолання лексикологічних, лексикограматичних та семантичних труднощів перекладу різних мовних одиниць; варіації художнього перекладу китайських віршів: збереження формальних характеристик оригінального твору (кількість рядків, рима, ритм та ін.); передача певних художніх прийомів, що пов'язані із специфікою китайської мови (полісемантичність ієрогліфів, омограми, омоніми, тавтофони, алітерації); переклад китайських реалій засобами рідної мови. Також автори посібника аналізують частотні помилки в художніх перекладах китайських поетичних творів (Дашченко, 2015: 3). На жаль, наданий матеріал досить

обмежений в практичному плані; для опрацювання представлено лише п'ять вправ.

Заслуговує на увагу посібник «Лінгвокраїнознавство Китаю», автора Е. Стриги (Стрига, 2019), в якому здобувачам вищої освіти надається інформація, що пов'язана з вивченням історії та культури Китаю. Увага приділяється студіюванню міфології Китаю, віровчень конфуціанства, даосизму, буддизму, а також відображенню специфіки національної кухні, китайських свят та мистецтва. Досліджується символіка позначення кольорів, національні костюми та традиційні ритуали. Однак, на жаль, лінгвістичні питання, а саме вивчення мовних одиниць, які відображають національні особливості культури народу, не враховуються автором посібника і не представлені у вигляді вправ.

Зауважимо, що в навчальному процесі також широко використовується серія навчально-методичних комплексів «Road to success» Китайського видавництва Beijing Language and culture University Press. Підручники складені відповідно до нової навчальної програми Бюро КНР з популяризації китайської мови та курсу у підготовки до іспитів HSK. У підручниках вивчається будова та функції мови з одночасною подачею культурних відомостей. Здобувачами вищої освіти набуваються соціокультурні та соціолінгвістичні знання, вміння і навички в процесі розвитку комунікативної компетентності, що сприяють розвитку в них здібностей використовувати китайську мову як інструмент спілкування в діалозі культур і цивілізацій сучасного світу, як засіб міжособистісної взаємодії в умовах багатонаціонального та полікультурного світового простору.

Зазначимо, що крізь всю серію навчально-методичних матеріалів простежується культурний ланцюжок: культурне явище – побіжне значення культури – розуміння культури. Автори навчального матеріалу активно вплітають культурний компонент в тексти для читання, вправи та завдання з розвитку писемного та усного мовлення, представляють яскраві літературні зразки або пізнавальні тексти культурологічного характеру, знайомлять

здобувачів вищої освіти із героями китайських літературних творів, фільмів, мультфільмів. Такий підбір матеріалу орієнтовано на глибоке розуміння і висвітлення цілісної картини культурного впливу на мову і мовлення і системне представлення одиниць культури й мови в їхній взаємодії. Підручники вдало проілюстровані малюнками, схемами, таблицями, які демонструють зразки вербальної та невербальної поведінки. Як позитив, зауважимо, що в деяких темах окремо наголошується на лінгвістичних та культурних відмінностях китайської та англійської мов, демонструються певні приклади та порівнюються пріоритети. Проте, на жаль, в цих підручниках не враховується культурологічна компонента України як національне тло для ознайомлення з «чужою» культурою, а порівняння з англійською мовою відбувається подекуди, а не систематично.

Відтак, здійснений аналіз вищеназваних підручників дозволяє стверджувати, що незважаючи на певну кількість матеріалів для навчання здобувачів вищої освіти китайської мови, відчувається брак вітчизняних НМК з навчання майбутніх перекладачів китайської мови, які враховували б сучасні поклики часу та зміст реформування в галузі навчання іноземних мов, зокрема китайської, а також соціально-політичні, економічні і культурні взаємини між Україною і Китаєм. Існує потреба в глибокому вивченні таких проблем, як-от: методичні принципи формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови засобами китайськомовних художніх творів; принципи добору мовленнєвого матеріалу для формування зазначеної компетентності. Більше того, до сьогодні не з'ясовано сутність і структуру феномена «лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови»; не ідентифіковано засоби формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; не розроблено педагогічну модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови на тлі національної культури України.

З огляду на вищезазначене, наступним етапом пошуково-розвідувального експерименту виступило анкетування українських і китайських викладачів, які викладають китайську мову. Їм пропонували дати експертну оцінку сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти спеціальності 035 «Філологія», спеціалізації: 035.065 Східні мови та літератури (див. Додаток А 1).

В анкетуванні взяло участь 40 викладачів китайської мови Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського, Київського національного лінгвістичний університету, Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, Освітньо-культурного центру «Інститут Конфуція» (м. Одеса). Проаналізуємо одержані дані.

На запитання анкети «Вкажіть Ваш стаж викладання китайської мови» викладачі відповіли: «п'ять років» – 16%; «менше п'яти років» – 82%; «сім років» – 2%. Жоден з викладачів не відповів «десять років» і «більше десяти років». З наведених даних констатуємо, що більшість викладачів вивчали китайську мову як спеціальність в українських вишах, близько 90% викладачів китайської мови почали набувати професійний досвід за кордоном у контексті реалізації Міжнародного проєкту «Інститут Конфуція», ініційованого Міністерством освіти Китаю.

На запитання «Які, на вашу думку, компетентності у межах вивчення китайської мови слід формувати у майбутніх перекладачів?» викладачі надали такі відповіді: «лінгвістична» – 43%; «лінгвокультурна» – 36%; «комунікативна» – 15%; «соціокультурна» – 6%, тобто відзначимо, що для більшості викладачів лінгвокультурна компетентність знаходиться на другому місці по ступені важливості, і вони вважають за потрібне її обов'язкове формування.

На запитання анкети «Що є, на вашу думку, найбільш важливим при формуванні лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови?» більшість респондентів – 65% назвали вивчення

«національно-культурної спадщини (свят, звичаїв, обрядів, традицій, реалій)»; 25% вказали «літературні надбання (художні твори китайських письменників і поетів та фольклорні тексти)»; 10% відповіли «лінгвістичний скарб народів Китаю (китайські фразеологічні одиниці чен'юй, афоризми, вислови китайських філософів, національно-марковані лексичні одиниці)».

Щодо наступного запитання «Чи слід обов'язково включати до навчального матеріалу фрагменти текстів з художніх творів сучасних китайських письменників/поетів?», то всі 100% респондентів відповіли «так», пояснюючи свій вибір необхідністю поєднання вивчення китайської мови у взаємозв'язку з культурною спадщиною Китаю, втіленою в художні твори китайських письменників.

Відповіді на запитання «Які саме жанри художньої літератури Китаю варто включити в навчальний матеріал у межах формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів?» виявилися такими: «лірика стародавнього Китаю, китайськомовні класичні художні оповідні твори, легенди, міфи, народні казки» – 68%; «китайськомовні сучасні художні твори» – 15%; «притчі та народні казки» – 8%, а 9% респондентів виокремили саме «художні твори про патріотизм». За словами викладачів, які брали участь в анкетуванні, лірику стародавнього Китаю, художні оповідні твори, включаючи твори про патріотизм, легенди, міфи, притчі, народні казки варто грамотно вплітати у навчальний процес та комбінувати відповідно до тематики навчального матеріалу.

На запитання «Чи використовуєте Ви завдання для здійснення порівняльно-зіставного навчання фразеологічних одиниць на основі досвіду другої іноземної або рідної мови?» 50 % респондентів відповіли «так»; 35 % виокремили порівняльно-зіставне навчання тільки з рідною мовою; 15 % зазначили навчання фразеологічних одиниць китайської мови без порівняльно-зіставного аспекту.

На запитання «Чи вважаєте Ви за доцільне втілювати провідні ідеї із просвітницьких векторів конфуціанства в тексти вправ, тренінги для

викладачів китайської мови та (поза)аудиторну діяльність здобувачів вищої освіти?» всі респонденти (100%) відповіли позитивно, аргументуючи свій вибір традиційним вихованням китайців на основі постулатів конфуціанства.

Запитання «Чи спостерігається в здобувачів вищої освіти інтенція взаємодіяти з представниками рідної та іноземної культур у контексті філософських і художньо-естетичних детермінант крос-культурної комунікації?» викликало всі позитивні відповіді: «так» – 100%.

На запитання «Чи сформований в майбутніх перекладачів кластер знань і вмінь у філософсько-просвітницькій і художньо-естетичній сферах вивчення китайської мови, що реалізується в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма)?» одержано такі відповіді: «частково» в силу відсутності фонових знань у зазначеній сфері – 36%; «зазнають брак знань і вмінь у філософсько-просвітницькій і художньо-естетичній сферах вивчення китайської мови, що реалізується в рецептивних видах мовленнєвої діяльності» через неадекватну ідентифікацію національно-маркованих елементів – 21%; «зазнають брак знань і вмінь у філософсько-просвітницькій і художньо-естетичній сферах вивчення китайської мови, що реалізується в продуктивних видах мовленнєвої діяльності» через відсутність лінгвокультурних ресурсів актуалізувати згадані детермінанти – 28%; «не сформовано» – 15%.

Щодо запитання «Чи здатні студенти адекватно розуміти лінгвокультурний дискурс та коректно поводитися як учасники крос-культурної комунікації?» було отримано такі відповіді: «частково» через недостатню обізнаність із лінгвокультурною та етичною базою крос-культурної комунікації – 74%; «не здатні» – 26%.

Серед майбутніх перекладачів китайської мови вищенаведених закладів вищої освіти також було проведено анкетування у вигляді усного опитування.

На запитання анкети «Скажіть, скільки років ви вивчаєте китайську мову» студенти відповіли: «менше трьох років» – 20%; «більше трьох років»

– 80%. Жоден зі здобувачів вищої освіти не відповів «більше п'ять років». З наведених даних констатуємо, що більшість здобувачів вищої освіти не вивчали китайську мову до вступу в університет. Майже всі почали її вивчати з 1-го року навчання у навчання на факультеті іноземних мов за освітньою програмою «Китайська мова і література».

На запитання анкети «Що є, на вашу думку, найбільш важливим при ознайомленні з культурою Піднебесної?» більшість респондентів – 35% назвали вивчення «свят, звичаїв, обрядів, традицій»; 30% наголосили на вивченні «художніх творів китайських письменників і поетів»; 30% виокремили вивчення «китайських фразеологічних одиниць чен'юй і національно-маркованих лексичних одиниць», 5% назвали необхідним вивчення «висловів китайських філософів».

Відповіді на запитання «Які саме художні твори китайських письменників і поетів вам було б цікаво вивчати на заняттях з китайської мови?» виявилися такими: «лірика стародавнього Китаю» – 20%; «китайськомовні класичні художні оповідні твори (про патріотизм, людські відношення, важливі події з історії Китаю)» – 30%; «китайськомовні сучасні художні твори (про патріотизм, шлях до успіху, життя сучасного Китаю, побут городян)» – 25%; «легенди, міфи, народні казки» – 25%. За словами респондентів, їм цікаво знати більше інформації про реалістичну картину китайського життя, сучасні проблеми молоді, а крім того, зануритися у китайську міфологію, яка більше уваги приділяє не походженню світу, а людським відносинам.

На запитання «Чи цікаво вам ознайомлюватися з провідними ідеями Конфуція на заняттях з китайської мови та на поза аудиторних заходах?» всі респонденти (100%) відповіли позитивно, аргументуючи свій вибір зацікавленістю пізнати мудрість Конфуція, його філософію, етичні правила, цінності китайської громади.

Запитання «Чи потрібно вивчати китайську культуру в порівнянні з українською?» викликало всі позитивні відповіді: «так» – 100%.

Щодо запитання «Чи знаєте ви, як правильно (вербально і не вербально) поводитися з представниками іншої культури (китайської) під час крос-культурної комунікації?» було отримано такі відповіді: «частково» через недостатню обізнаність із правилами поведінки з іноземцями – 53%; «не знаю» – 47%.

На запитання «У курсі яких дисциплін ви вивчали інформацію про національно-культурну спадщину, літературні надбання, лінгвістичний скарб народів Китаю?» найбільш частотними були такі відповіді: «Проблеми міжкультурної комунікації», «Практичний курс китайської мови», «Практичний курс англійської мови», «Теорія і практика перекладу».

Здобувачам вищої освіти запропонували заповнити таблицю щодо інтенсивності роботи з вивчення: культурознавчої інформації (традицій, звичаїв, обрядів), ідей Конфуціанства, фразеологічних одиниць чен'юй (мовні кліше) і національно-маркованих лексичних одиниць на заняттях з поданих дисциплін. Цифри в таблиці вказують на кількість здобувачів вищої освіти у відсотках, що надали певну відповідь (див. таблицю 1.2.).

Таблиця 1.2.

Інтенсивність роботи з вивчення лінгвокультурознавчого матеріалу (%)

Назва дисципліни	Інтенсивність використання лінгвокультурознавчого матеріалу								
	Культурознавча інформація			Ідеї Конфуціанства			ФО і нац.-марк. одиниці		
	час то	нечас то	ніко-ли	час-то	неча-сто	ніко-ли	част о	нечас то	ніко-ли
Практичний курс китайської мови	60	37	3	40	45	15	45	50	5
Практичний курс англійської мови	55	38	7	-	-	100	-	70	30
Проблеми міжкультурної комунікації	80	20	-	65	35	-	30	60	10
Теорія і практика перекладу	40	45	15	20	50	30	50	40	10

Таблиця засвічує, що на заняттях з «Практичного курсу китайської мови» 60% здобувачів вищої освіти зазначили, що культурознавча інформація надається часто, особливо у коментарях після тексту; 37% вказали – «не часто, але вона присутня в темах», 3% обрали пункт «ніколи»; щодо ідей конфуціанства 40% здобувачів вищої освіти констатували велику частотність їх обговорення на заняттях, 45% - «нечасто», 15% зауважили, що саме під час вивчення цієї дисципліни, вони не пам'ятають обговорення ідей конфуціанства, а отже, обрали пункт «ніколи». Стосовно вивчення фразеологічних одиниць чен'юй і національно-маркованих лексичних одиниць 45% здобувачів вищої освіти вказали, що увага їм приділяється «часто», 50% - «нечасто», 5% - «ніколи».

У ході занять з «Практичного курсу англійської мови» (друга іноземна мова) 55% опитуваних зазначили, що вивчають культурознавчу інформацію «часто, однак тільки відносно англійської мови», 38% - «нечасто», 7% - «ніколи». Щодо ідей конфуціанства, то всі студенти (100%) зауважили, що під час вивчення другої іноземної мови вони не обговорюють ці ідеї. Стосовно китайських фразеологічних одиниць, то вони переважно мають місце під час порівняння фразеологізмів двох мов: 70% опитуваних обрали варіант – «нечасто, однак при вивченні нових фразеологізмів англійської мови, згадувалися і китайські сталі одиниці», 30% надали негативну відповідь.

При вивченні такої дисципліни, як «Проблеми міжкультурної комунікації» 80% здобувачів вищої освіти використовують культурознавчий матеріал «часто», 20% - «нечасто», відповіді «ніколи» не було зафіксовано; ідеї конфуціанства, як зазначили 65% опитуваних, обговорюються часто, 35% респондентів обрали варіант «нечасто»; вивченню фразеологічних одиниць приділяється багато уваги, констатували 30% респондентів, обираючи варіант «часто», «нечасто» обрали 60% майбутніх перекладачів, «ніколи» - 10%.

На заняттях з «Теорії і практики перекладу» 40% респондентів зазначили часте обговорення та застосування культурознавчої інформації, 20% - ідей конфуціанства, 50% - фразеологічних одиниць. «Нечасте» звернення до культурознавчої інформації було зафіксовано у 45% здобувачів вищої освіти, до ідей конфуціанства – 50% здобувачів вищої освіти, до вивчення і вживання фразеологічних одиниць – 40%. Варіант «ніколи» обрали 15% респондентів під час відповіді на запитання щодо застосування культурознавчої інформації у процесі заняття, 30% - щодо обговорення ідей конфуціанства, 10% - щодо вивчення фразеологізмів. Остання група опитуваних (10%) зазначила, що вибираючи відповідь «ніколи» має на увазі саме цілеспрямовану роботу з фразеологічними одиницями під час перекладацької діяльності, а не поодинокі випадки застосування фразеологізмів.

Таким чином, констатуємо, що найчастіше обговорення та застосування: культурознавчої інформації відбувається на заняттях з «Проблем міжкультурної комунікації» і ««Практичного курсу китайської мови», ідей конфуціанства – на тих самих заняттях, фразеологічних одиниць – на заняттях з «Теорія і практика перекладу». Отже, культурний компонент не є частотним для вивчення на заняттях із зазначених дисциплін. Окрім того, були ще дисципліни, які вивчаються здобувачами вищої освіти протягом чотирьох років, однак вони не були названі взагалі.

Відтак, отримані під час анкетування здобувачів вищої освіти і викладачів дані підтвердили нагальність питання стосовно важливості формування лінгвокультурної компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови задля успішної професійної діяльності під час безпосереднього та опосередкованого міжкультурного спілкування і досягнення взаєморозуміння між представниками різних лінгвокультурних середовищ.

Задля отримання більш повної картини стану сформованості лінгвокультурної компетентності в майбутніх перекладачів китайської мови

необхідно діагностувати реальний рівень теоретичної і практичної підготовленості здобувачів вищої освіти за конкретними критеріями і показниками. Отже, згідно із завданнями експерименту було розроблено відповідні завдання, надано критерії їх оцінювання та схарактеризовано рівні сформованості компетентності, що досліджується (див. підрозділ 1.3.).

1.3. Сучасний стан сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Задля виявлення сучасного стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови необхідно визначити критерії і показники оцінювання результатів цілеспрямованої освітньої діяльності у межах конкретних завдань. Погоджуємося з вченими (І. Анненкова, А. Василюк, М. Дей, В. Загвязинський, К. Єлисєєв, В. Курило, З. Курлянд, О. Попова, М. Поташник, Т. Осіпова), що ключовим феноменом оцінки якості навчання є «критерій» (від лат. *critērium*, яке зводиться до грец. *κρίτηριον* – здатність розрізнення; засіб судження, мірило), який Міжнародна організація зі стандартизації (англ. International Organization for Standardization, ISO) визначає як: «міру відбиття цілісності властивостей об'єкта, що забезпечує його існування» (Міжнародна організація зі стандартизації, 2020). О. Попова трактує як «мірило оцінювання результату діяльності, зміст якого розкривається завдяки певних маркерів (показників)» (Попова, 2016: 198). А. Василюк, М. Дей окреслюють, як «ознаку, на підставі якої виробляється оцінка, що конкретизується в показниках та індикаторах (Василюк, Дей, 2019: 17).

Відтак, на другому етапі констатувального зрізу на основі аналізу наукового фонду з теми дослідження та проведеної дослідницької роботи було визначено критерії та їх показники (маркери) для встановлення рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. Критерії та показники було скорельовано зі складовими

компонентами (компетенціями) лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Критеріями оцінювання рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було визначено такі види компетенцій: *культурно-просвітницька, літературно-художня, порівняльно-культурологічна, професійно-комунікативна* з відповідними показниками. Опишемо їх.

Культурно-просвітницька компетенція з показниками:

- *філософсько-культурологічний* – обізнаність із основним змістом китайських фундаментальних філософських теорій і категорій (людина (男人), гуманність (人 / 仁), знання (知), добро (善), зло (恶), темне й світле начало (阴阳), заслуга / досягнення (功)), дія / вчинок (行)); уміння диференціювати позитивну й негативну семантику китайських фундаментальних філософських категорій;

- *конфуціансько-орієнтований* – знання фундаменту конфуціанства (гуманність, повага до старших, любов до людей, почуття обов'язку, справедливість, скромність, стриманість) і ідеї «золотої середини»; уміння розпізнавати постулати школи Конфуція, що представлені в автентичних художніх текстах.

Літературно-художня компетенція з показниками:

- *фольклорно-етнографічний* – знання тематики, сюжету і характеристики героїв популярних народних китайських казок, легенд, міфів, притч, а також традицій, свят, вірувань та забобонів, що представлені у фольклорних матеріалах і несуть у собі інформацію, пов'язану з історією та традиціями Китаю; уміння сприймати та інтерпретувати соціокультурну інформацію, вилучену з неадаптованих фольклорних текстів, декодувати імпліцитну інформацію, порівнювати сюжети китайських і українських фольклорних творів; (Моргун, 2023: 68)

- **лірико-прозаїчний** – знання відомих китайських ліричних і прозаїчних творів різних епох становлення Піднебесної, їх сюжетних ліній, головних героїв; засобів виразності, національно-маркованої лексики, фразеологічних одиниць, мовних афоризмів та соціокультурної інформації в їх складі; інформації про авторів; *уміння* розуміти змістову, смислову й естетичну інформацію автентичних художніх творів, національно-марковану лексику та фразеологічні одиниці в їх складі, творчо переосмислювати та інтерпретувати прозаїчні та поетичні тексти, порівнювати події, описані у творах, з проблемами сьогодення.

Порівняльно-культурологічна компетенція з показниками:

- **освітньо-культурний** – *обізнаність* із сутністю поняття «культура» як сукупність матеріальних і духовних цінностей в аспекті «чужа ↔ рідна» стосовно певної людини; *уміння* коректно поводити себе з урахуванням культурних цінностей іншої країни, реагувати толерантно й етично-коректно по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації;

- **національно-культурний** – *обізнаність* із основними національними традиціями, святами, звичаями і культурною спадщиною КНР (**свята**: Канун Нового Року (Чусі), Свято Зимового Сонцестояння, Свято Весни – Чуньцзе (Новий Рік), Свято Ліхтарів, Свято закоханих, День поминання покійних, Свято середини осені, тощо; **традиційна кухня та страви**: смажений рис, качка по-пекінськи, салат Фунчоза, салат з броколі в устричному соусі, баоцзи, вонтони, китайська лапша, тощо; **релігійні преференції**: конфуціанство, буддизм, іслам, християнство (православ'я, католицизм); традиційна китайська релігія даосизм; **національні музикальні інструменти**: дзвоники, цимбали, ерху, гучжен; *уміння* виявляти та правильно трактувати національно-марковані елементи в контексті інтеркультурної комунікації.

Професійно-комунікативна компетенція перекладача з показниками:

- *лінгво-комунікативний* – знання мови оригіналу та мови перекладу; здатність розуміти та створювати граматичні, лексичні й ідіоматичні структури, а також макет тексту робочими парами мов; обізнаність з лінгвістичними засобами побудови усного та писемного, різножанрового монологічного та діалогічного мовлення; перцептивними формами отримання інформації (аудіювання / читання); *вміння* вільно використовувати китайську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя із врахуванням соціокультурних норм; адекватно інтерпретувати комунікативну інтенцію партнера; аргументовано висловлювати свою думку китайською мовою з урахуванням правил мовленнєвого етикету та національно-культурної поведінки;

- *перекладацько-діяльнісний* - знання мовних, літературних, фольклорних особливостей художньої спадщини України та Китаю; характерних рис як своєї культури, так і культури народу-носія китайської мови; основних засобів і прийомів перекладу з урахуванням певного культурного тла; *вміння* здійснювати переклад різних текстів художнього стилю із використанням соціокультурних знань про країну мови, що вивчається; використовувати адекватний перекладацький інструментарій задля відтворення змісту вихідного тексту та інформації національно-культурного характеру; добирати адекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища. (Моргун, 2023: 69)

Узагальнені критерії та показники лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови відображено в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

**Критерії і показники лінгвокультурної компетентності майбутніх
перекладачів китайської мови**

п/п	Критерії	Показники
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>
1	Культурно-просвітницька	філософсько-культурологічний
		конфуціансько-орієнтований
2	Літературно-художня	фольклорно-етнографічний
		лірико-прозаїчний
3	Порівняльно-культурологічна	освітньо-культурний
		національно-культурний
4	Професійно-комунікативна	лінгво-комунікативний
		перекладацько-діяльнісний

Відповідно до визначених критеріїв було схарактеризовано *рівні* сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (**високий, достатній, задовільний, низький**). Опишемо їх.

Високий рівень. Студенти цього рівня *обізнані* зі змістом фундаментальних китайських філософських категорій, основ конфуціанства, ідеї «золотої середини» і концепції доброчесності; демонструють уміння виявляти позитивну і негативну семантику фундаментальних китайських філософських категорій; володіють базисними знаннями конфуціанства і вміннями ідентифікувати постулати школи Конфуція в текстах.

Обізнані із тематикою, сюжетами і характеристиками героїв популярних китайських фольклорних текстів, ліричних і прозаїчних творів, розуміють соціокультурну інформацію, вилучену з неадаптованих художніх текстів, правильно декодують імпліцитну інформацію, вміють виокремлювати національно-марковану лексику та фразеологічні одиниці в їх складі, творчо переосмислювати та інтерпретувати прозаїчні та поетичні тексти, порівнювати події, описані у творах, з проблемами сьогодення.

Обізнані із сутністю поняття «культура» людини в аспекті «чужа ↔ рідна»; національними традиціями, святами, культурною спадщиною КНР; демонструють уміння коректно поводити себе з урахуванням культурних цінностей іншої країни, реагувати толерантно й етично-коректно по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації; виявляти та правильно трактувати національно-марковані елементи в контексті інтер-культурної комунікації.

Обізнані з лінгвістичними засобами мови оригіналу та мови перекладу; граматичними, лексичними й ідіоматичними структурами, лінгвістичними засобами побудови усного та писемного, різножанрового монологічного та діалогічного мовлення; перцептивними формами отримання інформації; основними засобами і прийомами перекладу з урахуванням певного культурного тла; *вміють* вільно використовувати китайську мову під час усної та письмової різножанрової комунікації та під час перекладацької діяльності із урахуванням соціокультурних норм; адекватно інтерпретувати комунікативну інтенцію партнера; добирати адекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища.

Достатній рівень. Студенти цього рівня *обізнані* із загальним змістом фундаментальних китайських філософських категорій, основ конфуціанства, ідеї «золотої середини» і концепції доброчесності; демонструють уміння виявляти позитивну і негативну семантику фундаментальних китайських філософських категорій, хоча й з деякими *огріхами у розумінні*; володіють базисними знаннями конфуціанства і вміннями ідентифікувати постулати школи Конфуція в текстах.

Обізнані із тематикою, сюжетами і характеристиками героїв популярних китайських фольклорних текстів, ліричних і прозаїчних творів, розуміють соціокультурну інформацію, вилучену з неадаптованих художніх текстів, проте іноді припускають *огріхи* в її тлумаченні; декодують імпліцитну інформацію, але подекуди наявні *відхилення* від адекватності; вміють виокремлювати національно-марковану лексику та фразеологічні

одиниці, допускаючи при цьому *1-2 помилки*; вміють інтерпретувати прозаїчні та поетичні тексти, однак припускаються *незначних огріхів*, вміють порівнювати події, описані у творах, з проблемами сьогодення.

Обізнані із сутністю поняття «культура» людини в аспекті «чужа ↔ рідна»; національними традиціями, святами, культурною спадщиною КНР; *загалом демонструють* уміння коректно поводити себе з представниками рідної і чужої культури; вміють адекватно реагувати на репліки співрозмовника в процесі міжкультурної комунікації, однак можуть припуститися *незначних помилок*; виявляти та трактувати національно-марковані елементи в контексті інтер-культурної комунікації з деякими *огріхами* в їх тлумаченні.

Обізнані з лінгвістичними засобами мови оригіналу та мови перекладу; граматичними, лексичними й ідіоматичними структурами, однак роблять *незначні помилки* при транспозиції; лінгвістичними засобами побудови усного та писемного, різножанрового монологічного та діалогічного мовлення, однак *не завжди коректно* обираючи мовні та мовленнєві засоби відповідно жанру; перцептивними формами отримання інформації; основними засобами і прийомами перекладу, однак з *незначними огріхами* стосовно певного культурного тла; вміють вільно використовувати китайську мову під час власної усної та письмової різножанрової комунікації та під час перекладацької діяльності, однак мають *незначні труднощі* із урахуванням соціокультурних норм; припускаються не грубих помилок щодо інтерпретації комунікативної інтенції партнера; вміють добирати загалом адекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища. (Моргун, 2023: 70)

Задовільний рівень. Студенти цього рівня *недостатньо обізнані* із загальним змістом фундаментальних китайських філософських категорій, основ конфуціанства, ідеї «золотої середини» і концепції доброчесності; припускають *неточності* у процесі виявлення позитивної і негативної семантики фундаментальних китайських філософських категорій; володіють

недостатніми знаннями конфуціанства і вміннями ідентифікувати постулати школи Конфуція в автентичних текстах.

Недостатньо обізнані із тематикою, сюжетами і характеристиками героїв популярних китайських фольклорних текстів, ліричних і прозаїчних творів, плутають головних героїв, не можуть виокремити соціокультурну інформацію з неадаптованих художніх текстів; відчують труднощі в інтерпретації імпліцитної інформації; не завжди коректно виокремлюють національно-марковану лексику та фразеологічні одиниці; наявні відхилення від адекватності при інтерпретації прозаїчних та поетичних текстів, відчують труднощі при порівнянні подій, описаних у творах, з проблемами сьогодення.

Недостатньо обізнані із сутністю поняття «культура» людини в аспекті «чужа ↔ рідна»; відчують труднощі діяти креативно, іноді реагують нетолерантно й етично-некоректно по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації; володіють недостатньо повними знаннями про провідні національні традиції і звичаї КНР; подекуди демонструють відсутність здатності виявляти та адекватно інтерпретувати національно-марковані елементи в контексті інтеркультурної комунікації.

Недостатньо обізнані з лінгвістичними засобами мови оригіналу та мови перекладу; граматичними, лексичними й ідіоматичними структурами; порушують граматичні та синтаксичні правила побудови усного та писемного монологічного й діалогічного мовлення, некоректно обираючи мовні та мовленнєві засоби відповідно певному жанру; подекуди припускають помилки під час перцепції в комунікації; роблять непоодинокі помилки у застосуванні засобів і прийомів перекладу, особливо стосовно певного культурного тла; вміють проводити усну та письмову комунікації та перекладацьку діяльність, однак із значними труднощами стосовно урахування певних жанрів і соціокультурних норм; некоректно інтерпретують комунікативну інтенцію партнера; не розмежовують

адекватний та неадекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища.

Низький рівень. Студенти, що знаходяться на цьому рівні, *не обізнані* із загальним змістом фундаментальних китайських філософських категорій; *не здатні* виявляти позитивну і / або негативну семантику основних фундаментальних китайських філософських категорій; *практично не володіють* знаннями конфуціанства, *не вміють ідентифікувати* постулати школи Конфуція в автентичних текстах.

Студенти *не обізнані* із популярними народними китайськими фольклорними текстами, *поверхово ознайомлені* із ліричними та прозаїчними китайськомовними творами, плутають головних героїв, відчують значні *труднощі* в інтерпретації змісту сюжетних ліній і дії головних героїв; *не виявляють* імпліцитну компоненту.

Не обізнані із сутністю поняття «культура» людини у форматі «чужа ↔ рідна»; *поверхово ознайомлені* із національними традиціями, святами, культурною спадщиною КНР; часто реагують *нетолерантно* й *етично-некоректно* по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації; *не здатні* виявляти та адекватно інтерпретувати національно-марковані елементи в контексті інтер-культурної комунікації.

Недостатньо обізнані з лінгвістичними засобами мови оригіналу та мови перекладу; граматичними, лексичними й ідіоматичними структурами; *грубо порушують* граматичні та синтаксичні правила побудови усного та писемного монологічного й діалогічного мовлення, *не розмежовують* мовні та мовленнєві засоби відповідно певного жанру; *припускають непоодинокі помилки* під час перцепції в комунікації; *не здатні* правильно оперувати основними засобами та прийомами перекладу; *не вміють* адекватно проводити усну та письмову різножанрову комунікацію, *неадекватно* реагуючи на відповіді та пропозиції співрозмовників; роблять *сміслові помилки* під час перекладацької діяльності, *не враховують* соціокультурні норми спілкування; *некоректно* інтерпретують комунікативну інтенцію

партнера; *не розмежовують* адекватний та неадекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища.

Для виявлення рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови на початку експерименту, а в подальшому адекватно визначити зміст і структуру експериментальної методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, необхідно запровадити низку тестів, які базуватимуться на окреслених критеріях та їх показниках. До кожного критерію за кожним його показником було розроблено діагностувальні завдання для здобувачів вищої освіти 2-их років навчання факультетів іноземних мов, спеціалізації «035.065 Східні мови та літератури», яких було вільно розподілено на контрольні й експериментальні групи за загальними семестровими оцінками з дисциплін «Практичний курс китайської мови» і «Теорії і практика перекладу» (50% на 50%). Уважаємо ці групи статистично однорідними. (Моргун, 2023:71)

Опишемо детально розроблені діагностувальні завдання. Тривалість виконання всіх завдань – 1 год. 20 хв. Кожна правильна відповідь – 1 бал.

У межах виявлення рівня підготовки майбутніх перекладачів за ***культурно-просвітницькою компетенцією*** було проведено тестування, завдання якого передбачали перевірку обізнаності здобувачів вищої освіти щодо змісту фундаментальних китайських філософських категорій, положень конфуціанства та умінь їх ідентифікувати та тлумачити в контексті навчальної програми. Представимо розроблені завдання відповідно до критеріальних показників. Максимальний бал за цим критерієм – 10 балів.

Показник: *філософсько-культурологічний*.

Завдання 1-5. Мета: з'ясувати, чи студенти знають фундаментальні китайські філософські категорії і чи обізнані вони з китайськими чеснотами.

Процедура виконання. Здобувачам вищої освіти було запропоновано тестові завдання з виявлення їх знань щодо філософських доктрин Китаю і завдання з розпізнання змісту основних чеснот людини за китайською

філософією (仁 / rén, 陰陽 / yin-yang, 智 / zhī, 善 / shàn, 惡 / è, 行 / xíng, 功 / gōng) (див. Додаток Б.1).

Показник: конфуціансько-орієнтований.

Завдання 6-10. Мета: з'ясувати, чи володіють студенти знаннями з теорії конфуціанства.

Процедура виконання. Здобувачам вищої освіти було надано тестові завдання на виявлення їхньої обізнаності щодо теорії конфуціанства і постулатів школи Конфуція (див. Додаток Б.1).

Кількісні результати рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за показниками «філософсько-культурологічний» та «конфуціансько-орієнтований» за критерієм «культурно-просвітницька компетенція» подано в таблиці 1.4.

Таблиця 1.4.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за культурно-просвітницькою компетенцією (констатувальний етап), у %

Групи	Рівні	високий	достатній	задовільний	низький
1	Показники	3	4	5	6
ЕГ	філософсько-культурологічний	-	9,5	45,37	45,13
	конфуціансько-орієнтований	-	9,8	44,7	45,5
Узагальнені показники (ЕГ)		-	9,65	45,03	45,32
КГ	філософсько-культурологічний	-	9,8	45,22	44,98
	конфуціансько-орієнтований	-	10,0	44,74	45,26
Узагальнені показники (КГ)		-	9,9	44,98	45,12

Як засвідчує таблиця 1.4, більшість здобувачів вищої освіти знаходилася на низькому 45,12% КГ і 45,32% ЕГ та задовільному 44,98% КГ і 45,03% ЕГ рівнях; жоден із здобувачів вищої освіти не продемонстрував високий рівень сформованості лінгвокультурної компетентності за цією компетенцією. Передбаченими виявилися помилки здобувачів вищої освіти та відсутність знань у межах теорії конфуціанства та філософської ідеї «золотої середини».

Задля виявлення рівня сформованості *літературно-художньої компетенції* майбутніх перекладачів було розроблено серію тестових завдань, яка передбачала перевірку їх знань щодо китайськомовних класичних художніх оповідних творів (оповідання, легенди, міфи, притчі, казки), поетичних творів, а також знань щодо китайських фразеологічних одиниць чен'юй та афоризмів китайських філософів, які посідають значне місце в означених творах. Максимальний бал за цим критерієм – 10 балів.

Показник: *фольклорно-етнографічний.*

Завдання 1-5. Мета: виявити обізнаність здобувачів вищої освіти щодо основних понять та системи фольклорних жанрів китайського фольклору.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було надано тестові завдання на виявлення їхньої обізнаності щодо китайської фольклористики, а саме: класифікації фольклору, фольклорних жанрів, популярних китайських народних казок, фразеологічних одиниць з національно-культурною компонентою, які зустрічаються у фольклорних текстах (див. Додаток Б2).

Наразі розглянемо зміст опитування здобувачів вищої освіти за показником «лірико-прозаїчним».

Показник: *лірико-прозаїчний.*

Завдання 6-10. Мета: виявити, чи обізнані студенти із відомими класичними й сучасними китайськими ліричними та прозаїчними творами.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано тестові завдання з виявлення їхніх знань щодо особливостей китайської

літератури, обізнаністю із поняттям «золота доба китайської поезії», «література шрамів», відомими китайськими поетами та їх творчістю (поезією на патріотичну тематику та любов до вітчизни, віршами про природу, тварин, життя людини, повагу до рідної мови).

Аналіз результатів виконання тестових завдань дав змогу дійти висновку про рівень сформованості літературно-художньої компетенції майбутніх перекладачів (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за літературно-художньою компетенцією (констатувальний етап), у %

Групи	Рівні	високий	достатній	задовільний	низький
1	2	3	4	5	6
ЕГ	фольклорно-етнографічний	-	6,18	59,43	34,39
	лірико-прозаїчний	-	5,34	64,45	30,21
	Узагальнені показники (ЕГ)	-	5,76	61,94	32,30
КГ	фольклорно-етнографічний	-	5,98	59,64	34,38
	лірико-прозаїчний	-	5,1	64,75	30,15
Узагальнені показники (КГ)		-	5,54	62,19	32,26

Як бачимо з таблиці 1.5, 62,19% здобувачів вищої освіти КГ та 61,94% здобувачів вищої освіти ЕГ знаходилися на задовільному та 32,26% КГ і 32,30% ЕГ на низькому рівнях, на високому рівні не було виявлено жодного респондента. Достатнього рівня досягли 5,54% здобувачів вищої освіти КГ і 5,76% здобувачів вищої освіти ЕГ завдяки їхнім уявленням про китайські фольклорні твори та знанням певних китайських письменників та поетів (поети Лі Бо, Цюй Юань, Хуан Тінцзянь, Су Ши (Су Дунпо), Цзі Ю, Хе Шаоцзі; твори про патріотизм: Сяо Су «Цянь Сюесень і любов до Батьківщини», Цао Венсюань «Моя Батьківщина», Ло Ін «Мій дім – Китай»,

Лю Цзі, Цюй Ю, Фен Менлуна).

Отже, констатуємо, що майбутні перекладачі китайської мови не обізнані в повному обсязі з особливостями китайської літератури та основними періодами її «золотого» існування, вони не мають чіткого уявлення про прославлених поетів стародавнього Китаю, плутають назви їх творів, не обізнані із сучасною китайською літературою.

Виявлення рівня сформованості **порівняльно-культурологічної компетенції** майбутніх перекладачів здійснювалося також через тестування, яке мало на меті перевірити обізнаність здобувачів вищої освіти щодо ключових культурологічних аспектів, а саме, понять: «культура», «національна культура», «культурні цінності», «культурне мовлення», а також щодо провідних національних традицій і звичаїв КНР. Опишемо розроблені завдання за критеріальними показниками (див Додаток Б.3). Максимальний бал за цим критерієм – 10 балів.

Показник: освітньо-культурний.

Завдання 1-4. Мета: виявити, чи обізнані студенти із сутністю поняття «культура» людини у форматі «чужа ↔ рідна».

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано виконати тестові завдання: обрати правильну відповідь щодо змісту понять «культура», «національна культура», «культурні цінності», «культурне мовлення».

Завдання 5. Мета: виявити, чи студенти вміють реагувати толерантно й етично-коректно по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти пропонувалися для ознайомлення певні національні китайські обряди, які майбутні перекладачі повинні були розтлумачити та порівняти з українськими аналогами.

Узагальнюючи результати спостереження за виконанням здобувачами вищої освіти вищенаведених завдань, можна дійти висновку, що вони, на жаль, не в повній мірі актуалізують культурологічну обізнаність і

потребують допомоги в поясненні, як адекватно й етично-коректно поводитися с представниками іншої культури.

Друга частина тестування у межах виявлення рівня сформованості порівняльно-культурологічної компетенції майбутніх перекладачів реалізовувалася за національно-культурним показником.

Показник: *національно-культурний.*

Завдання 6-8. Мета: виявити, чи обізнані студенти з провідними національними святами КНР, датами їх проведення та традиціями їх святкування.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було надано тестові завдання на виявлення їхньої обізнаності щодо провідних національних свят КНР (Канун Нового Року (Чусі), Свято Весни – Чуңьцзе (Новий Рік / 春节 chūnjié)), Свято Ліхтарів (上灯夜 shàngdēngyè), Свято Зимового Сонцестояння (寒至 hánzhì) тощо), дати їх проведення та традиції їх святкування.

Завдання 9-10. Мета: виявити, чи обізнані студенти з традиційною китайською кухнею, назвою страв, основними інгредієнтами та традиціями куштування святкових страв.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було надано тестові завдання на виявлення їхньої обізнаності щодо специфіки традиційної китайської кухні (качка по-пекінськи (北京鸭子 Běijīng yāzi), смажений рис (炒饭 Chǎofàn), цзяоцзи (饺子 jiǎozi), тофу (豆腐 dòufu / бобовий сир, соєвий сир, доуфу), китайська локшина (中国面条 Zhōngguó miàntiáo), мієн-бао (面包 Miànbāo / хліб, булка) тощо) та її відповідності конкретному святу.

Спостереження показало, що під час виконання завдань студенти назвали неповний перелік китайських свят. Було згадано загалом ті свята, в яких студенти брали участь у межах позааудиторної діяльності. Щодо традиційних китайських страв, то більшість респондентів виокремили такі:

качка по-пекінські, китайські пельмені, китайська лапша. Зауважимо, що не всі студенти змогли назвати деякі традиційні страви китайською мовою.

Кількісні результати рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів за критерієм «*порівняльно-культурологічна компетенція*» подано в таблиці 1.6.

Таблиця 1.6.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за *порівняльно-культурологічною* компетенцією (констатувальний етап), у %

Групи	Рівні Показники	високий	достатній	задовільний	низький
1	2	3	4	5	6
ЕГ	освітньо-культурний	-	29,8	52,4	17,8
	національно-культурний	-	29,08	52,15	18,77
Узагальнені показники (ЕГ)		-	29,44	52,27	18,29
КГ	освітньо-культурний	-	30,07	50,28	19,7
	національно-культурний	-	30,93	52,17	16,9
Узагальнені показники (КГ)		-	30,5	51,2	18,3

Як засвідчує таблиця 1.6, високий рівень сформованості лінгвокультурної компетентності за порівняльно-культурологічною компетенцією був відсутній в обох групах. На достатньому рівні виявлено 30,5% здобувачів вищої освіти КГ і 29,44% здобувачів вищої освіти ЕГ, на середньому – 51,2% КГ і 52,27% ЕГ, на низькому – 18,3% КГ і 18,29% ЕГ.

Задля виявлення рівня сформованості *професійно-комунікативної компетенції* здобувачів вищої освіти було розроблено серію лексико-граматичних, продуктивно-мовленнєвих і перекладознавчих завдань, яка передбачала перевірку знань і вмінь у різних видах мовленнєвої діяльності у межах китайської й української мов, як-от: аудіюванні, читанні, говорінні й письмі і перекладацької діяльності за визначеними показниками (див. Додаток Б 4). Розглянемо їх.

Показник: *лінгво-комунікативний*.

Максимальний бал за цим показником – 35 балів.

Завдання 1. Мета: виявити здатність здобувачів вищої освіти розуміти та коректно створювати граматичні, лексичні й ідіоматичні структури.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано скласти 5 речень із соціокультурною інформацією та ідіоматичними структурами з нижчеподаних ієрогліфів (Максимальна кількість балів – 5).

Завдання 2. Мета: виявити, чи здатні студенти розуміти на слух китайські фольклорні тексти і соціокультурну інформацію, яка закладена в змісті прозаїчного фольклорного тексту.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано прослухати фольклорний текст – китайську казку «Намальований півень» у виконанні викладача і відповісти на деталізуючі запитання щодо змісту тексту; назвати, яка соціокультурна інформація закладена в тексті (Максимальна кількість балів – 5).

Завдання 3. Мета: виявити, чи здатні студенти розуміти на слух зміст китайськомовного поетичного тексту із соціокультурною інформацією.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано прослухати китайський вірш «Хліб і шовк» автора Ду Фу (712-770) («麵包和絲綢» 杜甫) у виконанні викладача та надати відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту і назвати соціокультурну інформацію, що закладена в змісті вірша. (Максимальна кількість балів – 5).

Завдання 4. Мета: виявити, чи здатні студенти продукувати непідготовлене діалогічне мовлення, дотримуючись комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації.

Процедура виконання: Прослухайте початок наданого китайськомовного діалогу за темою «Культура і традиції Китаю» у виконанні викладача, напишіть його продовження відповідно до заявленої теми і комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації. Усього 10 речень. (Максимальна кількість балів – 10).

Завдання 5. Мета: виявити, чи здатні студенти вільно спілкуватися китайською мовою в письмовій формі відповідно до комунікативно-етичних норм міжкультурної писемної комунікації.

Процедура виконання: Напишіть китайському другу листа про свою країну, опишіть місце свого проживання, улюблені місця, скажіть про любов до рідного краю. Запросить його у гості. Дотримуйтеся правил та етичних норм писемного спілкування (не менш ніж 10 речень). Максимальна кількість балів – 10.

Показник: *перекладацько-діяльнісний.*

Завдання 6. Мета: виявити, чи здатні студенти перекладати китайські вирази з національно-культурною конотацією.

Процедура виконання: Перекладіть китайською мовою вирази з національно-культурною конотацією. (Максимальна кількість балів – 5).

1) Піднебесна країна, 2) конфуціанська філософія, 3) Свято Зимового Сонцестояння, 4) священна квітка лотоса, 5) Ворота Небесного Спокою (зображення на гербі Китаю).

Завдання 7. Мета: виявити, чи здатні майбутні перекладачі здійснювати адекватний переклад фразеологічних одиниць з китайської мови на українську.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти була надана низка фразеологічних одиниць китайською мовою для адекватного перекладу українською мовою. (Максимальна кількість балів – 5).

ФО китайською мовою	ФО українською мовою
1. 團結一致——一股強大的力量， 他不怕山，也不怕海。	
2. 如果人民團結起來， 它不能被打敗。	
3. 一個戰士是一個弱者。	
4. 衣服新的比較好，朋友們 -當古代	
5. 狐假虎威	

Завдання 8. Мета: виявити, чи здатні майбутні перекладачі здійснювати адекватний переклад фразеологічних одиниць з української мови на китайську.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти була надана низка фразеологічних одиниць українською мовою для адекватного перекладу китайською мовою. (Максимальна кількість балів – 5).

<i>ФО українською мовою</i>	<i>ФО китайською мовою</i>
1. Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти.	
2. Гарний товариш – підтримка і допомога.	
3. Без Батьківщини немає людини.	
4. Всюди на світі добре, а вдома найкраще.	
5. Людина, яка потребує порятунку.	

Завдання 9. Мета: виявити, чи здатні майбутні перекладачі здійснювати літературний переклад поетичних текстів з китайської мови на українську близько до оригіналу.

Процедура виконання: Ознайомтесь із змістом поетичного тексту Су Ши «З човна дивлюся на гори» 江 («上看山»). Перекладіть його літературною українською мовою, враховуючи всі соціокультурні нюанси. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики. Всього 10 речень. Максимальна кількість балів – 10.

Завдання 10. Мета: виявити, чи здатні майбутні перекладачі здійснювати адекватний переклад україномовного художнього тексту на китайську мову, зберігаючи всю соціокультурну інформацію, що закладена в ньому.

Процедура виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано уривок художнього прозаїчного тексту «Наша Батьківщина» автора К. Ушинського. Ознайомтесь із уривком україномовного прозаїчного тексту,

перекладіть його китайською мовою, враховуючи всі соціокультурні нюанси. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики. Всього 10 речень. (Максимальна кількість балів – 10. Кожне правильне речення – 1 бал).

Кількісні результати рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за критерієм «*професійно-комунікативна компетенція*» подано в таблиці 1.7.

Таблиця 1.7.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за професійно-комунікативною компетенцією (констатувальний етап), у %

Групи	Показники	Рівні			
		високий	достатній	задовільний	низький
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>
ЕГ	лінгво-комунікативний	2,48	29,48	42,44	25,6
	перекладацько-діяльнісний	1,63	49,91	42,86	5,6
	Узагальнені показники (ЕГ)	2,05	39,69	42,65	15,6
КГ	лінгво-комунікативний	2,1	29,45	42,64	25,81
	перекладацько-діяльнісний	1,58	50,14	42,68	5,6
	Узагальнені показники (КГ)	1,84	39,79	42,66	15,7

Як бачимо з таблиці 1.7., більшість здобувачів вищої освіти знаходилася на задовільному 42,66% КГ, 42,65% ЕГ і достатньому 39,79% КГ, 39,69% ЕГ рівнях. Низький рівень був характерний для 15,7% респондентів КГ і 15,6% ЕГ. І лише 1,84% КГ і 2,05% ЕГ здобувачів вищої освіти перебували на високому рівні, що засвідчило необхідність удосконалення вмінь і навичок майбутніх перекладачів у різних видах іншомовної мовленнєвої та перекладацької діяльності, а також організації систематичної роботи з розвитку цих вмінь у запропонованих лінгвокультурологічних форматах.

Кожна студентська робота оцінювалася за 100-бальною шкалою, яка була скорельована із системою оцінювання ЄКТС (див. Додаток Б 5), тобто

отримання 90–100 балів відповідало високому рівню; 74–89 балів - достатньому рівню; 60–73 бали – задовільному рівню. Якщо робота не відповідала більшості вищезначених критеріїв, студенти отримували 35–59 балів, що відповідало низькому рівню.

За результатами виконання завдань констатувального зрізу майбутніх перекладачів китайської мови в КГ та ЕГ було виявлено рівні сформованості лінгвокультурної компетентності, що наочно ілюструє таблиця 1.8.

Таблиця 1.8.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (констатувальний етап), у %

Рівні Групи	Високий	Достатній	Задовільний	Низький
ЕГ	0,5	21,13	50,47	27,87
КГ	0,46	21,43	50,25	27,84

Як видно з таблиці 1.8., здобувачів вищої освіти з високим рівнем сформованості лінгвокультурної компетентності було лише 0,46% у КГ та 0,5% в ЕГ. На достатньому рівні перебувало 21,43% у КГ та 21,13% в ЕГ. На задовільному рівні знаходилося 50,25% респондентів у КГ і 50,47% в ЕГ. На низькому рівні було виявлено 27,84% у КГ та 27,87% в ЕГ.

Статистичний аналіз отриманих результатів експериментальної роботи продемонстрував, що на констатувальному етапі експерименту під час порівняння вищезазначених рівнів знань і вмінь в ЕГ та КГ усі виявлені розбіжності є статистично несуттєвими (на рівні значущості 0,05). Методи статистичної обробки й аналізу результатів подано в додатку Е.

Висновки з першого розділу

У розділі викладено теоретичні засади формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Аналіз першоджерел дозволив трактувати *компетентність* як якісно-результативну інтегровану характеристику особистості, що ідентифікується наприкінці навчання через накопичені в процесі професійної підготовки

знання, уміння й досвід та здатність їх використовувати в практичній діяльності.

Інтегрувавши суспільно-освітнє призначення лінгвістичної і культурної складових *лінгвокультурної компетентності*, інтерпретовано її як здатність і готовність майбутніх перекладачів оперувати набутим в процесі навчання комплексом інтегрованих знань і вмінь лінгвістично-культурологічного характеру, змістовими детермінантами якого є національно-культурна спадщина, літературні надбання та лінгвістичний скарб народів Китаю й України.

Детермінантою формування лінгвокультурної компетентності було визначено лінгвокультурологічний підхід, що базується на комплексі таких підходів до викладання іноземної мови, як: культурологічного, лінгвокраїнознавчого, соціокультурного та комунікативно-етнографічного.

Лінгвокультурологічний підхід до формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови інтерпретовано як зосередження уваги на дослідженні й дескриптивному аналізі специфіки китайської філософії й культурно-історичного простору Китаю й України засобами китайської як іноземної та української як державної мов, що імплементується у вигляді китайськомовного та українськомовного комунікативно-когнітивного дискурсу культурологічного змісту.

Засобом формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було визначено сукупність цілеспрямовано організованих, взаємопов'язаних освітніх дій, дидактико-методичного забезпечення, культурологічно-значущих ідей, що сприяють формуванню лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення китайської мови.

Серед визначальних векторів формування китайськомовної лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти було визначено філософсько-педагогічний, естетичний і соціальний досвід китайського народу, втілений у художніх

літературних творах відомих філософів і провідних китайських поетів та прозаїків різних епох становлення Піднебесної.

У розділі викладено *сучасний стан сформованості лінгвокультурної компетентності* майбутніх перекладачів китайської мови, який свідчить про необхідність оновлення й оптимізації змісту освітніх програм, навчальних планів і робочих програм з іноземних мов, зокрема китайської; розробки належного навчально-методичного супроводу формування компетентності, що досліджується (програм, підручників, навчальних посібників нового покоління, методичних рекомендацій з опанування китайської мови та культури тощо), з урахуванням потреб міжкультурної комунікації народів України і Китаю.

Надано характеристику стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови засобами анкетування викладачів китайської мови і здобувачів вищої освіти старших років навчання факультетів іноземних мов, спеціалізації «Східні мови та літератури».

Задля отримання повної картини стану лінгвокультурної підготовленості майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти було визначено критерії та показники оцінювання сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, схарактеризовано рівні сформованості цієї компетентності у межах китайської мови і розроблено відповідні завдання для проведення констатувального зрізу.

У ролі *критеріїв оцінювання сформованості лінгвокультурної компетентності* майбутніх перекладачів китайської мови виступили певні знання і вміння у межах культурно-просвітницької, літературно-художньої, порівняльно-культурологічної, професійно-комунікативної компетенцій за такими рівнями, як-от: високий, достатній, задовільний, низький.

Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було виявлено за такими *показниками-*

маркерами: 1) філософсько-культурологічний, конфуціансько-орієнтований; 2) фольклорно-етнографічний, лірико-прозаїчний; 3) освітньо-культурний, національно-культурний; 4) лінгво-комунікативний, перекладацько-діяльнісний.

Аналіз даних діагностично-констатувальних зрізів експерименту засвідчив, що високий рівень сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було зафіксовано лише у 0,3% респондентів контрольної та 0,34% респондентів експериментальної груп. Достатній рівень виявлено у 21,29% респондентів контрольної та 21,0% респондентів експериментальної груп. Задовільний рівень виявлено у 49,1% респондентів контрольної та 49,29% респондентів експериментальної груп. На низькому рівні знаходилося 29,31% респондентів контрольної та 29,37% респондентів експериментальної груп. Ці дані довели необхідність розробки моделі і методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Основні положення першого розділу викладено в публікаціях автора:

1. Krotik K., Morhun O. The development of intercultural competence of secondary school pupils and university students. *7thInternational EUROKD Conference on Education, Psychology, and Behavioral Science (EPBS-2020)*. London, UK, 2020. P. 94.
2. Morhun O. Components of Future Chinese Translators' Profession-Related Skills. *Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine*. 2021, Issue № 7. P. 90-98.
3. Morhun O. The Competence-Based Approach to Professional Training of the Future Linguists/Interpreters in a Multicultural Environment. *Актуальні проблеми філології і професійної підготовки фахівців у полікультурному просторі. Міжнародний журнал*. Харбін: Харбінський інженерний університет, 2021. Випуск 4. С. 74-77

4. Krotik K., Morhun O. The Development of Intercultural Competence of Secondary School Pupils and University Students. *Arab World English Journal. Special Issue on Covid 19 Challenges*. April 2021. P. 244-263. Available at: <https://dx.doi.org/10.24093/awej/covid.19>.
5. Стоянова Т. В., Моргун О. О., Закопайло Д. С. Труднощі перекладу китайськомовних антропонімів українською мовою. *Interaction of society and science: problems and prospects: матеріали XXX міжнародної науково-практичної конференції*. London, England. 15–18 June 2021. XXX_Conference_June_15_18_2021_London_England_Stoianova_Morhun
6. Моргун О. О. Лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови: сучасний стан сформованості. Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського. Випуск 1 (142). Одеса, 2023. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-1-9> ISSN Print – 2414-5076, ISSN Online – 2617-6688 Педагогіка – Pedagogy

Список використаних джерел до розділу 1

1. Акбудақ К. Г., Вечоринська Т. В. Історія китайської мови: навч. посіб. для здобувачів вищої освіти спеціальності 035.06 – філологія (східні мови та літератури (переклад включно)). Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка Інститут філології. 2020. 182 с.
2. Анненкова І. П. Критерії і показники якості освіти у ВНЗ. URL: http://scienceandeducation.pdpu.edu.ua/doc/2011/8_2011/1.pdf.
3. Баранова С. В. Актуальні питання методики викладання перекладу. *Вісник Сумського державного ун-ту. Серія: Філологічні науки*. 2002. №4 (37). С. 12-15.
4. Бахов І. С. Формування професійної міжкультурної компетентності майбутніх перекладачів у вищому навчальному закладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 - «Теорія і методика професійної освіти» / І. С. Бахов. - Київ, 2011. - 22 с., с. 11.

5. Бігич О. Б. Теоретичні основи формування методичної компетенції майбутнього викладача іноземної мови початкової школи : автореф. ...дис. докт. пед. наук : спец. 13.00.02. Київ, 2005. 36 с.
6. Бігич О. Б. Методична скарбничка вчителя / викладача іспанської мови: формування лінгвосоціокультурної компетентності: монографія. Київ : Вид. центр КНЛУ. 2017. 140 с.
7. Бирюк О. В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англомовних публіцистичних текстів.: дис.. канд. пед. наук 13.00.02. Київ. 2006. 206 с.
8. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: Підручник / За ред. А. М. Богуш. Київ : Вища шк., 2007. 542 с.
9. Боднар С. В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці майбутнього викладача англійської мови. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2005. Випуск 1-2. С. 132-136.
10. Боднар С. В. Формування лінгвокраїнознавчої компетенції здобувачів вищої освіти мовних факультетів засобом вивчення англійських паремійних висловів. *Мова і культура*. Київ: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2004. Вип.7. Т. II. Культурологічний підхід до викладання мови і літератури. С. 94-99.
11. Буднік А. О. Формування дискурсних умінь здобувачів вищої освіти філологічних спеціальностей засобами національно-прецедентних текстів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса. 2010. 21 с.
12. Буяшено В. В. Соціальне піклування і динаміка соціокультурного простору. *Гуманітарний вісник ЗДІА*. 2011. № 44. С. 172–179.
13. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ : Акцент, 2014. 416 с.
14. Гмизіна Н. А. Словник психолого-педагогічних термінів і понять (на допомогу працівникам навчальних закладів міста). Нова Каховка : ММК, 2014. 268 с.

15. Голованчук Л. П. Навчання учнів основної загальноосвітньої школи культурно-країнознавчої компетенції на уроках англійської мови: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2003. 340 с.
16. Голянич М., Іванишин Н., Ріжко Р., Стефурак Р. Лінгвістичний аналіз тексту: словник термінів за редакцією М. І. Голянич. – Івано-Франківськ : Сімик, 2012. – 392 с.
17. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : «Либідь», 1997. 376 с.
18. Дащенко Г. В., Аулова М. В., Гаджиєва Г. Ю. Теорія та практика перекладу (з китайської, японської, турецької мов). Навчальний посібник до вивчення дисципліни «Теорія та практика перекладу» [Текст]: посібник. Дніпро : РВВ ДНУ, 2015. 55 с.
19. Дороз В. Ф. Крос-культурне навчання учнів-білінгвів української мови. Монографія. Київ : Центр учбової літератури, 2001. 456 с.
20. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
21. Жень Хулянь, Ісаєва Н. С., Кірносорова Н. А. Китайська мова в темах: навч. посібник. Київ : Спектрдрук, 2007. 207 с.
22. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [наук. ред. укр. вид. С. Ю. Ніколаєва]. Київ : Ленвіт, 2003. 273 с.
23. Загнітко А. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни Донецьк : ДонНУ, 2012. – 350 с. ISBN 978-966-639-554-5
24. Закон України «Про вищу освіту» (від 01.07.2014 № 1556-VII). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
25. Закон України «Про освіту» (від 05.09.2017 № 2145-VIII). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.
26. Зінукова Н. В. Усний переклад у зовнішньоекономічній сфері: теорія і методика навчання магістрів-філологів : монографія. Дніпро : Університет імені Альфреда Нобеля. 2017. 424 с.

27. Ігнатенко В. Д. Система вправ для навчання майбутніх філологів письмового перекладу науково-технічних текстів. *Іноземні мови*. 2015. № 1 (87). С. 26-36.

28. Кавицька Т. І. Формування у здобувачів вищої освіти мовних спеціальностей текстотвірної компетентності у письмовому перекладі з англійської мови на українську: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2013. 263 с.

29. Каширіна І. В. Тлумачення семантики та семантичної структури терміна у технічному перекладі. *Науковий потенціал України: матеріали Першої всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції* (Київ, 2005). Київ : ТОВ «ТК МЕГАНОМ». 2005. С. 53-54.

30. Китайська мова. Базовий курс: підруч. для студ. вищ. навч. закл. / М. О. Война, О. С. Воробей, О. М. Гончаренко та ін.; за ред. Н. С. Ісаєвої. Харків: Фоліо, 2016. 368 с.

31. Ковалинська І. В. Невербальна комунікація. Київ : Вид-во «Освіта України», 2014. 289 с.

32. Ковальчук Н. М. Sight Interpreting as an Objective in Translator Training. *Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання перекладу: матеріали IX наукової конференції з міжнародною участю* (Харків, 20-21 квітня 2017). Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2017. С. 55–56.

33. Колодько Т. М. Формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів іноземних мов у вищих педагогічних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Київ. 2005. 247 с.

34. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори: у трьох томах. Т. 1. Велика дидактика. Київ: Рад. школа, 1940. 248 с.

35. Копусь О. А. Теоретико-методичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів: автореф. дис.. д-ра пед. наук: 13.00.02. Луганськ : Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». 2013. 46 с.

36. Короткий енциклопедичний словник з культури / за ред. М. М. Корінного, В. Ф. Шевченко. Київ : Україна, 2003. 384 с.
37. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості: Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.
38. Котлярова І. В. Особливості методики викладання усного послідовного перекладу у вищих навчальних закладах. 2007. URL: <http://er.nau.edu.ua:8080/handle/NAU/23170>.
39. Кошелева І. В. Завдання до навчального посібника: Щічко В.Ф. Китайська мова. Теорія та практика перекладу: навчальний посібник. Харків : Харківський педагогічний університет, 2018. 34 с.
40. Культура. Універсальний словник-енциклопедія. 2004. URL : <https://uk.wikipedia.org/wiki/>.
41. Курач Л., Сімакова Л., Снегірьова В., Фідкевич О., Бакуліна Н., Кондур З. Заключний звіт про науково-дослідну роботу «Науково-методичні засади реалізації лінгвокультурологічного підходу до навчання мов та літератур етнічних меншин у початковій і основній школі». Київ : Національна академія педагогічних наук, Інститут педагогіки, 2014. 65 с.
42. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: учбовий посібник. Одеса, 1995. 160 с.
43. Кучерук О. А. Соціокультурний підхід до формування україномовної особистості учня основної школи. Методичний пошук: Викладацько-студентські наукові роботи з питань методики викладання мови і літератури. Житомир : Вид-во: ЖДУ ім. І. Франка, 2014. Випуск дванадцятий. Частина І. С. 6–14.
44. Лінгвокультурологічний аспект мовознавчих досліджень: навчально-методичний посібник до спецкурсу для здобувачів вищої освіти філологічного факультету / укл. Н. Венжинович. Ужгород : ФОП Сабов А.М., 2015. 267 с.
45. Максимов С. Є. Усний двосторонній переклад (англійська та українська мови). Київ : Ленвіт. 2007. 416 с.

46. Мартинова Р. Ю., Боднар С. В. Рівні компетенцій і компетентностей володіння іноземною мовою. *Київський національний лінгвістичний університет. Серія Педагогіка та психологія*. 2022. Том 36. С. 18-26.

47. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / Бігич О. Б., Бориско Н. Ф., Борецька Г. Е. та ін./ за загальн. ред. С. Ю. Ніколаєвої. К. : Ленвіт, 2013. 590 с.

48. Міжнародний департамент стандартів навчання, досягнень та освіти, 2002. URL: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-70147.html>.

49. Міжнародні стандарти якості освіти. URL: <http://uadocs.exdat.com/docs/index-70147.html>.

50. Міжнародна організація зі стандартизації (англ. International Organization for Standardization, ISO). URL: <https://www.internationallegg.com/uk/our-work/industry-representation/international-organization-for-standardization-iso/>.

51. Мирам Г. Є., Іванова С. И., Амплеев П. В. Курс синхронного перекладу. Київ : Ніка-Центр. 2007. 342 с.

52. Моргун О.О. Лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови: сучасний стан сформованості. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2023. Вип.1. С. 67 – 73. DOI: <https://doi.org/10.24195/2617-6688-2023-1-9>

53. Мурашев К. Г. Вступ до східної філології : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти другого року навчання спеціальності "Мова та література (китайська)". Київ : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2013. 159 с.

54. Національна рамка кваліфікацій – Україна. Європейський фонд освіти. 2021. 24 с.

55. Ніколаєва Т. Особливості здійснення послідовного перекладу. *Рідне слово в етнокультурному вимірі*. 2018. С. 130-140. URL: https://dspu.edu.ua/sites/native_word/wp-content/uploads/2019/02/15-1.pdf.

56. Ніколаєва С. Ю. Державний стандарт середньої освіти з іноземної мови: окремі недоліки та шляхи їх усунення при укладанні нових програм. *Іноземні мови*. 2004. № 1. С. 8-11.

57. Овчарук О. В. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики. Київ : “К.І.С.”, 2004. 112 с.

58. Ольховська А. С. Психологічні основи синхронної перекладацької діяльності як основа для розробки методики навчання. *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти*. 2013. Вип. 22. С. 186-195.

59. Освітньо-професійна програма «Переклад (перша – китайська, друга – англійська)» (спеціалізація 035.065 – східні мови та літератури (переклад включно), перша – китайська) зі спеціальності 035 Філологія. 2021. 27 с.

60. Пасічник Т. Д. Методика навчання майбутніх філологів писемного двостороннього перекладу комерційних листів: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. 2011. 22 с.

61. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н . Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н . Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.

62. Перелома Т. С. Методика навчання майбутніх філологів фонетики китайської мови: дис.... канд. пед. наук: 13.00.02. Одеса, 2020. 262 с.

63. Писанко М. Навчання синхронного перекладу здобувачів вищої освіти перекладацьких спеціальностей закладів вищої освіти. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. 2019. Вип. 31. С. 95-102.

64. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія: Навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2003. 288 с.

65. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : науково-методичний посібник. Київ : Вид-во А.С.К., 2003. 192 с.

66. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти : [монографія]. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського; Одеська міська типографія, КП, 2016. 660 с.

67. Попова О. В. Професійно-мовленнєва підготовка майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської педагогічної освіти: теоретичний аспект : [монографія]. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, ВОІ СОІУ «Атлант», 2016. 454 с.

68. Попова О. В., Цзінь Лулу. Україна і Китай: мова та культура [навчальний посібник – довідник]. Одеса : Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, Видавничий дім «Гельветика», 2019. 240 с.

69. Попова О. В. Підготовка майбутніх перекладачів китайської мови у вищій школі : навч. посібник. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. 273 с.

70. Попова О. В. Формування перекладацької компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного простору – Практикум для здобувачів вищої освіти спеціальності «Філологія. Переклад» : навч. посібник. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2016. 167 с.

71. Постанова Кабінету міністрів України від 25 червня 2020 р. «Про внесення змін у додаток до постанови КМУ від 23.11.2011 № 1341». Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/519-2020-%D0%BF#Text>

72. Постанова Кабінету міністрів України від 29.04.2015 № 266 «Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти». URL : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/266-2015-п>.

73. Програма з англійської мови для університетів / інститутів (п'ятирічний курс навчання) / С.Ю.Ніколаєва, М.І.Соловей та ін. Вінниця: Вид-во “Нова Книга”, 2001. 247 с.

74. Програма з англійської мови для професійного спілкування. Колектив авторів: Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок, В. О. Іваніщева, Л. Й. Клименко, Т. І. Козимирська, С. І. Кострицька, Т. І. Скрипник, Н. Ю. Тодорова, А. О. Ходцева. Київ: Ленвіт, 2005 119 с.

75. Програми комплексного атестаційного іспиту з китайської мови для здобувачів вищої освіти з освітньо-професійної програми Китайська мова і література та переклад спеціальності 035.06 Східні мови та літератури (переклад включно). Ступінь вищої освіти: бакалавр / Укладачі: С. В. Сорокін, Ю. С. Любимова, В. В. Беля, К. Л. Геворгян, Д. О. Мерзлюк. Київ : Вид. центр КНЛУ. 2021. 21 с.

76. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова 5-12 класи / за ред. Л. В. Скуратівського. Київ : Ірпінь, 2005. С. 118–120.

77. Робоча програма навчальної дисципліни «Практичний курс китайської мови» для здобувачів вищої освіти другого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія» / укладач Т. В. Стоянова. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 22 с.

78. Робоча програма навчальної дисципліни «Теорія і практика перекладу» для здобувачів вищої освіти третього курсу факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. Т. В. Стоянова. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 16 с.

79. Робоча програма навчальної дисципліни «Друга іноземна мова (англійська)» для здобувачів вищої освіти другого року факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. Т. В. Стоянова, Н. А. Гаврилук. Одеса : ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 19 с.

80. Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації» для здобувачів вищої освіти другого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. В. Є. Аккурт. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 19 с.

81. Робоча програма навчальної дисципліни «Історія української культури» для здобувачів вищої освіти другого року навчання освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. / Н. М. Бакланова. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 17 с.

82. Робоча програма навчальної дисципліни «Фразеологія у перекладі» для здобувачів вищої освіти четвертого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. І. М. Дерік. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 17 с.

83. Робоча програма навчальної дисципліни «Труднощі перекладу художнього тексту» для здобувачів вищої освіти четвертого року навчання факультету іноземних мов освітнього ступеня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. І. М. Дерік. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021, 18 с.

84. Робоча програма навчальної дисципліни «Усний двосторонній переклад на практиці: англійська, китайська, українська мови» для здобувачів вищої освіти другого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. Є. Ю. Савченко. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2020. 18 с.

85. Рудакова Л. П. Навчання здобувачів вищої освіти розуміння соціокультурної інформації при читанні англомовної художньої літератури у вищих мовних навчальних закладах: дис.. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ. 2004. 178 с.

86. Савченко А. С. Методика формування компетентності в китайському писемному мовленні у майбутніх філологів: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.02. Київ, 2019. 19 с.

87. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студ. пед. ф-тів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

88. Селіванова О. Сучасна лінгвістика : термінологічна енциклопедія / ред. О. Селіванова. Полтава : Довкілля, 2006. 716 с.

89. Симоненко Т. Лінгвокультурологічний аспект навчання рідної мови. *Моя Методика. Вивчаємо українську мову та літературу*. 2011. № 34–36. С. 2–7.

90. Словник-довідник з професійної педагогіки / За ред. А. В. Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.

91. Соссюр Ф. Курс загальної лінгвістики. – К.: Основи, 1998 – 324 с.

92. Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень, галузь знань 03 Гуманітарні науки, спеціальність 035 «Філологія», затверджений та введений у дію наказом Міністерства освіти і науки України від 20.06.2019 р. № 869. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2019/06/25/035-filologiya-bakalavr.pdf>.

93. Стасюк В. Д. Проблеми підготовки майбутніх економістів на сучасному етапі. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського*. Одеса, 2002. Вип.10. С.175-179.

94. Стрига Е. В. Методичні рекомендації з навчальної дисципліни «Лінгвокраїнознавство Китаю». Одеса : Університет Ушинського, 2019. 33 с.

95. Тарнопольський О. Б., Скляренко Н. К. Стандарти комунікативної поведінки у США. Київ : Видавничий центр КДЛУ, 2003. 208 с.

96. Універсальний словник-енциклопедія / Гол. ред. ради чл.-кор. НАНУ М. Попович. Київ, «Ірина», 1999. 1551 с.

97. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія / За ред. акад. А. М. Богуш. Одеса, 2008. 271 с.

98. Художні та фольклорні твори Китаю в царині українських перекладів / Упорядники: О.О. Корінська, Н.В. Федічева. Полтава: ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2021. 92 с.

99. Цвяк Л. В. До питання методики викладання усного послідовного перекладу. URL: http://www.rusnauka.com/SND/Philologia/1_cvjak%20l.v.doc.htm

100. Цзінь Лулу. Динаміка сформованості лінгвокультурної компетентності учнів початкових класів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна: Серія «Іноземна філологія. Методика викладання іноземних мов»*. 2019. Випуск 89. С. 59-69.

101. Чекаль Г. С., Палі О. А., Потапенко С. І., Андрійко І. Ф. Методика навчання іноземних мов у загальноосвітніх закладах: підручник для здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів. Ніжин : вид-во Ніжинського державного університету, 2010. 322 с.

102. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності: підручник для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю “Переклад”. Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.

103. Чень Синь-сюань, Чжан Кай, Лю Шехуей. Новий практичний курс китайської мови. Вид-во. Beijing Language and culture University Press. 2014. 260 с.

104. Щичко В. Ф. Китайська мова. Теорія і практика перекладу. Видат-во : Східна книга, 2007. 224 с.

105. Якість вищої освіти: теорія і практика: навчально-методичний посібник / за наук. ред. А. Василюк, М. Дей; кол. авторів: А. Василюк, М. Дей, В. Базелюк (та ін.); НАПН України, Університет менеджменту освіти. Київ; Ніжин : Видавець ПП Лисенко М. М., 2019. 176 с.

106. Якуба Е. А. Соціологія. Харків : Константа, 1996. 192 с.

107. Bo Hai Yang. Necessary items for teaching and learning Chinese: What to teach? How to teach? Beijing: Beijing Language and Culture University Press,

2007. BoHaiYang; Beijing:_Beijing Chinese Essentials: What and How. Design teaching. Language And Culture: University Press, 2007.

108. Bradley, L. H. Complete Guide to Competency-Based Education: Practical Techniques for Planning, Developing, Implementing and Evaluating Your Program. New Jersey : Prentice Hall, 1989.

109. Burns, A., Hood, S. The Competency-based Curriculum in Action: Investigating course design practices. *Prospect*. 9(2), 1994. P. 76–89.

110. Byram M., Esarte-Sarries V. Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching: A Book for Teachers. Clevedon, United Kingdom : Multilingual Matters, Ltd. 1991.239 p.;

111. Chang C. Development of Competency-Based Web Learning Material and Effect Evaluation of Self-Directed Learning Aptitudes on Learning Achievements. *Interactive Learning Environments*. 14 (3), 2006. P. 265–286.

112. Chen Feng. 对外汉语教学法 [Dui Wai Hanyu Jiaoxuefa]. Beijing: Zhong Hua Shu Ju, 2008. 263 c.

113. Chen Fu, Zhu Zhiping. 跟我学习汉语 [Gen Wo Xuexi Hanyu]. Beijing: Beijing Renmin Jiaoyu Chubanshe, 2009. 231 c.

114. Chen Guoming. 跨文化适应是跨越文化边界的游戏 [Kua Wenhua Shiying Shi Kuayue Wen Hua Bianjie De Youxi]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2011. 184 c.

115. Cheng Li. 快乐时光 [Kuaile Shiguang]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2013. 48 c.

116. Common European Framework of Reference for Languages : Learning, Teaching, Assessment. Cambridge, C-ge University Press, 2001. 260 p.

117. Cui Fenglin. 对外汉语初级阶段口语教学法研究 [Dui Wai Hanyu Chujiduan Kouyu Xuefa Yanjiu]. Dalian: Dongbei Caijing Daxue, 1999. 169 c.

118. Cui Yonghua.基础汉语教学模式的改革 [Ji Chu Hanyu Jiaoxue Moshi De Gaige]. Beijing: Shijie Hanyu Jiaoxue, 1999. 175 c.

119. Dai Guifu, Liu Lixin, Li Haiyan. 初级汉语口语 [Chuji Hanyu Kouyu]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2014. 217 c.
120. Definition and Selection of Competencies. Theoretical and Conceptual Foundations (DESECO). Strategy Paper on Key Competencies. An Overarching Frame of Reference for an Assessment and Research Program – OECD (Draft). 2002.
121. Deng Shaojun. 外国人学汉语 [Waiguoren Xue Hanyu]. Beijing: Renmin Jiaoyu Chubanshe, 2010. 419 c.
122. Deng Xia. 对外汉语文化教学存在的问题及对策研究 [Dui Waihanyu Wenhua Jiaoxue Cunzai De Wenti Ji Duice Yanjiu]. Chongqing: Chongqing Daxue, 2012. 310 c.
123. Duan Lisha. 对外汉语初级口语课堂教学技巧分析 [Dui Wai Hanyu Chuji Kouyu Ketang Jiaoxue Jiqiao Fenxi]. Lanzhou: Lanzhou Daxue Chubanshe, 2016
124. Fang Sun. 说说唱唱学中文 [Shuo Shuo Chang Chang Xue Zhongwen]. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 2013. 32 c.
125. Guo Lei. 新儿童汉语 [Xin Ertong Hanyu]. Beijing: Huayu Jiaoxue Chubanshe, 2011. 53 c.
126. Hurtado A., Beeby A., Fernández M., Fox O, Kozlova I, Investigating Translation Competence: Conceptual and Methodological Issues / Romero // Meta. - 2005. - Vol. 50. - N° 2 PACTE P. 609-619
127. Jin Lulu. 孔子的义利观// Modern vectors of science and education development in China and Ukraine (中国与乌克兰科学及教育前沿研究): International annual journal. Odessa: South Ukrainian National Pedagogical University named after K. D. Ushynsky, Harbin: Harbin Engineering University, 2015. Issue 1. P. 80–86.
128. Kramsh C. Context and Culture in language teaching. Oxford: Oxford University Press, 1993. 290 p.

129. Lan Mu. 中国汉字听写大会 [Zhongguo Hanzi Tingxie Dahui]. Beijing: Jieli Chubanshe, 2015. 719 c.
130. Li Xiaoqi. 博雅汉语初级 [Boya Chinese Chuji]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2016. 176 c.
131. Li Xiaoqi. 快乐汉语 1 [Kuaile Hanyu 1]. Beijing: Beijing Renmin Jiaoyu Chubanshe, 2009. 152 c.
132. Li Xiaoqi. 快乐汉语 2 [Kuaile Hanyu 2]. Beijing: Beijing Renmin Jiaoyu Chubanshe, 2013. 161 c.
133. Li L. Training undergraduate translators: a consciousness-raising approach. *The Interpreter and Translator Training*. 2017. 11 (4). 245-258. URL: <https://doi.org/10.1080/1750399X.2017.1359757>.
134. Lin Hong. 普通话语音与发声 [Putonghua Yuyin Yu Fashen]. Zhejiang: Zhejiang Daxue, 2014. 340 c.
135. Liu Delian, Dong Linli. 新编趣味汉语阅读 [Xin Bian Quwei Hanyu Yuedu]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2005. 182 c.
136. Liu Delian. 新概念汉语 [Xin Gai Nian Hanyu]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2003. 129 c.
137. Liu Fuhua. 汉语乐园 1B [Hanyu Leyuan 1B]. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 2007. 36 c.
138. Liu Fuhua. 汉语乐园 2A [Hanyu Leyuan 2A] Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 2007. 36 c.
139. Liu Fuhua. 汉语乐园 3B [Hanyu Leyuan 3B]. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 2007. 38 c.
140. Liu Jun. 阳光汉语课本 [Yangguang Hanyu Keben]. Beijing: Shangwu Chubanshe, 2011. 92 c.
141. Liu Rong. 阶梯汉语 [Jieti Hanyu]. Beijing: Huayu Jiaoxue Chubanshe, 2007. 104 c.

142. Liu Xun. 对外汉语教学引论 [Duiwai Hanyu Jiaoyuxue Yinlun]. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 2000. 422 c.
143. Liu Xun. 对外汉语教育学因论文 [Dui Wai Hanyu Jiaoyu Xue YinLunWen]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2000. 126 c.
144. Liu Yahui. 准家庭教学模式的教学原则和实施办法 [Shei Jia Ting Jiao Xue Mo Shi de Jiao Xue Yuan Ze Shi Shi Ban Fa]. Guangxi: Guangxi Shifan Daxue Xuebao Shehui Xueban, 2007. 195 c.
145. Lu Biyong. 对外汉语教学概论 [Dui Wai Hanyu Jiaoxue Gailun]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2005. 170 c.
146. Martin A. Teaching Sight Translation to Future Interpreters. Translation – the Vital Link. *Proceedings of the 13th World Congress of FIT*. V. 1.1. London : Institute of Translation and Interpreting, 1993. P. 398-405.
147. Mishan F. Designing Authenticity Into Language Learning Materials: Intellect Books, 2005. 330 p.
148. Nida E. Toward a Science of Translating. Leiden : E. Brill. 1964. 123 p.
149. Nida E. Principles of Correspondence. *The Translation Studies Reader*. London and New York: Routledge, 2005. P. 126-140.
150. Nunan D. Second Language Teaching and Learning. Boston, Massachusetts : Heinle & Heinle Publishers, 1999. 330 p.
151. Phakiti A. Experimental Research Methods in Language Learning – London-NY : Bloomsbury Publishing. 2014. 368 p.
152. Pidkasisty P. I. Independent cognitive activity of schoolchildren in training. Theoretical and experimental study. M: Pedagogy. 1980. 240 p.
153. Pym A. Method in Translation History. Manchester : St. Jerome, 1998. 220 p.
154. Rebrii O. Visualization as a Mechanism of Problem-solving in Translation: Experimental Approach. *Text-Image-Music: Crossing the Borders*. Berlin: Peter Lang GmbH, 2021. Vol. 19. P. 419-432.

155. Rychen S., Tiana A. Developing Key Competencies in Education: Some Lessons from International and National Experience, Geneve: UNESCO-IBE, Studies in Comparative Education.). 2004. 80 p.
156. Seleskovitch D. Interpreting for international conferences: problems of language and communication. Washington : Pen and Booth, 1978. 154 p.
157. Spector J. M., de la Teja I. ERIC Clearinghouse on Information and Technology Syracuse NY. Competencies for Online Teaching. ERIC Digest. Competence, Competencies and Certification. 2001. P. 1–3.
158. Sun Xiaojing. 快乐正音——音义字三位一体汉语正音教程 [Kuaile Zhengyin – Yinyi Zisanwei Yiti Hanyu Zhengyin Jiaocheng]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2017. 221 c.
159. Sysoev P. V. Cultural determination in the system of multicultural education. *Foreign languages*. 2004. №4. C. 14 - 20.
160. Thornbury S. Conversation : From description to Pedagogy. New School University, New York – Cambridge: Cambridge University Press, 2006. 376 p.
161. Tomalin B., Stempleski S. Cultural awareness. Oxford University Press, 1996. 161 p.
162. Vereshchagin Ye. M., Kostomarov V. G. Language and Culture: Linguistic and cultural studies in teaching foreign languages. 4th edition. M. 1990. 246 p.
163. Victor Siye, Bao Sihuan, Bao John Tian. 中文游戏大本营——课堂游戏 [Zhongwen Youxi Daben Ying – Ketang Youxi]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2010. 149 c.
164. Wang Lingshu. 两个向上天的孩子[Liang Ge Xiang Shang Tian de Haizi]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2016. 72 c.
165. Wang Raomei. 轻松汉语 [Qingsong Hanyu]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2007. 181 c.

166. Wei Ha, Jixing Xu. My Mother Tongue. London: Thomson Learning Publisher, 2005. 150 p.
167. Winston, J. (Ed.) Second Language Learning Through Drama: Practical Techniques and Applications/Ed. by Joe Winston Routledge, 2012. 168 p.
168. Wu Yongyi. 对外汉语教学法 [Dui Wai Han Yu Jiao Xue Fa]. Beijing: Shang Wu Yin Shu Guan. 2012. 70 c.
169. Xiao Xiqiang, Zhu Min. 汉语初级强化教程 [Hanyu Chuji Qianghua Jiaocheng]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2009. 204 c.
170. Xu Wenjing. 我们的汉语教室 [Women de Hanyu Jiaoshi]. Shanghai: Shanghai Yiwen Chubanshe, 2011. 252 c.
171. Xu Ziliang. 对外汉语教学的模式构建 [Dui Wai Hanyu Jiaoxue De Moshi Gou Jian]. – Shanghai: Huadong Shifan Daxue Xuebao, 1999. 191 c.
172. Yamin Ma. 俄语少儿版轻松学汉语 1 [Eyu Shaoer Ban Qingsong Xue Hanyu 1]. Xianggang: San Lian Shu Dian You Xian Chubanshe, 2010. 137 c.
173. Yu Wen. 任务型教学法在对外汉语初级口语教学中的应用 [Ren Wu Xing Jiaoxuefa Zai Dui Wai Hanyu Chuji Kouyu Jiaoxue Zhong De YingYong]. Zhejiang: Zhejiang Daxue, 2013. 143 c.
174. Zhang Yuehua. 我爱学中文 [Wo Ai Xue Zhongwen]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2008. 128 c.
175. Zhou Jian. 汉语课堂教学技巧与游戏 [Hanyu Ketang Jiaoxue Jiqiao Yu Youxi]. Beijing: Beijing Yuyan Daxue Chubanshe, 1998. 204 c.
176. Zhou Yanzhuo, Shu Yibin. 游戏学中文 [You Xi Xue Zhong Wen]. Beijing: Beijing Daxue Chubanshe, 2010. 206 c.
177. Xiaoqi Li, Xuemei Ren. Boya Chinese: Peking University Press, 2012.
178. 全国十二所重点师范大学联合编写. 《教育学基础》. 教育科学出版社. 2002 年版. (Підручник, складений дванадцятьма найвпливовішими 186 педагогічними університетами Китаю «Основи педагогіки». М.: Наукове видавництво Китаю, 2002).

179. 刘珣, 崔永华. 《中外文化比较与跨文化交际》. 北京语言大学出版社. 2014. (Лю Сюнь, Цуй Юнхуа «Порівняння культури Китаю з культурами інших країн та міжкультурна комунікація». М.: Пекінський університет мови та культури, 2014).

180. 刘珣. 《对外汉语教育学引论》. 北京语言大学出版社. 2000 (Лю Сюнь «Вступ до методики викладання китайської мови як іноземної». М.: Пекінський університет мови та культури, 2000).

181. 叶奕乾、祝蓓里主编: 《心理学》, 华东师范大学出版社 1996 年版 (Є Іцян, Чжу Бейлі «Психологія». М.: Східно-китайський педагогічний університет, 1996).

182. 徐子亮. 《对外汉语教学心理学》. 华东师范大学出版社. 2008 (Сюй Цзилян «Психологічні основи викладання китайської мови як іноземної». М.: Східно-китайський педагогічний університет, 2008).

183. 新实用汉语课本 第 3 册. 北京: 北京语言大学出版社, 2005. 253

184. 李珠, 姜丽萍. 《怎样教外国人汉语》. 北京语言大学出版社. 2008 (Лі Чжу, Цзян Ліпін «Викладання китайської мови іноземцям». М.: Пекінський університет мови та культури, 2008).

185. 汉俄词典 / 夏仲毅 主编. – 北京, 2004. 1250 页.

186. 汉语口语初级. 刘立新编著. 北京大学出版社. – 北京, 2004.

187. 现代俄汉双解词典 / 张建华、王伟等 编者. – 北京, 2006. 1304 页

188. 科普汉语阅读 (下册). 北京: 北京语言大学出版社, 2006.

РОЗДІЛ II

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ

У цьому розділі дисертаційного дослідження ми маємо на меті представити експериментально-дослідну роботу з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, а саме: визначити і обґрунтувати педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; вивчити змістовий аспект формування лінгвокультурної компетентності в умовах університетської освіти; сформулювати основні положення відбору навчального матеріалу, визначити дидактичні принципи організації навчального процесу; змодельовати процес формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови і розробити відповідну методику у вигляді системи вправ, що поетапно виконується; представити результати експериментального дослідження з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та надати їх аналіз.

Саме ці проблеми і будуть у центрі уваги наступної частини нашої наукової роботи.

2.1. Педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Для вирішення вищезгаданих завдань вважаємо насамперед за необхідне визначити педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

У психолого-педагогічній науці та практиці широко використовується поняття «педагогічні умови». Згідно з педагогічними дослідженнями поняття

«умова» запроваджується при характеристиці цілісного педагогічного процесу. З. Курлянд наголошує, що коли одне явище викликає інше явище, воно є причиною; коли явище взаємодіє з іншими явищами у процесі розвитку цілого, до якого воно належить, воно є чинником; якщо явище зумовлює існування іншого, воно є *умовою* (Курлянд, 1995), тобто умова – це те, що має деякий причинний вплив, деякий вплив на явище (Курлянд, Хмелюк, Семенова, 2007: 320 с.).

За визначенням В. Стасюк, педагогічні умови – це «обставини, від яких залежить та завдяки яким проходить весь педагогічний процес професійної підготовки спеціалістів, що опосередковується активністю особистості» (Стасюк, 2002: 176). Є. Іванченко вважає, що педагогічна умова – це «обставина, яка має вплив на розвиток професійних, а також особистісних якостей майбутніх фахівців, урахування яких потрібне для ефективності формування інтегрованих якостей особистості у процесі навчання» (Іванченко, 2005: 7). За О. Копусь, педагогічні умови – це «сукупність чинників, компонентів, необхідних і достатніх для виникнення функціонування та зміни педагогічної системи» (Копусь, 2013: 25–30). О. Попова співвідносить педагогічні умовами із «зовнішніми обставинами ефективної реалізації педагогічної мети, спеціально створеними викладачем для позитивного впливу на навчально-виховний процес» (Попова, 2016).

Більшість зарубіжних і вітчизняних науковців асоціюють педагогічні умови із суттєвим компонентом педагогічного процесу, який об'єднує в собі різні аспекти, спрямовані на досягнення поставленої мети, а саме: методи навчання, форми організації освітнього процесу, використання методологічних ресурсів тощо. Отже, педагогічні умови визначають як сукупність внутрішніх вимірів та зовнішню специфіку реалізації навчання і виховання, що забезпечують необхідні умови для ефективною реалізації педагогічного процесу та досягнення намічених цілей.

Педагогічні вимірювання, вважає в свою чергу О. Кисельова, можна схарактеризувати як «процес відображення числами рівнів прояву якостей

особистості або знань, умінь і навичок, що викликають інтерес; це - практична освітня діяльність, яка має на меті отримання об'єктивних та інформативних оцінок рівня поточної і підсумкової успішності здобувачів вищої освіти» (Кисельова, 2013: 33). Такі освітні вимірювання надають можливість «оцінити рівень знань здобувачів вищої освіти та якість організації освітнього процесу в університетському середовищі» (Анненкова, 2021: 8).

Підбиваючи підсумки досліджень різних науковців щодо визначення поняття «педагогічні умови», зазначаємо їх загальну характеристику: 1) нормативність спрямованості навчання і виховання; 2) сукупність обставин і причин, що позитивно відбиваються на навчанні здобувачів вищої освіти; 3) удосконалення взаємодії суб'єктів й об'єктів педагогічного процесу під час розв'язання конкретних дидактичних цілей; 4) спроможність впливати на хід, динаміку і результати навчально-виховного процесу. Отже, під *педагогічними умовами* формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови розуміємо зовнішні спеціально створені викладачем взаємопов'язані виміри педагогічного процесу, що забезпечують ефективне формування компетентності, що досліджується, через відповідну організацію, хід, контроль і регулювання педагогічного процесу, а також взаємодію його суб'єктів і об'єктів.

При виявленні комплексу педагогічних умов будемо керуватися тим розумінням лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яке розглянуте в параграфі 1.1., і враховувати структуру навчального процесу в умовах філологічної університетської освіти, зокрема організацію навчання майбутніх перекладачів китайської мови.

Створення і реалізація педагогічних умов у межах експериментального дослідження здійснювалися, передусім, на базі вивчення державної та іноземних мов, зміст яких поступово розкривався і доповнювався аудиторними і позааудиторними видами освітньо-культурної діяльності. Розглянемо їх детальніше.

Отже, спираючись на теоретичні положення формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та враховуючи власний досвід, у роботі визначено комплекс педагогічних умов, спрямованих на ефективне й дієве формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів, а саме:

- 1) забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови;
- 2) відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів;
- 3) організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і позааудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

У руслі досліджуваної проблеми розглянемо визначені умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Першою педагогічною умовою є забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови.

По-перше, зупинимося на понятті *системності*, яке вимагає: чіткої структурної організації навчального матеріалу; цілісності та незмінності процесу навчання через взаємозв'язок усіх його складових: організаційної, змістовної та процесуальної, бо зміна будь-якого компоненту системи впливає на всі інші компоненти та на зміну системи в цілому, і навпаки, зміна всієї системи віддзеркалюється на компонентах; раціонального розподілу матеріалу, що вивчається, на тематичні частини із урахуванням лінгвокультурологічних аспектів теми та його поступового ускладнення залежно від вимог навчальної програми.

За Р. Мартиноюю, С. Боднар, системність повинна проявлятися в «чіткій послідовності всіх ланок навчання (етапи навчання, цілі навчання, елементи предмета навчання, компоненти змісту навчання, методи навчання, засоби навчання, контроль результатів навчання) та непорушній формі їх взаємозв'язку; визначенні змісту кожної частини тематичної інформації, що з урахуванням поступового накопичення знань постійно розширюється і поглиблюється, а відтак, і поступово ускладнюються вміння аж до самостійної творчої діяльності; системній перевірці отриманих результатів, що досягаються під час навчання, в різноманітних формах» (Мартинова, Боднар, 2021: 55). Зауважимо, що при цьому якість навчання не повинна визначатися простою сумою набутих мовних знань і мовленнєвих вмінь, а повинна враховувати, в нашому випадку: і *знання* китайських фундаментальних філософських категорій, фольклорного прошарку мови, лірико-прозаїчних творів, культурологічно-маркованого матеріалу, національно-культурних реалій; *вміння* здійснювати основні види перекладу всіх жанрово-стильових різновидів текстів із використанням соціокультурних знань про країну мови, що вивчається, та використовувати адекватний перекладацький інструментарій задля відтворення змісту вихідного тексту та інформації національно-культурного характеру.

Відтак, системність у структурі процесу навчання майбутніх перекладачів реалізується через незмінність та непорушність його ланок і форми їх взаємозв'язку. Кожний тематичний цикл повинен включати ідентичні елементи, що пред'являються в одній і тій самій послідовності, а саме, блоки вправ з набуття лінгвокультурологічних знань, навичок і вмінь та їх актуалізації; обов'язковий контроль якості набутих знань, сформованих навичок і відповідних умінь; системний аналіз результатів, що досягаються; корекцію помилок, які припускаються здобувачі вищої освіти-сходознавцями. Крім того, в процесі навчання передбачається системно-організоване поступове наростання складності: мовного матеріалу, смислового навантаження змісту текстів, що вивчаються, лінгвокультурної

інформації за певною темою і використання регламентованої форми планування змісту кожної теми.

Щодо *комплексності* навчання, то під нею розуміється цілісний розгляд мовних явищ, єдність вивчення різноаспектного мовного матеріалу, відображення найбільш суттєвих мовно-культурних закономірностей, виявлення взаємозв'язків між спорідненими мовознавчими предметами і дотримання внутрішньо предметних зв'язків. «Принцип комплексності різних видів діяльності відображає органічний зв'язок усіх можливих видів діяльності здобувача вищої освіти у закладі вищої освіти та поза ним: навчально-пізнавальної, комунікативної, ігрової, суспільно-політичної, трудової, художньої та побутової» (Гладуш, 2014: 52).

У рамках нашої роботи принцип комплексності стосується формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів як багатокomпонентного явища. Він передбачає послідовність у реалізації цілісного механізму з набуття знань про культуру мови, яка вивчається, та оволодіння вміннями і навичками оперувати цими знаннями в умовах конкретної мовної ситуації та єдність лінгвістичних та культурних зв'язків вихідної мови та мови перекладу. Формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів здійснюється на всіх етапах опанування китайської мови і пов'язане із засвоєнням культурно детермінованих компонентів, які є типовими для лінгвокультури Піднебесної і необхідними для організації успішної міжкультурної комунікації та адекватного перекладу на рідну мову.

Розглядаючи наступний компонент першої педагогічної умови – «поетапність навчання», спочатку зауважимо, що під поняттям *«етapi»* розуміється «часовий відрізок навчально-виховного процесу, протягом якого студенти досягають визначеної стадії розвитку – при цьому всі компоненти результативності навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти, а саме: знання, навички, вміння, світоглядні та поведінкові якості й їхні творчі здібності, враховуються повною мірою (Палтишев, 1997). А

поетапність визначає динаміку зміни мовної/мовленнєвої діяльності у процесі навчання.

Щодо *поетапності* навчання майбутніх перекладачів, то необхідно констатувати, що етап здійснення педагогічного процесу – це «відносно самостійна система, яка складається з таких взаємопов'язаних між собою елементів: визначення і роз'яснення мети й завдань майбутньої діяльності; взаємодія викладачів і здобувачів вищої освіти; використання певних методів, засобів і форм педагогічного процесу; створення сприятливих умов для навчання; здійснення різноманітних заходів стимулювання діяльності здобувачів вищої освіти; забезпечення зв'язку педагогічного процесу з іншими процесами» (Гладуш, 2014: 55-56). Ефективність процесу залежить від того, наскільки тісно і цілеспрямовано елементи узгоджені між собою і чи не суперечить їхня направленість і практична імплементація загальній меті.

Поетапність навчання майбутніх перекладачів китайської мови має бути максимально наближена до реальної професійної діяльності фахівця з перекладу. Кожен етап повинен містити такі елементи взаємодії суб'єктів та об'єктів навчання, як-от: формулювання мети, в нашому випадку, вивчення мовних та лінгвокультурних явищ в їхніх взаємозв'язках, та роз'яснення покрокових завдань подальшої діяльності; вибір методів, засобів і форм організації навчального процесу, пов'язаного з формуванням лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів-схodosназців; розробка певних вправ і завдань дотично теми, що вивчається, в нашому випадку, з урахуванням лінгвокультурних аспектів перекладу текстів різної тематики та різного рівня складності; забезпечення взаємодії всіх суб'єктів навчання; створення сприятливих умов для проведення практичної перекладацької діяльності; здійснення різних заходів стимулювання активності здобувачів вищої освіти.

Зауважимо, що в реальному педагогічному процесі *системність*, *комплексність* й *поетапність* навчання реалізуються в тісному взаємозв'язку і взаємозумовлюють один одного.

Отже, забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови уможлиблюється через:

- системну й послідовну роботу з набуття знань про культуру мови, яка вивчається, та оволодіння вміннями і навичками оперувати цими знаннями в умовах конкретної мовної ситуації;
- комплексну реалізацію зв'язків між лінгвістичними та культурними явищами вихідної мови та мови перекладу для організації успішної міжкультурної комунікації;
- організацію поетапного наростання складності лінгвістичного та соціокультурного матеріалу в процесі навчання.

Другою педагогічною умовою є відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів.

Зміст навчання можна розподілити за трьома основними ярусами:

- верхній ярус (процес оволодіння системою знань, навичок і вмінь; засвоєння здобувачами вищої освіти концептуальних знань, принципів навчання оволодіння базовими практичними навичками та вміннями);
- середній ярус (мовленнєвий інвентар і тексти, тобто лексика, граматика, фразеологія та інші елементами мови, які необхідні для вираження думок, ідей та почуттів у мовленні);
- нижній ярус (значення, смисл мовних знаків та зміст текстів, засобами яких відбуваються розуміння та інтерпретація мовленнєвих засобів і текстів, враховуючи їхній контекст та семантику інтонаційного оформлення висловлювань).

Така багатокомпонентна структура змісту навчання відображає різні аспекти та рівні складності, які забезпечують процес освіти та навчання мови, що передбачає не лише засвоєння знань, але й розвиток навичок та умінь декодування та інтерпретації мовленнєвих структур і текстів.

Результати дидактичних досліджень українських вчених С. Гончаренко, Г. Костюк, О. Савченко дозволяють встановити таку ієрархію змісту навчання: від набуття знань до розвитку умінь їх застосування в навчальних діях, а потім в діях у варіабельних умовах (Гончаренко, 1997; Костюк, 1989; Савченко, 2002), що призведе до формування необхідної компетенції.

Зміст навчання майбутніх перекладачів орієнтовано на формування культурно-просвітницької, літературно-художньої, порівняльно-культурологічної та професійно-комунікативної компетенцій, які у сукупності передбачають сформованість лінгвокультурної компетентності. Робота щодо формування кожної компетенції не обмежується одним предметом, бо лінгвокультурна компетентність є складним багатокомпонентним поняттям і на її оволодіння спрямовані всі предмети навчального плану. Ще Я. Коменський наголошував, що все в природі знаходиться в тісному взаємозв'язку, і тому доцільно організувати процес навчання таким чином, щоб всі предмети також вивчалися у постійному взаємозв'язку з метою зміцнення знань учнів/здобувачів вищої освіти (Коменський, 1940). Звідси випливає необхідність для нашого дослідження реалізації міжпредметних зв'язків як засобу оптимізації процесу формування лінгвокультурної компетентності.

Проблему реалізації міжпредметних зв'язків в освіті досліджувало чимало вчених, а саме: Т. Архіпова, Ю. Бабанський, Н. Бібік, А. Богуш, С. Боднар, С. Гончаренко, М. Євтух, А. Єрьомкін, О. Копусь, В. Максимова, М. Фіцула, які наголошували, що міжпредметні зв'язки відображають комплексний підхід до навчання й виховання, який дає можливість виокремити як головні елементи змісту освіти, так і взаємозв'язки між навчальними предметами.

Щодо нашої роботи, то особливого значення набуває культурологічне осмислення міжпредметних зв'язків як багатоаспектного, цілісного та саморегулятивного явища в системі підготовки майбутніх перекладачів. «Культурологічний підхід є найбільш оптимальним у визначенні сутності,

змісту та функцій міжпредметних зв'язків у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови. Він дозволяє осмислити міжпредметні зв'язки як системне явище, здатне відображати найважливіші аспекти професійного досвіду перекладача, а також функціонально впливати на їх розвиток» (Боднар, 2005: 134).

Особливе місце у процесі професійної підготовки майбутніх перекладачів китайської мови посідають мовні дисципліни. За своїм змістом цикл спеціальних китайськомовних, англомовних та україномовних дисциплін покликаний сформувати в майбутнього перекладача систему узагальнених знань про мову, що вивчається, а саме: розкриває цілісне уявлення про структуру змісту іноземної мови як засобу міжкультурного спілкування та предмета навчання і показує специфіку взаємозв'язків змісту предмета з іншими компонентами навчального процесу, такими як: цілями та завданнями, з одного боку, та методами й прийомами – з іншого. Курс китайськомовних дисциплін має ознайомити здобувачів вищої освіти з просвітницько-філософським скарбом Піднебесної, заснованим на постулатах Конфуція; історичними та сучасними проблемами мови, що вивчається, національно-етнічною своєрідністю народу, національно-культурною спадщиною країни; показати розбіжності в менталітеті та сприйманні світу представниками різних культур (китайськомовних, англомовних та україномовних); виокремити можливі труднощі в засвоєнні національно-маркованої лексики, історичних і сучасних реалій та культурних цінностей свого народу й народу, мова якого вивчається, та навчити здобувачів вищої освіти проводити порівняльно-зіставний аналіз явищ рідної та іноземних мов. Відтак, предмети, передбачені планом підготовки майбутніх перекладачів китайської мови, повинні забезпечити не тільки практичне володіння китайською мовою, а й пізнання культури Піднебесної, її розвиток та формування.

Вирішення означених завдань може бути успішним тільки на основі встановлення і формування міжпредметних зв'язків як у самому циклі спеціальних китайськомовних дисциплін: «Практичний курс китайської мови

(фонетика, лексика, граматика)», «Вступ до перекладознавства (китайська мова)», «Теорія і практика перекладу (китайська мова)», «Специфіка художнього перекладу (китайська мова)», «Проблеми лексикології на сучасному етапі», «Фразеологія в перекладі», так і в поєднанні з іншими мовними дисциплінами, такими як: «Практичний курс англійської мови», «Ділова українська мова», «Історія української культури», «Проблеми міжкультурної комунікації».

Формуючи структуру міжпредметних зв'язків у нашому експериментальному навчанні, ми спиралися на класифікацію міжпредметних зв'язків, яка включає такі основні види міжпредметних зв'язків, як-то:

- екстралінгвістичні зв'язки (зв'язки, які виникають за межами мови, тобто взаємозв'язки з іншими предметами або реальними ситуаціями, тобто вивчення мови в контексті культури, історії, соціальних аспектів тощо);
- власно-лінгвістичні зв'язки:
 - генетичні зв'язки (зв'язки між мовами, що мають спільне походження або історичні зв'язки);
 - порівняльно-зіставні зв'язки (порівняння між мовами для виявлення схожих і відмінних рис);
 - функціональні зв'язки (функціональні аспекти мови та її використання в різних контекстах та ситуаціях);
- лінгвометодичні зв'язки (між мовою і методикою її вивчення, тобто підходи до навчання, методи та прийоми, спрямовані на покращення якості й ефективності навчання мови).

Ця класифікація допомагає структурувати міжпредметні зв'язки в освітньому процесі та визначити основні напрямки їх вивчення.

Відповідно до умов та завдань експериментального дослідження до системи міжпредметних зв'язків увійшли екстралінгвістичні та власно-лінгвістичні (генетичні, порівняльно-зіставні та функціональні) (див. схему 2.1.). Розглянемо їх.

Екстралінгвістичні міжпредметні зв'язки встановлюються між предметами, які мають одним із завдань пояснення культурологічних і соціологічних особливостей народу-носія мови. Вирішальну роль відіграють соціально-культурні чинники під час формування у комунікантів фонових знань, без яких неможлива інтерпретація мовних висловів. Прояв такого типу зв'язку у межах експериментального навчання ми вбачаємо між практичним курсом китайської мови, оскільки ця дисципліна вивчається протягом 4 років і обіймає доволі велику кількість інформаційного культурознавчого контексту, і такими предметами, як: «Проблеми міжкультурної комунікації», в якому вивчаються: зміст китайських фундаментальних філософських категорій; постулати школи Конфуція; маркери національної ідентичності і уявлення національно-патріотичного характеру (любов до вітчизни, повага до рідної мови, гордість за надбання національної культури); національні традиції, свята, звичаї, культурна спадщина КНР (Робоча програма, 2021), і вибірковою дисципліною «Особливості перекладу усної комунікації», яка передбачає вивчення вербальної та невербальної поведінки перекладача, морального коду перекладача, особливостей менталітету різних культур, культуро-поведінкових норм і принципів політичної коректності, а також навчання техніки мовлення: правильної постановки дихання, чіткої та зрозумілої дикції, впливу тонів, основних типів інтонації (Робоча програма, 2020).

Власно-лінгвістичні міжпредметні зв'язки маніфестуються під час вивчення іноземних мов, зокрема китайської та англійської. У процесі опанування мов у комплексі здійснюється аналіз походження або існування різних явищ мови (наприклад, лексичних, граматичних або фонетичних особливостей), їх кореляції з історією або культурними контекстами; детермінується специфіка використання мовних явищ у різних стилях і жанрах мовлення або сферах комунікації (вживання формальної та неформальної лексики в різних ситуаціях спілкування, вивчення вживання китайських ідіом у писемному та усному мовленні тощо).

Отже, власно-лінгвістичні міжпредметні зв'язки допомагають розуміти природу мови та її використання, а також поглиблюють знання про мовні явища та їхнє функціонування в різних контекстах комунікації.

Одним з підвидів власно-лінгвістичних зв'язків є *генетичний зв'язок*, який виступає в залученні відомостей з історії, філософії та культури для пояснення походження національно-маркованої лексики, фразеологічних одиниць та особливостей певних культурно-забарвлених явищ. Прояв такого типу зв'язку у межах експериментального навчання ми вбачаємо між практичним курсом китайської мови, оскільки означена дисципліна виступає стрижнем системи міжпредметних зв'язків і має найбільшу кількість навчальних годин за планом, та такими предметами, як: «Проблеми лексикології на сучасному етапі», «Фразеологія в перекладі», «Теорія і практика перекладу», «Історія української культури».

Встановлення *порівняльно-зіставних зв'язків* можливо як між першою іноземною (китайською) та рідною (українською) мовами, так і між першою (китайською) і другою (англійською) іноземними мовами. Зіставлення рідної та іноземної мов дозволяє вивчення та порівняння спільних і відмінних рис у цих культурах, виявлення в рідній мові можливих опор для засвоєння іноземної мови або джерел потенційних труднощів (міжмовної інтерференції) у засвоєнні мовних явищ. Порівняльно-зіставний вид міжпредметних зв'язків в процесі експериментального навчання імплементується на заняттях з теорії і практики перекладу і практичних курсом китайської, англійської та української мов шляхом виконання проблемних завдань. Причому проблема повинна містити такі завдання, щоб для їх вирішення здобувачу вищої освіти необхідно було пов'язати її з попередніми курсами паралельно вивченими дисциплінами, що сприяє активному процесу вивчення іноземних мов і культур і розвитку критичного мислення здобувачів вищої освіти.

Функціональні зв'язки встановлюються з такими галузями знань, зміст та засоби вираження яких дозволяють продемонструвати, для чого і як вживаються мовні та літературно-художні явища в різних планах та стилях і як зберігається їх

емоційно-забарвлена конотація та національна маркованість під час перекладу. Перспективу встановлення означеного типу зв'язку ми вбачаємо в курсі таких дисциплін, як: «Теорія і практика перекладу», «Вступ до перекладознавства», «Специфіка художнього перекладу», «Фразеологія в перекладі», оскільки зразки текстів різних стилів і жанрів демонструють здобувач вищої освіти вживання певної фольклорної і національно-маркованої лексики та фразеологічних одиниць з урахуванням норми та узусу, несуть у собі інформацію, пов'язану з історією та традиціями Китаю; змушують здобувачів вищої освіти порівнювати події, описані у творах, з проблемами сьогодення.

На заняттях з граматики та лексики китайської мови використання фразеологізмів чен'юй як ілюстративного матеріалу для пояснення граматичних чи лексичних явищ дозволяє зосередити увагу здобувачів вищої освіти на особливостях граматично та лексично правильного вживання цих одиниць мови в мовленні.

Схема 2.1.

Міжпредметні зв'язки у підготовці майбутніх перекладачів китайської мови

Відтак, результатом інтеракції спеціальних китайськомовних, англомовних та україномовних дисциплін у процесі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови є сформованість системного мислення здобувачів вищої освіти, що досягається завдяки синтезу і аналізу вищезазначених дисциплін та уміння комбінувати знання з мови (рідної та іноземних), філософії, літератури і культури. Крім того, системна інтеграція знань і вмінь, спрямованих на порівняльний аналіз особливостей своєї та чужої культури шляхом встановлення міжпредметних зв'язків сприяє не тільки кращому розумінню, які мовні засоби доцільно використовувати в різних ситуаціях та стилях спілкування, а й розумінню менталітету носіїв іноземної мови та їх моделей поведінки, поглибленню знань про мовну картину світу та розширенню загального світогляду, що є доволі суттєвим під час перекладацької діяльності, тому що, як влучно зазначає С. Тер-Мінасова, «культурні помилки зазвичай сприймаються більш болісно, ніж помилки мовленнєві і справляють досить негативне враження на носіїв цієї мови» (Тер-Минасова, 2019: 7).

Відтак, *відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів* актуалізується завдяки:

- реалізації міжпредметних зв'язків китайськомовних, англомовних і україномовних дисциплін;
- системної інтеграції культурознавчих знань і вмінь в процес мовної підготовки майбутніх перекладачів;
- урахування культурних особливостей і специфіки мовного середовища країни, мова якої вивчається, і регіону, де здійснюється мовна підготовка.

Третьою педагогічною умовою є забезпечення єдності аудиторних і позааудиторних форм організаційної діяльності здобувачів вищої освіти з китайськомовних дисциплін, з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Аналіз наукової літератури з проблеми організації самостійної роботи здобувачів вищої освіти свідчить, що немає уніфікованого визначення цього дидактичного поняття. Так, вчені розглядають поняття «самостійна робота» як: - головний критерій активності й самостійності поєднання в практичній діяльності власної думки з індивідуальним виконанням фізичних і розумових дій (І. Лернер і В. Краєвський, М. Махмутов); - власне усвідомлення здобувачами вищої освіти сенсу і мети роботи і добровільне бажання виконувати цю роботу (Т. Алмазова, О. Нільсон та ін.); - відсутність керівництва з боку викладача (Н. Кухарьов, Р. Мікельсон, Н. Унт); - процес створення чогось нового, власного по відношенню до поданої моделі (С. Єгоров, Л. Степашко та ін.); прояв власної ініціативи під час виконання спеціальних завдань з опосередкованою участю викладача (М. Данілов, Л. Зоріна, П. Підкасистий, М. Скаткін та ін.).

П. Підкасистий відзначає, що у визначенні самостійної роботи повинні бути задіяні такі ознаки, як: творчість і єдність логіко-змістового і процесуального блоків самостійної діяльності (Підкасистий, 1980). Самостійна робота є найважливішою умовою самодисципліни і самоорганізації в оволодінні методами пізнавальної діяльності. Вона створює психологічну настанову в здобувачів вищої освіти на систематичне самостійне поповнення знань, у межах нашої роботи, це культурологічних знань і формування вмінь вербальної та невербальної поведінки в процесі міжкультурної комунікації з представниками китайської спільноти. П. Підкасистий підкреслює, що «тільки такий підхід до розгляду суті й ролі самостійної роботи в навчанні дозволяє зняти антитезу між зовнішньою обумовленістю самостійної роботи в навчальному процесі та її внутрішньою суттю, яка визначає розвиток і оптимальний прояв у діяльності учня/здобувача вищої освіти пізнавальної активності і самостійності, а також розвиток його пізнавальних здібностей» (Підкасистий, 1980: 149).

У зарубіжній теорії та методиці навчання поняття «самостійна робота» корелює з такими термінами, як-от: «autonomous work (автономна робота);

individual work (індивідуальна робота); self-directed learning / self-instruction (самонавчання); self-guided work (самокерована робота); solo work (одиначна робота); self-assessment/self-evaluation (самооцінка); learner-centered approach» (особистісно орієнтований підхід). Аналізуючи ці терміни, можна зауважити, що йдеться про переосмислення ступеня самостійності, тобто про підвищення відповідальності здобувачів вищої освіти за перебіг та результати процесу оволодіння знаннями.

Вищезначене трактування поняття «самостійна робота» часто використовується українськими вченими, коли йдеться про навчання іноземної мови (Ю. Баранова, О. Биконя, І. Задорожна, М. Князян, А. Кордонова, В. Краснопольський, М. Ляховицький, Н. Майєр, С. Ніколаєва, О. Петрашук, В. Плахотник, П. Сердюков, О. Тарнопольський, О. Шерстюк та ін.). Вчені наголошують, що самостійна робота зазвичай спрямовується викладачем (керована чи частково керована робота), однак сьогодні вона становиться все більш активно некерованою самостійною роботою, так званою самокерованою діяльністю здобувача вищої освіти, що передбачає наявність власних пізнавальних інтересів, мотивів, потреб в набутті нових знань, умінь, навичок і розвитку особистості; розвиває індивідуальні здібності пошуку необхідної інформації, в нашому випадку, лінгвокраїнознавчої, її самоаналізу; вимагає від здобувачів вищої освіти напруги розумових здібностей, прояву ініціативи, активності, творчого вирішення окреслених завдань. Вона тісно пов'язана із самоосвітою, самоконтролем, самоаналізом і самовдосконаленням.

Своєрідність іноземної мови як навчальної дисципліни полягає в тому, що в ході її вивчення формуються навички і розвиваються вміння користуватись іноземною мовою як засобом спілкування в полілозі культур. Формат дослідження передбачає, що самостійна робота з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови включає цілеспрямовану діяльність орієнтовану на оволодіння фоновими знаннями, які відображають національно-культурну специфіку китайського

суспільства, що детермінована системою цінностей Піднебесної і базується на східній філософії, а також орієнтовану на розвиток спеціальних умінь, пов'язаних з правилами вербальної і невербальної поведінки, які реалізуються в процесі міжкультурної комунікації і сприяють успішній перекладацькій діяльності.

Виходячи з вищезазначеного, серед основних видів самостійної роботи у межах започаткованого дослідження виокремлюємо такі, як:

- опрацювання лекційного матеріалу з дисциплін: «Проблеми міжкультурної комунікації», «Вступ до перекладознавства», «Теорія і практика перекладу» (складання опорних схем і конспектів, систематизація, класифікування й групування матеріалу за темами відповідно до програми курсу);
- виконання практичних і лабораторних робіт з дисциплін: «Практичний курс китайської мови», «Друга іноземна мова», «Фразеологія у перекладі»;
- підготовка до семінарів з дисциплін: «Теорія і практика перекладу», «Труднощі перекладу художнього тексту», «Особливості перекладу усної комунікації», «Фразеологія у перекладі» з пошуком іншомовної автентичної інформації культурологічного змісту за порадою викладача і самостійно підібраного додаткового матеріалу до певної теми;
- робота з різноплановою китайськомовною, англomовною, україномовною літературою культурологічного змісту в друкованому та електронному форматах (виконання пошуково-аналітичної роботи з базами даних, картотеками; робота з довідково-енциклопедичними, періодичними та літературно-художніми джерелами з питань національно-культурної спадщини народів Китаю й України; аналіз і переробка інформації у формі нотаток, тез і рефератів);
- робота з електронними одномовними та багатомовними словниками (Collins Online Dictionary, Duden Online, Larousse bilingual dictionaries, Merriam-Webster Learner's Dictionary; Lingvo.pro; електронний словник

китайська-українська-англійська мови REC-5510v; Chinese Characters Dictionary Web; on-line словник ієрогліфів);

- використання програм автоматизованого перекладу (Pragma, PROMT, Language Master, WordFast, Trados, Google Translate, голосовий електронний перекладач T11 Translator, 138+, перекладач LEORY T11 та ін. тощо);
- робота з навчальними та автентичними аудіо- та відеоматеріалами (фільм В. Бебіка «Civilization Incognita – китайська імперія» (<https://www.youtube.com/watch?v=LZxMy-JY6f8>); BBC фільм «Що таке «китайська Культурна революція?»» (<https://www.bbc.com>) тощо) для виконання культурознавчих / лінгвокраїнознавчих завдань;
- виконання самостійних лінгвокраїнознавчих завдань з використанням сучасних текстових процесорів (оформлення текстів, програм текстового редагування перекладів, програм з перевірки граматики, правопису слів, управління термінологією – LogiTerm, FileMaker, MultiTerm, TermStar, Termex); електронних програм;
- підготовка презентацій та усних доповідей культурологічного характеру і написання наукових статей, пов'язаних з відображенням просвітницько-філософських ідей Піднебесної, її літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей та аналізом специфічних мовних явищ (ієрогліфіки, інтердіалектів (койне), фразеологізмів (чен'юй), моносилабічних лексем (односкладових слів), тощо).

Зазначимо, що для самостійного виконання завдань студенти повинні володіти вміннями планувати роботу, вибрати найбільш доцільні способи виконання кожного з етапів роботи, систематично проводити самоконтроль за ходом і результатами роботи. Успішність самостійної роботи здобувачів вищої освіти визначається передусім їх підготовленістю до такої навчальної діяльності. Відтак, викладачі у процесі організації і керівництва самостійною роботою здобувачів вищої освіти (повністю керованої або частково керованої) повинні якомога частіше акцентувати увагу здобувачів вищої освіти на корисності й необхідності систематично працювати не тільки з

традиційними, а й із нетрадиційними іншомовними засобами інформації, оскільки в них викладаються найновіші досягнення, висвітлюються сучасні тенденції мовної та педагогічної освіти; розвивати в здобувачів вищої освіти прагнення узнати більше професійної інформації і бажання перевірити набуті знання у процесі комунікації іноземною мовою; активізувати інтерес до одержання нової додаткової інформації.

Необхідно наголосити, що зміст третьої педагогічної умови передбачає організацію активної професійно-спрямованої навчально-мовленнєвої діяльності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять, тому серед методів і засобів навчальної діяльності щодо формування лінгвокультурної компетентності відзначимо такі: а) аудиторні: рольові та ділові ігри, дебати, диспути, презентації, виступи з доповідями чи повідомленнями, вікторини, круглі столи, олімпіади, розв'язання проблемних лінгвокраїнознавчих ситуацій, вирішення перекладацьких завдань, б) поза аудиторні (за межами університету): святкування національних подій і свят в освітньо-культурних китайських центрах, робота в гуртках китайської мови, участь в культурних заходах поза межами університету (Міжнародний день Інститутів Конфуція, Китайсько-українська весна, фотовиставка робіт китайських художників «Мистецтво Тибету»), мовна практика за кордоном, перекладацька практика з носіями мови.

Щодо форм контролю самостійної аудиторної і поза аудиторної роботи здобувачів вищої освіти, то вони залежать від характеру матеріалу, від типу завдань і припускають: вибіркове опитування на аудиторних заняттях, індивідуальну бесіду, перевірку письмових робіт (конспектів, тез, рефератів, письмових відповідей на теоретичні питання і т. ін.), проведення підсумкового заходу у вигляді дискусії чи прес-конференції, відеопрезентацію результатів своєї поза аудиторної діяльності. Контроль включає перевірку володіння здобувачами вищої освіти: знаннями граматичних, фонетичних, лексичних і стилістичних правил іноземної мови; видами мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), а

також відповідними особливостями вербальної і невербальної поведінки носіїв мови. Крім того, в результаті проведення контролю самостійної роботи у здобувачів вищої освіти виробляються об'єктивні критерії для самоаналізу і самооцінки себе як суб'єктів діяльності, формується настанова на професійний саморозвиток і самовдосконалення, на розвиток творчого мислення.

Наразі, вважаємо за необхідне у площині дослідження зацентувати на вимогах до самостійних завдань, що пропонуються майбутнім перекладачам під час аудиторної та поза аудиторної діяльності.

Як відомо, людина краще засвоює не ту інформацію, яку їй повідомили в готовому вигляді, а свої власні відповіді на запитання, що виникають при потребі в нових знаннях.

Сучасні дослідження в галузі навчання і психології дають змогу стверджувати, що навчально-пізнавальна діяльність студентів у закладах вищих освіти повинна бути організована з урахуванням механізмів розумової діяльності. Зокрема, вона має стимулювати активну участь студентів у процесі навчання та сприяти їхньому самостійному мисленню і сприйняттю нового матеріалу. Моделі механізмів розумової діяльності допомагають зрозуміти, як саме людський розум сприймає, обробляє і запам'ятовує інформацію, яка надходить під час навчання. Підкреслюємо важливість не лише передачі інформації викладачем, але й активної участі студентів у цьому процесі через їхнє мислення, аналіз і рефлексію.

насамперед, включення полікультурного мислення з усвідомленням значущості національного компонента, що проектується на перекладацьку професійну діяльність.

Отже, самостійні завдання з іноземної (китайської) мови повинні стимулювати в здобувачів вищої освіти появу інформаційних потреб, які б вони могли задовольняти без керівництва викладача на базі вже набутих знань і вмінь, що сприятиме розвитку їх лінгвістичних здібностей та інтелектуального потенціалу. Звідси, для того, щоб стимулювати таку

діяльність здобувачів вищої освіти, необхідно створювати при постановці завдання інформаційний дефіцит, який можна розглядати як прояв своєрідної самостійної навчально-пізнавальної діяльності майбутніх перекладачів в контексті формування в них лінгвокультурної компетентності. Відтак, ми вважаємо за необхідне запроваджувати в процес самостійної роботи завдання з частковим дефіцитом культурознавчої інформації, які б вимагали від здобувача вищої освіти самостійної інформаційної та творчої активності.

Також особливістю самостійних завдань ми вважаємо їх професійну спрямованість з урахуванням різних комунікативних сфер майбутньої професійної діяльності, а саме соціально-культурної (безпосереднє спілкування з носіями мови) і професійно-трудової (спілкування на практичному занятті з курсу китайської мови, позааудиторна робота майбутніх перекладачів китайської мови у межах проходження виробничої практики).

Безумовно, найефективнішим засобом формування лінгвокультурної компетентності є спілкування з носіями мови, яке може відбуватися у межах України за участю китайськомовних фахівців: викладачів університету, які кожного тижня проводять практичні та семінарські заняття в групах, чи представників інституту Конфуція, які організують мовні курси, гуртки, святкування національних подій. Студенти мають можливість занурюватися до китайськомовного середовища і оволодівати автентичною китайською мовою, а також безпосередньо знайомитися з китайською культурою під час аудиторної роботи і поза її межами.

Крім того, прямий контакт з носіями мови може відбуватися безпосередньо на території країни, мова якої вивчається, тобто проходження мовної практики в Китаї. Перебування в іноземній державі, занурення в атмосферу культури, традицій, звичаїв і соціальних норм грає чималу роль у професійному розвитку майбутніх перекладачів. Вони залучатимуться в безперервну міжкультурну комунікацію з носіями

китайської мови протягом 2-х тижнів, одного семестру чи навчального року залежно від освітньої програми. Навчаючись за кордоном, студенти присвячують чимало часу опрацюванню словникових та енциклопедичних джерел, оскільки їх постійно оточує іншомовне середовище в усіх сферах життєдіяльності (навчання, культура, історія, філософія, традиції, страви, побут), без розуміння якого неможливо перебування в країні, мова якої вивчається. Студенти на практиці опрацюють лексику, яка має певні труднощі для розуміння (сталі словосполучення, фразеологізми, реалії, безеквівалентну лексику), граматику, яка не має аналогів у рідній мові, фонетику, яка має специфічне фонологічно-тональне оформлення висловлювань. Крім того, у межах освітньої програми проходить ознайомлення з китайськомовними автентичними текстами, на основі яких відбувається професійно-перекладацька практика і збагачення індивідуального словникового запасу здобувачів вищої освіти. Як результат такої роботи, студенти повинні проявити самостійно набуті лінгвістичні і культурознавчі знання і продемонструвати володіння перекладацьким інструментарієм під час виконання професійно орієнтованих завдань; презентувати вміння і навички роботи зі словниково-тлумачними та енциклопедичними джерелами, з періодичними виданнями; показати розвинуті вміння розуміння фонові інформації зі сфери життя носіїв мови та національно-культурних реалій під час спілкування з носіями мови.

Проте, зважаючи на той факт, що не всі українські студенти мають можливість навчатися певний час за кордоном, стає необхідним пошук ефективних шляхів формування лінгвокультурної компетентності поза мовним середовищем. Альтернативним варіантом самостійної роботи для успішного входження здобувачів вищої освіти в професію можна вважати занурення у віртуальний простір. Таким віртуальним простором є автентичне інтерактивне мовне середовище, яке доступно на відеохостингі YouTube з навчальними програмами та можливостями інтерактивного спілкування в режимі «стрімінг» з носіями мови. Це уможливорює зручну форму

самостійної роботи, яка наближає майбутніх перекладачів-сходознавців до успішної професійної діяльності. Представлені на сайтах китайськомовні матеріали характеризуються природністю лексичного наповнення і граматичних форм, ситуативною адекватністю вживаємих мовних засобів, ілюструють випадки автентичного використання вивчених структур і конструкцій, демонструють зразки невербальної поведінки носіїв мови тощо. Застосування таких сучасних автентичних матеріалів сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти цілісної системи уявлень про національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається, зіставленню та порівнянню національно-культурних традицій України та Китаю.

Відтак, організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти передбачає:

- залучення всіх здобувачів вищої освіти до активної керованої, частково керованої і некерованої самостійної роботи (як аудиторної, так і поза аудиторної) з набуття лінгвістичних, екстралінгвістичних та фонових знань;
- рішення пізнавальних та професійно-спрямованих завдань культурологічного характеру;
- запровадження відповідного методичного забезпечення навчального процесу (автентичні навчально-методичні комплекси, художня література, відео- та аудіо матеріали, Інтернет-месенджери, відеохостинг YouTube з навчальними програмами та можливостями інтерактивного спілкування в режимі «стрімінг» з носіями мови).

Отже, інтегрування в навчальний процес зазначених педагогічних умов: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у

змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти – створюють оптимальні можливості для формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. Наголосимо, що окреслені педагогічні умови реалізуються комплексно, проте на кожному етапі превалює певна педагогічна умова відповідно до змодельованого навчально-експериментального контексту.

За логікою викладу матеріалу в наступному параграфі розглянемо модель і експериментальну методику формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, в яких реалізуватимуться окреслені педагогічні умови.

2.2. Модель та експериментальна методика формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Визначені в попередньому розділі структура і складові лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови і розглянуті філософські, соціально-психологічні та педагогічні передумови її формування виступають теоретичним підґрунтям для розробки моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та відповідної методики її реалізації. Перш ніж розглянути сутність запропонованої моделі, визначимо поняття «модельовання» і «модель».

Модельовання як метод психолого-педагогічного дослідження передбачає прогнозування процесів навчання різних дисциплін на підставі об'єктивних законів, закономірностей і принципів сучасної педагогічної психології та дидактики (Мартінова, 2019: 17).

Під педагогічним моделюванням, І. Зязюн і Г. Сагач, розуміють «систему дій, що забезпечує адекватне засвоєння модельованих властивостей, відношень і зв'язків об'єкта (природного або соціокультурного), що пізнається і трансформується» (І. Зязюн, Г. Сагач, 1997: 67). В педагогічному моделюванні, зазначає Р. Мартинова, спочатку відбувається заміна реального об'єкта педагогічної діяльності на уявний. У цьому уявному варіанті дослідник може створити процес навчання, який: 1) дасть змогу долати наявні суперечності між потребою в нових знаннях і способом набуття таких знань; 2) нівелює застарілу інформацію і зберігає лише актуальну, що забезпечить можливість створення нової на підставі результатів досліджень у різних галузях знань; 3) трансформує незнання чого-небудь у знання, а набуті знання – в уміння, що поступово ускладнюються, і так до розвитку здібностей самостійного творення у сферах знань, які цікавлять тих, хто навчається (Р. Мартинова, 2021: 20).

Результатом педагогічного моделювання виступає модель процесу навчання. В. Штофф під моделлю розуміє «уявлювану або матеріально імплементовану систему, яка відтворює об'єкт дослідження, а отже, здатна замінити його так, що її детальне студіювання дасть нову інформацію про об'єкт» (Штофф, 1966: 19). Словник-довідник з професійної педагогіки трактує поняття «модель» як «створюваний з метою одержання і збереження інформації специфічний об'єкт у формі уявного образу, що відбиває властивості, характеристики і зв'язки об'єкта-оригіналу довільної природи, істотні для задачі, розв'язуваної суб'єктом (людиною)» (Словник, 2006: 109). В. Кремень визначає модель процесу навчання як «схематичну реалізацію теорії навчальної діяльності, її операціоналізацію, можливу для передавання емпіричним шляхом. Основна вимога до моделі – це її адекватність, тобто відповідність реальної дійсності у процесі навчання» (Енциклопедія освіти, 2008: 516). Г. Йовлева наголошує, що «модель» – це своєрідна сполучна ланка між експериментом і теорією, між поданням процесу навчання та його реальним перебігом. При створенні вихідної моделі суттєвим є те, щоб вона

була обґрунтована як вираження істотних зв'язків дійсності, які мають прояв в об'єктивних навчальних ситуаціях (Йовлева, 2015).

З огляду на зазначене, під моделлю формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови розуміємо ієрархічно організовану схему процесу професійно-мовленнєвої підготовки здобувачів вищої освіти-сходознавців в умовах університетської освіти, яка відображає основні структурні елементи: суб'єктно-об'єктні детермінанти, мету, педагогічні умови, принципи, етапи, форми, методи, засоби реалізації процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, що вможлиблює їх входження до перекладацької професії і подальше функціонування в ній.

Розглянемо кожний компонент експериментальної моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови більш детально.

1. **Суб'єктом** навчання виступили майбутні перекладачі китайської мови (студенти 2-их курсів факультетів іноземних мов) Державного закладу «Південноукраїнський національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Київського національного лінгвістичного університету (м. Київ) та Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна (м. Харків).

2. **Об'єктом** навчання є філософсько-лінгвокультурологічний навчальний матеріал. Оскільки фонові знання є невід'ємною та надзвичайно важливою складовою загальної (інтегрованої) іншомовної компетентності, виникає необхідність оволодіння філософсько-культурологічними знання на тлі мовленнєво-лінгвістичних (інтегрованих) умінь.

3. Суб'єктно-об'єктні зв'язки сприяли детермінації **мети експериментального навчання** – формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Визначення мети навчання передбачало:

а) виокремлення компонентів-аспектів навчання, виходячи із структури феномена «лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови» (див. підрозділ 1.1), якими були: філософський, культурологічний, лінгвістичний, дидактичний;

б) встановлення педагогічних умов, що впливають на формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (див. підрозділ 2.1), якими є: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти;

в) визначення загальнодидактичних і методичних принципів навчання, що сприяють ефективності формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та умов їх реалізації.

За З. Курлянд, під **принципами навчання** розуміються «правила, що виникли в результаті об'єктивно осмисленого досвіду; головні положення, що визначають підхід до проблеми, методику одержання емпіричних та наукових фактів та їхній аналіз» (Словник-довідник з професійної педагогіки, 2006: 149). *Загальнодидактичними принципами*, які мали своє відображення в представленій роботі, були такі: систематичності й системності в навчанні, поступовості й етапності навчання, свідомості і міжкультурної взаємодії.

Принцип систематичності й системності в навчанні виявлявся в тому, що в процесі навчання відбувалося системно-організоване поступове наростання складності взаємопов'язаного лінгвістичного і культурознавчого

матеріалу, що вивчався за певною темою. Кожний тематичний цикл включав: ідентичні блоки вправ та аналогічні завдання з оволодіння мовними, мовленнєвими та соціокультурними знаннями, навичками і вміннями, внаслідок чого студенти усвідомлювали зв'язки і відношення між певними лінгвістичними і культурними явищами та засвоювали особливості їх вживання у різних екстралінгвістичних ситуаціях; рубіжний та підсумковий контроль якості набутих знань, сформованих навичок і відповідних умінь; системний аналіз результатів, що досягалися, з корекцією помилок, які найчастіше припускали студенти-сходознавці.

Принцип поступовості й етапності навчання виявлявся в тому, що проходило поетапне наростання складності лінгвістичного та соціокультурного матеріалу в процесі навчання майбутніх перекладачів китайської мови. Кожний наступний етап містив: власну мету вивчення лінгвістичних і культурних явищ, яка від етапу до етапу ускладнювалася; покрокові завдання, які також містили більш складні дії, пов'язані з формуванням лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів-сходознавців; більш ємний обсяг навчального матеріалу; більшу інтенсивність навантаження здобувачів вищої освіти виконанням професійно-спрямованих робіт культурологічного характеру; а також зростання акцентування на поза аудиторну самостійну роботу з набуття лінгвістичних, екстралінгвістичних та фонових знань.

Принцип свідомості. На думку Н. Гальскової і Н. Гез, глибинну основу взаємопов'язаного когнітивного, комунікативного і соціокультурного розвитку здобувачів вищої освіти складають уміння свідомо користуватися мовою і культурою, що вивчаються, і знання найважливіших підсистем мови (Гальскова, Гез, 2005: 144). Це підвищує інтелектуальний потенціал майбутніх перекладачів і передбачає осмислене, цілеспрямоване, вмотивоване засвоєння здобувачами вищої освіти-сходознавцями культурознавчих знань засобом: частотного використання у навчанні проблемних методів; заохочення розумових операцій (аналізу і синтезу, порівняння і зіставлення, індукції і дедукції,

аналогії); використання творчого підходу до навчання. Крім того, принцип свідомості передбачає відбір змістовно цінного навчального та автентичного матеріалу, в нашому випадку культурознавчого, і забезпечує розвиток пізнавальних здібностей здобувачів вищої освіти. Враховуючи цей принцип, у процес навчання впроваджувалися цікаві за сюжетом, пізнавальні тексти з культурознавчою інформацією в їх змісті для роботи на практичних та семінарських заняттях. Китайськомовні класичні художні оповідні твори (короткі оповідання, легенди, міфи, притчі, казки), уривки із сучасної китайської прози, а також китайська поетична література відповідають саме таким вимогам і доречно підходять для того, щоб вводити читача у світ нової для них культури, знайомити зі звичаями, побутом, віруваннями, китайською філософією, традиціями, фактами з історії Піднебесної.

Принцип міжкультурної взаємодії припускає таку організацію навчального процесу, яка враховує національні особливості певного культурного середовища в умовах міжкультурної взаємодії з носіями мови. За думкою А. Щукіна, національно-культурна поведінка представників іншої країни різноманітна і різностильова. На продуктивність процесу навчання створюють вплив етнічні стереотипи (загальноприйняті уявлення про представників певних етнічних груп), що складаються під час навчання. Науковець наголошує на необхідності спеціального вивчення і урахування національних особливостей країни, які зумовлені традиціями і моделями поведінки, характерними для певного суспільства (Shchukin, 2013: 115). Враховування цього принципу сприяло формуванню порівняльно-культурологічної і філософсько-культурологічної компетенцій, рівень яких дозволяє судити про оволодіння здобувачами вищої освіти китайською мовою на соціокультурному рівні і здатності майбутніх перекладачів вирішувати в мові завдання екстралінгвістичного характеру, які стають можливими в результаті: 1) набуття знань про мовну картину світу, що надає можливість розуміти її внутрішні механізми, описувати її та демонструвати власне ставлення до неї засобами мови, що вивчається; 2) набуття фонових знань, пов'язаних з реаліями життя

носіїв мови і оволодіння засобами їх відображення у цій мові, що забезпечуватиме нормативність мовленнєвого спілкування протягом міжкультурної взаємодії; 3) розширення культурно-інформаційного світогляду, тобто обізнаність з іменами видатних діячів країни, назв культурних об'єктів, визначних дат і подій, що забезпечують ефективність спілкування в китайськомовному середовищі.

Відповідно до сформульованих вище мети і завдань навчання, окрім загальнодидактичних принципів, було визначено ще й *принципи* інтегрованого навчання мови і культури в процесі формування лінгвокультурної компетентності на заняттях з китайської мови; контрастивного вивчення декількох мов; подолання міжкультурних комунікативних бар'єрів; апроксимації. Розглянемо їх в контексті роботи.

Принцип інтегрованого навчання мови і культури в процесі формування лінгвокультурної компетентності на заняттях з китайської мови означає, що для досягнення у здобувачів вищої освіти необхідного рівня сформованості лінгвокультурної компетентності основну увагу під час навчання слід приділяти саме соціокультурним чинникам, коректуючи в першу чергу помилки, пов'язані з соціокультурною інформацією, а не граматичні чи лексичні помилки. За цим принципом, навички використання певних граматичних конструкцій чи лексичних одиниць формуються у процесі вивчення відповідних моделей комунікативної поведінки (якщо таке використання є культурно обумовленим), а вміння говоріння, аудіювання, письма і читання розвиваються під час виконання вправ, орієнтованих на розвиток вмінь використовувати соціокультурну інформацію, яка студіюється, і моделі комунікативної поведінки, які опрацьовуються в ситуаціях іншомовного спілкування з представниками культурного середовища Китаю. Під час такої роботи студенти почуваються більш вільно, виражаючи власну думку з певного питання, і не бояться зробити граматичну чи лексичну помилку (особливо в усному мовленні), оскільки надані вправи, за їхньою думкою,

мають іншу мету. В результаті це призводить до правильного використання соціокультурної інформації та відповідних моделей комунікативної поведінки, і як наслідок, до подолання психологічних бар'єрів щодо користування іноземною мовою і, відповідно, до паралельного розвитку лінгвістичних та мовленнєвих навичок і вмінь.

Принцип контрастивного вивчення декількох мов спрямовано на студіювання та порівняння спільних і відмінних рис в китайській, англійській та українській культурах, оскільки незнання культурних особливостей та нерозуміння відмінностей між культурами веде до конфлікту культур. Як зауважує С. Тер-Мінасова, найвиразніше конфлікт культур демонструється через лексику, оскільки саме ця частина мови має прямий і безпосередній вихід у реальний світ через різні лексичні значення. Вживаючи нове іншомовне слово, яке, у розумінні не носія мови, є еквівалентом рідного, слід бути дуже обережним, бо за словом знаходиться поняття, а за поняттям розуміється предмет або явище культури іншої країни. У цьому зв'язку зазначимо, що в процесі мовлення гостро постає проблема культурного бар'єру, наявності фонових знань про світ мови, що вивчається (С. Тер-Мінасова, 2000: 49). Для того, щоб не тільки розпізнати значення певного слова в тексті, який було створено китайським / англійським / українським автором, а самому створити такий текст, треба бути обізнаним не лише з основним значенням слова, а й знати якомога більше про те, яка додаткова інформація знаходиться в ньому, що стоїть за оболонкою слова, яке місце і функція слова в мові іншої країни, де ця мова використовується як засіб реального спілкування. Отже, цей принцип сприяє не тільки кращому розумінню менталітету носіїв різних мов та їх моделей поведінки, а й веде до розуміння, які мовні засоби доцільно використовувати в певній ситуації спілкування і при яких супутніх обставинах. Тому за цим принципом суттєвим є залучення міжпредметних зв'язків дисциплін китайськомовного, англомовного та україномовного циклів у засвоєнні лінгвокультурної інформації (лінгвістичної та культурно-значимої інформації).

Принцип подолання міжкультурних комунікативних бар'єрів

спрямовано на формування у здобувачів вищої освіти розуміння і, відповідно, стійкості до «культурного шоку» під час перебування в іншомовному культурному середовищі. У цьому контексті цей принцип більше стосується вироблення у тих, хто навчається, психологічної готовності до сприйняття відмінностей іншомовної культури від рідної. Зазначимо, що однією з особливостей представленої методики є зміщення в процесі навчання китайської мови акценту з мовних на лінгвокультурні аспекти. Практичною реалізацією цієї задачі є виправлення лінгвокультурних помилок в більшості випадків і нехтування несуттєвими граматичними і лексичними помилками, зробленими здобувачами вищої освіти-сходознавцями під час виконання завдань, що допомагає здобувачам вищої освіти подолати власний страх спонтанного говоріння іноземною мовою, тобто страх зробити мовну помилку. Це означає наступне: щоб подолати бар'єр міжкультурної комунікації, здобувачам вищої освіти потрібно спочатку подолати власні психологічні бар'єри, створені невпевненістю у собі, страхом зробити помилку, бути незрозумілим співрозмовнику або некоректно зрозумілим. Наголосимо, що тільки після подолання власних комплексів щодо іншомовної комунікативної діяльності, майбутні перекладачі будуть готові до сприйняття відмінностей іншомовного культурного середовища від рідного і толерантного ставлення до поведінки представників іншої культури. Призначення цього принципу полягає в розумінні факторів, які впливають на ступінь «культурного шоку», і надає здобувачам вищої освіти психологічну стійкість до впливу іншомовного культурного середовища під час проходження короткострокової чи довгострокової мовної практики в Китаї.

Принцип ***апроксимації*** передбачає, що під час оцінювання мовленнєвої діяльності та культуровідповідних знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти-сходознавців відбувається ігнорування викладачем граматичних, лексичних і фонетичних помилок, які не впливають на зміст висловлювання

і не перешкоджають розумінню мовної та соціокультурної інформації, оскільки носії мови також нерідко порушують загальноприйняті мовленнєві норми, що не заважає взаєморозумінню співрозмовників. Толерантність викладача до негрубих помилок знімає мовні бар'єри в майбутніх перекладачів, підвищує мовленнєву активність здобувачів вищої освіти та робить спілкування на занятті менш напруженим і більш вільним.

Представлені принципи в реальному процесі навчання виступають у взаємодії, доповнюють один одного і функціонують як єдина система, що утворює основу для побудови цілісності змісту навчання майбутніх перекладачів китайської мови, який забезпечуватиме формування їх лінгвокультурної компетентності у межах вивчення китайської мови.

г) Наступним компонентом експериментальної моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, який потребує вивчення, є **зміст навчання**, який забезпечує формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів у межах вивчення китайської мови. Зміст навчання передбачає:

- визначення критеріїв відбору навчального матеріалу;
- встановлення і характеристика основних етапів навчання;
- розробка моделі експериментального навчання;
- розробка структури й змісту системи вправ, спрямованої на формування лінгвокультурних вмінь та навичок в контексті досліджуваної проблеми;
- визначення форм, методів і засобів навчання.

Схарактеризуємо критерії відбору навчального матеріалу, що пропонується для засвоєння. Згідно із Загальноєвропейськими Рекомендаціями з мовної освіти (2003) і враховуючи специфіку нашого дослідження, було обрано такі критерії характеристики навчального матеріалу: - автентичність, - культуровідповідність та культурна цінність, - пізнавальна цінність та інформативність, - посиленість і доступність, - відповідність Освітньо-професійній програмі «Переклад (перша - китайська,

друга - англійська)» зі спеціальності 035 «Філологія» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Автентичність навчального матеріалу означає, що планування роботи саме з автентичним мовним і мовленнєвим матеріалом зумовлюється тим, що він відповідає нормам, прийнятим у країні, мова якої вивчається. Відповідно, у змісті мають бути передбачені автентичні зразки мовлення (прозаїчні та ліричні тексти, аудіо записи автентичного мовлення), формат яких узгоджується із світосприйняттям носіїв мови і сприяє розвитку пізнавальних інтересів здобувачів вищої освіти, допомагаючи їм формувати уявлення про «чужу» культуру та вербальний менталітет іншомовної нації.

Культуровідповідність та культурна цінність навчального матеріалу забезпечує формування в здобувачів вищої освіти лінгвістичної і культурної складових лінгвокультурної компетентності. Стосовно цього критерію матеріал доцільно підбирати з урахуванням наявності культурно-орієнтованої лексики, а саме: 1) лексичних одиниць з національно-культурним компонентом семантики; 2) мовних афоризмів; 3) фразеологічних одиниць; 4) фольклорних виразів. Студенти повинні знати, в яких типових соціальних сферах використовуються певні лексичні одиниці, та відповідно вживати їх в реально-обумовлених ситуаціях спілкування. Для цього доцільно презентувати в навчальних матеріалах відповідні інструкції, що спрямовані на формування в здобувачів вищої освіти уявлень про мовленнєві функції таких лексичних одиниць. Цей критерій також передбачає добір ілюстративного матеріалу, який має філософську, соціальну, історичну, культурну цінність для представників країни, мова якої вивчається.

За критерієм **пізнавальна цінність та інформативність матеріалів** відбиралися матеріали, які найбільш повно відбивали китайську культуру, містили чималу кількість соціокультурної інформації про особливості культурно-обумовленої поведінки, задовольняли потреби майбутніх перекладачів у пізнанні особливостей світосприйняття представників інших країн, містили цікаві відомості про сучасне життя громадян Піднебесної та мали

практичну цінність з огляду на інформацію, що може допомогти в реальних ситуаціях спілкування з іноземцями. Наголосимо про необхідність врахування міжпредметних зв'язків, які передбачають «добір інформаційного матеріалу, що є новим і не дублюється з тим, яким студенти вже оволоділи у змісті інших дисциплін» (В. Редько, 2015). Утім, не заперечується використання тематичної та культурознавчої інформації, яку висвітлено у змісті попередньо викладених курсів навчання, однак в інших аспектах.

Посильність та доступність навчального матеріалу передбачала добір мовного, мовленнєвого, соціокультурного та інформаційного матеріалу в обсязі, достатньому для реалізації комунікативних намірів майбутніх перекладачів із рекомендованих навчальною програмою сфер і тем спілкування, вибору засобів його засвоєння відповідно до вікових особливостей здобувачів вищої освіти, їхнього навчального досвіду, складності текстів. Таким чином, обирався матеріал релевантний рівню володіння китайською мовою здобувачами вищої освіти 2 курсів.

Щодо відповідності **Освітньо-професійній програмі «Переклад (перша – китайська, друга – англійська)» зі спеціальності 035 Філологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти**, то відбір мовного і мовленнєвого матеріалу здійснювався з урахуванням тем, рекомендованих чинною програмою.

Розглянемо **мовний матеріал**, що впроваджувався у процес навчання. Було відібрано такий матеріал: зразки неадаптованих фольклорних творів (народні китайські казки, легенди, міфи, притчі), відомих поетичних жанрових форм (різновиди національної поезії: оди-фу, пісні-юзфу, вірші-ши), прозаїчних текстів різних епох становлення Піднебесної (проза «малих» і «середніх» форм: історичний / дидактичний / пригодницький романи, саги про благородних розбійників та багаті родини). На базі відібраного матеріалу автором дисертації було складено посібник «Культурологічні нариси Піднебесної», в якому представлено підбірку текстів для домашнього читання (Моргун, 2022).

Певний додатковий матеріал для практичних занять виокремлювався із таких посібників: «Художні та фольклорні твори Китаю в царині українських перекладів», упорядники О. Корінська, Н. Федічева (2021); «Україна і Китай: мова та культура» автори О. Попова, Л. Цзінь (2019), «Оповідки Давнього Китаю» переклад з кит. І. Зуєв, О. Лишега (1990), «Road to success» Китайського видавництва Beijing Language and culture University Press.

Крім того, автентичні матеріали добирались зі спеціальних освітніх Інтернет-сайтів: китайські легенди та казки – <https://www.doc88.com/p-8048056531099.html> (in Chinese); еволюція концепту «легенда» в Китаї – <https://www.ixueshu.com/document/aa821c577793404b24681f90928fb621318947a18e7f9386.html> (in Chinese); порівняльне дослідження китайського фольклору та літератури – <http://www.doc88.com/p-7199548146134.html> (in Chinese); короткий зміст народних легенд і казок - <http://www.doc88.com/p-8468930918508.html> (in Chinese); історія китайських народних казок – <http://ishare.iask.sina.com.cn/f/16117162.html> (in Chinese); китайська поезія – <http://literaguru.ru/sovremennaya-kitajskaya-poeziya/> (in Chinese); китайська література – <http://massovoodessa.blogspot.com/2019/03/xviii.html>.

Стосовно складу та обсягу відібраного матеріалу зазначимо таке. Для роботи зі здобувачами вищої освіти-сходознавцями було відібрано: міфи (6), легенди (6), казки (8), балади (3), поетичні твори (10), прозаїчні твори (10), а також добірка основних традицій, забобон, свят, звичаїв, кількість яких варіювалася залежно від теми заняття від одного до чотирьох / п'яти. Крім того, в процес занять обов'язково впроваджувалися прислів'я, приказки та фразеологічні одиниці за темою.

Наголосимо, що лінгвокультурна компетентність включає також невербальні засоби комунікації, як зазначалося вище. Тому для того, щоб майбутні перекладачі зрозуміли культурно обумовлені аспекти невербальної поведінки, спочатку їм необхідно пояснити ці аспекти з наголошенням на спільності або відмінності їх вживання в ситуаціях спілкування. Для цього нами було проведено відбір тих матеріалів, що містять найбільш типові та

розповсюджені засоби невербальної комунікації. Основою такого відбору слугували друковані та електронні матеріали з невербальної комунікації в китайськомовному соціумі (Божко Н., 2017; Ковалинська І., 2014; Чу Шуся, 2013; Чэн Ян, 2019; Chen Hanne, 2006; Kuan Yu-Chien, Häring-Kuan Petra, 2006), а також фрагменти китайських художніх відеофільмів (список яких представлено у додатку К), кожен з яких може переглядатися як без звукового супроводу, так і з наявністю звука. Було відібрано 15 зображень невербальних засобів комунікації, які відрізнялися в китайській та рідній культурах, а також 20 зображень, які були схожі в обох культурах (перелік наведено у додатку К).

Наступним алгоритмом дій з проектування змісту навчання майбутніх перекладачів китайської мови, який забезпечує формування їх лінгвокультурної компетентності у межах вивчення китайської мови, була розробка самої моделі експериментального навчання із встановленням основних етапів навчання, визначенням засобів, методів, форм організації навчання і створенням системи вправ для реалізації мовних і лінгвокультурних завдань залежно від етапу.

Експериментальне навчання було організовано в **три основні етапи**: пізнавально-накопичувальний, практико-діяльнісний, продуктивно-творчий і впроваджено в навчальний процес протягом другого року навчання здобувачів вищої освіти освітнього рівня «бакалавр», спеціальності 035 «Філологія» спеціалізація: 035.065 Східні мови та літератури.

Провідними організаційно-діяльнісними **формами навчання** були: *аудиторні*: традиційні лекційні, семінарські та практичні заняття та їх новітні різновиди й змішані комбінації (навчальні лекції, інтерактивні лекції, лекції-презентації, семінари-практикуми, перекладацько-мовленнєві тренінги та тренінги з питань міжкультурної комунікації), а також *позааудиторні* освітньо-культурні заходи: святкування видатних подій з історії Китаю, національних свят, проведення екскурсій (віртуальних і традиційних),

зустрічі з представниками китайської спільноти, а також мовна практика-взаємодія з носіями китайської мови.

За характером навчально-пізнавальної діяльності **методи навчання** залежно від етапу були представлені такими видами: *інформаційно-повідомними* (викладач у вигляді лекції повідомляє нову інформацію здобувачам вищої освіти для її сприймання та опрацювання), *пояснювально-ілюстративними* (викладач організовує процес сприймання та усвідомлення інформації, а студенти, в свою чергу, її сприймають, осмислюють і запам'ятовують), *проблемними* (викладач формулює проблемну ситуацію і разом зі здобувачами вищої освіти організує пошук і вирішення складних питань, які потребують актуалізації знань, передбачають аналіз, синтез, зіставлення даних, логічний виклад умовиводів); *дослідницькими* (викладач ставить перед здобувачами вищої освіти проблему, а вони самостійно вирішують її (висувають власні ідеї, перевіряють їх, підбирають необхідні для цього джерела інформації, матеріали, приклади, наводять докази, формулюють власні висновки).

Основними засобами навчання, що впроваджувалися в процес занять, були: *вербальні*: словесне пояснення викладача, обговорення, дискусії та доповіді здобувачів вищої освіти; *матеріальні*: різні види наочності (карти країни, ілюстрації, фотографії, картки, таблиці, підручники, дидактичний роздатковий матеріал); *технічні*: аудіозаписи та відеозаписи китайськомовного навчального матеріалу, документальні фільми про Китай; *інтерактивні*: навчальні комп'ютерні програми, електронні словники, програми автоматизованого перекладу.

Рис. 2.2. Модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Протягом всього процесу навчання передбачалася робота з розробленим автором дисертації спецпрактикумом «Основи лінгвокультурної компетентності перекладача китайської мови» та навчальним посібником для домашнього читання «Культурологічні нариси Піднебесної».

Спецпрактикум включав вправи, орієнтовані на професійну підготовку майбутніх перекладачів до міжкультурного спілкування. Вправи дозволяли специфікувати та моделювати типові ситуації майбутньої професійної діяльності в умовах іншомовного середовища, і таким чином відпрацьовувати і закріплювати набуті знання і розвинуті вміння в практичній діяльності. Розроблені вправи сприяли: тренуванню мовних та мовленнєвих дій із різною функціональною спрямованістю; розвитку вміння варіювати форму висловлювання та обирати певну модель поведінки відповідно до стандартів представників іномовного середовища; вирішенню типових культурних проблем, що виникають у процесі перекладу. Також в спецпрактикумі передбачалася група вправ для самостійної роботи (угрупкування і систематизація навчального матеріалу, проведення порівняльного аналізу, написання тез та доповідей, підготовка презентацій), що дозволяло розвинути вміння самостійно знаходити та обробляти необхідну інформацію щодо культурних особливостей різних країн. Крім того, автором дисертації пропонувалися для виконання індивідуальні навчально-дослідні завдання, тематика яких була спрямована на формування у майбутніх перекладачів таких умінь, як: правильно добирати навчально-методичну, довідкову, культурознавчу літературу, використовувати її в процесі підготовки до практичної діяльності, аналізувати культурну поведінку представників різних спільнот за допомогою набутих знань у міжкультурній галузі, грамотно співвідносити вербальні та невербальні засоби комунікації під час міжкультурного спілкування. По закінченню кожної навчальної теми передбачалися контрольні заходи: тестування, усне

опитування чи письмові відповіді на запитання. В спецпрактикумі також представлено китайсько-український лінгвокраїнознавчий словник.

Щодо *навчального посібника для домашнього читання «Культурологічні нариси Піднебесної»*, то він представляє зразки автентичних китайськомовних текстів, що входять до культурного скарбу Китаю (казок, притч, оповідань, поетичних творів), і містить передтекстові, текстові та післятекстові вправи та творчі комунікативні завдання. Представлені матеріали допомагають закласти фундамент знань здобувачам вищої освіти щодо основ духовної культури китайців та навчити правильного декодуванню інформації лінгвокультурного характеру; розширити словниковий запас майбутніх перекладачів та поповнити їх культурологічні знання в галузі професійної діяльності.

Розглянемо кожний етап навчання більш детально. Метою *першого* – *пізнавально-накопичувального* етапу було озброєння здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями щодо основ духовної культури китайців і особливостей східної мовної і культурної систем; збагачення словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою; формування навичок розпізнавання, розуміння та відтворення інформації лінгвокультурного характеру.

Досягнення навчальної мети передбачало вирішення таких *завдань*:

- ознайомлення здобувачів вищої освіти з поняттями: «конфуціанство», «чесноти», «концепція ідеальної людини», «патріотизм»; феноменами: «культура», «культурні цінності», «інтеркультурна комунікація»; співвідношенням понять: «рідна ↔ іноземна мова», «чужа ↔ рідна культура»; українським і китайським літературним скарбом; невербальними засобами комунікації;

- збагачення словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою, фразеологічними одиницями, формулами мовленнєвого етикету;

збагачення словника здобувачів вищої освіти лексикою з національно-культурним компонентом семантики, фразеологічними одиницями, формулами мовленнєвого етикету;

- формування навичок розпізнавання та розуміння лінгвокультурних явищ та культурно-маркованої лексики в автентичних текстах та усному мовленні, їх відтворення за зразком та співвіднесення з рідною мовою.

Процес навчання на першому етапі мав накопичувальний характер. Він передбачав використання таких *прийомів навчання*, як-от: традиційних навчальних лекцій та їх нетрадиційних різновидів, а саме, інтерактивних та презентативних лекцій; семінарів-практикумів, роботу з пізнавальними текстами культурологічного характеру; конспектування нової лінгвокультурної інформації, її систематизація; порівняння певних лінгвістичних та культурних явищ в різних мовах; прослуховування аудіо записів ліричних творів у виконанні носіїв мов; демонстрація навчальних відеоматеріалів щодо особливостей розвитку китайської культури і фрагментів китайських художніх фільмів для презентації зображень невербальних засобів комунікації. Таким чином, відбувалася підготовка до повноцінного міжкультурного спілкування.

На цьому етапі увага акцентувалась на міждисциплінарних зв'язках з метою ознайомлення здобувачів вищої освіти з різними лінгвокультурними поняттями і проведенням порівняльного аналізу особливостей рідної та іноземної культур. Ці зв'язки реалізувалися на практичних заняттях з таких дисциплін, як: «Практичний курс китайської мови», «Практичний курс англійської мови», а також на лекційних та семінарських заняттях з дисциплін: «Проблеми міжкультурної комунікації» та «Теорія і практика перекладу».

Лекції згідно з робочим планом дисципліни включали певні теми, пов'язані з нашим дослідженням. На лекційних заняттях здобувачам вищої освіти надавалася інформація з: основ східної та західної типів культур, їх відмінностей, аспектів духовної й матеріальної культури різних суспільств,

їхнього історико-культурологічного розвитку і презентувалися відеоматеріали, що наочно демонстрували національно-культурні особливості соціальної і мовленнєвої поведінки носіїв китайської мови. Вивчення такої інформації забезпечувало можливість майбутнім перекладачам орієнтуватись в своєрідних характеристиках східної мовної і культурної систем для здійснення професійного перекладу.

Дисципліна *«Проблеми міжкультурної комунікації»* охоплювала такі теми дотично нашого дослідження: поняття національного характеру, особливості менталітету, культурна ідентичність; образ національного героя; національно-культурні символи; поняття про стереотипи і упередження в міжкультурній комунікації; вербальне та невербальне вираження у різних культурних спільнотах; концепція «культурного шоку» та «культурна дистанція»; зіткнення культур, конфлікт, причини та виникнення.

Дисципліна *«Теорія і практика перекладу»* включала такі теми дотично нашого дослідження: лінгвістичні особливості перекладу з типологічно неспоріднених мов: граматичні особливості перекладу зі східних і германських мов на українську та навпаки, лексичні особливості перекладу, стилістичні особливості перекладу, які висвітлювали питання відтворення різних видів культурно маркованих фразеологічних одиниць, переклад колоквіалізмів, сленгізмів, архаїзмів, книжкової лексики.

Після роботи з лекційним матеріалом проводилися семінарські заняття з означених дисциплін за відповідними темами, на яких відбувалося відпрацювання матеріалу, що вивчається, з фінальною перевіркою засвоєних теоретичних і практичних лінгвокультурних знань шляхом тестування, відповідей на запитання, усного обговорення, презентацій тощо.

Крім того, на практичних заняттях з дисциплін *«Практичний курс китайської мови»* і *«Практичний курс англійської мови»* паралельно з навчанням мовному матеріалу проходило накопичення знань лінгвокультурного прошарку та його відпрацювання за темами робочої програми 2 року навчання, а саме: *Практичний курс китайської мови:*

«Спілкування з друзями із зарубіжних країн, «Дозвілля», «Фестивалі», «Розваги», «Стиль життя», «Одяг у Китаї», «Їжа в китаємовних країнах», «Символи Китаю», «Легенди. Народні притчі. Весільні церемонії» «Народна мудрість», «Культурний досвід. Китайський етикет», «Мистецтво Китаю»; *Практичний курс англійської мови*: «Спосіб життя», «Їжа», «Розваги», «Столиця Великобританії – Лондон», «Спорт», «Розваги», «Мистецтво».

Запровадження самостійної роботи з формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти на цьому етапі передбачало: слухання лекцій та їх конспектування, робота з лекційним матеріалом, здійснення інформаційного пошуку, тестування як самоконтроль, ознайомлення з оповіданнями українських та китайських письменників для роботи з ними під час занять.

Зазначимо, що на практичних заняттях з дисципліни «Практичний курс китайської мови» впроваджувалися розроблені автором дисертації: спецпрактикум, в якому пропонувалася система вправ з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка складалася з трьох підсистем залежно від етапу навчання, та збірник текстів для домашнього читання.

На першому етапі впроваджувалася перша **підсистема вправ** – **ознайомлювальна**, мета якої полягала в набутті знань культурологічної спрямованості як базисних передумов підготовки до перекладацької діяльності у межах міжкультурної комунікації.

Ознайомлювальна підсистема містила такі види вправ: некомунікативні, умовно-комунікативні, рецептивні, рецептивно-репродуктивні, вмотивовані, з повним/ частковим керуванням та рольовим ігровим компонентом. Відповідно до цілей першого етапу робота з цією підсистемою вправ полягала у виконанні здобувачами вищої освіти наступних видів завдань:

- 1) ознайомлення з культурно-маркованими лексичними одиницями, фразеологічними виразами, формулами мовленнєвого етикету (пред'явлення,

- читання, запис у словники з перекладом, вивчення, складання лінгвокраїнознавчих коментарів) на тлі опанованого лінгвістичного матеріалу;
- 2) читання китайськомовних текстів про китайські чесноти та культурно-філософські надбання;
 - 3) виявлення позитивних і негативних маркерів моральної поведінки за китайськими канонами;
 - 4) виявлення збігів та відмінностей в аналізі чеснот: добро проти лиха;
 - 5) пошук порад щодо моральних людських детермінант;
 - 6) відповіді на запитання і виконання тестових завдань;
 - 7) ознайомлення з українськими і китайськими народними казками, притчами і ліричними творами;
 - 8) порівняння сюжетних ліній українськомовних і китайськомовних фольклорних творів тощо;
 - 9) підготовка мовних (ігри: із загадками (відгадай, підкажи слово), прислів'ями (закінчи фразу, переклади рідною мовою, склади дві частини), фразеологізмами (обери правильний варіант, знайди фразеологізм за малюнком)) та літературних (за змістом художніх творів: віршами / піснями (хто більше наведе прикладів, хто скоріше збере вірш / пісню з окремих рядків, назве поета/письменника)) конкурсів;
 - 10) слухання і декламування китайськомовних / україномовних ліричних творів.

Ознайомлювальна підсистема вправ була репрезентована практичними заняттями, самостійною роботою, індивідуальними завданнями з питань культури і філософії; позааудиторною роботою. У межах цієї підсистеми було проведено низку вікторин та змагань лінгвокраїнознавчої проблематики: «Кращий знавець китайських чеснот», «Я – реальний Конфуцій», «Майстер конфуціанства», «Конфуціанські студії», «Патріотичний марафон», «Найкращий лірик», «У світі казок» тощо.

Наведемо приклади вправ ознайомлювальної підсистеми.

Перша група вправ була присвячена ознайомленню зі змістом китайських фундаментальних філософських категорій і китайських чеснот.

Вправа 1. *Тип вправи:* вмотивована, некомунікативна, рецептивно-репродуктивна вправа з повним керуванням, природною опорою, без рольового ігрового компонента, індивідуальна. *Інструкція:* Ознайомтеся з найважливішими чеснотами, які шанують китайці споконвіку.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти пропонується прочитати пізнавальну інформацію про китайські фундаментальні чесноти і надати відповіді на запитання. *Тип контролю:* контроль з боку вчителя.

Вправа 2. Рольова гра «Кращий знавець китайських чеснот». *Тип вправи:* вмотивована, умовно комунікативна, рецептивно-репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, індивідуальна. *Інструкція:* Прочитайте текст «Чесноти за китайською філософією» ще раз. Оберіть три найважливіші чесноти.

Хід виконання: Кожний здобувач вищої освіти повторно читає запропонований китайськомовний текст та обирає на свій погляд три найважливіші чесноти за китайською філософією. Після цього потрібно пояснити свій вибір прикладами з власного життя. *Тип контролю:* контроль з боку здобувачів вищої освіти і викладача.

Вправа 3 дублює тип вправи, інструкцію та тип контролю **вправи 2**, але здобувачам вищої освіти пропонується знайти у тексті «Чесноти за китайською філософією» негативну чесноту та навести приклади, як лихо може нашкодити в житті.

Вправа 4. Рольова гра «Добро vs лихо». *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, парна. *Інструкція:* Розіграйте діалог «Добро проти лиха».

Хід виконання: Здобувачі вищої освіти запрошуються розподілитись по парах «українець – китаєць» та розіграти діалог «Добро проти лиха» (за наданим прикладом), використовуючи приклади із життя. Учасники мають

довести, чому добро перемагає лихо. *Тип контролю:* контроль з боку партнера і викладача.

Вправа 5. Рольова гра «美德 měidé – рінг». *Тип вправи:* вмотивована, умовно комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Переконайте опонента залишитися на стороні добра.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано згадати мультфільм «Кунг-фу Панда», а саме, хто з героїв захищав добро, а хто – лихо. Демонструвався відео фрагмент мультфільму. Студенти обирали ведучого програми (майстер Шифу за мультфільмом), потім розділялися на дві групи: перша – Кунг-фу Панда та його «Шалена п'ятірка», друга – Тай Лунг та його прихильники. Представники другої групи повинні були висловити позитивні думки про лихо та докласти зусиль, щоб умовити представників першої групи перейти на сторону зла; а як прихильники Панди наводили аргументи, чому не слід цього робити, і залишалися на стороні добра. Ведучий керував процесом. *Тип контролю:* контроль з боку здобувачів вищої освіти і викладача.

Вправа 6 дублює тип вправи, інструкцію та тип контролю **вправи 1**, але здобувачам вищої освіти пропонується назвати головну думку тексту «Конфуцій: минуле і сучасне», обґрунтувати свої ідеї та надати відповіді на тестові запитання.

Вправа 7. Рольова гра «Я – реальний Конфуцій» дублює тип вправи, інструкцію та тип контролю **вправи 2**, але студенти мали проявити більше артистичних здібностей, а саме: уявити собі в ролі Конфуція; відрекомендувати себе (ім'я, прізвище, професія, хобі, переконання тощо) та зацікавити одногрупників своєю розповіддю.

Вправа 8. Рольова гра «Конфуціанські студії» дублює тип вправи, інструкцію та тип контролю **вправи 4**. Студенти повинні прочитати текст китайською мовою «Правило поведінки й морального перевиховання», виокремити з тексту його мораль й назвати основні постулати теорії

Конфуція, які співвідносяться з мораллю тексту.

Вправа 9. Рольова гра «Конфуціанські студії». *Тип вправи:* вмотивована, умовно комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, групова. *Інструкція:* Прочитайте китайською мовою навчальний текст «Оволодіння знаннями через навчання» і «Значення повторення вивченого матеріалу», складіть план до нього і відповідно плану тексту розкажіть один одному про досягнення у навчанні. *Тип контролю:* контроль з боку здобувачів вищої освіти і викладача.

Вправа 10. Рольова гра «Майстер конфуціанства» дублює тип вправи, інструкцію та тип контролю **вправи 5**. Студенти повинні прочитати текст і всі правила за Конфуцієм ще один раз, підготувати свої запитання до текстів, розподілитися на дві групи, запитати здобувачів вищої освіти іншої групи про те, що їх цікавить за текстами та отримати від них відповіді.

Друга група ознайомлювальних вправ була присвячена українським і китайським патріотичним творам для позааудиторного опрацювання.

Вправи 1 – 3 було присвячено українським патріотичним творам, а вправи **4 – 6** – китайським. *Тип вправи:* вмотивована, некомунікативна, рецептивно-репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, без рольового ігрового компонента, фронтальна. *Інструкція:* Прочитайте (дома) твори В. Сухомлинського, К. Ушинського, С. Жадан, Л. Костенко, О. Чупа / Сяо Су, Цао Венсюаня, Ло Іна та надайте відповіді на запитання.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано прочитати патріотичні твори українських класичних (В. Сухомлинського, К. Ушинського) та сучасних (С. Жадан, Л. Костенко, О. Чупа) письменників, а також китайських (Сяо Су, Цао Венсюаня, Ло Іна) письменників, надати відповіді на запитання після текстів та обговорити, як ідеї патріотизму представлені у кожному творі. *Тип контролю:* контроль з боку інших здобувачів вищої освіти та викладача.

По закінченню відпрацювання матеріалу, присвяченого патріотизму, була проведена перевірка знань і вмінь здобувачів вищої освіти у формі рольової гри «Патріотичний марафон».

Вправа 7. Рольова гра «Патріотичний марафон». *Тип вправи:* вмотивована, умовно комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Підготуйте презентації на тему «Що є патріотизм для українця / китайця?»; надайте відповіді на бліц-запитання.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти було запропоновано обрати журі-експертів (4 особи) серед одногрупників на чолі з викладачем. Решта здобувачів вищої освіти розподілилася на дві групи, які готували презентації: перша група – «Що є патріотизм для українця?», друга група – «Що є патріотизм для китайця?». Журі повинно було оцінити презентації, поставити запитання до учасників і порахувати бали. Було поставлено 4 запитання: 1. Що спільного є в розумінні патріотизму китайцями й українцями? 2. Які відмінності спостерігаються в розумінні патріотизму китайцями й українцями? 3. Які українські твори про патріотизм ви знаєте? Хто їх автори? 4. Які китайські твори про патріотизм ви знаєте? Хто їх автори? Представники кожної групи надавали бліц-відповіді. Кожна правильна відповідь оцінювалась у 2 бали. Презентація – в 5-балів. Вигравала та команда, яка отримала більше балів. *Тип контролю:* контроль з боку одногрупників і викладача.

Третя група ознайомлювальних вправ репрезентувала художнє надбання Китаю й України: українські і китайські фольклорні твори, ліричні та прозаїчні твори (художньо-літературний екскурс).

Зміст **вправ 1–3** стосувався українських народних казок, а **вправи 4 – 6** – китайських. *Тип вправи:* вмотивована, некомунікативна, рецептивно-репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, без рольового ігрового компонента, індивідуальна / парна / фронтальна.

Інструкція: Прочитайте (дома) українську народну казку («Молодильна вода», «Котигорошко», «Телесик») / китайську народну казку («Хуан Сяо», «Намальований півень», «Чому кіт і собака ворогами стали», «Без чого людині не обійтись») та виконайте завдання.

Хід виконання: Здобувачі вищої освіти повинні були розділити текст на частини та надати заголовок кожній частині. Потім вони драматизували діалоги між головними героями та обговорювали, яку мораль відображено в казці. Після цього вони переказували казку за своїми планами. *Тип контролю:* контроль з боку одногрупників і викладача.

Завершально-контрольним моментом у вивченні українських і китайських казок була рольова гра «У світі казок», що складалася з двох турів.

Вправа 7. Рольова гра «У світі казок». *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Пр продемонструйте знання українських і китайських народних казок.

Хід виконання: Тур I «Угадай казку». Здобувачам вищої освіти було запропоновано розділитися на дві групи: «українські казкарі» та «китайські казкарі». Перша група інсценувала три уривка з українських казок, друга – з китайських казок, не вказуючи їх назви. «Українські казкарі» вгадували назви китайських казок, уривки яких їм демонстрували; «китайські казкарі» – вгадували назви українських казок. Кожна правильна відповідь - 2 бали.

Тур II «Кмітливий казкознавець». Студенти заздалегідь готували відповіді на запитання: 1. Які українські народні казки / міфи ви знаєте? 2. Яких героїв українських казок / міфів ви знаєте? 3. Яку мораль відображено в українських казках? 4. Які китайські народні казки / міфи ви знаєте? 5. Яких героїв китайських казок / міфів ви знаєте? 6. Яку мораль відображено в китайських казках? Представники кожної групи надавали бліц-відповіді на ці запитання. Кожна правильна відповідь оцінювалася в 2 бали. Виграла та команда, яка отримала більш балів.

Відзначимо, що всі студенти жваво брали участь у всіх конкурсних ігрових завданнях та демонстрували обізнаність з художнім надбанням Китаю й України. *Тип контролю*: контроль з боку одногрупників і викладача.

Під час канікул (по закінченню 1 семестру) здобувачам вищої освіти було надано завдання ознайомитися з оповіданнями українських письменників про навколишній світ: природу і тварин (М. Магера «Синьоокий серпень», І. Прокопенко «Сонце, сонечко та соняшник», В. Пархоменко «Зимові оповідання», О. Копиленко «Жовкне листя», Н. Забіла «Ластівки», І. Франко «Війна між Псом і Вовком») та надати відповіді на запитання за їх змістом, а також з ліричними українськими (Олесь Гончар «Ніч у Карпатах», Тарас Шевченко «Тече вода з-під явора», Леся Українка «Красо України, Подолля!» і Григорій Бойко «Дві киці-сестриці») та китайськими (Лі Бо «Слухаю, як чернець Цзюнь З Шу грає на цитрі», Ду Фу «Сонячний годинник» і «Прихід весни», Хуан Тінцзянь «Молодий бамбук», Су Ши «З човна дивлюся на гори» та Хе Шаоцзи «Ставок з лотосами в монастирі Цижень») творами.

Зміст **вправ 8-12** стосувався українських віршів, а **вправи 13–17** – китайських. *Тип вправи*: вмотивована, некомунікативна, рецептивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, без рольового ігрового компонента, індивідуальна / фронтальна. *Інструкція*: Прочитайте українськомовні вірші та виконайте завдання. Прочитайте китайськомовні вірші, зробіть переклад українською мовою та виконайте завдання.

Хід виконання: Студенти читали українськомовні та китайськомовні вірші та надавали відповіді на запитання. Стосовно китайськомовних віршів, здобувачам вищої освіти було запропоновано перекласти їх українською мовою (можна було зробити підрядковий переклад, однак зберігаючи лексичний та граматичний зміст і культурно-маркований прошарок). *Тип контролю*: контроль з боку одногрупників і викладача.

Проміжний контроль оволодіння змістом ліричного блоку було здійснено засобами рольової гри «Найкращий лірик».

Вправа 18. Рольова гра «Найкращий лірик». *Тип вправи:* вмотивована, умовно комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Прорекламуйте українські / китайські вірші.

Хід виконання: Студенти розподілялися на дві групи: «українські лірики» та «китайські лірики». Перша група декламувала українські вірші й готувала презентацію за їх змістом, друга група – декламувала китайські вірші й готувала презентацію за їх змістом. Виступ оцінювався від 1 до 5 балів. Після цього студенти обмінювалися ролями. Вигравала та команда, яка отримала більше балів. *Тип контролю:* контроль з боку одногрупників і викладача.

Четверта група ознайомлювальних вправ була присвячена збагаченню словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою, фразеологічними одиницями. Наведемо приклади таких вправ за темою «Культурний досвід. Китайський етикет. Символи Китаю».

Вправа 1. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, з керуванням. *Мета:* Ознайомити здобувачів вищої освіти з фразеологічними одиницями за темою заняття. *Інструкція:* ознайомтеся з китайськими фразеологічними одиницями. *Хід виконання:* Викладач пред'являє здобувачам вищої освіти список фразеологічних одиниць з перекладом за темою заняття. Студенти читають їх по черзі та записують у словники.

Китайська ФО	Українська ФО
1. 日之计在于晨。	1. Ранок вечора мудріший.
2. 一个老朋友胜过十个新朋友。	2. Старий друг краще нових двох.
3. 人多智广。	3. Розум добре, а два краще.
4. 客居虽好，不如身在自家。（金窝银窝不如自家狗窝）	4. В гостях добре а вдома краще.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, з керуванням. *Мета:* виявити обізнаність здобувачів вищої освіти з фразеологічними одиницями,

що вивчаються за темою заняття. *Інструкція:* з'єднайте китайські фразеологічні одиниці з їх перекладом.

Хід виконання: Викладач пред'являє здобувачам вищої освіти список китайських фразеологічних одиниць та окремо їх переклад рідною мовою. Студенти з'єднують їх.

Китайські ФО	Українські ФО
1. 亡羊补牢，犹为未晚。	а) Краще пізно ніж ніколи.
2. 有健康的体魄，才有健康的精神。	б) У здоровому тілі здоровий дух.
3. 学则明，不学则暗。	в) Навчання – світло, а невчення – тьма.
4. 温故而知新。	г) Повторення мати навчання.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 3. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, з частковим керуванням.

Мета: виявити обізнаність здобувачів вищої освіти з фразеологічними одиницями, що вивчаються за темою заняття. *Інструкція:* порівняйте національну маркованість фразеологічних одиниць китайської та української мов.

Хід виконання: студенти добирають відсутні еквіваленти потрібною мовою і заповнюють таблицю. *Тип контролю:* контроль з боку викладача.

Китайські	Українські
1. 张冠李戴。	а)
2.	б) Яблуко від яблуні недалеко падає.
3. 真金不怕火炼。	в)
4.	г) Справа майстра боїться.
5. 一切皆有可能。	д)
6.	е) Язик до Києва доведе.

Відповіді: 1.张冠李戴 - звалити з великої голови на здорову, 2. 有其父必有其子 - яблуко від яблуні не далеко падає, 3.真金不怕火炼 - правда, у

вогні не горить і у воді не тоне, 4.万事怕行家 - справа майстра боїться, 5.一切皆有可能 - Чим чорт не жартує. 6.路是问出来的 - язик до Києва доведе.

Вправа 4. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, контекстна, з частковим керуванням. *Мета:* навчити здобувачів вищої освіти розпізнавати в тексті фразеологічні одиниці та відрізняти їх від вільних словосполучень. *Інструкція:* знайдіть та підкресліть фразеологічні одиниці у тексті. Прочитайте їх.

Хід виконання: студенти мовчки читають невеликі відрізки тексту, знаходять в них фразеологічні одиниці, підкреслюють їх, зачитують вголос, та знаходять україномовні еквіваленти. (див. Додаток Д 5).

Тип контролю: контроль з боку одногрупників і викладача.

Вправа 5. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, контекстна, з частковим керуванням. *Мета:* навчити здобувачів вищої освіти реконструювати лексичне наповнення китайських фразеологічних одиниць. *Інструкція:* прочитайте уривки та оберіть правильне ключове слово, щоб доповнити фразеологізм. Перекладіть українською мовою. *Хід виконання:* студенти читають представлені уривки тексту та обирають правильне слово в дужках, щоб доповнити фразеологізм.

1. 大家都七嘴八_____讨论着这次的旅行。(舍 / 舌)

Усі дружно _____ обговорювали цю поїздку.

2. 弟弟对新买的故事书爱_____释手。(不 / 没)

Мій молодший брат _____ ні на секунду не відклав щойно куплену книгу оповідань.

3. 发生了这件事后, 居民们都怨_____载道。(声 / 喊)

Після цього випадку у мешканців було повно скарг.

4. 既然他已认错了, 你就让他有个戴_____立功的机会。(赢 / 罪)

Тепер, коли він визнав свою помилку, дай йому шанс виконати _____ гідну службу.

5. 你墨守_____规，怎样可以创新？（当 / 成）

Як можна впроваджувати інновації, якщо дотримуватися правил _____?

6. 你一个朋友也没有，就算让你享尽荣华_____贵又如何？（富 / 福）

Якщо у вас немає жодного друга, то як ви насолоджуєтеся всією славою та багатством? (багатий / благословенний)

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 6. *Тип вправи:* некомунікативна, рецептивна, контекстна, з частковим керуванням. *Мета:* сформувати у здобувачів вищої освіти лексичні навички вживання фразеологічних одиниць. *Інструкція:* замініть підкреслені слова та словосполучення фразеологічними одиницями. *Хід виконання:* студенти читають представлені висловлювання і замінюють лексичну одиницю у тексті на фразеологізм з поданих нижче варіантів.

1. 她又不由自主地放声哭了。

Варіанти фразеологічних одиниць: 精益求精，情不自禁，失魂落魄

2. 台上的精湛表演，让观众们都看得全神贯注。

Варіанти фразеологічних одиниць: 目不转睛，左顾右盼，神不守舍

3. 天下坏人各个地方都有，大家要小心提防。

Варіанти фразеологічних одиниць: 脚踏实地，不计其数，无所不在

4. 我已经一年左右没和他见面了，所以也不了解他的近况。

Варіанти фразеологічних одиниць: 千秋万代，风和日丽，一年半，

5. 小明对于这次的比赛准备的很讲究，所以非常有信心可以拿冠军。

Варіанти фразеологічних одиниць: 心中有数，胸有成竹，一无所知

6. 在这艰难的时刻，还有人肯帮助真是难得。

Варіанти фразеологічних одиниць: 雪中送炭，精疲力尽，措手不及

7. 只要我们慢慢地储蓄，慢慢地积累，终有一天资金会足够。

Варіанти фразеологічних одиниць: 积少成多，井底之蛙，一文不值

Тип контролю: контроль з боку викладача.

У курсі «Теорія і практика перекладу» передбачається вивчення способів перекладу фразеологізмів. З метою актуалізації теоретичного матеріалу та його практичного застосування було запропоновано введення вправ, націлених на формування перекладацьких навичок фразеологізмів. Проілюструємо прикладами.

Вправа 7. Тип вправи: некомунікативна, рецептивна, контекстна, з частковим керуванням. **Мета:** сформувати у здобувачів вищої освіти навички перекладу фразеологічних одиниць різними способами. **Інструкція:** фразеологізми в наданих уривках були перекладені способом описового перекладу. Відкоригуйте переклади, використовуючи відповідні фразеологічні одиниці.

Хід виконання: студенти читають українські фрази, звертають увагу на фразеологічні одиниці та представлений їх описовий переклад китайською мовою. Студенти повинні замінити описовий переклад використанням відповідної китайської фразеологічної одиниці.

1. Він має поганий характер, якщо щось йде не так, як йому хочеться – очі його метають іскри. – 他脾气很坏，一遇不顺心的事，就非常生气。

(відповідна китайська фразеологічна одиниця – 大发雷霆)

2. Він умивався сльозами через смерть батька. – 他因为父亲的去世，而阑干了起来。(відповідна китайська фразеологічна одиниця – 大发雷霆)

3. Вона вважає себе найкращою студенткою, дивиться на інших з висока, завжди гне кирпу. – 她自以为自己是优秀生，就瞧不起他人，真是骄傲。

(відповідна китайська фразеологічна одиниця – 高傲自大)

4. У бібліотеці книжок - хоч лопатою загібай. – 图书馆里藏书丰富，真是特别多。(відповідна китайська фразеологічна одиниця – 不计其数)

5. Я ніколи не розумів цю проблему, але після того, як він це пояснив, я замить усвідомив. – 我一直不明白这问题，经他一说，我一下子就懂了。

(відповідна китайська фразеологічна одиниця – 恍然大悟)

6. Директор несподівано увійшла і всі учні в класі тільки баньки вип'ялити встигли. – 校长突然出现，班上的同学顿时 什么都来不及做。（відповідна китайська фразеологічна одиниця – 措手不及）

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 8. *Тип вправи:* умовно-комунікативна, репродуктивна, контекстна, з частковим керуванням. *Мета:* сформувати у здобувачів вищої освіти навички літературного перекладу фразеологічних одиниць. *Інструкція:* перекладіть текст. До підкреслених українських словосполучень доберіть китайські фразеологічні еквіваленти, які б зберігали їх емоційне забарвлення.

Хід виконання: студенти читають українські міні-тексти, перекладають їх китайською мовою, звертають увагу на підкреслені словосполучення та добирають китайські фразеологічні еквіваленти до них.

1. Розвиток суспільства змінюється з кожним днем. Навіть якщо ви досягли чогось, вам все одно потрібно продовжувати вчитися. Багато талановитих людей не розумні при народженні, але вони вірили, що треба просто докладати більше зусиль. Постійними зусиллями вони врешті-решт одного дня зможуть досягти успіху.

社会发展日新月异，即使你才高八斗，也需要不断学习才行，很多牛人一出生并不聪明，但是他们相信笨鸟先飞，在持续的努力下，最终一鸣惊人。 Пояснення: 笨鸟先飞 – bèn niǎo xiān fēi – незграбна пташка злітає завчасно; обр. компенсувати старанністю недолік здібностей; менш талановитий більше працює; повільний починає раніше. Докладати / докласти всіх сил.

2. Кілька днів Лі Гуосян був у паніці, але відразу зайняв місце на передовій цього нового руху, змусивши інших людей також проявляти ініціативу. Спочатку в місті Сарембан було заарештовано декількох "маленьких Ден То", включаючи директора податкової служби, та разом з ними п'ять шкідливих елементів, а саме: поміщиків, куркулів, контрреволюціонерів, кримінальних елементів, представників правих

угруповань). Сформована нова дружина навела лад у місті, бо містом стала пересуватися усіяка погань.

李国香惊惶不安了几天，但立即就站到了这场新的大运动的前列，领导运动主动积极。首先在芙蓉镇抓出了税务所长等几个一小邓拓 ||，把一小邓拓 || 五类分子们串在一起，绕着全镇大队进行了好几次一牛鬼蛇神大游斗。

牛鬼蛇神 niúguǐ shéshén – огидна людина, чудовисько, підла людина, погань, мерзотник.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

3. Сталося щось несподіване – як сніг наголову налетіла зграя чайок, кружляла навколо портрета старого і безперервно кричала. Їх звуки та поза сильно відрізнялися від звичайних, начебто сталося щось важливе. Ми скач’яніли від дива, що відразу відійшли від фотографії чоловіка і поступилися місцем чайкам. Чайки швидко ляскали крилами і по черзі злітали в повітря перед портретом чоловіка, як родичі, які б могли вшанувати пам’ять останків.

4. Старий на фотографії мовчки спостерігав за чайками, що кружляли коло нього. Через деякий час чайки почали опускатись одна за одною, і фактично оточили портрет. Вони стояли як укопані, мов білокрилі ангели, що охороняють старого. Коли нам довелося забрати портрет, чайки, немов скажені, кинулися до нього. Вони так рвали повітря і так близько ляскали крилами, що ми ледве вибралися з летючого білого вихру. (див. Додаток Д 6).

Тип контролю: контроль з боку викладача.

П’ята група ознайомлювальних вправ була присвячена ознайомленню з невербальними засобами комунікації, характерними для китайської спільноти.

Вправа 1. *Тип вправи:* рецептивна, некомунікативна, з повним керуванням. *Мета:* ознайомити здобувачів вищої освіти з невербальними засобами комунікації, характерними для китайської спільноти. *Інструкція:*

ознайомтеся з невербальними засобами комунікації шляхом перегляду спеціально підібраних малюнків, фотографій, відео фрагментів із зображенням жестів, міміки, поз, позицій, розташування у просторі носіїв китайської мови. *Хід виконання:* студенти ознайомлюються з невербальними засобами комунікації, що зображені на представлених малюнках та фотографіях, слухають пояснення викладача щодо правил їх застосування під час комунікації, конспектують інформацію, порівнюють з рідною мовою.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* рецептивна, некомунікативна, з частковим керуванням. *Мета:* ознайомити здобувачів вищої освіти з невербальними засобами комунікації, характерними для китайської спільноти. *Інструкція:* ознайомтеся з невербальними засобами комунікації шляхом перегляду відео фрагментів.

Хід виконання: студенти дивляться відео фрагмент навчального фільму без звуку, розпізнають невербальні засоби комунікації, що відображені в цьому сюжеті, і пропонують своє розуміння їх значення. Після цього викладач вмикає звук, студенти ще раз передивляються відео сюжет,

слухають вербальний супровід невербальних засобів і порівнюють правильність версії з тією, що озвучили на початку перегляду. Потім пояснюють важливість невербальних аспектів спілкування в процесі міжкультурної комунікації. *Тип контролю:* контроль з боку викладача.

Отже, зазначимо, що *пізнавально-накопичувальний* етап сприяв: накопиченню знань та формуванню уявлень здобувачів вищої освіти про культуру Китаю взагалі і про особливості культурного життя сучасної Піднебесної зокрема, збагаченню словникового запасу здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою та виступав етапом підготовки до активної перекладацької діяльності у межах міжкультурної комунікації.

Метою другого – *практико-діяльнісного* – етапу було поглиблення знань здобувачів вищої освіти про східну культуру; удосконалення навичок та вмінь знаходження інформації лінгвокультурного характеру в текстах, її відтворення у власному мовленні; пояснення експліцитної й імпліцитної складової змісту, порівняння фактів, явищ різних мов та культур; знаходження перекладацьких відповідників.

Досягнення навчальної мети передбачало вирішення таких *завдань*:

- розширення уявлень здобувачів вищої освіти про філософські доктрини Китаю та особливості східної культури;
- розпізнавання та розуміння в художніх текстах та усному автентичному мовленні: лінгвокультурних явищ, національно-маркованих лексичних одиниць, формул мовленнєвого етикету, реалій країни, мова якої вивчається, фразеологічних одиниць, висловів китайських філософів, інформації соціокультурного характеру щодо китайських традиційних свят, церемоній, ритуалів, етикету, релігій, страв та мистецтва; знаходження адекватних перекладацьких відповідників;
- формування навичок і вмінь оперування вищезазначеними одиницями в підготовленому мовленні;

- оволодіння відповідними ситуації вербальними і невербальними засобами міжкультурної комунікації, особливостями комунікативної поведінки з представниками китайської спільноти;

- формування толерантного ставлення до світогляду представників іншої культури, усунення можливих помилок при спілкуванні з ними і визначення способів виходу з культурно-конфліктних ситуацій.

Зазначений етап передбачав використання таких *прийомів навчання*, як: робота з текстами, які містять інформацію лінгвокультурного характеру, вилучення з текстів експліцитної й імпліцитної лінгвокультурної інформації про особливості китайської культури; порівняння китайських традицій, свят, забобонів із українськими і англійськими; складання комплексного коментаря китайською мовою, пошукові конкурси, вікторини, культурний тренінг, рольові та інтелектуальні ігри.

Передбачалося також впровадження міждисциплінарних зв'язків за вищезазначеними дисциплінами, на яких продовжувалось проведення семінарів за темами робочого плану з паралельним вивченням і відпрацюванням лінгвокультурного про шарку. Засвоєння лінгвокультурних знань перевірялося в кінці кожної теми шляхом тестування, письмових та усних відповідей на запитання, тощо.

Продовжувалася робота зі збірником текстів для домашнього читання «Культурологічні нариси Піднебесної» (раз на тиждень проводилися заняття з домашнього читання з виконанням завдань, поданих у збірнику) і зі спецпрактикумом, з другою підсистемою вправ – операційною. Виконання вправ відбувалося на заняттях з «Практичного курсу китайської мови».

Запровадження самостійної роботи з формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти на цьому етапі передбачало: роботу з посібником з домашнього читання та спецпрактикумом, здійснення інформаційного пошуку, тестування як самоконтроль, читання та опрацювання творів сучасних китайських письменників; підготовка до

культурологічних конкурсів та святкування різних подій в інституті Конфуція.

На другому етапі впроваджувалася друга **підсистема вправ** – **операційна**, мета якої полягала в формуванні навичок і вмінь виявляти, адекватно інтерпретувати та відтворювати національно-марковані елементи та явища в контексті крос-культурної комунікації за умови спеціально створеного комунікативного мотиву.

Відзначимо, що за О. Тарнопольським, операційні вправи розвивають операційний аспект аудіювання як виду мовленнєвої діяльності (Тарнопольський, 2006). Також вони сприяють позбавленню фонетичних, лексичних та граматичних труднощів у процесі вивчення китайської мови; за їх допомогою формуються навички сприйняття нормального темпу мовлення з відповідною кількістю національно-маркованих лексичних одиниць (Чуньцзе (Новий Рік) / 春节 chūnjié, Свято Ліхтарів / 上灯夜 shàngdēngyè, качка по-пекінськи / 北京鸭子 Běijīng yāzi, цзяоци / 饺子 jiǎozi, тофу / 豆腐 dòufu, тощо) і слухових опор. Вправи для опрацювання культурологічного та мовно-мовленнєвого матеріалу базуються на синтезованих монологіях, діалогах та полілогах. Ситуативні мікротексти виступають в ролі функціональної одиниці для формування умінь, що досліджуються. На їх основі викладач моделює такі мікродіалогі, мікромонологі та мікрополілогі, що дозволяють відпрацьовувати навчальний матеріал у мовленнєвому акті.

Іншим значущим аспектом у створенні операційної підсистеми вправ є структурування й виокремлення змісту операційних вправ у загальнокультурному та культурно-специфічному аспектах формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти.

Зауважимо, що змістова частина інструкцій до вищезазначених вправ мала на меті формування мовленнєвих умінь здобувачів вищої освіти продукувати китайськомовні повідомлення культурологічної спрямованості в усній і письмовій формах на основі сприйнятої інформації через читання та слухання китайськомовних текстів.

Операційна підсистема містила такі види вправ: некомунікативні, умовно-комунікативні, комунікативні; рецептивно-репродуктивні, вмотивовані, з повним / частковим керуванням та рольовим ігровим компонентом. Наочні опори операційних вправ репрезентовані малюнками, графіко-схемами, традиційними китайськими й українськими культурно-маркованими предметами, що допомагають здобувачам вищої освіти отримати більш глибоке розуміння сутності культурних феноменів, з одного боку; з іншого, – під час виконання продуктивних вправ студенти використовують наочність за власним вибором і «виробництвом» (картинки, фотографії, плакати, карти тощо). Ігровий компонент є невід’ємною частиною-стимулятором ефективного виконання розроблених вправ.

Відповідно до цілей другого етапу навчання, робота з цією підсистемою вправ полягала у:

- розширенні уявлень та поглиблення знань про східну культуру;
- вивченні дистинктивних особливостей українських та китайських традиційних свят, звичаїв, страв;
- розпізнаванні, розумінні, поясненні експліцитної й імпліцитної лінгвокультурної інформації в текстах;
- відпрацюванні вмінь та навичок сприймання автентичної китайськомовної інформації культурологічної спрямованості та на її основі продукування власних текстів (монологів, діалогів, полілогів) засобами китайської мови;
- оволодінні відповідними ситуації невербальними засобами міжкультурної комунікації;
- формуванні толерантного ставлення до світогляду представників іншої культури.

Добір навчального матеріалу операційних вправ здійснювався таким чином, щоб забезпечити можливість послідовного вивчення культуро-центрованих феноменів: загальнокультурні аспекти → специфічно-культурні особливостей китайських традиційних свят, звичаїв → порівняння із

специфічно-культурними особливостями українських традиційних свят, звичаїв → виявлення дистинктивних особливостей святкування традиційних подій в Україні та Китаї → специфічно-культурні особливостей китайських традиційних страв → порівняння із специфічно-культурними особливостями українських традиційних страв → виявлення дистинктивних особливостей приготування українських і китайських традиційних страв → комплексне порівняння специфічно-культурних особливостей китайських й українських традиційних свят, звичаїв та страв тощо. Як позитив, відзначимо можливість паралельного цілеспрямованого опрацювання (ознайомлення, порівняння, виявлення дистинктивних особливостей) мовно-тематичного матеріалу.

Усі операційні вправи, спрямовані на контрастивний аналіз культурного скарбу Китаю й України, – рецептивно-репродуктивні, оскільки студенти повинні сприйняти та відтворити зміст навчальних текстів, та продуктивні, що виражається у створенні власних текстів відповідного змісту в усній і письмовій формах. Відзначимо, що рецептивна частина операційної вправи виконується індивідуально, а репродуктивна та продуктивна частини – можуть виконуватися індивідуально, у парах, групах, фронтально.

Перед виконанням умовно-комунікативних і комунікативних вправ у межах формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів, викладачі китайської мови й студенти 2 курсу взяли участь у культурному тренінгу «Я і культура», який було проведено здобувачами вищої освіти-практикантами старших курсів під керівництвом викладачів-методистів. Завданням такого тренінгу було закріпити набуті загальнокультурні знання та репрезентувати їх на позааудиторному заході.

Серед вправ операційного циклу відзначимо такі: творчі ярмарки, виставки «художніх творів» здобувачів вищої освіти «Українські свята очами здобувачів вищої освіти» і «Китайські свята очами здобувачів вищої освіти», творчі ярмарки «Зроби свято своїми руками», інтелектуальна гра «Що? Де? Коли?», тренінг з елементами гри «Життєва мудрість народів», робота з актуалізації невербальних засобів комунікації тощо. Наведемо приклади

вправ операційної підсистеми.

Перша група вправ була спрямована на поглиблення загальних знань здобувачів вищої освіти про східну культуру.

Вправи 1–2. *Тип вправи:* вмотивована, некомунікативна, рецептивно-репродуктивна вправа з повним керуванням, природною опорою, без рольового ігрового компонента, індивідуальна / в парах. *Інструкція:* Прочитайте китайськомовний текст «Як я розумію слово «культура» / «Культура мови і культура мовлення». Виконайте завдання після тексту.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти пропонується прочитати пізнавальну інформацію про загальнокультурні детермінанти і обрати правильну відповідь на тестові запитання. Передбачено також обговорення понять «культура» та «культурні цінності», їх розуміння здобувачами вищої освіти. *Тип контролю:* контроль з боку викладача.

Вправа 3. Рольова гра-вікторина «Культурна терапія». *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Продемонструйте загальнокультурні знання. Прийміть участь у демонстрації поведінкового епізоду.

Хід виконання: *Тур I.* Здобувачам вищої освіти було запропоновано розподілитися на дві групи: «діти джунглів» і «культурні особи» та обрати журі-експертів (4 особи) серед інших здобувачів вищої освіти групи на чолі із викладачем. «Діти джунглів» провокували «культурних осіб» некоректною поведінкою (4 епізоди) типу: відсутність привітання і / або прощання, вживання розмовних слів і суржику, нехтування традиціями інших культур, відсутність дотримання етичних норм / пошани / поваги по відношенню до жінок / людей похилого віку / вчителів тощо. «Культурні особи» після демонстрації певного поведінкового епізоду коментували кожний епізод та коригували поведінку одногрупників. Коментарі і пропозиції «культурних осіб» оцінюються за 5-бальною шкалою. Журі слухало коментарі й пропозиції, потім ставили бліц-запитання до «дітей джунглів», наприклад: 1.

Від якого слова походить слово «культура»? 2. Назвіть спільні риси, властиві майже всім культурам. 3. За допомогою чого здійснюється засвоєння культури? 4. Як треба ставитися до представників інших культур? 5. Які характеристики культури мовлення ви можете назвати? 6. Що шкодить сучасній українській/китайській літературній мові?

Представники кожної групи надавали блиц-відповіді. Кожна правильна відповідь оцінювалася в 2 бали.

Тур II. Після перерви «Діти джунглів» презентували відкориговані в етико-культурному плані епізоди своєї некоректної поведінки. Журі і так звані «культурні особи» дивилися новий варіант і оцінювали за 5-бальною шкалою. Виграла та команда, яка отримала найбільше балів.

Тип контролю: контроль з боку одногрупників і викладача.

Відзначимо, що всі студенти з креативністю підійшли до виконання поставлених завдань та демонстрували обізнаність із загальнокультурними маркерами культури-свідомої людини.

Друга група вправ була спрямована на поглиблення знань здобувачів вищої освіти щодо китайських традицій, свят і традиційної китайської кухні на тлі українських. Навчальні тексти було подано китайською мовою.

Групи вправ 4–9 «Китайські традиційні свята та звичаї» мали комплексний характер та містили серію передтекстових і післятекстових завдань, тому тип цих вправ специфікуємо за їхньою комунікативною спрямованістю. *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна/комунікативна, рецептивно-репродуктивна / продуктивна вправа з частковим керуванням / без керування, природною опорою, без рольового ігрового компонента, індивідуальна / в парах. *Інструкція:* Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.

Хід виконання: **А.** Здобувачам вищої освіти було надано завдання з'єднати слова в колонці 1 з картинками в колонці 2, закрити колонку з картинками та пояснити китайською мовою смисл певного свята (в парах). Наприклад:

1

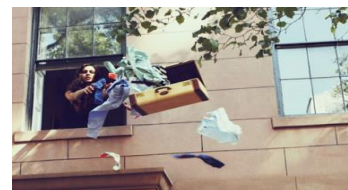
扔掉脏东西，旧东西 zàng dōngxī, jiù dōngxī

饭菜 fàncai

送 sòng

礼物 lǐwù

2

Б. Студенти читали текст про свята і надавали відповіді на запитання.

В. Наступним кроком було доповнення речень відповідними за змістом словами:

1. _____ jiùxiàngwǒméndeshèngdànjié 就像我们的圣诞节。
2. 在春节期间会举办各种 _____ de 的 _____ huódòng 活动。
3. 人们会 _____ kànchūnjié 看春节 _____。
4. 在门上贴带有祝福的 _____ zàiménshàngtiēdàiyǒuzhùfúde。

wǔlóngwǔshī chūnlián wénhuà chūnjié wǎnhuì gèyàng
舞龙舞狮，春联，文化，春节，晚会，各样

Завдання Г – Д були спрямовані на розвиток говоріння і письма: студенти складали діалоги за темою, висловлювали думки про традиції святкування і писали листи своєму другу китайською мовою про найцікавіші моменти святкування.

Тип контролю: контроль з боку одногрупників і викладача.

Після опанування матеріалу щодо сутності китайських свят, студенти мали відповісти на тестові завдання щодо змісту відзначення свят. Наприклад:

1. На що схожі ліхтарі під час святкування Свята Ліхтарів?

A. 猫、手机和汽车

B. 动物、花和水果

B. 电脑、狗和苹果

2. У День перемоги у Другій Світовій війні над Японією китайці проводять святкові паради, на яких можна побачити

A. 军事装备

B. 自行车

B. 公共汽车

Групи вправ 10–15 «Українські традиційні свята та звичаї» було побудовано за аналогічною схемою. Зауважимо, що всі студенти жваво виконували завдання, брали участь в обговоренні традиційних свят і презентували власні приклади святкування.

Після виконання китайської «святкової групи» студенти виконували тестові завдання стосовно особливостей відзначення українських свят.

Вивчення специфіки китайських і українських традиційних свят супроводжувалося **виставками «художніх творів»** здобувачів вищої освіти, а саме, «Українські свята очами здобувачів вищої освіти» і «Китайські свята очами здобувачів вищої освіти», де майбутні перекладачі демонстрували власне бачення культури України і Китаю і захищали проекти, в яких представляли традиції святкування певної події / свята.

Неабиякий інтерес в здобувачів вищої освіти викликали творчі **ярмарки** (позааудиторна робота) «Зроби свято своїми руками», на яких студенти за підтримки викладачів плели китайські вузлики, писали пензликом ієрогліфи на традиційному китайському папері, вирізали святкові китайські символи.

Студенти-волонтери виконували ролі інтерв'юерів і готували репортажі стосовно культурологічних досягнень інших здобувачів вищої освіти.

Фінальна інтерактивна вправа була присвячена питанням специфіки святкування традиційних подій в Україні і Китаї. Вправа виконувалася за форматом відомої *інтелектуальної гри* «Що? Де? Коли?».

Вправа 16. Рольова гра «Запрошуємо на свята». *Тип вправи:* вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Пр продемонструйте знання українських і китайських свят.

Хід виконання: Тур I «Угадай свято». Здобувачам вищої освіти було запропоновано розподілитися на дві групи: «цінителі українських свят» та «цінителі китайських свят». Перша група здобувачів вищої освіти інсценувала три епізоди відзначення українських традиційних свят, друга – китайських традиційних свят, не вказуючи їх назви, та коментувала їх китайською мовою. «Шанувальники українських свят» вгадували назви китайських традиційних свят, сюжет яких їм демонстрували; «шанувальники китайських свят» – вгадували назви українських традиційних свят. Кожна правильна відповідь оцінювалася в 2 бали.

Тур II «Молодецький святознавець». Студенти заздалегідь готували відповіді на запитання: 1. Які українські традиційні свята ви знаєте? 2. Які страви готують на такі українські свята, як-от: Новий рік, Різдво Христове, Великдень? 3. Які китайські традиційні свята ви знаєте? 4. Які страви готують на такі китайські свята, як-от: Чусі, Свято Весни, Свято Ліхтарів? 5. Які українські і китайські свята схожі за традицією їх відзначення? Поясніть їх подібність. 6. Які свята не відзначають в Україні, а які – в Китаї? Представники кожної групи надавали блиц-відповіді на ці запитання. Кожна правильна відповідь оцінювалася в 2 бали. Виграла та команда, яка отримала більше балів. *Тип контролю:* контроль з боку одногрупників і викладача.

Відзначимо, що всі студенти активно брали участь у всіх конкурсних

ігрових завданнях та демонстрували обізнаність з традиційно-обрядовим надбанням Китаю й України.

Третя група вправ була присвячена вдосконаленню навичок розпізнавання, розуміння і вживання культурно-маркованої лексики та фразеологічних одиниць у типових і нетипових ситуаціях. Наведемо приклади таких вправ.

Вправа 1. Тип вправи: вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням. **Інструкція:** Продемонструйте знання українських і китайських фразеологічних одиниць.

Хід виконання: Прочитайте речення, назвіть фразеологічні одиниці, перекладіть їх рідною мовою.

1. 你这么无理取闹, 未免有点强词夺理。2. 人们载歌载舞, 庆祝大丰收。3. 如能善用他的特长和经验, 比较地容易获得事半功倍的效果。4. 时间已不多了, 我们应该分秒必争完成手上的任务。5. 他被那场触目惊心的意外吓得目瞪口呆。6. 他被选为新一任的主席, 真是众望所归。7. 她一讲完, 大家不约而同都鼓起掌来。

Відповіді: 1. 强词夺理 – вперто сперечатися; 2. 载歌载舞 – співати й танцювати; 3. 事半功倍 – отримати вдвічі більший результат з половиною зусиль; 4. 分秒必争 – кожна секунда має значення 5. 触目惊心 – шокуючий, 目瞪口呆 – очі на лоб лізуть; 6. 众望所归 – надія на успіх 7. 不约而同 – як один, не зговорюючись

2. 在我們黨內, 不同背景的人一律平等, 生活和平 呜呜呜, 谷主任, 日后, 你不嫌我黑, 不嫌我贱, 今生今世, 做牛做马, 都要报答你 (В нашій партії люди різних мастей рівні, а життя спокійне. Спокійне життя та майбутнє. Не вважай, що я якийсь негідник і не підозрюй мене в чомусь. У цьому житті ми всі будемо працювати до сьомого поту, щоб вдячити тобі. 做牛做马–zuò niú zuò mǎ працювати як віл, працювати на (кого-небудь).

3. 一战中木子牧深入虎穴, 端掉了敌人的指挥部后很幸运地逃了出来。

(Під час битви Муцзи дивився в очі небезпеці, але йому пощастило і він врятувався. 入虎穴 gù hǔxié буквально "увійти в лігво тигра", в значенні "наражатися на небезпеку".)

4. 我们要对这些五马六猴严加管理。(Ми повинні суворо керувати цими людьми з вітром в голові). (五马六猴 wǔmǎliùhóu – 4 коня та 6 мавп. Фразеологізм позначає несерйозну та недисципліновану людину.)

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна *вправа з частковим керуванням.* *Інструкція:* Продemonструйте знання українських і китайських фразеологічних одиниць.

Хід виконання: Прочитайте речення, вставте пропущені слова у складі фразеологізмів. Перекладіть речення, зверніть увагу на адекватний переклад фразеологічних одиниць рідною мовою.

1. 关于中秋节的神话故事，我们总是百 不厌。

(Відповідь: . 听)

2. 节日的公园里，游人摩肩 踵，十分拥挤。

(Відповідь: . 接)

3. 居民们都张 结彩，大事庆祝丰收节。

(Відповідь: . 灯)

4. 口足画家不靠外人捐助，自力更 养活一家人。

(Відповідь: . 生)

5. 林伯伯虽老力衰，但也可以坚持下去。

(Відповідь: . 年)

6. 你毫无经验，做事就该按部就 不能横冲直撞。

(Відповідь: . 班)

7. 你何必老是向人眉苦脸。

(Відповідь: . 愁)

8. 你要尽快解决这事，不能再拖泥带。

(Відповідь: . 水)

9. 你这样做，未免欺 太甚。

(Відповідь: . 人)

10. 农历新年期间，华人都会欢聚一。

(Відповідь: . 堂)

11. 救火员_____地跑进火场里把受困的人就出来。

(Варіанти відповідей: 奋不顾身, 得寸进尺, 改过自新, 马马虎虎)

12. 叔叔_____的精神，使他克服了困难。

(Варіанти відповідей: 不遗余力, 不屈不挠, 不约而同, 不打自招)

13. 我明明把本子放在桌子上，现在却_____。

(Варіанти відповідей: 半途而废, 不翼而飞, 不自量力, 不约而同)

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 3. *Тип вправи:* вмотивована, умовно-комунікативна, репродуктивна вправа з частковим керуванням. *Інструкція:* поясніть фонову соціокультурну інформацію, що міститься у фразеологізмах. За додатковою інформацією можна звернутися до збірника текстів для домашнього читання «Культурологічні нариси Піднебесної». Складіть свої висловлювання з цими фразеологізмами, щоб продемонструвати їх розуміння.

1) 按图索骥 – Шукати хорошого коня за картинкою, 2) 八仙过海 – Вісім небожителів перетинають море, 3) 杯弓蛇影 - Побачити змію у відображенні цибулі у келиху, 4) 病入膏肓 – Хвороба проникла в саме нутро, 5) 博士买驴 – Вчений купував осла (написане багато і не по суті).

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 4. *Тип вправи:* вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, з опорами. *Інструкція:* Продемонструйте знання українських і китайських фразеологічних одиниць.

Хід виконання: складіть діалог за темою «Святкування китайського

нового року» з використанням поданих нижче фразеологічних одиниць та прислів'їв.

1) 在袋子裡買一隻貓 – купувати kota в мішку, 2) 农历新年 - Місячний Новий рік, 3) 下雪的時候不冷融化的時候很冷 - Коли сніг іде - не холодно, а холодно, коли він тане; 4) 明年在去年不要看日曆。 - Наступного року в торішній календар не зазирає; 5) 如果雪貂來過新年對雞——這對她不好。 - Якщо під Новий рік тхір прийде до курки – добра їй не буде.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 5. *Тип вправи:* вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, з опорами. *Інструкція:* Продемонструйте знання китайських фразеологічних одиниць.

Хід виконання: складіть монолог за темою «Як я святкував китайський новий рік в інституті Конфуція з представниками китайської спільноти» з використанням поданих нижче фразеологічних одиниць та прислів'їв.

1) 有時即使是強大的龍也很難過 有時會被蛇咬傷 – Часом і могутньому дракону важко буває змію подужати; 2) 如果您想取得成功，請諮詢與三個祖父 - Хочеш успіху досягти, порадься з трьома дідами; 3) 真正的友誼和一千不換馬。 – Справжню дружбу і за тисячу скакунів не виміняєш; 4) 一片橙子一樣好吃，像整個橙子。 – Долька апельсина така ж смачна, як і весь апельсин; 5) 團結就有強大的力量，山和海對他來說都不可怕。В єднанні - велика сила, не страшні йому ні гори, ні море.

Четверта група вправ була спрямована на формування толерантного ставлення до світогляду представників іншої культури, запроваджувалися тренінги з елементами гри «Толерантність до інших: різний погляд на світ», «Життєва мудрість народів», «Подолання культурних стереотипів». Наведемо приклад.

Вправа 1. «Життєва мудрість народів». *Мета:* знайомство з мудрістю народного виховання Сходу та Заходу через прислів'я та афоризми; усвідомлення відмінностей у вербальних засобах – метафорах, порівняннях,

перебільшеннях, що використовуються в мовах різних народів для передачі аналогічних думок; усвідомлення подібності основних систем цінностей і уявлень в різних культурах. *Тип вправи:* вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, з опорами. *Інструкція:* Продemonструйте знання китайських прислів'їв та афоризмів.

Хід виконання: Ведучий розподіляє учасників на підгрупи по 3–4 особи. Кожна підгрупа отримує одну з карток, на якій написані прислів'я та афоризми, що належать певній культурі. Учасники у кожній підгрупі повинні уважно прочитати прислів'я на своїй картці та проаналізувати за пунктами, що написані на дошці.

1. Визначте, які цінності переважають у цій культурі.
2. Згрупуйте афоризми та прислів'я в залежності від тих цінностей та установок, які в них відображені.
3. Порівняйте цінності, установки, художні образи, використані в цих прислів'ях, з тими, що характерні для вашого народу та мови.
4. Виділіть характерні метафори, порівняння, перебільшення та інші засоби виразності, що використані у прислів'ях та афоризмах.
5. Визначте, якій культурі та якому народу належать ці прислів'я та афоризми.

Після обговорення в групах їхні представники по черзі пропонують свій варіант країни, народу якої належать представлені прислів'я та афоризми, та надають пояснення, чому вони дійшли такого висновку. Після того, як всі учасники висловили свою думку, ведучий повідомляє, якому народу насправді належать ці вислови.

Представимо картки з прислів'ями, що роздаються здобувачам вищої освіти: картка 1 – китайські прислів'я, картка 2 – українські прислів'я, картка 3 – американські прислів'я, картка 4 – англійські прислів'я.

Картка 1. 1) Відірватись від людей – крила витратити. 2) Коли їси бамбукове пагіння, не забувай про того, хто його виростив. 3) У бджоли спинка смугаста, а тигром її не назвеш. 4) Дурень не відає про чесноти

мудрого, а здоровий не знає про муки хворого. 5) Часом і могутньому дракону важко буває змію подолати. 6) Краще бути живим жебраком, ніж мертвим імператором.

Картка 2. 1) Ліпше солом'яне життя, ніж золота смерть. 2) Вік пройшов – як батогом ляснув. 3) Язик до Києва доведе, а в Києві заблудить. 4) Байка байкою, а борщ стигне. 5) Кого не б'є слово, тому й палиця не допоможе. 6) Гарбузом ситий не будеш.

Картка 3. 1) Бог допомагає тому, хто сам дбає про себе. 2) Бог створив людей, а Сем Кольт зробив їх рівними. 3) Чистота та побожність стоять поруч. 4) Щаслива та країна, яка не має історії. 5) Коли ковбой занадто старий, щоб показувати поганий приклад, він дає добру пораду. 6) При демократії ми, слава богу, самі вирішуємо, як нам платити податки: готівкою, чекам або платіжним дорученням.

Картка 4. 1) Поганий компроміс краще, ніж хороший позов. 2) Хвороби до нас приїздять верхи, а від нас йдуть пішки. 3) Кіт у рукавичках мишей не зловить. 4) Звичка – друга натура. 5) Стережися мовчки собаки і тихої води. 6) Бажаний, як вода у туфлях.

Питання для обговорення після роботи з прислів'ями:

- Чи легко було визначити, якому народу належать прислів'я та афоризми?
- Чому цінності різних культур та народів перегукуються та перетинаються?
- Чи багато знайшлося прислів'їв та афоризмів різних народів, яким немає аналогів або які суперечать цінностям вашої культури?
- Якщо цінності різних народів здебільшого загальнолюдські, то яким чином ви здогадалися, яким народам належать прислів'я та афоризми?

Тип контролю: контроль з боку викладача.

П'ята група вправ була спрямована на оволодіння відповідними ситуації невербальними засобами міжкультурної комунікації. Здобувачам вищої освіти пропонувалися такі види роботи:

- розпізнавання імпліцитної інформації, що закладена в невербальних засобах комунікації (на основі малюнків, фотографій) та її пояснення;

- співставлення та диференціювання значення жестів, характерних для різних культур;

- обговорення неправильної комунікативної поведінки під час перегляду навчальних відео сюжетів з аналізом «прорахунків» (gap analysis), що передбачає колективне обговорення між програванням ситуацій неправильної та правильної поведінки;

- власне програвання навчальних епізодів з використанням правильної поведінки.

Отже, зазначимо, що *практико-діяльнісний* етап сприяв: поглибленню та розширенню знань здобувачів вищої освіти про особливості східної культури та її порівняння з рідною; удосконаленню навичок та вмінь знаходження інформації лінгвокультурного характеру в текстах, її адекватному інтерпретуванню та відтворенню у власному мовленні та виступав етапом переходу до активної самостійної перекладацької діяльності у межах міжкультурної комунікації.

Метою третього – продуктивно-творчого етапу було удосконалення вмінь сприймання та інтерпретування лінгвокультурної інформації, вилученої з неадаптованих художніх текстів / автентичного усного мовлення; розвиток умінь продукування висловлювань (текстів) з лінгвокультурною інформацією та вмінь перекладацької творчості під час міжкультурної комунікації.

Досягнення навчальної мети передбачало вирішення таких завдань:

- кодування й декодування вербальних і невербальних інтенцій партнерів на рівні мовленнєвого акту;

- коректування мовленнєвої тактики залежно від реакції партнера;

- сприймання та інтерпретування експліцитної й імпліцитної лінгвокультурної інформації в мовленні співрозмовника (тексті) відповідно до ситуації спілкування;

- застосовування набутих знань культурологічної спрямованості у перекладацькій практичній діяльності;

- самостійне розв'язування завдань культурологічного характеру у ході перекладацької інтеракції;

- розвиток уміння продукувати невідповідне мовлення з використанням адекватної лінгвокультурної інформації.

Зазначений етап передбачав використання таких *прийомів навчання*, як: робота з автентичними текстами, які містять інформацію лінгвокультурного характеру, вилучення з текстів експліцитної й імпліцитної лінгвокультурної інформації про особливості китайської культури, її застосування у власному невідповідному мовленні; обговорення; тренінги, рольові та ділові ігри, розв'язання проблемних ситуацій, мовна практика-взаємодія з носіями китайської мови.

Передбачалося також впровадження міждисциплінарних зв'язків за вищезазначеними дисциплінами, на яких продовжувалась робота щодо закріплення та вдосконалення вмінь здобувачів вищої освіти володіння лінгвокультурним матеріалом. Засвоєння лінгвокультурних знань і розвиток уміннь застосування набутих знань на практиці перевірялися в кінці кожної теми шляхом тестування, письмових відповідей на запитання, усного обговорення тощо.

Запровадження самостійної роботи з формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти на цьому етапі передбачало: складання тез, написання доповідей, підготовка презентацій, он-лайн спілкування з носіями мови, що дозволяло сформувати необхідні вміння самостійно знаходити необхідну інформацію щодо культурних особливостей різних країн, аналізувати її, систематизувати, творчо переробляти і використовувати під час реальної практичної діяльності.

Продовжувалася робота зі спецпрактикумом, в якому представлена *третья підсистема вправ – конструктивно-перекладацька*, яка націлювала здобувачів вищої освіти на креативне застосовування знань культурологічної спрямованості у перекладацькій практичній діяльності, а також на самостійне вирішення перекладацьких завдань у ході міжкультурної комунікації.

Змістова складова вправ носила комплексний характер - розвиток умінь цілісного спілкування китайською мовою та охоплювала всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння (монолог, діалог), читання і письмо), у межах яких здійснювалося креативно-продуктивна презентація інформації на тлі як культурологічних знань, так і програмного лексико-граматичного матеріалу.

На рівні перцептивних видів мовленнєвої діяльності комунікативна реалізація знань і вмінь здобувачів вищої освіти полягала в тому, що на базі почутої і / або прочитаної інформації необхідно виконати такі завдання, що виходять за межі власне аудіювання і читання, тобто механізм «сприйняття-декодування-розуміння» аудіоматеріалу і надрукованих текстів стає основою для іншої мовленнєвої діяльності – говоріння і / або письма. Спілкування з носіями мови китайською мовою та декодування, наприклад, автентичних вітальних листівок, де мовний матеріал відрізняється більшим спектром різноманітності, на відміну від контенту операційних вправ, відрізнялися більшим ступенем цілісності / комплексності.

Усі конструктивно-перекладацькі вправи є комунікативними, продуктивними, вмотивованими, частково керованими або некерованими; з рольовим ігровим компонентом/ без рольового компоненту.

Провідними видами вправ є такі, як-от: інтерактивні рольові вправи; створення монологів/діалогів за темою із застосуванням лінгвокультурного матеріалу; колективне обговорення, до якого залучалися студенти для пошуку варіантів розв'язання проблемних ситуацій міжкультурного спілкування; тренінги, за допомогою яких відбувалося формування і відпрацювання перекладацьких умінь, необхідних у ході підготовки майбутніх перекладачів до міжкультурного спілкування; рольові/ ділові ігри.

Позааудиторні освітньо-культурні заходи, що проводяться у межах реалізації Міжнародного проєкту «Інститут Конфуція», надають змогу всім здобувачам вищої освіти самореалізуватися як у плані китайської мови, так і творчих здібностей (Див. Додаток В). Серед заходів відзначимо Китайський

Новий рік (або Китайсько-українська весна) і Міжнародний День Інститутів Конфуція, які завжди супроводжуються святковими концертами. Програма концерту передбачає різножанрові театралізовані і музично-хореографічні номери: костюмовані етнічні і сучасні китайські танці, китайські й українські традиційні святкові пісні (українці охоче співають китайську новорічну пісню «新年好 xīnnián hǎo», а китайські викладачі – українську колядку «Добрий вечір тобі, пане господарю»), китайсько-українські флеш-моби. Також до програми Міжнародного Дня Інститутів Конфуція входять фотовиставки «Китай очами китайців», які демонструють ступень розвитку сучасного Китаю за багатьма сферами: наука, техніка, мистецтво, кінематограф, спорт тощо. Студенти-відвідувачі заходів китайською мовою обговорюють змістовні лінії експонатів; на інтерактивних студіях Конфуція вони вивчають його вислови, крилаті фрази, обговорюють їх актуальність стосовно сьогодення часу. На майстер-класах ієрогліфіки під керівництвом китайських викладачів студенти пишуть і «розшифровують» символи ієрогліфічного малюнка, проводять етимологічний аналіз ієрогліфів. Можна стверджувати, що всі «завдання», які виконували майбутні перекладачі носили проблемний характер і корелювали з такими видами вправ, як-от: бесіди, дискусії, різноманітні рольові та ділові ігри, що були реалізовані в парах або групах.

Розпізнавально-декодувальна та продуктивна діяльність при виконанні вправ конструктивно-перекладацької підсистеми дещо співпадала з колом завдань операційних вправ: відпрацювання та шліфування мовленнєвих умінь у взаємодії з лексико-граматичним матеріалом, тобто «модифікація», наближена до реальних умов комунікації. Студенти мали можливість продемонструвати креативність і рефлексію до іншомовного середовища і супутніх завдань. Вправи були спрямовані на розв'язання творчо-комунікативних проблемних завдань наступних типів:

- виявлення імпліцитної інформації про задум автора в автентичному тексті;
- створення і драматизація діалогів на тлі культурологічної інформації;

- створення і реалізація монологів-повідомлень на тлі культурологічної інформації;
- складання (продовження) розмови в контексті з'явлення незапланованої інструкції;
- корегування відповідей однокласників, пов'язаних із застосуванням лінгвокультурного матеріалу;
- розв'язання проблемних ситуацій міжкультурного спілкування;
- створення власних письмових текстів на базі лінгвокультурного матеріалу;
- розвиток перекладацьких умінь.

Наведемо приклади вправ *конструктивно-перекладацької підсистеми*.

Перша група вправ «Практикуй китайську мову» спрямована на розвиток умінь цілісного спілкування китайською мовою.

Вправа 1. *Тип вправи:* комплексна, вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, природною опорою, з рольовим ігровим компонентом, індивідуальна / парна / колективна. *Інструкція:* Виконайте завдання (у межах певної тематики).

Хід виконання: Завдання **A** передбачало прослуховування аудіозапису та запис речень у дужках: 1) Tāshìyīsheng 。 她 是 医 生 。 (); 2) Xiǎohóngdemāmashìhùshi 。 小 红 的 妈 妈 是 护 士 。 (); 3) Xiǎomíngdebàbашìshāngrén 。 小 明 的 爸 爸 是 商 人 。 (); 4) Tāshìgōngchéngshī 。 他 是 工 程 师 。 () .

Завдання **B** мало на меті актуалізацію вмінь діалогічного мовлення. Здобувачам вищої освіти потрібно було завершити діалоги власними репліками та драматизувати їх:

- 你爸爸是医生 吗? (Nǐbàbашìyīshengma?)
- 你妈妈是画 家 吗? (Nǐmāmashìhuàjiāma?)
- 她姐 姐 是 护 士 吗? (Tājiějieshìhùshima?)

Завдання **В** стосувалося удосконалення вмінь читання та креативного прогнозування змісту китайськомовних висловлювань, тобто студенти доповнювали речення, читали та перекладали їх українською мовою:

1. nǐ ma? hǎo! Wǒ hǎo.

你 吗? 好! 我 好。 _____

2. Tāgēgeyǒu _____ zhīmāo. (他哥哥有 _____ 只猫。)

Tāmāmāyǒu _____ gǒu. (他妈妈有 _____ 狗。)

Nǐyǒumāo _____? (你有 猫 _____?)

Завдання **Г** було пов'язано із подальшим удосконаленням вмінь писемного й усного мовлення. Студенти спочатку писали китайському другу (подрузі) листа за темою заняття, а потім репрезентували його зміст в аудиторії. Інші студенти задавали додаткові питання.

Тип контролю: контроль з боку одногрупників і викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* вмотивована, комунікативна, продуктивна вправа з частковим керуванням, з рольовим ігровим компонентом, індивідуальна. *Інструкція:* Виконайте конструювання власного висловлювання з адекватним використанням фразеологічних одиниць.

Хід виконання: Прочитайте подані уривки художнього тексту, знайдіть імпліцитну лінгвокультурну інформацію, закладено у тексті, складіть свою ситуацію за аналогією, продемонструйте її у вигляді монологу. Вживайте фразеологічні одиниці і лінгвокультурну інформацію при створенні тексту. Наведемо приклад уривку тексту. (Див. Додаток Д 7).

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 3. *Тип вправи:* комунікативна, продуктивна, вмотивована, індивідуальна. *Інструкція:* поясніть значення китайських прислів'їв. Наведіть ситуації, в яких можна використати ці прислів'я.

Хід виконання: а) випробуйте себе в якості вчителя. Ваше завдання – пояснити іншим здобувачам вищої освіти значення китайських прислів'їв: 1) Потрібно учитися - завжди пригодиться. – 学习使人进步 2) Не кажи - не

вмію, а кажи - навчусь! – 别说我不会, 只说我会学 3) Навчай інших - і сам навчишся. – 温固而知新, 能够为师已。Б) Вигадайте ситуації, в яких можна використати ці прислів'я, продемонструйте їх іншим здобувачам вищої освіти.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 4. *Тип вправи:* комунікативна, продуктивна, вмотивована, колективна. *Інструкція:* викладіть усно свої міркування за однією з поданих тем. Використовуйте вивчену національно-культурну лексику та фразеологічні одиниці.

Хід виконання: Здобувачам вищої освіти пропонуються декілька тем для обговорення: 1) мої улюблені китайські страви, 2) моє харчування в будні та в неділю, 3) що таке повноцінне харчування, на вашу думку? Студенти висловлюють власну думку за темами і беруть участь в обговоренні, корегують відповіді одногрупників, пов'язаних із застосуванням лінгвокультурного матеріалу.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 5. *Тип вправи:* комплексна, вмотивована, комунікативна, продуктивна, індивідуальна. *Інструкція:* напишіть твір-міркування за поданою темою. Використовуйте вивчену національно-культурну лексику та фразеологічні одиниці у мовленні.

Хід виконання: студенти пишуть твір-міркування за темою «Культурний шок і загальні особливості менталітету китайців» і після написання зачитують його на занятті. Інші студенти задають запитання за змістом того, що прослухали. *Тип контролю:* контроль з боку викладача.

Вправа 6. *Тип вправи:* продуктивна, вмотивована, індивідуальна. *Інструкція:* напишіть тези за поданою темою, використовуйте вивчені національно-марковані одиниці та фразеологізми.

Хід виконання: студенти пишуть тези за темою: «Китай – країна великої культури» і представляють їх на студентській міжвузівській конференції.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Друга група вправ «Практикуй усні перекладацькі вміння» спрямована на розвиток усних перекладацьких умінь з китайської мови на українську і навпаки.

Вправа 1. *Тип вправи:* комплексна, комунікативна, продуктивна, вмотивована, з рольовим ігровим компонентом, парна / колективна. *Інструкція:* Виконайте завдання у межах усної перекладацької діяльності.

Хід виконання: складіть діалоги в парах за поданими ситуаціями, використовуйте фразеологізми з активного словника уроку. Драматизуйте діалоги. Інша пара здобувачів вищої освіти виступає перекладачами висловлювань, що промовляються.

Ситуації: 1. Ваш друг завжди соромить вас, коли ви йдете в ресторан, через те, як ви їси. Поспілкуйтеся про це зі своїм другом.

2. Поясніть своєму другові, як приготувати щось легке, але смачне з китайської кухні.

3. Ваш сусід по кімнаті веде вас в китайській ресторан на день народження і описує вам, які страви збирається замовляти. Поясніть своєму сусідові по кімнаті, що вам подобається і якій їжі ви віддаєте перевагу.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* комплексна, комунікативна, продуктивна, вмотивована, з рольовим ігровим компонентом, колективна. *Інструкція:* Виконайте завдання у межах усної перекладацької діяльності.

Хід виконання: студенти розігрують епізод зустрічі китайських філософів: Конфуцій, Чжоу-і, Лао-цзи, Є Ши, Сюнь-цзи, кожен з яких викладає суть своє філософської теорії. Біля кожного «філософа» знаходиться перекладач, який тлумачить його промову українською мовою.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Третя група вправ «Практикуй писемні перекладацькі вміння» спрямована на розвиток писемних перекладацьких умінь з китайської мови на українську і навпаки.

Вправа 1. *Тип вправи:* некомунікативна, продуктивна, вмотивована, індивідуальна. *Інструкція:* Виконайте завдання (у межах певної тематики).

Хід виконання: перекладіть письмово надані уривки тексту з китайської мови на рідну, звертаючи увагу на адекватний переклад лінгвокультурної інформації та культурно-національну конотацію фразеологічних одиниць. Наведемо приклад фольклорного тексту для перекладу. (Див. Додаток Д 8).

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Вправа 2. *Тип вправи:* некомунікативна, продуктивна, вмотивована, індивідуальна. *Інструкція:* Виконайте завдання (у межах певної тематики).

Хід виконання: перекладіть надані уривки тексту з української мови на китайську, звертаючи увагу на адекватний переклад лінгвокультурної інформації та культурно-національну конотацію фразеологічних одиниць.

I. Франко «Війна між псом і вовком»

Був собі раз у господаря Пес, що жив у великій приязні з Вовком, *бо без вірного друга – велика туга*. Зійдуться бувало на краю лісу під старим дубом та й балакають собі *ні про те, ні про се*. Пес оповідає Вовкові, що чувати в селі, а Вовк Псові подає лісові новини, так то *давали* вони *волю* *язику*. Раз якось говорить Вовк до Пса: – Слухай, Гривку. Я чув, що у твого господаря Свиня має молоді. – Се правда. Дванадцятєро поросят привела. Гарні такі, кругленькі, рожевенькі, аж любо дивитися. – Ай, ай, ай! – зацмокав Вовк. – Аж мені *слина на язик набігає*. Дванадцятєро, мовиш? Ах, мушу ще сеї ночі навідатися до них. – Ні, Вовчику, – мовив Пес. – Не чини сього! *Ні за цанову душу*.

Тип контролю: контроль з боку викладача.

Завершальним моментом розробленої методики була участь здобувачів вищої освіти у мовний практиці-взаємодії з носіями китайської мови, під час якої студенти випробували себе у ролі перекладача при усному спілкуванні з представниками китайської спільноти, а також при писемному перекладі уривків з художніх текстів. Зауважимо, що більшість здобувачів вищої освіти

впоралися із перекладацькими завданнями та правильно переклали мовний матеріал культурологічної спрямованості.

Отже, зазначимо, що конструктивно-перекладацька підсистема вправ сприяла розвитку вмінь цілісного спілкування китайською мовою, а також вмінь перекладацької творчості у вербальній міжмовній комунікації.

На завершення підсумуємо, що в підрозділі 2.2. було теоретично обґрунтовано та представлено цілісну модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, що репрезентована взаємопов'язаними елементами, з відповідною системою вправ, що складалася з трьох підсистем, і реалізувалася та функціонувала у межах розробленої моделі навчального процесу. У контексті постійного оновлення і підвищення вимог до фахової підготовки наведена модель дозволяє своєчасно реагувати на зміни і враховувати їх в освітньому процесі ВЗО шляхом корегування, доповнення або розширення його складових.

2.3. Результати експериментального дослідження з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови та їх аналіз

Планування дослідно-експериментальної роботи з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови здійснювалось відповідно до вимог з організації педагогічного експерименту, під яким, за В. Кременем, розуміється «комплексний метод дослідження, який забезпечує науково-об'єктивну і доказову перевірку правильності обґрунтованої на початку дослідження гіпотези» (Енциклопедія освіти, 2008: 253). Вимоги передбачали наступне: 1) обмеженість у часі (точно встановлений початок та кінець експерименту); 2) наявність наукової гіпотези; 3) план і організаційна структура, що відповідають гіпотезі; 4) вимір вхідного та підсумкового станів знань, навичок і вмінь майбутніх

перекладачів за критеріями, що відповідають специфіці та меті експерименту.

Експеримент проводився згідно зі стадіями, запропонованими О. Бігич, Н. Бражник, С. Ніколаєвою: 1) підготовка (організація) експерименту; 2) проведення експерименту; 3) оцінка результатів експерименту; 4) інтерпретація отриманих даних («Методика викладання іноземних мов», 2008).

Перша стадія включала формування мети, завдань, висунення гіпотези, визначення певної методики і методів дослідження, підготовка експериментальних матеріалів, відбір учасників експерименту, встановлення термінів та експериментальної бази, опис критеріїв очікуваних результатів.

Мета започаткованого дослідження була зумовлена необхідністю:

1) з'ясувати, чи є проблема формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови актуальною для вищих навчальних закладів України (розвідувальний експеримент);

2) створити модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка буде відповідна системі викладання китайської мови в українських закладах вищої освіти, й експериментально перевірити її на практиці викладання у межах університетської освіти (основний експеримент).

З огляду на вищезазначене, *метою експериментального навчання* було визначено експериментальне апробування методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. Розв'язання нижчеподаних *завдань* уможливили реалізацію окресленої мети:

1) організувати проведення експериментального навчання, підготувати матеріали до його проведення та скоординувати дії залучених до експерименту викладачів;

2) визначити критерії, показники й схарактеризувати рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови на початку експерименту (див. § 1.3).

3) здійснити експериментальне навчання за моделлю, запропонованою в Розділі 2;

4) визначити рівень сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за встановленими критеріями по закінченні експериментального навчання;

5) обробити отримані дані експериментального навчання і визначити ефективність запропонованої методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

На підставі поставлених завдань було сформульовано основну **гіпотезу** дослідження, яка ґрунтується на припущенні того, що формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови відбуватиметься успішно, якщо реалізувати такі педагогічні умови: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Означена гіпотеза передбачає такий наслідок: методика формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка включає: експериментальну модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; розроблену систему вправ, що базується на спеціально відібраних автентичних китайських творах; педагогічні умови, що комплексно інтегровані у навчальний процес, має забезпечити ефективність формування такого виду компетентності.

Розробка та вибір методів дослідження

Методом перевірки гіпотези експериментального навчання було обрано *експеримент*, який за умовами проведення є *природним* (без спеціального відбору здобувачів вищої освіти, у стандартних умовах навчання); за складністю організації – *багатостадійним, багатфакторним, прямим* (Енциклопедія освіти, 2008: 305-308). Педагогічний експеримент мав такі етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. *Констатувальний* експеримент дозволив з'ясувати сучасний стан сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови для подальшого дослідження; *формувальний* – сприяв покращенню результатів навчання майбутніх перекладачів завдяки застосуванню розробленої методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови навчання і системи відповідних заходів; *контрольний* експеримент уможливив визначення рівнів сформованості знань та вмінь майбутніх перекладачів у форматі їх лінгвокультурної компетентності за матеріалами формувального експерименту.

Під час проведення констатувального експерименту впроваджувалося *анкетування* викладачів китайської мови стосовно виявлення їх думки щодо значущості формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, щодо зацікавленості здобувачів вищої освіти у вивченні іншомовного культурологічно спрямованого матеріалу у межах вивчення китайської мови (див. § 1.2). Отримані дані (в комплексі зі статистичними) стали підставою для встановлення кореляції педагогічних явищ у контексті започаткованого дослідження.

Метод *спостереження* було обрано задля аналізу рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, оскільки цей метод вважають «найбільш раціональним під час збирання й узагальнення первинних даних дослідження» (Шейко, 2002: 87). За часовою організацією спостереження характеризується як *дискретне*. За обсягом –

вузькоспеціалізоване, спрямоване на вивчення культурологічно-спрямованих явищ і лінгвістичних засобів їх відтворення китайською / українською мовами. За способом отримання даних – *безпосереднє, пряме*, спрямоване на фіксування важливих фактів в процесі спостереження. За типом зв'язку спостерігача й того, за ким спостерігають, цей метод характеризується як *невключений*: педагогічні явища, що досліджувалися, спостерігалися зі сторони, не перериваючи навчально-виховний процес. За умовами проведення – *польове*. Спостереження здійснювалося у природних умовах – на стандартних заняттях з китайської мови згідно розкладу, факультативах та під час проведення позааудиторних заходів. За плановістю – *формалізоване*: реалізувалось згідно з робочою програмою, що була заздалегідь розроблена. За способом отримання даних – *пряме*: досліджуване явище спостерігалось нами особисто. Як допоміжні методи реалізації поставлених завдань експерименту були обрані: анкетування і тестування здобувачів вищої освіти з метою виявлення їх рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності («Методика викладання іноземних мов», 2008, 21-22).

Підготовка матеріалів експерименту

Відповідно до мети цього дослідження – розробки та експериментальної апробації методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови – було дібрано навчальний матеріал, розроблено модель і методику формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, складено систему вправ.

До корпусу навчального матеріалу увійшли автентичні тексти, що містять просвітницькі ідеї Конфуція і здобутки художньої літератури Піднебесної та України. Детальна інформація щодо добору навчального матеріалу подана у § 2.2.

Визначення термінів експерименту, його етапів та обсягу

Робота проводилася впродовж трьох років у три етапи.

На першому етапі (вересень 2020 р. – січень 2021 р.) визначено об’єкт, предмет, мету й завдання дослідження; опрацьовано теоретичні джерела з педагогіки, лінгвістики, лінгводидактики, з’ясовано методологічні засади дослідження, сформульовано та уточнено гіпотезу.

Другий етап (лютий 2021 р. – вересень 2021 р.) полягав у створенні методики та підготовці матеріалів для здійснення експериментальної ланки дослідження; виявленні вихідного рівня сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови; опрацюванні даних констатувального експерименту.

На третьому етапі (2021–2022 н.р.) проводилася експериментальна перевірка методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, отримання результатів експериментального дослідження, їх аналіз та інтерпретація.

Тривалість експериментального циклу складала один навчальний рік – під час навчання здобувачів вищої освіти на другому курсі бакалаврату. Експериментальний цикл передбачав три етапи: пізнавально-накопичувальний, практико-діяльнісний, продуктивно-творчий (див. § 2.2).

Пізнавально-накопичувальний етап відбувався протягом чотирьох місяців другого року навчання (вересень-грудень); *практико-діяльнісний етап* – протягом двох місяців (з початку лютого до кінця березня); *продуктивно-творчий етап* – протягом двох місяців (з початку квітня до кінця травня). Кількісні дані щодо структури експериментального навчання відображені в таблиці 2.1.

Детальнішу інформацію про проведення спостереження (розвідувального експерименту), яке надало можливість вибору адекватних тактико-стратегічних дій для проведення основного експериментального навчання, описано у § 1.3.

Таблиця 2.1.

**Структура експериментального навчання майбутніх перекладачів
китайської мови**

П/п	Етапи експерименту	Тривалість етапу	Аудиторні і заняття (год)	Позааудиторні заходи, факультативи, тестування (год)	Завдання етапу
1	2	3	4	5	6
1	Констатувальний	травень 2020 р.	2	3	Встановити вихідний рівень сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови
2	Формувальний - експериментальне навчання	Пізнавально-накопичувальний етап експериментального циклу вересень 2020 р. – грудень 2020 р.	58	97	Перевірити розроблену модель, методiku і систему вправ з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови
		Практико-діяльнісний етап експериментального циклу лютий 2021 р. – березень 2021 р.	30	50	
		Продуктивно-творчий етап експериментального циклу квітень 2021 р. – травень 2021 р.	28	50	
3	Контрольний	червень 2021 р.	2	-	Встановити підсумковий рівень сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови

Експериментальні заняття проходили згідно з розкладом занять з Практичного курсу китайської мови – 4 години на тиждень і 3 години, відведені на факультативи, позааудиторні заходи, тестування і / або складання іспиту з китайської мови.

Усього на *когнітивно-збагачувальному етапі* було 58 практичних годин (не враховуючи дві години, відведені на проведення

передекспериментального зрізу) та 100 годин самостійної роботи здобувачів вищої освіти. У ході *практико-діяльнісного етапу* аудиторні заняття складали 30 годин, а 50 годин було відведено на самостійну роботу здобувачів вищої освіти. На *продуктивно-творчому етапі* кількість практичних занять відповідала 28 годинам (не враховуючи дві години, відведені на проведення прикінцевого зрізу), тривалість самостійної роботи здобувачів вищої освіти складала 50 годин.

Загальна кількість практичних годин за запропонованою методикою – 116; кількість годин відведених на самостійну роботу здобувачів вищої освіти - 200. Проведення ПЕЗ та ПКЗ займає по дві години відповідно.

Базою дослідження виступили

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» (м. Одеса), Київський національний лінгвістичний університет (м. Київ), Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (м. Харків).

Відбір учасників експерименту

Загальна кількість учасників експерименту склала 45 викладачів китайської мови та 302 здобувача вищої освіти. В основному експерименті взяли участь 34 викладачів – 68 здобувачів вищої освіти Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» та 66 здобувачів вищої освіти Київського національного лінгвістичного університету (м. Київ).

Кожний потік було поділено на 2 групи: контрольну (КГ) та експериментальну (ЕГ) (кожна по 15–17 осіб відповідно). Тривалість експериментального навчання в кожній із виділених груп складала 1 навчальний рік. Вибір здобувачів вищої освіти 2 курсу зумовлений тим, що в здобувачів вищої освіти молодших курсів ще не сформовано лінгвокультурологічну компетентність, студенти не мають чіткої обізнаності з національно-культурною спадщиною Піднебесної; не розуміють глибину понять: «конфуціанство», «чесноти», «концепція

ідеальної людини», «культурні цінності»; не володіють специфічним для китайської мови виразами, фразеологічними зворотами, афоризмами мудрості. Цей факт сприяє цілеспрямованому моніторингу-керуванню їхньою діяльністю з боку викладача і надає можливість дослідити весь процес формування лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти засобами китайськомовних художніх творів протягом другого року навчання. Крім того, на молодших курсах паралельно вивчаються інші мовні дисципліни, які надають знання про культуру країни, мова якої вивчається, а саме: «Проблеми міжкультурної комунікації» (1 рік навчання), «Вступ до перекладознавства (1 рік навчання), «Історія української культури» (1 рік навчання), «Труднощі перекладу художнього тексту» (2 рік навчання), «Особливості перекладу усної комунікації» (2 рік навчання), «Практичний курс англійської мови» (2 рік навчання). Таким чином, у цей період активно реалізуються міжпредметні зв'язки дисциплін китайськомовного, англомовного та україномовного циклів.

Зазначимо, що розподіл здобувачів вищої освіти на ЕГ та КГ відбувався в довільному порядку, оскільки вихідний рівень їх підготовленості у досліджуваних аспектах був приблизно однаковим (див. § 1.3).

Визначення критеріїв оцінювання результатів експериментального навчання

Об'єктом оцінювання досліджуваних знань і вмінь здобувачів вищої освіти на різних етапах експериментального навчання було обрано: 1) декларативні знання здобувачів вищої освіти лінгвістичного і філософсько-культурологічного планів; 2) мовленнєві вміння адекватного декодування маркерів філософсько-культурологічних категорій, патріотизму, позитивних і негативних дій головних героїв найпопулярніших народних китайських і українських казок, ліричних та прозаїчних творів тощо; 3) мовленнєві вміння їхнього коректного застосування в усному й писемному мовленні, а також у контексті

демонстрації культуро-центрованих здібностей (танці, пісні, драматизація творів / сценок тощо) під час участі в китайсько-українських освітньо-культурних заходах.

Детальну інформацію щодо вихідного рівня сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови на констатувальному етапі подано в підрозділі 1.3.

Практична реалізація педагогічного експерименту

На основі реалізації завдань підготовчої фази (**констатувальна частина**) була проведена головна *практична фаза експериментального навчання* здобувачів вищої освіти. Відзначимо, що результати передекспериментального зрізу свідчать про практично однаково невисокий вихідний рівень сформованості декларативних знань і практичних умінь здобувачів вищої освіти за встановленими показниками (високий рівень – 0,3% у КГ та 0,34% в ЕГ; достатній рівень – 21,29% у КГ та в 21,0% ЕГ; задовільний рівень – 49,1% здобувачів вищої освіти КГ і 49,29% в ЕГ; низький рівень – 29,31% в КГ та 29,37% в ЕГ). Це дозволило здійснити розподіл здобувачів вищої освіти на експериментальні та контрольні групи у довільному порядку.

Таким чином, результати означеного етапу педагогічного експерименту продемонстрували, що переважна більшість майбутніх перекладачів китайської мови, які брали участь у дослідженні, не мають необхідного лінгвокультурологічного досвіду; в них не сформовано вміння практичного використання знань щодо аспектів, які досліджуються.

Фундаментом для актуалізації практичної фази послугувала розроблена система вправ. Наприкінці експериментального навчання (**прикінцева частина**) проводився післяекспериментальний зріз з метою встановлення підсумкового рівня сформованості досліджуваної компетентності (див. структуру експериментального навчання, відображену в табл. 2.1).

Відповідно до об'єктів тестування було розроблено прикінцеві

контрольні завдання. *Письмове тестування* виступило засобом фіксації декларативних знань здобувачів вищої освіти. В основі таких завдань покладено усвідомлення здобувачами вищої освіти національно-маркованих понять на тлі лінгвістичних аспектів їх використання (програмна лексика; транскрибування мовних одиниць піньїнем; побудова різних за структурою речень (позитивних і негативних тверджень, загальних і спеціальних запитань), складання діалогів і монологів); соціокультурної інформації, вилученої з неадаптованих фольклорних текстів; культурних цінностей іншої країни та відомостей щодо особливостей крос-культурної комунікації.

Письмовому тестуванню підпадають знання здобувачів вищої освіти маркерів патріотизму й уміння їх ідентифікувати в китайських і українських художніх творах патріотичної спрямованості та адекватно інтерпретувати; знання сюжетних ліній і характеристики головних героїв найпопулярніших китайських та українських ліричних, прозаїчних і фольклорних творів та уміння їх коректно інтерпретувати; обізнаність здобувачів вищої освіти із сутністю поняття «культура» людини у форматі «чужа ↔ рідна»; обізнаність із провідними національними традиціями, звичаями і стравами КНР і України тощо.

На перцептивному рівні досліджувалися вміння здобувачів вищої освіти розуміти на слух головну думку, основні ідеї, зміст найпопулярніших китайських народних казок, ліричних і прозаїчних творів, пов'язаних з програмною тематикою; здатність адекватно їх інтерпретувати (аудіювання); уміння ідентифікувати необхідну інформацію через декодування ключових ієрогліфів та розуміти загальний зміст китайськомовного тексту (читання); *на продуктивному рівні* – їх обізнаність із лінгвістичними засобами побудови монологічних висловлювань та діалогічних реплік; уміння будувати діалоги-обміни інформацією й адекватно реагувати на відповіді та пропозиції співрозмовників у межах програмного матеріалу; уміння продукувати

китайською мовою власні підготовлені монологічні висловлювання у межах програмного матеріалу; уміння демонструвати культурологічно-філософську обізнаність у комунікативній поведінці з представниками рідної і чужої культури; уміння продукувати тексти з соціокультурною інформацією китайською мовою. Критерії оцінювання описано в додатках Д 1- Д 4.

Наведемо приклади тестових завдань.

За культурно-просвітницькою компетенцією (Див. Додаток Д 1):

Оберіть правильну відповідь.

1. Які з нижче поданих слів не є чеснотами людини за китайською філософією?

А. 陰陽 / yin-yang

В. 功 / gōng

Б. 善 / shàn

Г. 狗 / gǒu

2. Яке значення мають нижче наведені слова-ієрогліфи?

仁 / rén, 陰陽 / yin-yang, 智 / zhī, 善 / shàn, 惡 / è, 行 / xíng, 功 / gōng

3. Хто є автором «Лунь юй» («Бесіди і судження») – записів бесід і висловлювань філософа, зроблених його учнями й послідовниками?

А. Лао-Цзи.

Б. Конфуцій.

В. Лао-Цзи і Конфуцій.

4. За Конфуцієм, ідеальній людині притаманні....

а) гуманність, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість, наполегливість;

б) гуманність, почуття обов'язку, повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість;

в) повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість, турбота про тварин.

За літературно-художньою компетенцією (Див. Додаток Д 2):

Оберіть правильну відповідь

1. Хто з китайських письменників написав твір «Цянь Сюесень і любов до Батьківщини»?

А. Цао Венсюань

Б. Ло Ін

В. Сяо Су

2. Хто з китайських героїв став відомим як «перший ракетний експерт у Сполучених Штатах»?

А. Мао Цзедун

Б. Чень Цзюесінь

Цао Венсюань

3. Оберіть назви найпопулярніших китайських народних казок:

А. «Хуан Сяо», «Намальований півень», «Чому кіт і собака ворогами стали», «Без чого людині не обійтись».

Б. «Дурень Йотаро», «Відьма з гори Тьофукуяма», «Віяло Тенгу».

В. «Аладдін і чарівна лампа», «Синдбад-мореплавець», «Алі-Баба і сорок розбійників».

4. У якій китайській казці дружина головного героя обдурила Імператора?

А. Юань Мей у казці ««Хуан Сяо»

Б. Мироїд у казці «Намальований півень»

В. Господарка у казці «Чому кіт і собака ворогами стали».

За порівняльно-культурологічною компетенцією (Див. Додаток Д 3):

Оберіть правильну відповідь

1. Під культурою я розумію:

а) сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;

б) сукупність фінансових активів і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;

в) сукупність норм поведінки і духовних цінностей, які створює людство на сучасному етапі євроінтеграції.

2. На Свято Весни китайці дотримуються такого звичаю_____.

А. 运动和唱歌

Б. 舞龙和猜谜语

В.在门上贴带有祝福的春联，在窗户上贴雪花剪纸，而在大门上会挂两个大红色的灯笼。

3. На що схожі ліхтарі під час відзначення Свята Ліхтарів?

А. 猫、手机和汽车

Б. 动物、花和水果

В. 电脑、狗和苹果

4. Особливістю святкування Дня вчителя в Китаї є давня традиція – учні ____

А. 收拾老师的家

Б. 学生给老师洗脚以表示尊敬

В. 学生会送给老师花， 买笔和铅笔

За професійно-комунікативною компетенцією (Див. Додаток Д 4):

1. Прослухайте речення, які промовляє викладач китайською мовою, та запишіть їх пінїнем:

А. 我爱我的家。 Wǒ ài wǒ de jiārén.

Б. 我们的祖国是乌克兰。 Wǒmen de zǔguó shì wūkèlán.

В. 乌克兰儿童学习中文。 Wūkèlán értóng xuéxí zhōngwén

2. Складіть речення з нижчеподаних ієрогліфів:

А. 罗宋汤我们喜欢吃。

(我们喜欢吃罗宋汤 / Wǒmen xǐhuān chī luó sòng tāng.)

Б. 玛莎是不老师，她是学生。

(玛莎不是老师，她是学生 / Mǎ shā bùshì lǎoshī, tā shì xuéshēng.)

В. 哪儿你去？ – 北京去。

(你去哪儿？ – 去北京 / Nǐ qù nǎ'ér? – Qù Běijīng.)

Г. 想吗你饺子吃？ – 是的。

(你想吃饺子吗？ – 是的 / Nǐ xiǎng chī jiǎozi ma? – Shì de.)

3. Оберіть правильну відповідь: 爸爸吃什么？ (Що їдять китайці?)

А. 米饭 (mǐfàn)

Б. 饺子 (jiǎozi)

В. 面条 (miàntiáo)

4. Перекладіть китайською мовою вирази з національно-культурною конотацією.

1) Чесноти за китайською філософією, 2) Піднебесна імперія, 3) китайська ієрогліфіка, 4) смажений тофу, 5) Ворота Небесного Спокою (зображення на гербі Китаю).

5. Перекладіть китайські прислів'я українською мовою. Підберіть адекватний аналог для перекладу.

ФО китайською мовою	ФО українською мовою
1. 明年在去年不要看日曆。	а)
2. 如果人民團結起來，它不能被打敗。	б)
3. 下雪的時候不冷融化的時候很冷	в)
4. 衣服新的比較好，朋友們 -當古代	г)
5. 博士买驴	д)

6. Прослухайте фольклорний текст-казку «Без чого людині не обійтись», дайте відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту та назвіть, яка соціокультурна інформація закладена в тексті.

Деталізуючі запитання: 1. Яке питання задав старий батько синові, коли захворів? 2. Що залишив батько синові у спадок? 3. Яку допомогу сусіди попросили у молодого хлопця? 4. Що трапилося з хлопцем, коли налетіла страшна буря? 5. Яку мораль відображено в казці? 6. Яка соціокультурна інформація закладена в тексті?

7. Прослухайте китайський вірш Су Ши «З човна дивлюся на гори» 江 («上看山»). Розкажіть, про що в ньому йдеться. Яка соціокультурна інформація закладена у вірші?

8. Прослухайте початок китайськомовного діалогу за темою «Країна та люди» у виконанні викладача, напишіть його продовження відповідно до заявленої теми і комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації (не менш ніж по 5 речень за кожного співрозмовника. Усього 10 речень).

Nǐshìnǎguórén? (你是哪国人?)

Lǐxiǎolóngshìnǎguórén? (李小龙是哪国人?)

āndōngshìnǎguórén? (安东是哪国人?)

Dàwèishìnǎguórén? (大卫是哪国人?)

9. Напишіть своєму китайському другу листа про улюблене традиційне китайське свято (дата святкування, традиції його проведення та страви). Запросить його у гості для святкування разом (надайте якомога більше соціокультурної інформації про свято). Дотримуйтеся правил та етичних норм писемного спілкування (не менш ніж 10 речень).

10. Ознайомтесь із уривком україномовного прозаїчного тексту «Наша Батьківщина» автора М. Пришвіна. Перекладіть його китайською мовою, враховуючи при перекладі лінгвокультурну інформацію. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики.

Моя Батьківщина

«Дорогі друзі! Матінка-природа складає скарби життя в засіки для нас, а ми як господарі, повинні розпоряджатися цим. Але ми не повинні їх ховати. Ми повинні обережно і дбайливо використовувати їх. Рибкам необхідно жити в чистих водоймах, значить треба створювати і охороняти водойми. Для звірів потрібні степи, гори і ліси. Збережемо для них середовище проживання. Зберігаючи природу для братів наших менших – ми бережемо вітчизну. Не дарма кажуть: Людина без батьківщини, що соловей без пісні».

Оцінювання результатів замірів рівнів сформованості досліджуваної компетентності реалізовувалось за встановленими критеріями-показниками у межах кожної компетенції (культурно-просвітницької, літературно-художньої, порівняльно-культурологічної, професійно-комунікативної).

Експериментальне навчання. На базі отриманих результатів передекспериментального зрізу було розпочато власне експериментальне навчання майбутніх перекладачів китайської мови з використанням розробленої системи вправ та відповідного навчального матеріалу (див. § 2.2). У процесі проведення експерименту враховувалися «слабкі» аспекти за кожною з встановлених компетенцій лінгвокультурологічної компетентності, що виявлені в ході реалізації передекспериментального зрізу, і результати попереднього анкетування викладачів та здобувачів вищої освіти.

Кожне аудиторне заняття передбачає виконання домашнього завдання з попередньою самоперевіркою здобувача вищої освіти, наступною взаємоперевіркою іншими здобувачами вищої освіти й контрольною перевіркою викладача на наступному аудиторному занятті – усний експрес-контроль. Важлива складова контролю актуалізується на факультативних заняттях, під час участі здобувачів вищої освіти в освітньо-культурних заходах та складання іспиту з китайської мови.

Прикінцева частина експериментального дослідження

По закінченню експериментального навчання було проведено післяекспериментальний зріз з метою виявлення підсумкового рівня сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. Об'єкти підсумкового контролю та методи наукового дослідження, які були використані на цьому етапі експериментального навчання, співпали з методами передекспериментального зрізу. Етап проведення післяекспериментального зрізу є зафіксований документально бланками виконання тестів.

Критерії правильності виконання завдань перед- та після експериментального зрізів були аналогічними. За бездоганне виконання письмових завдань студент може отримати від 90 до 100 балів. Інформація про детальні результати після експериментального зрізу в ЕГ та КГ відображена нижче. Аналогічним чином ми порівняли середні бали,

отримані здобувачами вищої освіти ЕГ у ході передекспериментального та після експериментального зрізів. Рівні сформованості досліджуваної компетентності відображено в таблицях 2.2 – 2.6.

Результати після експериментального зрізу свідчать про те, що розроблена методика навчання майбутніх перекладачів є ефективною. Представимо детальну інтерпретацію результатів підсумкової фази дослідження.

Узагальнюючою стадією педагогічного експерименту є фінальна фаза. Ця стадія передбачає здійснення обробки даних, аналіз та інтерпретацію всіх отриманих результатів, кореляцію результатів з поставленими завданнями та гіпотезами, формулювання висновків щодо засвоєння навчального матеріалу та ефективності розробленої методики.

Вважаємо за доцільне здійснювати оцінювання підсумкових результатів проведеного експерименту за критерієм результативності, що є показником ефективності навчання. Зауважимо, що методика навчання визначається оптимальною, якщо вона забезпечує зростання рівнів сформованості знань, вмінь та навичок щодо досліджуваних аспектів і не впливає негативно на динаміку за іншими показниками.

Для моніторингу якості формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було проведено діагностування 134 респондентів, з-поміж яких 68 осіб – учасники експериментальної групи 66 осіб – контрольної.

Розглянемо результати проведеного експериментального навчання за критерієм «ефективність – результативність».

Метою першого контрольного зрізу було визначення рівня сформованості культурно-просвітницької компетенції за показниками: філософсько-культурологічний і конфуціансько-орієнтований. Для цього, аналогічно, як і під час констатувального зрізу, використовувався письмовий тест, який надав змогу виявити рівні володіння *знаннями*: фундаментальних китайських філософських категорій і теорії конфуціанства; *уміннями*:

виявляти позитивну і негативну семантику фундаментальних китайських філософських категорій, ідентифікувати постулати школи Конфуція в автентичних текстах, репрезентованих викладачами китайської мови. Зауважимо, що при відборі завдань бралися до уваги прогалини, які були виявлені під час констатувального зрізу, та спостереження за якістю вищезазначених знань і вмінь у процесі формувального етапу експерименту.

Порівняльні дані рівнів сформованості *культурно-просвітницької* компетенції здобувачів вищої освіти за результатами констатувального і контрольного зрізів відображено в таблиці 2.2 та діаграмі (див. рис. 2.1).

Таблиця 2.2.

Порівняльні дані рівнів сформованості культурно-просвітницької компетенції майбутніх перекладачів китайської мови за результатами констатувального і контрольного зрізів, у %

Етап	Групи	Рівні Показники	високий	Достатній	середній	низький
констатувальний	КГ	філософсько-культурологічний	-	9,8	45,22	44,98
		конфуціансько-орієнтований	-	10,0	44,74	45,26
		Узагальнені показники (КГ)		9,9	44,98	45,12
	ЕГ	філософсько-культурологічний	-	9,5	45,37	45,13
		конфуціансько-орієнтований	-	9,8	44,7	45,5
		Узагальнені показники (ЕГ)		9,65	45,03	45,32
формувальний	КГ	філософсько-культурологічний	1,8	10,1	46,8	41,3
		конфуціансько-орієнтований	2,3	10,3	45,32	42,08
		Узагальнені показники (КГ)	2,05	10,2	46,06	41,69
	РІЗНИЦЯ		+ 2,05	+ 0,3	+1,08	- 3,43
	ЕГ	філософсько-культурологічний	13,2	61,8	25,0	0
		конфуціансько-орієнтований	14,0	62,4	23,6	0
		Узагальнені показники (ЕГ)	13,6	62,1	24,3	0
	РІЗНИЦЯ		+ 13,6	+ 52,45	- 20,73	- 45,32

Так, високого рівня в ЕГ досягли 13,6% респондентів (було 0%), у КГ – 2,05% (було 0%); достатнього – 62,1% в ЕГ (було 9,65%), 10,2% у КГ (було 9,9%); задовільного – 24,3% в ЕГ (було 45,03%), 46,06% у КГ (було 44,98%); низького – 0% в ЕГ (було 45,32%), 41,69% у КГ (було 45,12%).

Після навчання за розробленою експериментальною методикою в ЕГ зросла кількість здобувачів вищої освіти, які успішно виконали контрольні завдання (див. рис.2.1).

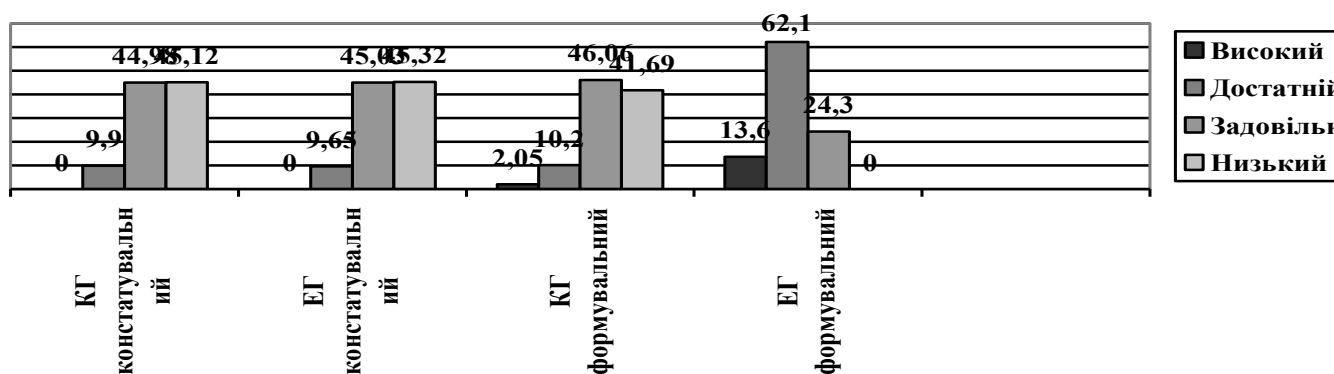

Рис. 2.1. Динаміка рівнів сформованості культурно-просвітницької компетенції майбутніх перекладачів китайської мови (%)

У разі якщо студенти ЕГ припускали помилок, які більш носили характер огріхів, то вони були у змозі їх виправити й проаналізувати. Студенти коментували свій вибір та наводили приклади задля його аргументації. Зокрема, показники високого рівня сформованості культурно-просвітницької компетенції здобувачів вищої освіти ЕГ зросли на 13,6%; достатнього – на 52,45%; показники задовільного рівня знизилися на 20,73%, низького – на 45,32%. У КГ відповідні показники значно не змінилися. Порівняємо: на констатувальному етапі експерименту різниця між рівнями знань, умінь і навичок здобувачів вищої освіти в ЕГ та КГ була статистично незначущою (на рівні значущості $p=0,05$), після завершення експериментального навчання розбіжності в рівнях знань і вмінь здобувачів вищої освіти ЕГ та КГ стали статистично вірогідними (див. Дод. Е).

У межах філософсько-культурологічного показника 13,2% здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (було 0%); достатнього – 61,8%

(було 9,5%); задовільного – 25,0% (було 45,37%); на низькому рівні не залишилося жодного здобувача вищої освіти – 0% (було 45,13%). Одержані дані демонструють зростання інтересу здобувачів вищої освіти до сутності людських чеснот. Студенти намагалися розмежувати позитивні і негативні прояви цих філософських категорій. Спостерігалася пізнавальна активність здобувачів вищої освіти до етимології, тлумачення та накреслення ієрогліфів, що відображають зміст чеснот (людина, гуманність (人 / 仁), темне й світле начало (阴阳), знання (知), добро (善), зло (恶), дія / вчинок (行), заслуга / досягнення (功)), на відміну від констатувального етапу.

У межах *конфуціансько-орієнтованого показника* 14,0% здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (було 0%); достатнього – 62,4% (було 9,8%); задовільного – 23,6% (було 44,7%); низького рівня не було зафіксовано (було 45,5%). Студенти ЕГ продемонстрували практичні вміння застосування знань фундаменту конфуціанства. Студенти пояснювали «контентне навантаження» детермінантів конфуціанства та ідентифікували їх у перцептивних видах мовленнєвої діяльності (шанування батьків (孝 xiào), повага старших (弟 dì, tì), відданість (忠 zhōng), вірність (信 xìn), етикет (культурність) (禮 lǐ), почуття обов'язку (справедливість) (义 yì), помірність (безкорисливість) (廉 lián), совісність (耻 chǐ), чого не було відмічено на констатувальному етапі.

Зростання рівня сформованості культурно-просвітницької компетенції здобувачів вищої освіти можна пояснити тим, що в ЕГ робота з удосконалення декларативних знань фундаментальних китайських філософських категорій базису конфуціанства та умінь їх актуалізувати на практиці здійснювалася поетапно, за умови наявності позитивної мотивації здобувачів вищої освіти до пізнавальної діяльності в царині багатовікової філософії Китаю, а також за допомогою системи цілеспрямованих вправ й рольових ігор, зміст яких вони співвідносили із матеріалом, що вивчався в контексті інших навчальних предметів («Проблеми міжкультурної

комунікації», «Специфіка художнього перекладу», «Вступ до перекладознавства» тощо) та під час участі в українсько-китайських освітньо-культурних заходах, проте робота в КГ була спрямована на вдосконалення виключно програмного матеріалу та мала більш відособлений характер, оскільки не приділялася належна увага значенню філософсько-педагогічних детермінантів Піднебесної у сучасних умовах розвитку суспільства.

Процедура визначення рівнів сформованості *літературно-художньої компетенції* майбутніх перекладачів китайської мови на контрольному зрізі повторювала дії-операції констатувального. Зокрема, було проведено педагогічне спостереження за процесом виконання здобувачами вищої освіти завдань літературної спрямованості: робота з текстами українських і китайських творів патріотичної спрямованості, фольклорних текстів, відомих китайських ліричних і прозаїчних творів різних епох становлення Піднебесної. Студенти усвідомлено інтерпретували ознаки патріотизму, зміст сюжетних ліній і дії головних героїв найпопулярніших китайських та українських ліричних і прозаїчних творів.

Рівень сформованості літературно-художньої компетенції здобувачів вищої освіти КГ і ЕГ асоціюємо з такими показниками: *фольклорно-етнографічний, лірико-прозаїчний*. Порівняльні дані рівнів сформованості літературно-художньої *компетенції* здобувачів вищої освіти за результатами контрольного зрізу відображено в таблиці 2.3 та діаграмі (див. рис. 2.2).

Таблиця 2.3.

Порівняльні дані рівнів сформованості літературно-художньої компетенції майбутніх перекладачів китайської мови за результатами констатувального і контрольного зрізів, у (%)

Етап	Групи	Рівні Показники	високий	Достатній	задовільний	низький
констатувальний	КГ		-			
		фольклорно-етнографічний	-	5,98	59,64	34,38
		лірико-прозаїчний	-	5,1	64,75	30,15
		Узагальнені показники (КГ)	-	5,54	62,19	32,26
	ЕГ	фольклорно-етнографічний	-	6,18	59,43	34,39
		лірико-прозаїчний	-	5,34	64,45	30,21
		Узагальнені показники (ЕГ)	-	5,76	61,94	32,30
формувальний	КГ	фольклорно-етнографічний	1,0	4,98	60,05	33,97
		лірико-прозаїчний	1,1	5,0	63,11	30,79
		Узагальнені показники (КГ)	1,05	4,99	61,58	32,38
		РІЗНИЦЯ	+ 1,05	- 0,55	- 0,61	+ 0,12
	ЕГ	фольклорно-етнографічний	15,21	67,3	15,18	2,31
		лірико-прозаїчний	12,12	61,01	23,87	3,0
		Узагальнені показники (ЕГ)	13,66	64,15	19,52	2,65
		РІЗНИЦЯ	+ 13,66	+ 58,39	- 42,42	- 29,65

Із таблиці видно, що високого рівня в ЕГ досягли 13,66 % (було 0%), у КГ – 1,05 (було 0%); достатнього – 64,15 % в ЕГ (було 5,76 %), 4,99 % у КГ (було 5,54 %); задовільного – 19,52 % в ЕГ (було 61,94 %), 61,58 % у КГ (було 62,19 %); низького – 2,65 % в ЕГ (було 32,30 %), 32,38 % у КГ (було 32,26 %). Таким чином, за результатами навчання студенти ЕГ досягли значних позитивних зрушень щодо рівнів сформованості в них *літературно-художньої* компетенції.

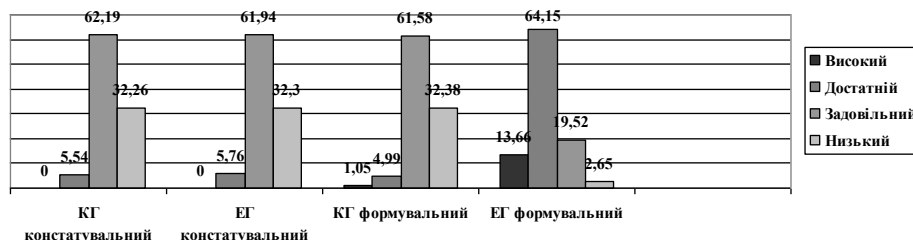

Рис. 2.2. Динаміка рівнів сформованості літературно-художньої компетенції майбутніх перекладачів китайської мови ЕГ і КГ (%)

Так, на констатувальному зрізі високого рівня сформованості літературно-художньої компетенції ніхто із здобувачів вищої освіти обох груп не продемонстрував, проте високий рівень на прикінцевому зрізі виявило 13,66% здобувачів вищої освіти ЕГ і 1,05 % здобувачів вищої освіти КГ; достатній рівень було зафіксовано в 64,15% здобувачів вищої освіти ЕГ і в 4,99% здобувачів вищої освіти КГ (було 5,76 % і 5,54% відповідно); задовільний рівень – 19,52 % здобувачів вищої освіти ЕГ і 61,58 % - здобувачів вищої освіти КГ (було 61,94 % і 62,19 %). На низькому рівні залишилося 2,65 % здобувачів вищої освіти ЕГ і 32,38 % здобувачів вищої освіти КГ (констатувальний зріз виявив приблизно однакові низькі досягнення в ЕГ (32,30%) і КГ (32,26%)). Відзначимо, що на жаль, здобувача вищої освіти КГ цього рівня сформованості літературно-художньої компетенції не вдалося інтерпретувати соціокультурну інформацію, вилучену з неадаптованих фольклорних текстів, а також декодувати імпліцитну інформацію, заложену у відомих китайських ліричних і прозаїчних творах різних епох становлення Піднебесної.

Результати виконання здобувачами вищої освіти ЕГ контрольних завдань на прикінцевому етапі дають змогу констатувати, що вони в значній мірі актуалізували культурологічну обізнаність, відповідний словниковий мінімум, що включав фразеологічні одиниці, мовні афоризми і національно-марковану лексику з творів за темами занять, та вміння оперувати цими лексичними одиницями і інтерпретувати прозаїчні та поетичні тексти,

порівнюючи події, описані у творах, з проблемами сьогодення (див. Дод. Д таблиця Д 2).

У межах *фольклорно-етнографічного показника* 15,21 % здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (було 0%); достатнього – 67,3% (було 6,18%); задовільного – 15,18% (було 59,43%); низького – 2,31% (було 34,39%). Результати виконання тестових завдань майбутніми перекладачами за *фольклорно-етнографічним показником* такі: студенти вправно виокремлювали правильні відповіді щодо змісту найпопулярніших народних китайських і українських казок, сутності дій головних героїв, моралі фольклорних текстів, порівнювали сюжети китайських і українських фольклорних творів, виокремлювали схожі та несхожі риси.

За *лірико-прозаїчним показником* 12,12% здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (не було виявлено на констатувальному етапі); достатнього – 61,01% (було 5,34%); задовільного – 23,87% (було 64,45%); низького – 3,0% (було 30,21%). Студенти ЕГ продемонстрували практичні вміння застосування знання сюжетних ліній і характеристики головних героїв найпопулярніших китайських та українських ліричних і прозаїчних творів (у контексті опису природи, життя людини і тварин) та уміння творчо, емоційно декламують китайські й українські вірші із збереженням відповідних інтонаційних моделей і правил орфоепії.

Динаміку формування *порівняльно-культурологічної компетенції* було визначено за загальнокультурним і культурно-специфічним показниками у межах розуміння ключових понять, як-от: «культура», «мова», «культура мовлення», «дотримання мовних норм вимови», «національні традиції і звичаї КНР та України», «традиційна кухня та страви» тощо у вигляді вербально-кваліметричної оцінки за рівнями – високий, достатній, задовільний і низький. Порівняльні дані рівнів сформованості *порівняльно-культурологічної компетенції* здобувачів вищої освіти за результатами контрольного зрізу відображено в таблиці 2.4 і діаграмі 2.3).

Таблиця 2.4.

Порівняльні дані рівнів сформованості порівняльно-культурологічної компетенції майбутніх перекладачів китайської мови за результатами констатувального і контрольного зрізів, у (%)

Етап	Групи	Рівні Показники	високий	Достатній	задовільний	низький
констатувальний	КГ	освітньо-культурний	-	30,07	50,28	19,7
		національно-культурний	-	30,93	52,17	16,9
		Узагальнені показники (КГ)	-	30,5	51,2	18,3
	ЕГ	освітньо-культурний	-	29,8	52,4	17,8
		національно-культурний	-	29,08	52,15	18,77
		Узагальнені показники (ЕГ)	-	29,44	52,27	18,29
формувальний	КГ	освітньо-культурний	2,0	34,1	49,7	14,2
		національно-культурний	1,3	35,19	51,13	12,38
		Узагальнені показники (КГ)	1,65	34,65	50,41	13,29
	РІЗНИЦЯ		+ 1,65	+ 4,15	- 0,79	- 5,01
	ЕГ	освітньо-культурний	28,1	51,01	16,09	4,8
		національно-культурний	27,22	50,99	17,89	3,9
		Узагальнені показники (ЕГ)	27,66	51,0	16,99	4,35
	РІЗНИЦЯ		+26,01	+ 16,35	- 33,42	- 8,94

Так, за результатами прикінцевого зрізу високого рівня в ЕГ досягли 27,66% (не було виявлено на констатувальному етапі), достатнього – 51,0% (було 29,44%), задовільного – 16,99% (було 52,27%), низького – 4,35% (було 18,29%). В КГ було зафіксовано такі результати: високого рівня досягли 1,65% здобувачів вищої освіти (було 0%), достатнього – 34,65% (було 30,5%), задовільного – 50,41% (було 51,2%), низького – 13,29% (було 18,3%).

Результати обробки даних, поданих у рисунку 2.3, засвідчили помітні розбіжності в показниках високого і низького рівнів сформованості досліджуваної компетенції в КГ і ЕГ.

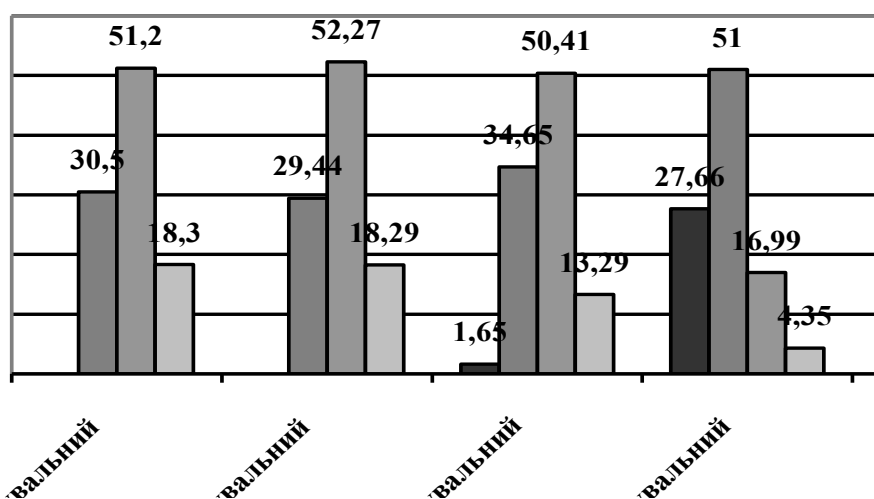

Рис. 2.3. Динаміка рівнів сформованості порівняльно-культурологічної компетенції майбутніх перекладачів китайської мови ЕГ і КГ (%)

Показники високого рівня серед здобувачів вищої освіти ЕГ значно перевищують аналогічні показники результатів здобувачів вищої освіти КГ – на 26,01%; показники низького рівня сформованості порівняльно-культурологічної компетенції здобувачів вищої освіти ЕГ менш, ніж аналогічні показники здобувачів вищої освіти КГ – на 8,94%. Загалом після експериментального навчання студенти ЕГ підвищили якість своєї підготовки за порівняльно-культурологічним показником на 42,36% (високий і достатній рівні у сукупності). У КГ не виявлено значних змін при виконанні завдань, якість підготовки підвищилася на 5,8% (високий і достатній рівні у сукупності).

Зазначимо, що переважна кількість здобувачів вищої освіти ЕГ репрезентувала кращу підготовку до практичних занять; виявила значну зацікавленість змістовим контентом вивчаемого матеріалу; продемонструвала вправність здійснювати когнітивний аналіз сприйнятої інформації.

Пояснимо одержані результати такими чинниками: студенти ЕГ одержали чітку настанову на вдосконалення порівняльно-культурологічної компетенції; навчальний матеріал було репрезентовано в інтерактивно-дискусивному форматі, що мав культурно-практичне спрямування завдяки

вивченню китайської та української традиційно-національної спадщини в реальних умовах, зокрема спільне готування традиційних страв та участь в українсько-китайських святах, тобто завдяки реалізації принципу єдності навчального матеріалу лінгвокультурологічної спрямованості в контексті взаємодії України і Китаю.

У межах *освітньо-культурного показника* 28,1 % здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (на констатувальному етапі не було виявлено); достатнього – 51,01% (було 29,8 %); задовільного – 16,09% (було 52,4%); низького – 4,8% (було 17,8 %). Студенти демонстрували етичну коректність по відношенню до представників рідної та іноземної культур у процесі міжкультурної комунікації під час аудиторній та позааудиторній діяльності.

За *національно-культурним показником* 27,22% здобувачів вищої освіти ЕГ досягли високого рівня (на констатувальному етапі не було виявлено); достатнього – 50,99% (було 29,08%); задовільного – 17,89% (було 52,15%); низького – 3,9% (було 18,77%). Студенти демонстрували обізнаність із провідними національними традиціями, звичаями, святами, стравами КНР та України, правилами чемної поведінки під час організації освітніх і культурних українсько-китайських свят («Китайсько-Українська весна», «Міжнародний День Інститутів Конфуція» тощо) та участі в інших заходах (конкурси «Міст китайської мови», «Що я знаю про Китай?» тощо). Відзначимо, що студенти вдало проводили кореляцію між національними святами та стравами, що готують на ці свята, називали відповідники згаданих реалій українською мовою.

Контрольний зріз, що мав на меті вивчення рівнів сформованості ***професійно-комунікативною компетенції*** здобувачів вищої освіти на основі лінгво-комунікативного і перекладацько-діяльнісного показників, передбачав виконання здобувачами вищої освіти аналогічних констатувальному зрізові мовленнєвих завдань у межах різних видів мовленнєвої діяльності китайською мовою, як-от: письмі, аудіюванні,

читанні, говорінні, виконання яких спостерігалось і доповнювалось на позааудиторних і факультативних заняттях з китайської мови. Порівняльні дані рівнів сформованості професійно-комунікативної компетенції майбутніх перекладачів подано в таблиці 2.5 та діаграмі 2.4.

Таблиця 2.5.

Порівняльні дані рівнів сформованості професійно-комунікативної компетенції майбутніх перекладачів китайської мови за результатами констатувального і контрольного зрізів, у (%)

Етап	Групи	Рівні Показники	високий	Достатній	задовільний	низький
констатувальний	КГ	лінгво-комунікативний	2,1	29,45	42,64	25,81
		перекладацько-діяльнісний	1,58	50,14	42,68	5,6
		<i>Узагальнені показники (КГ)</i>	1,84	39,79	42,66	15,70
	ЕГ	лінгво-комунікативний	2,48	29,48	42,44	25,6
		перекладацько-діяльнісний	1,63	49,91	42,86	5,6
		<i>Узагальнені показники (ЕГ)</i>	2,05	39,69	42,65	15,60
рмувальний	КГ	лінгво-комунікативний	2,8	33,2	44,6	19,4
		перекладацько-діяльнісний	2,6	49,7	43,4	4,3
		<i>Узагальнені показники (КГ)</i>	2,70	41,45	44,0	11,85
		РІЗНИЦЯ	+ 0,86	+ 1,66	+ 1,34	- 3,85
	ЕГ	лінгво-комунікативний	11,28	48,8	36,12	3,8
		перекладацько-діяльнісний	10,5	50,51	35,49	3,5
		<i>Узагальнені показники (ЕГ)</i>	10,46	49,57	35,97	4,0
		РІЗНИЦЯ	+ 8,41	+ 9,88	- 6,68	- 11,60

Так, високого рівня в ЕГ досягли 10,46% (було 1,37%), у КГ – 2,70% (було 1,84%); достатнього в ЕГ – 49,57% (було 36,59%), в КГ – 41,45% (було 39,79%); задовільного в ЕГ – 35,97 % (було 45,21%), в КГ – 44,0% (було 42,66%); низького в ЕГ – 4,0% (було 16,83%), в КГ – 11,85% (було 15,7%).

Динаміку рівнів сформованості професійно-комунікативної компетенції майбутніх перекладачів китайської мови в КГ та ЕГ показано на

рис. 2.4. Специфікуємо підсумки виконання експериментальних завдань здобувачами вищої освіти ЕГ. Збільшилась кількість здобувачів вищої освіти (на 8,41%), які досягли високого рівня володіння професійно-комунікативною компетенцією (у КГ – на 0,86%). У порівнянні з констатувальним етапом зменшилась кількість здобувачів вищої освіти ЕГ (на 6,68%), що демонстрували задовільний рівень сформованості професійно-комунікативної компетенції. Зауважимо, що у КГ така кількість здобувачів вищої освіти збільшилась на 1,34%. На 11,60% менше стало здобувачів вищої освіти в ЕГ, результати виконання завдань яких відповідали низькому рівню; у КГ – на 3,85%.

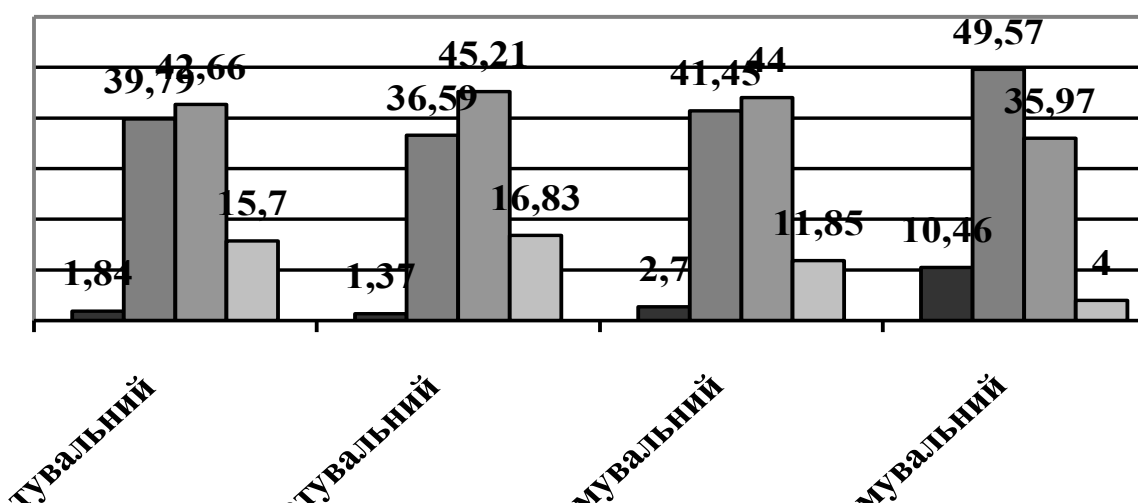

Рис. 2.4. Динаміка рівнів сформованості професійно-комунікативної компетенції майбутніх перекладачів китайської мови ЕГ і КГ (%)

Аналіз результатів виконання комунікативно-мовленнєвих завдань показав, що середні показники високого рівня сформованості професійно-комунікативної компетенції в ЕГ зросли на 8,41%, достатнього – на 9,88%, на відміну від КГ (високий і достатній рівні разом) зросли на 2,52%, а показники задовільного та низького рівнів разом в ЕГ виявилися нижчими на 18,28% у порівнянні з констатувальним зрізом. Згідно з отриманими даними, констатуємо, що рівень сформованості професійно-комунікативної компетенції в КГ порівняно з ЕГ в середньому виявився нижчим.

Зміни у володінні професійно-комунікативною компетенцією в більш позитивну сторону в ЕГ можна пояснити перевагами запропонованої методичної системи (поетапне вивчення матеріалу, застосування компетентнісного підходу до моделювання комунікативних ситуацій, упровадження в навчання рольових / ділових інтерактивних ігор, культурологічно спрямованих вправ і заходів тощо). Завдяки зануренню здобувачів вищої освіти ЕГ в активну самотійну іншомовну діяльність з китайсько мовними текстами та носіями китайської мови вдалося стимулювати мотиваційний потенціал здобувачів вищої освіти до оволодіння перцептивними і продуктивними видами іншомовної мовленнєвої діяльності, підвищити їхню увагу до власного мовлення і мовлення інших здобувачів вищої освіти групи.

За *лінгво-комунікативним показником* одержано такі результати: високого рівня в ЕГ досягло 11,28% (було 2,48%); достатнього – 48,8% (було 29,48%); задовільного – 36,12 % (було 42,44%); низького рівня – 3,8% (було 25,6%). Зауважимо, що студенти після експериментального навчання продемонстрували здатність розуміти та коректно створювати граматичні, лексичні й ідіоматичні структури; розуміти на слух китайськомовні фольклорні та художні поетичні і прозаїчні тексти із соціокультурною інформацією, яка закладена в їх змісті; продукувати несподіване монологічне і діалогічне мовлення, дотримуючись комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації; вільно спілкуватися китайською мовою в письмовій формі відповідно до правил міжкультурної писемної комунікації. Письмові завдання було посилено такими, як-от: 1) Напишіть своєму китайському другу листа про: навчання в Україні, свою родину, улюблену книгу тощо) та надішліть його електронною поштою. 2) Напишіть своєму китайському другу листа про улюблене традиційне китайське свято (дата святкування, традиції його проведення та страви), оформив його належним чином. Студенти після експериментального навчання продемонстрували обізнаність з композиційним форматом електронного листа та короткого

наративного тексту та уміння коректного вживання певних лексико-граматичних структур і виразів, характерних для китайськомовних листів.

За *перекладацько-діяльнісним показником* високого рівня сформованості професійно-комунікативної компетенції досягли 10,5% здобувачів вищої освіти ЕГ (було 1,63%); достатнього – 50,51% (було 49,91%); задовільного – 35,49% (було 42,86%) та низького – 3,5% (було 5,6%). Наявними є зрушення в бік підвищення якості. Зауважимо, що студенти після експериментального навчання продемонстрували здатність: перекладати китайські вирази з національно-культурною конотацією; здійснювати адекватний переклад фразеологічних одиниць з китайської мови на українську і з української мови на китайську; здійснювати літературний переклад поетичних текстів з китайської мови на українську і навпаки близько до оригіналу і переклад україномовних художніх текстів на китайську мову, зберігаючи всю соціокультурну інформацію, що закладена в них, і навпаки.

Під час оцінювання відповідей здобувачів вищої освіти ЕГ було виявлено уміння демонструвати культурологічно-філософську обізнаність у комунікативних моделях поведінки з представниками рідної і чужої культури; розуміти маркери національної ідентичності і уявлення національно-патріотичного характеру і адекватно їх передавати при перекладі; застосовувати адекватні прийоми перекладу з урахуванням певного культурного тла.

На прикінцевому етапі експериментального педагогічного дослідження відповідно до визначених критеріїв і показників рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за даними виконання контрольних завдань було проведено порівняльний аналіз, результати якого довели ефективність моделі та експериментальної методичної системи формування цієї компетентності. Кількісні показники порівняльного аналізу подано в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Порівняльний аналіз рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за результатами констатувального та прикінцевого зрізів (%)

Етап	Рівні Групи	Високий	Достатній	Задовільний	Низький
Констатувальний	КГ	0,46	21,43	50,25	27,84
	ЕГ	0,5	21,13	50,47	27,87
Прикінцевий	КГ	1,86	22,82	50,51	24,8
	ЕГ	16,34	56,7	24,19	2,75
	Різниця КГ	+ 1,4	+ 1,39	+ 0,26	- 3,04
	Різниця ЕГ	+ 15,84	+ 35,57	- 26,28	- 25,12

Дані таблиці переконують, що після експериментального навчання майбутніх перекладачів китайської мови позитивні результати у сукупності підвищилися прямопорційно по відношенню до задовільних і незадовільних. Отже, високого рівня спромоглися досягти на 14,44% більше здобувачів вищої освіти ЕГ ніж КГ, достатнього – на 34,18% (загалом високий і достатній рівні на 48,62%), тоді як на задовільному й низькому рівнях в ЕГ перебувало загалом на 48,62% здобувачів вищої освіти менш, ніж у КГ.

Динаміка рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в КГ та ЕГ за результатами констатувального та прикінцевого зрізів показано на рис. 2.5.

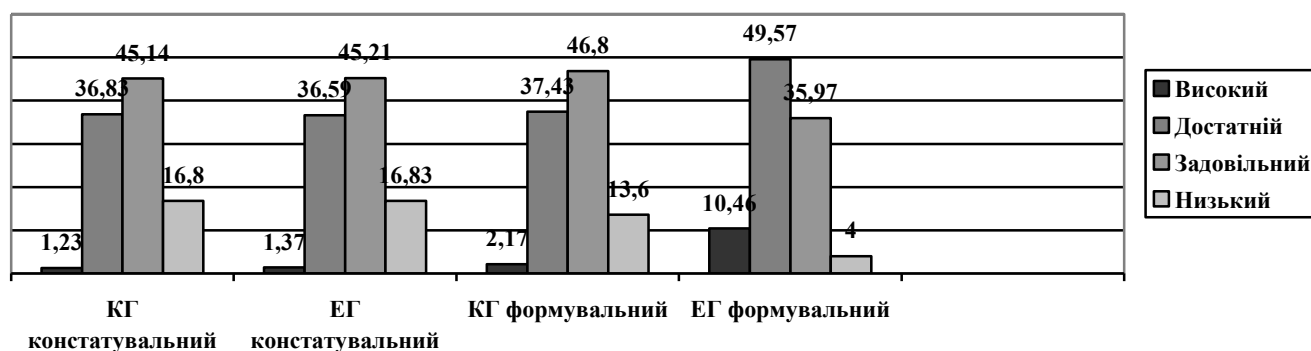

Рис. 2.5. Динаміка рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови експериментальної і контрольної груп (%)

Так, за даними діаграми 2.5, в ЕГ після впровадження експериментального навчання стався значний перерозподіл здобувачів вищої освіти за рівнями сформованості лінгвокультурної компетентності: високого рівня спромоглися досягти 16,34% здобувачів вищої освіти (було 0,5%), у КГ показники змінилися незначно – лише 1,4% (було 0,46%). В ЕГ зросла кількість здобувачів вищої освіти з достатнім рівнем сформованості лінгвокультурної компетентності – 56,7% (було 21,13%), а в КГ – 24,8% (було 21,43%).

Задовільний рівень в ЕГ зменшився до 24,19% (було 50,47%), а у КГ залишився приблизно ідентичний попереднім результатам – 50,51% (було 50,25%). В ЕГ низький рівень продемонстрували лише 2,75% здобувачів вищої освіти (було 27,87%), у КГ таких було виявлено 26,27% (було 27,84%).

Надамо математичну обробку отриманих результатів формувального експерименту. Метою опрацювання його результатів за допомогою критерію однорідності χ^2 (хи-квадрат) було встановлення розбіжності кінцевого стану рівня сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови (після проведення експериментальної роботи) експериментальної та контрольної груп.

Маємо порядкову шкалу ($L = 4$) з різними рівнями – «високий рівень», «достатній рівень», «задовільний рівень» та «низький рівень». Характеристикою групи є відсоток студентів, які до неї входять та опинилися на тому чи іншому рівні. Для здобувачів вищої освіти групи ЕГ вектор рівнів є $n = (n_1, n_2, n_3, n_4)$, де n_k – відсоток здобувачів вищої освіти, які опинилися на k -му рівні, $k = 1, 2, 3, 4$. Для здобувачів вищої освіти групи КГ вектор рівнів є $m = (m_1, m_2, m_3, m_4)$, де m_k – відсоток здобувачів вищої освіти, які опинилися на k -му рівні, $k = 1, 2, 3, 4$.

Розрахунок емпіричного значення χ^2 на прикінцевому етапі формувального експерименту ($\chi^2_{\text{емп ф}} =$) здійснювався за наступною формулою.

$$\chi^2_{\text{емп } \phi} = N \cdot M \cdot \sum_{i=1}^L \frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M} \right)^2}{n_i + m_i},$$

де $N = 100$, $M = 100$, $L = 4$, $n = (16,34; 56,7; 24,19; 2,75)$, $m = (1,86; 22,82; 50,51; 24,8)$.

Проміжні розрахунки наведено в додатку Е (таблиця Е.1).

Критичне значення χ^2 для рівня значущості 0,05 при різних градаціях шкали L (в нашому випадку $L=4$) визначається за статистичною таблицею критичних значень статистичних критеріїв для різних рівнів значущості та різних градацій порядкової шкали.

Емпіричне значення критерію χ^2 на прикінцевому етапі формувального експерименту $\chi^2_{\text{емп } \phi} = 54,96$. Тобто, емпіричне значення критерію χ^2 порівняння експериментальної та контрольної груп на прикінцевому етапі дослідно-експериментальної роботи більше за критичне значення $\chi^2_{0,05} = 7,82$. Відтак, достовірність розбіжностей характеристик контрольної та експериментальної груп стосовно рівня сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови після формувального експерименту складає 95 %.

З метою доведення того, що саме за рахунок проведеного експерименту виникла значна позитивна динаміка в рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в експериментальній групі, додатково визначено емпіричне значення критерію χ^2 порівняння результатів експериментальної групи на констатувальному етапі та після проведення формувального експерименту (прикінцевому етапі). Емпіричне значення критерію χ^2 такого порівняння згідно розрахунку, що представлено в додатку Е (таблиця Е.2), складає 62,88, що є більше за критичне значення критерію $\chi^2_{0,05} = 7,82$. Таким чином, з

ймовірністю 95% можна стверджувати, що в результаті формувального експерименту відбулися значні позитивні зміни в рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в експериментальній групі.

Також було визначено емпіричне значення критерію χ^2 порівняння результатів контрольної групи на констатувальному та прикінцевому етапах дослідно-експериментальної роботи. Емпіричне значення критерію χ^2 такого порівняння у контрольній групі складає 1,22, що є менше за критичне значення $\chi^2_{0,05} = 7,82$ (розрахунки представлено в таблиці Е.3 додатку Е). Отже, в контрольній групі за період проведення формувального експерименту не відбулися значні зміни в рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, тому що не проводилась цілеспрямована експериментальна робота з досліджуваної теми.

Відтак, отримані результати підтверджують ефективність обґрунтованих педагогічних умов експериментального навчання майбутніх перекладачів китайської мови, а також відповідної педагогічної моделі.

Якісний бік формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови є визначеним і вербалізованим через критеріальну модель, яка уможливила уніфікувати складну ієрархічну структуру лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів у межах їхнього експериментального навчання в умовах університетської освіти, а також слугувала мірилом-еталоном оцінки ефективності формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів за конкретними критеріями з урахуванням українсько-китайських взаємин.

Вибір критеріїв носив більш компромісно-абсолютивний характер для забезпечення чистоти експерименту, оскільки спектр саме пропонованих критеріїв та показників рівнів сформованості досліджуваної компетентності найширше розкриває сутність експериментальної методики і дає змогу

раціонально визначити її зміст, орієнтований на університетську програму з навчання іноземної мови відповідно до сучасних вимог стандартів вищої освіти України. Завдяки розробленим критеріям було достовірно категоризовано та інтерпретовано результати експериментального навчання, що в повній мірі підтвердило гіпотезу і доцільність упровадження в навчально-виховний процес університетської освіти започаткованої методичної системи.

Ефективність розробленого експериментального навчання майбутніх перекладачів китайської мови було доведено через підвищення рівня сформованості їхньої лінгвокультурної компетентності в ході позитивно детермінованої навчальної діяльності.

Висновки з другого розділу

У другому розділі визначено педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови і загальнодидактичні та методичні принципи навчання; сформульовано критерії відбору навчального матеріалу; розроблено й апробовано діагностувальну та експериментальну методики; позиціоновано модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови з відповідною системою вправ; подано результати констатувального і прикінцевого етапів експерименту з інтерпретацією даних.

Доведено, що формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти відбувається ефективно за умови реалізації таких *педагогічних умов*: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і

поза аудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

Встановлено, що в основу побудови моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови було покладено такі *загальнодидактичні принципи*: систематичності й системності в навчанні; поступовості й етапності навчання; свідомості; міжкультурної взаємодії, а також відповідні *методичні принципи*: інтегрованого навчання мови і культури в процесі формування лінгвокультурної компетентності на заняттях з китайської мови; контрастивного вивчення декількох мов; подолання міжкультурних комунікативних бар'єрів; апроксимації.

Сформульовано *критерії відбору навчального матеріалу*, а саме: автентичність навчального матеріалу, культуровідповідність та культурна цінність навчального матеріалу, пізнавальна цінність та інформативність матеріалів, посиленість і доступність, відповідність Освітньо-професійній програмі «Переклад (перша - китайська, друга - англійська)» зі спеціальності 035 Філологія за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти.

Розроблено і упроваджено модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, що охоплювала сукупність динамічно пов'язаних складників (мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, засобів і педагогічних умов). Метою *першого* – *пізнавально-накопичувального* етапу було озброєння здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями щодо основ духовної культури китайців і особливостей східної мовної і культурної систем; збагачення словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою лексикою; формування навичок розпізнавання, розуміння та відтворення інформації лінгвокультурного характеру; *другого* – *практико-діяльнісного* етапу – поглиблення знань здобувачів вищої освіти про східну культуру; удосконалення навичок та вмінь: знаходження інформації лінгвокультурного характеру в текстах, відтворення у власному мовленні, пояснення

експліцитної й імпліцитної складової змісту, порівняння фактів, явищ різних мов та культур, знаходження перекладацьких відповідників; *третього – продуктивно-творчого* етапу – удосконалення вмінь сприймання та інтерпретування лінгвокультурної інформації, вилученої з неадаптованих художніх текстів (усного мовлення); розвиток умінь: продукування та перекладу висловлювань (текстів) з лінгвокультурною інформацією, самостійного розв’язування культурологічно спрямованих завдань у ході перекладацької інтеракції.

Всі визначені педагогічні умови реалізовувалися інтегровано на кожному етапі у процесі вивчення китайської мови і культури крізь призму рідної (української) мови і культури.

В процесі навчання впроваджувалася система вправ з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка складалася з трьох підсистем: ознайомлювальної, операційної, конструктивно-перекладацької.

Установлено, що впровадження моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови дозволило досягти кращих змін у рівнях прояву зазначеного феномена у здобувачів вищої освіти експериментальної групи порівняно з контрольною.

Отже, одержані результати на прикінцевому етапі засвідчили доцільність реалізації в умовах університетської освіти розробленої структурної моделі формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови із упровадженням визначених педагогічних умов.

Основні положення другого розділу викладено в публікаціях автора:

1. Morhun O. Translator-Orientalist: the Philosophical and Pedagogical Paradigm of Profession-Oriented Speech Training in a Higher Pedagogical Educational Institution of Ukraine. *Modern Vectors of Science and Education Development in China and Ukraine*. 2022, Issue № 8, P. 212-221.

2. Моргун О. О. Основи лінгвокультурної компетентности перекладача китайської мови: спецпрактикум. Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2022. 100 с.
3. Моргун О. О. Культурологічні нариси Піднебесної (збірник текстів для домашнього читання з перекладом). За загальною редакцією професора О. В. Попової. Одеса: Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського», 2022. 487 с.

Список використаних джерел до розділу 2

1. Анненкова І. П., Кузнєцова Н. В., Раскола Л. А. Основи педагогічних вимірювань: навч.-метод. посібник. Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2021. 210 с.
2. Бацевич Ф. С. Словник термінів міжкультурної комунікації. Київ: Довіра, 2007. 205 с. URL: <http://terminy-mizhkult-komunikacii.wikidot.com/k>.
3. Богуш А. М., Гавриш Н. В. Дошкільна лінгводидактика: Теорія і методика навчання дітей рідної мови: підручник / За ред. А. М. Богуш. Київ: Вища шк., 2007. 542 с.
4. Боднар С. В. Реалізація міжпредметних зв'язків у фаховій підготовці майбутнього викладача англійської мови. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського*. 2005. Вип. 1-2. С. 132-136.
5. Божко Н. М. Особливості вербальної, невербальної та паравербальної комунікації представників китайського етносу як учасників міжкультурного контакту. *Педагогіка та психологія*. Харків. 2017. Вип. 58. С. 239-248.
6. Гладуш В. А., Лисенко Г. І. Педагогіка вищої школи: теорія, практика, історія: навч. посіб. Дніпропетровськ: Акцент, 2014. 416 с.
7. Гончаренко С. Ю. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.

8. Енциклопедія освіти / Нац. акад. пед. наук України, головний ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
9. Зязюн І. А., Сагач Г. М. Краса педагогічної дії: навч. посіб. Київ: Українсько-фінський інститут менеджменту, 1997. 302 с.
10. Жосан О. Е. Педагогічний експеримент: навч.-метод. посіб. Кіровоград: Видавництво КОІППО імені Василя Сухомлинського, 2008. 72 с.
11. Іванченко Є. А. Формування професійної мобільності майбутніх економістів у процесі навчання у вищих навчальних закладах: автореф. ... дис. канд. пед. наук: 13.00.04. Одеса, 2005. 20 с.
12. Івченко А. О. Тлумачний словник української мови. Харків : Фоліо. 2002. 493 с.
13. Іойлева Г. В. Специфіка моделювання і уявний експеримент в науковому пізнанні. *Вісник Північного федерального університету. Серія: Гуманітарні та соціальні науки*. 2015. Вип. 1. С. 57-66.
14. Князян М. О. Система формування самостійно-дослідницької діяльності майбутніх учителів іноземних мов у процесі ступеневої підготовки: автореф. ... дис. докт. пед. наук: 13.00.04. Одеса. 2007. 46 с.
15. Кисельова О. І. Проблема вимірювання знань в системі педагогічної методології. *Наука і освіта*. 2013. № 5. С. 32-36. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/NiO_2013_5_10.
16. Коменський Я. А. Вибрані педагогічні твори. Київ : Рад. шк., 1940. 248 с.
17. Копусь О. А. Теоретико-методичні засади формування фахової лінгводидактичної компетентності майбутніх магістрів-філологів: автореф. ... дис. докт. пед. наук: 13.00.02. 2013. 46 с.
18. Костюк Г. С. Навчально-виховний процес і психічний розвиток особистості: Київ : Радянська школа, 1989. 608 с.
19. Курлянд З. Н. Професійна усталеність вчителя – основа його педагогічної майстерності: учбовий посібник. Одеса, 1995. 160 с.

20. Мартинова Р. Ю. Види дидактичних моделей процесу навчання. *Наука і освіта*. 2019. № 4. С. 15-22.
21. Мартинова Р. Ю. Методологічні закономірності педагогічного моделювання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 1. С. 18-30.
22. Мартинова Р. Ю, Боднар С. В. Принципи педагогічного моделювання. *Український педагогічний журнал*. 2021. № 2. С. 51-60.
23. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник. Вид. 2-е випр. і перероб. / Кол. авторів під керівн. С. Ю. Ніколаєвої. Київ : Ленвіт, 2008. 328 с.
24. Оповідки Давнього Китаю: збірник / пер. з кит. І. Зуєв та О. Лишега. Київ : Дніпро, 1990. 142 с.
25. Палтишев Н. Н. Педагогічна гармонія. Київ : «Магістр-S», 1997. 187 с.
26. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. / З.Н . Курлянд, Р.І. Хмелюк, А.В. Семенова та ін.; За ред. З.Н. Курлянд. 3-тє вид., перероб. і доп. Київ : Знання, 2007. 495 с.
27. Редько В. Г. Принципи добору навчальних матеріалів до змісту елективних курсів з іноземних мов для учнів старшої школи. *Актуальні проблеми наукового й освітнього простору в умовах поглиблення євро інтеграційних процесів* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Мукачєво : Карпатська вежа, 2015. Т. 1. С. 232-235.
28. Робоча програма навчальної дисципліни «Проблеми міжкультурної комунікації» для здобувачів вищої освіти другого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. В. Є. Аккурт. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2021. 19 с.
29. Робоча програма навчальної дисципліни «Усний двосторонній переклад на практиці: англійська, китайська, українська мови» для здобувачів вищої освіти другого року навчання факультету іноземних мов освітньо-кваліфікаційного рівня «бакалавр» галузі знань: 03 Гуманітарні

науки, спеціальності 035 «Філологія») / укл. Є.Ю.Савченко. Одеса: ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. 2020. 18 с.

30. Савченко О. Я. Дидактика початкової школи: підручник для студ. пед. ф-тів. Київ : Генеза, 2002. 368 с.

31. Свиридюк В. П. Методичні передумови формування міжкультурної комунікативної компетентності під час самостійної роботи майбутніх викладачів німецької мови. *Вісник КНЛУ. Серія Педагогіка та психологія*. Вип. 35. 2021. С. 14-23.

32. Словник-довідник з професійної педагогіки /За ред. А. В.Семенової. Одеса: Пальміра, 2006. 221 с.

33. Стасюк В. Д. Проблеми підготовки майбутніх економістів на сучасному етапі. *Науковий вісник ПДПУ ім. К. Д. Ушинського: зб. наук. пр. Одеса*. 2002. Вип.10. С.175-179.

34. Тарнопольський О. Б. Методика навчання іншомовної мовленнєвої діяльності у вищому мовному закладі освіти. Київ : Фірма «ІНКОС», 2006. 248 с.

35. Торосян О. М., Шелякіна А. В. Параметри лінгвокультурної компетенції мовної особистості. *World science*. August 2019. N 8(48), Vol. 3,. P. 21-24.

36. Чен Ян. Значення вивчення китайських традицій та культури при навчанні іноземців китайською мовою. *Питання сходознавства в Україні: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції з міжнародною участю (28 березня 2019 р.)*. Одеса. 2019. С. 264-266.

37. Чу Шуся. Тактики мовної поведінки у ситуації комунікативного дискомфорту у міжкультурному діловому спілкуванні. *Світ науки, культури, освіти*. 2013. № 5(42). С. 301-304.

38. Шейко В. М., Кушнарєнко Н. М. Організація та методика науково-дослідної діяльності : підручник [2-ге вид, перороб. і доп.]. Київ : Знання-Прес, 2002. 295 с.

39. Штофф В. А. Моделирование та философия. Наука, 1966. 301 с.

40. Художні та фольклорні твори Китаю в царині українських перекладів / Упорядники: О.О. Корінська, Н.В. Федічева. Полтава: ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2021. 92 с.
41. Chen Hanne. KulturSchock China. Bielefeld: Reise Know-How Verlag. 2006. 261 s.
42. Galskova N. D., Gez N. I. Theory of teaching foreign languages. Lingvodidactics and methodology. Akademiya publishing center, 2005. 336 p.
43. Kuan Yu-Chien, Häring-Kuan Petra. Der China-Knigge. Eine Gebrauchsanweisung für das Reich der Mitte. Frankfurt am Main: Fischer. 2006. 320 s.
44. Peck R., Olsen C., Devore J. Introduction to Statistics and Data Analysis Cengage Learning, 2008. 880 p.
45. Pidkasisty P. I. Independent cognitive activity of schoolchildren in training. Theoretical and experimental study. M: Pedagogy. 1980. 240 p.
46. Shchukin A. Teaching methods in the history of teaching a foreign language (theory and practice). *Foreign Language Teaching*, 2013. 40(1), pp. 107-118.
47. Ter-Minasova S. Foreign language learning and teaching (FLLT) as the MOST widely-spread way of shattering barriers to international and intercultural communication. *Focus on Language Education and Research*. 2019. Vol. 1. № 1. P. 6-8.

ВИСНОВКИ

У дисертації подано теоретичне узагальнення і нове вирішення наукової проблеми формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, що дозволило обґрунтувати й побудувати модель та розробити експериментальну методику забезпечення зазначеного процесу, визначити й експериментально перевірити педагогічні умови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

1. Теоретично доведено, що навчання майбутніх перекладачів китайської мови лінгвокультурологічних аспектів є необхідним складником процесу навчання іноземної (китайської) мови, оскільки сформована культурологічна база сприяє розумінню культурних цінностей іншої країни, правил мовленнєвого етикету та національно-культурної поведінки, а також вдосконаленню іншомовної комунікативної компетентності здобувачів вищої освіти-китаєзнавців.

Розкрито і схарактеризовано зміст і структуру феномену *«лінгвокультурна компетентність майбутніх перекладачів китайської мови»*, який розуміється як здатність і готовність майбутніх перекладачів оперувати набутим в процесі навчання комплексом інтегрованих знань і вмінь лінгвістично-культурологічного характеру, змістовими детермінантами якого є національно-культурна спадщина, літературні надбання та лінгвістичний скарб народів Китаю й України.

Визначено, що *детермінантою формування лінгвокультурної компетентності* виступає лінгвокультурологічний підхід, який базується на комплексі таких підходів до викладання іноземної мови, як: культурологічного, лінгвокраїнознавчого, соціокультурного та комунікативно-етнографічного.

Уточнено поняття *«засіб формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови»*, який

інтерпретовано як сукупність цілеспрямовано організованих, взаємопов'язаних освітніх дій, дидактико-методичного забезпечення, культурологічно-значущих ідей, що сприяють формуванню лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів у процесі вивчення китайської мови.

2. З'ясовано теоретико-методологічні передумови формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, що становлять філософсько-культурологічні детермінанти Китаю, постулати конфуціанства, ідеї національно-патріотичного характеру і культурну спадщину КНР, які надали підстави для комбінування змісту експериментального навчання.

Аналіз сучасного стану сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови виявив необхідність оновлення й оптимізації змісту освітніх програм, навчальних планів і робочих програм з іноземних мов, зокрема китайської; розробки належного навчально-методичного супроводу формування компетентності, що досліджується (програм, підручників, навчальних посібників нового покоління, методичних рекомендацій з опанування китайської мови та культури тощо), з урахуванням потреб міжкультурної комунікації народів України і Китаю. У мовленнєвій поведінці здобувачів вищої освіти бракувало обізнаності з досліджуваних аспектів, спостерігалася неадекватність тлумачення культурологічно-маркованих мовних одиниць та відсутність досвіду міжкультурної комунікації. Водночас саме коректне розуміння культурологічних особливостей забезпечує запобігання непорозумінь та конфліктів під час спілкування з носіями іноземної мови.

3. Виявлено критерії оцінювання рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, а саме: культурно-просвітницька компетенція (з показниками: філософсько-культурологічний, конфуціансько-орієнтований), літературно-художня компетенція (з показниками: фольклорно-етнографічний, лірико-прозаїчний),

порівняльно-культурологічна компетенція (з показниками: освітньо-культурний, національно-культурний), професійно-комунікативна компетенція (з показниками: лінгво-комунікативний, перекладацько-діяльнісний). Відповідно до визначених критеріїв і показників рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови характеризувались як: високий, достатній, задовільний, низький.

4. Доведено, що формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти відбувається ефективно за умови реалізації таких педагогічних умов: забезпечення системності, комплексності й поетапності навчання майбутніх перекладачів лінгвокультурологічних аспектів у межах вивчення китайської мови; відображення просвітницько-філософських ідей, літературно-художньої спадщини, національно-культурних цінностей у змісті навчання майбутніх перекладачів; організація процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в єдності аудиторних і позааудиторних занять з китайськомовних дисциплін з орієнтацією на активну самостійну роботу здобувачів вищої освіти.

5. На підставі теоретичного дослідження і результатів констатувального етапу експерименту було розроблено модель формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови, яка охоплює сукупність динамічно пов'язаних складників (мети, завдань, принципів, форм, методів, прийомів, засобів і педагогічних умов). Реалізація моделі здійснювалася поетапно. Всі педагогічні умови реалізовувалися інтегровано на кожному етапі у процесі вивчення китайської мови і культури крізь призму рідної (української) мови і культури.

Метою *першого* – *пізнавально-накопичувального* – етапу було озброєння здобувачів вищої освіти теоретичними знаннями щодо основ духовної культури китайців і особливостей східної мовної і культурної систем; збагачення словника здобувачів вищої освіти культурно-маркованою

лексикою; формування навичок розпізнавання, розуміння та відтворення інформації лінгвокультурного характеру; *другого – практико-діяльнісного* – етапу було поглиблення знань здобувачів вищої освіти про східну культуру; удосконалення навичок та вмінь щодо знаходження інформації лінгвокультурного характеру в китайськомовних текстах і відтворення її у власному мовленні, пояснення експліцитної й імпліцитної складової змісту тексту, порівняння фактів, явищ різних мов та культур, знаходження перекладацьких відповідників; *третього – продуктивно-творчого* – етапу було удосконалення вмінь сприймання та інтерпретування лінгвокультурної інформації, вилученої з неадаптованих художніх текстів (усного мовлення); розвиток умінь: продукування та перекладу висловлювань (текстів) з лінгвокультурною інформацією, самостійного розв’язування культурологічно спрямованих завдань у ході перекладацької інтеракції.

На всіх етапах у процес навчання здобувачів вищої освіти впроваджувалася розроблена система вправ, що складалася з трьох підсистем: *ознайомлювальної*, мета якої полягала в набутті знань культурологічної спрямованості як базисних передумов підготовки до перекладацької діяльності у межах міжкультурної комунікації; *операційної*, мета якої полягає в формуванні навичок і вмінь виявляти, адекватно інтерпретувати та відтворювати національно-марковані елементи та явища в контексті крос-культурної комунікації за умови спеціально створеного комунікативного мотиву; *конструктивно-перекладацької*, мета якої націлювала здобувачів вищої освіти на креативне застосування знань культурологічної спрямованості у перекладацькій практичній діяльності, а також на самостійне вирішення перекладацьких завдань у ході міжкультурної комунікації.

Доведено, що реалізація моделі й експериментальної методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови дозволила досягти позитивних змін у рівнях прояву

окресленого феномена у здобувачів вищої освіти експериментальної групи порівняно з контрольною.

Так, на прикінцевому етапі експерименту високого рівня сформованості лінгвокультурної компетентності дістало 16,54% майбутніх перекладачів (було 0,34%), на достатньому опинилося 56,76% респондентів (було 21,0%), задовільний рівень виявили 23,99% здобувачів вищої освіти (було 49,29%), на низькому рівні залишилося 2,71 % респондентів (було 29,37%). У контрольній групі також відбулися позитивні, але незначні зміни. Так, високий рівень зафіксовано у 1,75% здобувачів вищої освіти (було 0,3%), достатній рівень – у 22,38% (було 21,29%), задовільний рівень – у 49,6% (було 49,1%), низький рівень – у 26,27% (було 29,31%).

Згідно з результатами дослідження, експериментально доведено, що реалізація педагогічних умов і впровадження моделі та методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови дозволили досягти суттєвих змін у рівнях сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти експериментальної групи порівняно зі здобувачами вищої освіти контрольної. Статистична обробка отриманих кількісних результатів діагностування рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови із застосуванням критерію однорідності χ^2 (хи-квадрат) засвідчила статистичну значущість позитивних зрушень в ЕГ завдяки впровадження експериментальної методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за розробленою моделлю (з ймовірністю 95%).

Проведене дослідження, маючи достатнє теоретичне обґрунтування та вірогідну експериментальну довідність, все ж не висвітлює всіх аспектів проблеми формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови. Перспективи наукового пошуку ми вбачаємо в теоретичному дослідженні та практичній адаптації розробленої методики формування лінгвокультурної компетентності для майбутніх перекладачів китайської мови в умовах полікультурного середовища.

Д О Д А Т К И

Зразки анкет

Додаток А.1

Анкета для викладачів китайської мови

Шановний респонденте! Просимо Вас ознайомитися із запропонованою анкетою та відповісти на поставлені в ній запитання. Ваші відверті відповіді вагомо допоможуть нам удосконалити зміст програмно-методичного забезпечення процесу формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови.

Результати цього анкетування будуть використані в узагальненому вигляді для подальшого дослідження.

При заповненні анкети Ви можете вибирати декілька варіантів відповідей. Обведіть обраний Вами варіант відповіді.

Щиро дякуємо за співробітництво!

П І Б (за бажанням) _____

Посада _____

Навчальний заклад _____

1. Вкажіть Ваш стаж викладання китайської мови

_____ мова (мови).

(вкажіть іноземні мови, у межах яких Ви викладаєте)

А. Менше трьох років;

Б. Більше трьох років;

В. П'ять років;

Г. Десять років.

Д. Більше десяти років.

2. Які, на вашу думку, основні компетентності у межах вивчення китайської мови слід формувати у майбутніх перекладачів китайської мови? Аргументуйте свою відповідь.

3. Що є, на вашу думку, найбільш важливим при формуванні лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови? Аргументуйте свою відповідь.

4. Чи слід обов'язково включати до навчального матеріалу фрагменти текстів з художніх творів сучасних китайських письменників/поетів?

А. Так (обґрунтуйте свій вибір);

Б. Ні (обґрунтуйте свій вибір);

В. Важко відповісти.

5. Які саме жанри художньої літератури Китаю варто включити в навчальний матеріал у межах формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів?

А. Лірика стародавнього Китаю;

Б. Китайськомовні класичні художні оповідні твори;

В. Китайськомовні сучасні художні твори;

Г. Художні твори про патріотизм;

Д. Притчі і народні казки;

Е. Легенди і міфи;

Ж. Відповіді А, Б, В, Г, Д, Е.

6. Чи використовуєте Ви завдання для здійснення порівняльно-зіставного навчання фразеологічних одиниць на основі досвіду другої іноземної або рідної мови?

7. Чи вважаєте Ви за доцільне втілювати провідні ідеї із просвітницьких векторів Конфуціанства в тексти вправ, тренінги для викладачів китайської мови та (поза)аудиторну діяльність студентів?

А. так (обґрунтуйте свій вибір);

Б. ні (обґрунтуйте свій вибір);

В. важко відповісти.

8. Чи спостерігається в студентів інтенція взаємодіяти з представниками рідної та іноземної культур у контексті філософських і художньо-естетичних детермінант крос-культурної комунікації?

А. Так (обґрунтуйте свій вибір);

Б. Ні (обґрунтуйте свій вибір);

В. Важко відповісти.

9. Чи сформований в майбутніх перекладачів кластер знань і вмінь у філософсько-просвітницькій і художньо-естетичній сферах вивчення китайської мови, що реалізується в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письма)?

А. У повній мірі;

Б. На достатньому рівні (специфікуйте);

В. Частково (специфікуйте);

Г. Не сформовано;

Д. Зазнають брак знань і вмінь у сфері філософсько-просвітницьких і художньо-естетичних детермінант вивчення китайської мови, що реалізується в рецептивних видах мовленнєвої діяльності (конкретизуйте);

Е. Зазнають брак знань і вмінь у сфері філософсько-просвітницьких і художньо-естетичних детермінант вивчення китайської мови, що реалізується в продуктивних видах мовленнєвої діяльності (конкретизуйте);

10. Чи здатні студенти адекватно розуміти лінгвокультурний дискурс та коректно поводитися як учасники крос-культурної комунікації?

А. У повній мірі;

Б. На достатньому рівні (специфікуйте);

В. Частково (специфікуйте);

Г. Не здатні.

Додаток А.2

Анкета для майбутніх перекладачів китайської мови

Любі друзі! Ви є студентами факультету іноземних мов, які вивчають іноземну(і) мову(и), зокрема китайську. Відома, що китайську мову дуже складно опанувати, але цікаво. Просимо вас відповісти на декілька запитань з цього приводу. Ваші відверті відповіді вагомо допоможуть нам урізноманітнити процес вивчення китайської мови та ознайомити вас з культурою Піднебесної через її філософський і художній скарб.

Щиро дякуємо за співпрацю!

П І Б (за бажанням) _____

Навчальний заклад _____

1. Скажіть, скільки років ви вивчаєте китайську мову.

А. Менше трьох років;

Б. Більше трьох років;

В. Більше п'яти років.

2. Що є, на вашу думку, найбільш важливим при ознайомленні з культурою Піднебесної?

А. Свята, звичаї, обряди, традиції;

Б. Художні твори китайських письменників і поетів;

В. Китайські фразеологічні одиниці чен'юй і національно-марковані лексичні одиниці;

Г. Вислови китайських філософів.

3. Які саме художні твори китайських письменників і поетів вам було б цікаво вивчати на заняттях з китайської мови?

А. Вірші (лірика) стародавнього Китаю;

Б. Китайськомовні класичні художні оповідні твори;

В. Китайськомовні сучасні художні твори;

Г. Легенди, міфи, народні казки;

Д. Відповіді А, Б, В, Г.

4. Чи цікаво вам ознайомлюватися з провідними ідеями Конфуція на заняттях з китайської мови та на поза аудиторних заходах

А. так (обґрунтуйте свій вибір);

Б. ні (обґрунтуйте свій вибір);

В. важко відповісти.

5. Чи потрібно вам вивчати китайську культуру в порівнянні з українською?

А. так (обґрунтуйте свій вибір);

Б. ні (обґрунтуйте свій вибір);

В. важко відповісти.

6. Чи знаєте ви, як правильно (вербально і не вербально) поводитися з представниками іншої культури (китайської) під час крос-культурної комунікації?

А. Так (як саме?);

Б. Частково (як саме?);

В. Ні.

7. У курсі яких дисциплін ви вивчали інформацію про національно-культурну спадщину, літературні надбання, лінгвістичний скарб народів Китаю? Перерахуйте, будь ласка.

8. Заповніть таблицю щодо інтенсивності роботи з вивчення: культурознавчої інформації (традицій, звичаїв, обрядів), ідей Конфуціанства, фразеологічних одиниць чен'юй і національно-маркованих лексичних одиниць на заняттях з поданих дисциплін.

Інтенсивність роботи з вивчення лінгвокультурознавчого матеріалу

Назва дисципліни	Інтенсивність використання лінгвокультурознавчого матеріалу								
	Культурознавч. інф.			Ідеї Конфуціанства			ФО і нац.-марк. од.		
	часто	нечасто	ніколи	часто	нечасто	ніколи	часто	нечасто	ніколи
Практичний курс китайської мови	60	37	3	40	45	15	45	50	5
Практичний курс англійської мови	55	38	7	-	-	100	-	70	30
Проблеми міжкультурної комунікації	80	20	-	65	35	-	30	60	10
Теорія і практика перекладу	40	45	15	20	50	30	50	40	10

ДОДАТОК Б

Компетенції-складові лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови із показниками

Додаток Б 1

Культурно-просвітницька компетенція з показниками:

- філософсько-культурологічний показник: обізнаність із основним змістом китайських фундаментальних філософських категорій (людина (男人), гуманність (人 / 仁), знання (知), добро (善), зло (恶), темне й світле начало (阴阳), заслуга / досягнення (功)), дія / вчинок (行); уміння диференціювати позитивну й негативну семантику китайських фундаментальних філософських категорій.

人 / rén – людина

仁 / rén (жень) – найважливіший елемент конфуціанської філософії, який розуміється як фундаментальна чеснота людини – «доброзичливість», «сердечність людини»; асоціюється з поняттями «гуманність», «людяність» (інкорпоровано в людині), чутливість до інших, глибоке розуміння мотивів і почуттів іншої людини; 仁 вроджена властивість або набувається шляхом виховання, навчання

陰陽 / yin-yang (їнь і ян) – основні поняття давньокитайської натурфілософії, космічні полярні сили, що постійно переходять одна в одну (жіноче – чоловіче, світло – темряве, активне – пасивне). Взаємодія їнь і ян підтримує рівновагу і гармонію світу, вона присутня в усьому.

智 / zhī (чжи) – знання, мудрість, спонування до дії: володіти знанням значить передусім «знати свою справу»

善 / shàn(добро) – блага та добродійне, красиве і доброякісне; єдність матеріального й духовного начал

恶 / è (зле) – зло начало; потворне, порочне, неякісне

行 / xíng (дія / вчинок) – вчинки мають бути шанобливими, а дії – обачливими; треба керуватись принципом «не роби іншим того, чого не хочеш для себе»

功 / gōng – заслуга, досягнення, подвиг, честь, слава, доблесть (зокрема у межах рідної країни).

Тестові завдання

1. Які ви знаєте філософські доктрини Китаю?

- А. даосизм, моїзм, легізм, конфуціанство,
- Б. східна деспотія,
- В. моральний і космічний закони.

Відповідь: А

2. Хто був засновником давньокитайської філософії, що став відомим у Європі через два тисячоліття після своєї смерті як Конфуціус:

- А. Жун-ні, або Кун Фуцзи,
- Б. Лунь-юй,
- В. Мен-цзи.

Відповідь: А

3. З якою філософією пов'язано ім'я Ван Чун (27 - бл. 98 pp.)?

Відповідь: опозиційна філософія.

4. Хто є автором «Лунь юй» («Бесіди і судження») – записів бесід і висловлювань філософа, зроблених його учнями й послідовниками?

- А. Лао-Цзи.
- Б. Конфуцій.
- В. Лао-Цзи і Конфуцій.

Відповідь: Б.

5. Яке значення мають нижче наведені слова-ієрогліфи?

仁 / rén, 陰陽 / yīn-yang, 智 / zhī, 善 / shàn, 惡 / è, 行 / xíng, 功 / gōng

- А. Негативне.
- Б. Позитивне.
- В. Важко відповісти.

Відповідь: А

- **конфуціансько-орієнтований** показник: знання фундаменту конфуціанства (гуманність, повага до старших, любов до людей, почуття обов'язку, справедливість, скромність, стриманість); уміння розпізнавати постулати школи Конфуція, що представлені в автентичних текстах.

Тестові завдання

6. Основний зміст конфуціанства становлять:

А. вісім чеснот: • шанування батьків (孝 xiào); • повага старших (弟 dì, tì); • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність(耻 chǐ).

Б. шість чеснот: • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність(耻 chǐ).

В. п'ять чеснот: • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність(耻 chǐ).

Відповідь: А

7. Обираючи шлях гармонізації суспільства, Конфуцій звертається до недавнього минулого і висуває ідею державності.

А. Патріархальної.

Б. Матріархальної.

В. Рівності всіх людей.

Відповідь: А.

8. Особливе значення Конфуцій надає числу:

А. 3.

Б. 4.

В. 6.

Відповідь: А.

9. Завершіть вислів Конфуція: «Чого не бажаєш собі, того»

А. Не роби іншим.

Б. Не роби собі.

В. Не роби своїм учням.

Відповідь: А.

10. Філософська концепція Конфуція передбачає виконання ключових правил:...

А. Правило поведінки й морального виховання; оволодіння знаннями через помилки; значення нового матеріалу; «взаємовідношення» між знаннями і людьми.

Б. Правило етикету й морального перевиховання; оволодіння грошима через навчання; значення повторення фізичних вправ; «взаємовідношення» між уміннями і діями.

В. Правило поведінки й морального перевиховання; оволодіння знаннями через навчання; значення повторення вивченого матеріалу; «взаємовідношення» між знаннями і діями

Відповідь: В.

Додаток Б 2

Літературно-художня компетенція з показниками:

- фольклорно-етнографічний: знання тематики, сюжету і характеристики героїв популярних народних китайських казок, легенд, міфів, притч, а також традицій, свят, вірувань та забобонів, що представлені у фольклорних матеріалах і несуть у собі інформацію, пов'язану з історією та традиціями Китаю; уміння сприймати та інтерпретувати соціокультурну інформацію, вилучену з неадаптованих фольклорних текстів, декодувати імпліцитну інформацію, порівнювати сюжети китайських і українських фольклорних творів.

Тестові завдання

1. Оберіть правильний варіант: китайські фольклористи пропонують таку класифікацію фольклору:

- А. Матеріальний, соціальний, духовний та словесний.
- Б. Словесний, несловесний.
- В. Сезонний, святковий, релігійний.

Відповідь: А.

2. Китайський фольклор складається із таких фольклорних жанрів:

- А. Дитячі віршики (потішки) та казки.
- Б. Міфи, легенди, притчі, казки, байки про життя, про тварин, про любов до батьківщини, про відомих історичних діячів.
- В. Колядки, міфи, казки, легенди, басні, колискові.

Відповідь: Б.

3. Оберіть назви найпопулярніших китайських народних казок:

- А. «Хуан Сяо», «Намальований півень», «Чому кіт і собака ворогами стали».
- Б. «Дурень Йотаро», «Відьма з гори Тьофукуяма», «Віяло Тенгу».
- В. «Аладдін і чарівна лампа», «Синдбад-мореплавець», «Алі-Баба і сорок розбійників».

Відповідь: А.

4. Поєднайте фольклорні жанри та приклади фольклорних текстів

Фольклорні жанри	Фольклорні тексти
1. Казки	а) Про чотирьох драконів
2. Легенди	б) Жаба та тигр
3. Байки	в) Джвандзи
4. Притчі	г) Перша людина Пань-Гу
5. Міфи	д) Людина, яка полюбляла драконів

1-б, 2-а, 3-д, 4- в, 5-г.

5. Поєднайте пояснення й фразеологічні одиниці.

1. 按图索骥	а) красти на своєму відповідальному посту.
2. 监守自盜	б) працювати за шаблоном
3. 孟母三迁	в) прокидатися за першим покликом
4. 一败涂地	г) як батьки піклуються про виховання дітей
5. 马首是瞻	д) йти на поводу у кого-небудь; сліпо слідувати будь-кому

1-б, 2 –а, 3 –г, 4-в, 5-д.

- лірико-прозаїчний показник – знання відомих китайських ліричних і прозаїчних творів різних епох становлення Піднебесної, їх сюжетних ліній, характеристики головних героїв; засобів виразності, національно-маркованої лексики, фразеологічних одиниць, мовних афоризмів та соціокультурної інформації у їх складі; інформації про авторів; уміння розуміти змістову, смислову й естетичну інформацію автентичних художніх творів, національно-марковану лексику та фразеологічні одиниці в їх складі, творчо переосмислювати та інтерпретувати прозаїчні та поетичні тексти, порівнювати події, описані у творах, з проблемами сьогодення.

6. Хто з китайських авторів писав художні оповідні твори про батьківщину?

А. Цао Венсюань

Б. Ду Фу

В. Лі Бо

Відповідь: А.

7. Який із поданих творів – це твір про патріотизм?

А. Шань Хань «Усвідомлення миті»

Б. Ло Ін «Мій дім – Китай»

В. Лі Бо «Сосна біля південної галереї».

Відповідь: Б.

8. Оберіть жанр класичної китайської поезії?

А. Цюй.

Б. Акрівірш.

В. Елегія.

Відповідь: А.

9. Коли був «золотий вік» китайської поезії? Оберіть правильний варіант.

А. VIII-IX століття.

Б. X-XI століття.

В. XII-XV століття.

Відповідь: А.

10. Яку літературу в Китаї називають “Література шрамів”?

А. Художня література кінця 70-х початку 80-х років XX століття, в якій висвітлювалися і аналізувалися події часів “культурної революції” та їх наслідки для китайського суспільства.

Б. Художня література через 20 років після початку руху, так званої літературної революції 4 травня 1919 року, що була започаткована китайською творчою інтелігенцією.

В. Художня література 16 століття, коли був підйом розмовної прози (історично-фантастичний роман, анонімний соціально-побутовий роман).

Відповідь: А

Додаток Б 3

Порівняльно-культурологічна компетенція з показниками:

- **освітньо-культурний** – обізнаність із сутністю поняття «культура» як сукупність матеріальних і духовних цінностей в аспекті «чужа ↔ рідна» стосовно певної людини; уміння коректно поводити себе з урахуванням культурних цінностей іншої країни, реагувати толерантно й етично-коректно по відношенню до представників культури Китаю в процесі міжкультурної комунікації.

Тестові завдання

1. Слово “культура” походить від:

А. латинського слова *colere / cultura*, що означає культивувати, чи обробляти ґрунт.

Б. німецького слова *Kultur*, що означає відвідувати театри, кінотеатри, ринки.

В. китайського слова 文化 (*wénhuà*), що означає правильно розмовляти, одягатися та працювати.

2. Під культурою я розумію:

А. Сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії.

Б. Сукупність фінансових активів і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії.

В. Сукупність норм поведінки і духовних цінностей, які створює людство на сучасному етапі євроінтеграції.

3. Мова – це прояв культури. Плекаючи мову, дбаючи про її розвиток, оберігаючи її самобутність, ми зберігаємо національну культуру.

А. Не згоден (згодна) з вищенаведеними висловлюваннями.

Б. Згоден (згодна) з вищенаведеними висловлюваннями.

В. Трудно визначитися.

4. Культура мовлення передбачає ...

А. дотримання мовних норм, світових стандартів виробництва і правил мовленнєвого етикету.

Б. дотримання мовних норм, правил мовленнєвого етикету та сприяння дружбі народів.

В. дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

5. У Китаї в сільській місцевості панують деякі старовинні новорічні обряди, серед яких виділяється звичай заклеювати вікна і двері папером, двері повинні бути закритими, щоб в будинок не проникли злі духи.

А. Правильно

Б. Не правильно

Коли українці кажуть «зачинити двері», це означає «позбавляти когось змоги користуватися, займатися чим-небудь».

А. Правильно

Б. Не правильно.

- **національно-культурний показник** – обізнаність із основними національними традиціями, святами, звичаями і ритуалами **КНР** (свята: Канун Нового Року (Чусі), Свято Зимового Сонцестояння (寒至 hánzhì), Свято Весни – Чуньцзе (Новий Рік/ 春节 chūnjié), Свято Ліхтарів(上灯夜 shàngdēngyè), Свято закоханих, День поминання покійних, Свято середини осені, День перемоги у війні опору китайського народу японським загарбникам та у світовій антифашистській війні (抗战胜利 / kàngzhàn shènglì), День учителя (教师节 Jiàoshī jié) тощо; традиційна кухня та страви: смажений рис, качка по-пекінськи, салат Фунчоза, салат з брокколі в устричному соусі, баоцзи, вонтони, китайська лапша, тощо); уміння виявляти, розуміти та правильно трактувати національно-марковані елементи в контексті інтер-культурної комунікації.

6. Як китайці називають свято «Новий Рік»?

- А. Свято Весни – Чуныцзе (春节 chūnjié)
- Б. Свято Зимового Сонцестояння – (冬至 hánzhì)
- В. Свято Ліхтарів – (上灯夜 shàngdēngyè)

Відповідь: А.

7. Що є символом Китаю і китайської культури?

- А. Миша
- Б. Дракон
- В. Корова.

Відповідь: Б.

8. Традиційні китайські свята беруть своє коріння із:

- А. Давньої китайської міфології.
- Б. Китайської поезії.
- В. Філософії Конфуція.

Відповідь: А.

9. До традиційної китайської кухні можна віднести такі страви:

- А. Качка по-пекінські, смажений рис, цзяоцзи, тофу, китайська лапша, міан-бао.
- Б. Качка по-китайські, смажена картопля, пельмені, соєвий хліб, лапша, пян-се.
- В. Качка по-гонконгські, смажені кабачки, вареники, тофу, китайські макарони, манти.

Відповідь: А.

10. Традиційний китайський порядок подачі страв за обідом:

- А. спочатку подаються холодні закуски, потім гарячі страви, рис, в завершенні подається суп.
- Б. спочатку подається суп, потім холодні закуски, потім гарячі страви.
- В. спочатку подається рис, потім холодні закуски, потім салати, потім суп, в завершенні подаються гарячі страви.

Відповідь: А.

Додаток Б 4

Професійно-комунікативна компетенція з показниками:

- *лінгво-комунікативний* – знання мови оригіналу та мови перекладу; здатність розуміти та створювати граматичні, лексичні й ідіоматичні структури, а також макет тексту робочими парами мов; обізнаність з лінгвістичними засобами побудови усного та писемного, різножанрового монологічного та діалогічного мовлення; перцептивними формами отримання інформації (аудіювання / читання); *вміння* вільно використовувати китайську мову в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя із врахуванням соціокультурних норм; адекватно інтерпретувати комунікативну інтенцію партнера; аргументовано висловлювати свою думку китайською мовою з урахуванням правил мовленнєвого етикету та національно-культурної поведінки.

1. Складіть речення з нижчеподаних ієрогліфів:

A. 罗宋汤我们喜欢吃。

(我们喜欢吃罗宋汤 / Wǒmen xǐhuān chī luó sòng tāng.)

B. 玛莎是不老师，她是学生。

(玛莎不是老师，她是学生 / Mǎ shā bùshì lǎoshī, tā shì xuéshēng.)

B. 哪儿你去？ – 北京去。

(你去哪儿？ – 去北京 / Nǐ qù nǎ'ěr? – Qù Běijīng.)

Г. 想吗你饺子吃？ – 是的。

(你想吃饺子吗？ – 是的 / Nǐ xiǎng chī jiǎozi ma? – Shì de.)

2. Прослушайте фольклорний текст-казку «Намальований півень (彩繪公雞)»

і дайте відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту та назвіть, яка соціокультурна інформація закладена в тексті. Запишіть ієрогліфами ключові слова та вирази з казки: *намальований півень; чарівний митець; показати, де раки зимують; яскраве полум'я, голосно співати.*

Деталізуючи запитання:

1. За що головного героя прозвали “чарівним митцем”?
 2. Чому в селищі стало зовсім тужливо одного дня?
 3. Скільки діб малював митець півника?
 4. Що зробив правитель, коли до нього надійшла чутка, що митець намалював живого півня?
 5. Яка соціокультурна інформація закладена в тексті?
- 1) *півень* - означає підйом Китаю, це символ сонця, світла, вогню, войовничості та пильності.
 - 2) *півень гасав по кімнаті і всюди займалося полум'я* - За китайським календарем є рік Вогняного Півня.
 - 3) *провінція* – місто, де жив митець – Китай розподілено на провінції, кожна з яких має свої культурні особливості,
 - 4) *правитель* очолював кожну провінцію; всю країну очолював *імператор*.
 - 5) *ідіома* в тексті «Ми тобі покажемо, де раки зимують» - 我們會告訴你小龍蝦冬天在哪裡！
- 3.** Прослухайте китайський вірш «Хліб і шовк» автора Ду Фу (712-770) («麵包和絲綢» 杜甫»). Дайте відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту та назвіть, соціокультурну інформацію, що закладена в змісті вірша.

Деталізуючи запитання:

1. Яка кількість міст названо у вірші?
2. Чому в Піднебесній «славиться воїнів можуть»?
3. До чого поет закликає людей?
4. Що жінки могли б наткати із шовку?
5. Яка соціокультурна інформація закладена в тексті?

Соціокультурна інформація:

- 1) Піднебесна - це літературна і поетична самоназва Китаю.
- 2) Хліб і шовк — те, що було основою, символом нормального життя в Китаї. Поет оспівує мирне життя своєї батьківщини

3) біблійний вислів «перекувати мечі на орала»

Вірш

《麵包和絲綢》杜甫》 蚕谷行 天下郡国向万城，无有一城无甲兵！ 焉得铸甲作农器，一寸荒田牛得耕？ 牛尽耕，蚕亦成。 不劳烈士泪滂沱，男谷女丝行复歌。	《Хліб і шовк》杜 甫 У Піднебесній, по Китаю всьому, Є тисяч десять міст, мабуть; Але чи є хоча б одне, в якому Не славилася б воїнів можуть? А що, якби серпи, мотики й рала Повиливати нам з блискучих лат, Аби воли покірно обрали Цунь поля запустілого улад? Гіркі ридання вже б не поливати Ту землю, де гула страшна війна. Чоловіки б із піснею орали, Жінки б наткали з шовку полотна.
---	--

4. Прослухайте початок китайськомовного діалогу за темою «Культура і традиції Китаю» у виконанні викладача, напишіть самі його продовження відповідно до заявленої теми і комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації (не менш ніж по 5 речень за кожного співрозмовника. Усього 10 речень).

Jīntiānshìwǒdeshēngrì。

今天 是 我的生 日。

Shēngrì_____.

生 日_____.

Nǐdeshēngrìshì____yuèjǐ____?

你的生 日是 ____月 几____?

Wǒdeshēngrìshìyíyuèyíhào。

我的生 日是一月 一号。

Nǐdeshēngrì____nián。

你的生 日____年。

5. Напишіть китайському другу листа про свою країну, опишіть місце свого проживання, улюблені місця, скажіть про любов до рідного краю. Запросить його у гості (надайте якомога більше соціокультурної інформації про вашу країну). Дотримуйтеся правил та етичних норм писемного спілкування (не менш ніж 10 речень).

- *перекладацько-діяльнісний* - знання мовних, літературних, фольклорних особливостей художньої спадщини України та Китаю; характерних рис як власної культури, так і культури народу-носія китайської мови; основних засобів і прийомів перекладу з урахуванням певного культурного тла; *вміння* здійснювати основні види перекладу всіх жанрово-стильових різновидів текстів із використанням соціокультурних знань про країну мови, що вивчається; використовувати адекватний перекладацький інструментарій задля відтворення змісту вихідного тексту та інформації національно-культурного характеру; добирати адекватний тип поведінки відповідно до певного культурного середовища.

6. Перекладіть китайською мовою вирази з національно-культурною конотацією.

1) Піднебесна, 2) конфуціанська філософія, 3) Свято Зимового Сонцестояння, 4) священна квітка лотоса, 5) Ворота Небесного Спокою (зображення на гербі Китаю).

7. Перекладіть китайські прислів'я українською мовою. Підберіть адекватний аналог для перекладу.

ФО китайською мовою	ФО українською мовою
1. 團結一致——一股強大的力量， 他不怕山，也不怕海。	а) В єднанні — велика сила, не страшні йому ні гори, ні море.
2. 如果人民團結起來， 它不能被打敗。	б) Якщо народ єдиний, його не перемогти.
3. 一個戰士是一個弱者。	в) Один у полі не воїн.
4. 衣服新的比較好，朋友們 -當古代	г) Старий друг краще нових двох.

5. 狐假虎威	д) Користуватися чужим авторитетом
---------	------------------------------------

8. Перекладіть українські прислів'я китайською мовою. Підберіть адекватний аналог для перекладу.

ФО українською мовою	ФО китайською мовою
1. Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти.	а)告訴我你的朋友是誰，我會告訴你你是誰。
2. Гарний товариш – підтримка і допомога.	好朋友是支持和幫助
3. Без Батьківщини немає людини.	沒有祖國就沒有人。
4. Всюди на світі добре, а вдома найкраще.	世界上哪裡都好，家裡最好。
5. Людина, яка потребує порятунку.	涸轍之鮒

9. Ознайомтесь із змістом поетичного тексту Су Ши «З човна дивлюся на гори» 江 («上看山»). Перекладіть його літературною українською мовою, враховуючи всі соціокультурні нюанси. Звернуть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики.

蘇軾 (作品原文编辑) 江上看山 船上看山如走马①，倏忽②过去数百群。 前山槎牙③忽变态④，后岭杂沓⑤如惊奔。 仰看微径⑥斜缭绕⑦，上有行人高缥缈⑧。 舟中举手欲与言⑨，孤帆南去如飞鸟。 注释译文编辑词句注释 ①走马：奔跑的骏马。 ②倏忽：很快地，忽然。 ③槎（chá）牙：形容不齐的样子。 ④变态：改变形态。 ⑤杂沓（tà）：沓，一作“逐”，杂乱。这里形容“惊奔”的样子。 ⑥微径：山间小路。 ⑦缭绕：回环旋转。 ⑧缥缈：形容隐隐约约的样子。 ⑨欲与言：指想和山上的行人说话。	Приклад перекладу З човна на гори дивлюся – вони як жваві жеребці. Швидко повз човни летить у сто голів табун. Попереду – чітко постають скель велетенських зубці, Позаду – злякано мчать геть незліченні втікачі. Вище дивлюся – крута стежка, схил кам'янистий, високий. Неспішно йде по стежці людина, ледве помітна далеко. Махаю рукою, гукнути хочу, але забирає мене потік. Як вільний птах, летить на південь мій самотній човник.
--	---

10. Ознайомтесь із уривком україномовного прозаїчного тексту «Наша Батьківщина» автора К. Д. Ушинського. Перекладіть його китайською мовою, враховуючи всі соціокультурні нюанси. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики.

Наша Батьківщина

Батьківщиною ми кличемо країну тому, що в ній ми народилися. У неї говорять рідною нам мовою, і все в ній для нас рідне; а матір'ю – тому, що вона вигодувала нас своїм хлібом, споїла своїми водами, вивчила своїй мові, як мати вона захищає і береже нас від усяких ворогів. Велика наша Батьківщина-мати – від заходу на схід тягнеться вона майже одинадцять тисяч верст; від півночі на південь на чотири з половиною. Багато є на світі ... всяких хороших держав і земель, але одна у людини рідна мати – одна у нього і батьківщина. Тримайся за землю-матінку, вона одна не видасть. Не дарма кажуть: Людина без батьківщини, що соловей без пісні.

Додаток Б 5

Розподіл балів для оцінювання сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за критеріями

Критерії	Показники	Максимальна кількість балів
1. Культурно-просвітницька компетенція	філософсько-культурологічний	5
	конфуціансько-орієнтований	5
2. Літературно-художня компетенція	фольклорно-етнографічний	5
	лірико-прозаїчний	5
3. Порівняльно-культурологічна компетенція	освітньо-культурний	5
	національно-культурний	5
4. Професійно-комунікативна компетенція	лінгво-комунікативний	35
	перекладацько-діяльнісний	25
Загальна кількість балів		100

Шкала відповідності оцінювання знань і вмінь студентів за системою оцінювання ЄКТС

Показник успішності (у балах)	Рівні сформованості лінгвокультурної компетентності
90–100	високий
74–89	достатній
60–73	задовільний
35–59	низький

Додаток В
Програми заходів
Додаток В1

ПРОГРАМА ЗАХОДУ «КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВЕСНА – 2020

**Організатори: Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція»
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний
університет імені К. Д. Ушинського»**

Час проведення: 10 березня 2020, 17:00-21:00

Місце проведення: Нічний клуб «Палладіум»

п/п	Назва виступу	Виконавці
1.	«Виступ барабанщиць»	Студія–117 Одеської спеціалізованої школи №117 I-III ступенів Одеської міської ради
2.	«Танець Дракона»	Спортсмени Одеської обласної федерації Ушу
3.	«Джаз танець»	Одеський навчально-виховний комплекс № 4 «Загальноосвітня школа I-III ступенів – гімназія» Одеської міської ради Одеської області
4.	Китайська традиційна пісня	Викладачі ОКЦ «Інститут Конфуція» Університету Ушинського
5.	«Ушу-Мікс»	Спортсмени Одеської обласної федерації Ушу
6.	ЛОТЕРЕЯ	
7.	«Танець з віялами»	Одеська спеціалізована школа №117 I-III ступенів Одеської міської ради
8.	Танцювально-запальний виступ «Мерехтливі зірочки»	Одеська гімназія №1 імені А. П. Бистріної Одеської міської ради Одеської області
9.	Вручення сертифікатів УСТ	1. Костюк Софія 3. Погорелова Вероніка 2. Емельянчук Артем 4. Самташ Аріна
10.	Нагородження переможця конкурсу «Краще фото зимового мовного табору – 2018»	Завгородня Анастасія, Одеська гімназія №1 імені А. П. Бистріної Одеської міської ради Одеської області
11.	Хореографічна композиція «На зустріч весні»	Виступ колективу «Орхестра» Університету Ушинського
12.	Пісня «Черемшина»	Студент Університету Ушинського
13.	Танцювальна композиція «Ластівки»	Навчально-виховний комплекс «Інтелект»
14.	Татарський танець «Дівочий розіграш»	Студенти Університету Ушинського
15.	Пісенний дует «No matter»	Студенти Університету Ушинського
16.	Пісня «Щастя»	Навчально-виховний комплекс «Ерудит»
17.	ВИКТОРИНА	
18.	Пісня «Незабутній вечір»	Викладачі ОКЦ «Інститут Конфуція» Університету Ушинського Ван На і Лай Сяоцзєн

A decorative background featuring several green bamboo stalks and leaves, some with yellowish-green tips, arranged vertically and diagonally across the page.

乌克兰南方师范大学孔子学院

2020 年“春之声”晚会节目单

时间：2020 年 3 月 10 日 17:00-21:00

地点：Palladium 剧场

1. 117 中学鼓队；
2. 舞龙；
3. 乌克兰南方师范大学校长齐百经，中国驻敖德萨总领事赵向荣讲话；
4. 四中舞蹈；
5. 孔子学院教师新春歌曲串烧；
6. 武术串烧；
7. 抽取幸运观众三等奖三名，二等奖两名，一等奖一名；
8. 117 中学扇子舞；
9. 一中歌舞《小星星》；
10. 为秋季学期高分通过 YCT 考试的学生颁奖；
为孔子学院冬令营图片比赛一等奖学生颁奖；
11. 乌克兰南方师范大学学生表演乌克兰民族舞蹈；
12. 乌克兰南方师范大学中国留学生演唱乌克兰语歌曲《红梅》；
13. 英杰烈克特中学歌舞《小燕子》；
14. 鞑靼舞蹈-《女孩的集会》；
15. 南师大学生二重唱《No matter》；
16. 埃罗基德中学小合唱《相逢是首歌》；
17. 幸运观众问答环节；
18. 孔子学院教师演唱《难忘今宵》。

Додаток В2

**Програма заходу Південноукраїнського національного педагогічного
університету імені К. Д. Ушинського**

«КИТАЙСЬКО-УКРАЇНСЬКА ВЕСНА – 2021»

Дата і час проведення: 15 березня 2021 року.

Місце проведення: м. Одеса, вул. Італійський бульвар, 4, клуб «Палладіум».

Організатор: Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція» Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського».

Учасники: учні та вчителі загальноосвітніх закладів (шкіл, гімназій, ліцеїв тощо), студенти і викладачі університету, представники дипломатичного корпусу та ЗМІ.

ПРОГРАМА ЗАХОДУ

1. Привітання присутніх організаторів та почесних гостей.
2. Святковий концерт.

№ з/п	Назва виступу	Виконавці
1	«Танець Дракона»	Спортсмени Одеської обласної федерації Ушу
2	Пісня «Небесний Півень»	Навчально-виховний комплекс «Ерудит»
3	Міні-постанова «Пісня і посмішка»	Одеський навчально-виховний комплекс №292 «Дошкільний навчальний заклад-спеціалізована школа І ступеня з поглибленим вивченням англійської мови» Одеської міської ради Одеської області
4	Пісня «Два тигра»	Навчально-виховний комплекс «Інтелект»
5	«Танець з віялами»	Студенти Університету Ушинського
6	Пісня «Жасмин»	Одеська гімназія №1 імені А. П. Бистріної Одеської міської ради Одеської області
7	Пісня «Оплески щасливих»	Одеська спеціалізована школа №117 I-III ступенів Одеської міської ради
8	Танець Дайцзуву	Студентка Університету Ушинського
9	Пісня «Ніченька»	Ансамбль під керівництвом Євгенії Бондар
10	Танець «Самотня в коханні»	Дует. Художній керівник Ніна Лісовська
11	Танець «Румба»	Хореографічний дует під керівництвом Кирила Капустинського
12	Вокальна композиція	Лауреати Міжнародних конкурсів Скобарєва Марія і Ходот Аліна
13	Пісня про дружбу	Кадриль «Дев'ятка»

3. Розважально-пізнавальна вікторина.
4. Жартівлива лотерея.
5. Музична програма для учнівської та студентської молоді.

Додаток ВЗ

Програма Міжнародного дня Інститутів Конфуція – 2019

Дата і час проведення: 27 вересня 2019 року о 15:00.

Місце проведення: м. Одеса, вул. Дерибасівська, Міський сад.

Організатор: Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція» Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Співорганізатор: Генеральне Консульство КНР в м. Одеса/

Учасники: учні загальноосвітніх закладів (шкіл, гімназій, ліцеїв тощо), студенти та викладачі університету.

ПРОГРАМА ЗАХОДУ

№	Час	Специфікація заходу
1.	03:00-03:05	Студія–117 Ансамбль барабанщиць (керівник Ігор Ткачук)
2.	03:05-03:10	Одеська обласна Федерація, танець лева (керівник Володимир Федорцов)
3.	03:10-03:12	Вітальна промова почесних гостей: • Ректор Університету Ушинського академік Олексій Якович Чебикін • Генеральний консул КНР в м. Одеса Сун Ліцюнь
4.	03:12-03:15	Вручення школярам сертифікатів УСТ (14 осіб) Сертифікати вручає Генеральний консул КНР у м. Одеса пан Сун Ліцюнь, подарунки вручає ректор Університету Ушинського Чебикін Олексій Якович
5.	03:15-03:25	Хореографічний ансамбль Одеської спеціалізованої школи № 117 із композицією «Аромат сакури» (керівник Загребньова Мальвіна)
6.	03:25-03:30	Українська пісня «Моя перша любов», виконує студент факультету музичної та хореографічної освіти Університету Ушинського Лай Те
7.	03:30-03:35	ЛОТЕРЕЯ (1 місце, 1 номінант). Нагороджує представник Генеральний консул КНР у м. Одеса пан Сун Ліцюнь
8.	03:35-03:40	Одеська обласна Федерація, номер "Тайцзіцюань" (керівник Володимир Федорцов)
9.	03:40-03:50	Демонстрація традиційних китайських костюмів
10.	03:50-04:00	Студія-117 Ансамбль «Пролог. Степ» (керівник Ігор Ткачук)
11.	04:00-04:07	Танець із віялою від учнів гімназії №1 ім. А.П. Бистриною (керівник Бурдейна Юлія)
12.	04:07-04:15	ЛОТЕРЕЯ (2-е місце, 2 номінанти). Подарунки вручає: Скорохід Світлана Володимирівна – начальник відділу міжнародних зв'язків Університету Ушинського, пані Цун Цунцзюй – співдиректор Інституту Конфуція Університету

		Ушинського
13.	04:15-04:20	Танцювальна композиція «Жасмин» у виконанні студентів факультету іноземних мов Університету Ушинського
14.	04:20-04:25	Китайська пісня на виконання волонтерів Інституту Конфуція Університету Ушинського
15.	04:25-04:45	ВІКТОРИНА. Проводить: Ананьєв Антон Михайлович – проректор з міжнародних зв'язків Університету Ушинського
16.	04:45-04:50	Пісня «Мишки» у виконанні учнів гімназії №1 ім. А.П. Бистриною (керівник Кульова Владислава)
17.	04:50-04:53	Композиція «З любов'ю до вас...» у виконанні ансамблю саксофоністів факультету музичної та хореографічної освіти Університету Ушинського (керівник Ганна Степанова)
18.	04:53-04:55	Нагородження учасника конкурсу «Найкраще фото льотного мовного табору – 2019». Нагороду вручає менеджер компанії "China Harbour Engineering company Ltd." пан Ван Яомін
19.	04:55-05:00	Пісню Христини Агілери “Ain't no other man” виконують студентки факультету музичної та хореографічної освіти Університету Ушинського Богдана Ренк та Вікторія Димитрова
20.	05:00-05:05	Танець «Віяння диму» представляє ансамбль Інституту Конфуція Університету Ушинського «Мозаїка мрій»
21.	05:05-05:10	ЛОТЕРЕЯ (3 місце, 3 номінанти). Подарунки вручає: головний спеціаліст відділу інформаційно-інноваційних технологій пані Киричук Олена Миколаївна
22.	05:10-05:15	Флеш-моб – заводний танець

Орг. комітет:

Попова Олександра Володимирівна – (067) 754 38 47

Додаток В4

Програма Міжнародного Дня Інститутів Конфуція – 2021

Дата проведення: 29 вересня 2021 року.

Місце проведення: м. Одеса, вул. Дерибасівська, Літній театр.

Організатор: Освітньо-культурний центр «Інститут Конфуція» Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

Співорганізатор: Генеральне Консульство КНР в м. Одеса

Учасники: викладачі Цюаньчжоуського інституту інформації, представники Уханського університету, учні закладів загальної середньої освіти (шкіл, гімназій, ліцеїв тощо), студенти та викладачі Університету Ушинського, представники ЗМІ.

ПОРЯДОК ДЕННИЙ

Міжнародного Дня Інститутів Конфуція

1. Відкриття, привітання почесних гостей, прес-конференція
2. Концерт-марафон

1)	Привітання заступника ректора 校长助理致辞	Ананьєва А. М. 安纳涅夫.安东.米哈伊尔维奇
2)	Привітання заступника Генерального Консула КНР у м. Одеса 中华人民共和国驻敖德萨总领事馆视频祝福	Chen Yu Rong
3)	Ушу мікс 武术表演	Одеська обласна федерація Ушу 敖德萨武术协会
4)	Вікторина 视频问答	Попова О. В. 乌方院长 波波娃
5)	«Пурпурні пелюстки» 《梅花》。	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
6)	Відео вітання з Днем заснування КНР 中国国庆日祝福视频	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
7)	Нагородження учасників «Китай моїми очима» 为“我眼中的中国”征文大赛获奖者颁奖	Цун Ченцзюй 宗成菊
8)	Лотерея 3 місто 现场抽奖 —— 3 等奖	Яворська Л. П. 雅沃尔斯卡
9)	Мистецтво танцю і гра на флейті 舞蹈与民乐合奏	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
10)	Танець «Fireflies» 舞蹈《萤火虫》	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
11)	Танець «Палаючі лілії» 舞蹈《燃烧的百合》	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
12)	Пісня «Чорноморець» 歌曲《黑海人》	Брошова Ганна 布罗硕万·汉娜
13)	Танець «Золотий дракон» 舞蹈《金龙》	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生

14)	Лотерея 2 місце 现场抽奖 —— 2 等奖	Цун Ченцзюй 宗成菊
15)	Танец «Глорія» 舞蹈 《葛罗莉亚》	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
16)	«Театр мод» 时装秀	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
17)	Китайські вірші «Читання про Китай» 诗歌朗诵 《读中国》	Волонтери 志愿者教师
18)	Нагородження переможців конкурсу «День народження Конфуція» 孔院生日祝福大赛颁奖	Іщенко Т. О. 伊辛格
19)	Китайські маски 中国面具	Колектив студентів факультету іноземних мов 外语系年级生
20)	Китайська опера 京剧表演	Волонтер 志愿者教师
21)	Лотерея 1 现场抽奖 —— 1 等奖	Ананьєва А. М. 安纳涅夫.安东.米哈伊尔维奇
22)	Флешмоб 快闪舞蹈	колектив студентів факультету іноземних мов 外语系学生

3. Проведення художньої виставки «Блискуча Одеса»

4. Робота виставкових палаток

5. Спільне фото

Додаток Г

Приклади вправ

Додаток Г1

Приклади ознайомлювальних вправ

ФІЛОСОФСЬКЕ НАДБАННЯ ПІДНЕБЕСНОЇ

Завдання 1.1. Ознайомтеся з найважливішими чеснотами, які шанують китайці споконвіку.

Чесноти за китайською філософією

人 / rén – людина

仁 / rén (жень) – найважливіший елемент конфуціанської філософії, який розуміється як фундаментальна чеснота людини – «доброзичливість», «сердечність людини»; асоціюється з поняттями «гуманність», «людяність» (інкорпоровано в людині), чутливість до інших, глибоке розуміння мотивів і почуттів іншої людини; 仁 вроджена властивість або набувається шляхом виховання, навчання

阴阳 / yin-yang (інь і ян) – основні поняття давньокитайської натурфілософії, космічні полярні сили, що постійно переходять одна в одну (жіноче – чоловіче, світло – темряве, активне – пасивне); взаємодія *інь* і *ян* підтримує рівновагу і гармонію світу, вона присутня в усьому

智 / zhī (чжи) – знання, мудрість, спонування до дії: володіти знанням значить передусім «знати свою справу»

山 / shān (добро) – благе та добродійне, красиве і доброякісне; єдність матеріального й духовного начал

惡 / è (зле) – зло, потворне, порочне, негідне

行 / xíng (дія / вчинок) – вчинки мають бути шанобливими, а дії – обачливими; треба керуватись принципом «не роби іншим того, чого не хочеш для себе»

功 / gōng – заслуга, досягнення, подвиг, честь, слава, доблесть (зокрема у межах рідної країни)

Надайте відповіді на запитання:

1. Які ви знаєте чесноти людини за китайською філософією?

2. Яке значення мають нижче наведені слова-ієрогліфи?

仁 / rén, 阴阳 / yin-yang, 智 / zhī, 山 / shān, 惡 / è, 行 / xíng, 功 / gōng

А. Негативне.

Б. Позитивне.

В. Важко відповісти.

3. Знайдіть слова-ієрогліфи, що мають негативне значення.

Завдання 1.2. Рольова гра «Краций знавець китайських чеснот»

А. Прочитайте текст «Чесноти за китайською філософією» ще раз. Оберіть три чесноти, які ви вважаєте найважливішими. Поясніть свій вибір прикладами з вашого життя.

Б. Знайдіть у тексті «Чесноти за китайською філософією» негативну чесноту. Наведіть приклади, як лихо може нашкодити в житті.

В. Розіграйте діалог «Добро vs лихо». Розподіліть ролі таким чином: ти – українець, твій співрозмовник – китаєць. Використайте приклади із життя. Доведіть, чому добро перемагає.

Г. Тур «美德 měidé – рінг». Згадайте мультфільм «Кунг-фу Панда». Хто з героїв захищав добро, а хто – лихо? Оберіть ведучого програми (майстер Шифу за мультфільмом). Розділіться на дві групи: перша – Кунг-фу Панда та його «Шалена п'ятірка», друга – Тай Лунг та його прихильники. Представники другої групи висловлюють позитивні думки про лихо та намагаються умовити представників першої групи перейти на сторону всього злого; у той час як прихильники Панди наводять аргументи, чому не слід цього робити, і залишаються на стороні добра. Ведучий керує процесом.

Завдання 1.3. Прочитайте текст. Яка головна думка тексту? Чому ви так вважаєте?

Конфуцій: минуле і сучасне

Давньокитайський мислитель та філософ Кун Фуцзи / Конфуцій (бл. 551–479 рр. до н. е.) жив в епоху великих соціальних і політичних потрясінь у Китаї, що спонукало його до створення етико-політичного вчення, здатного протистояти існуючому хаосу. Головним джерелом свідчень про вчення Конфуція є «Лунь юй» («Бесіди і судження») – записи бесід і висловлювань філософа, зроблені його учнями й послідовниками. Спираючись на давні традиції й прагнучі вплинути на сучасників, Конфуцій розробив концепцію ідеальної людини, якій притаманні *гуманність, почуття обов'язку, повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість* тощо. Проповідуючи ідеальні відносини між людьми, в родині та державі, Конфуцій виступав за чіткий ієрархічний розподіл обов'язків між членами суспільства.

Основний зміст конфуціанства становлять вісім чеснот:

- шанування батьків (孝 xiào);
- повага старших (弟 dì, tì);

- *відданість* (忠 *zhōng*);
- *вірність* (信 *xìn*);
- *етикет (культурність)* (礼 *lǐ*);
- *почуття обов'язку (справедливість)* (义 *yì*);
- *помірність (безкорисливість)* (廉 *lián*);
- *совісність* (耻 *chǐ*).

Їх визнання означає добросовісність і глибоку повагу до себе та інших, на що здатні лише обрані та «повноцінні» люди. Самопізнання має сприяти виникненню суспільного устрою, що базується на розумі й дає можливість не тільки для самовдосконалення, але й виконання свого призначення в діях для всіх.

Філософська концепція Конфуція передбачає виконання ключових постулатів, тобто правил.

Правило поведінки й морального перевиховання.

Конфуцій є зразком для наслідування для багатьох китайських й українських різновікових категорій дорослих і дітей. Його ідеї характеризують як теорію керування засобами добродіїв (*правил поведінки й морального перевиховання*), що, безсумнівно, становить основу ефективного виховання й навчання. У його етико-політичній теорії «людинолюбство» посідає провідне місце, й система правил щодо «прищеплювання» цього «добродія» людині відповідає функції виховних завдань, оскільки «шанування молодшими братами батьків і старших братів є основою людинолюбства [Лунь юй, розділ 1]. На думку Конфуція, зміст поняття «людинолюбство» містить два складника – «великодушність» і «милість». Такі риси характеру мають чисельні представники китайської інтелігенції.

Оволодіння знаннями через навчання

Представники сучасної освіти Китаю поділяють погляд Конфуція стосовно знань: «Ті, хто володіють знаннями від народження, стоять вище за всіх; ті, хто володіють знаннями завдяки навчання, йдуть за ними; ті, хто почали навчання, бо опинилися в скрутному становищі, йдуть за ними; ті, хто, опинилися в скрутному становищі, не навчаються, стоять нижче всіх серед народу. Пізнання, за Конфуцієм, здобувається через наполегливу працю (особливо таке твердження «проявляється» у сфері вивчення китайської мови). Світоглядне й країнознавче виховання учнів має відповідати підходу Конфуція до змісту поняття «обізнаність»: «слухати багато дещо; обирати з того, що прослухав, найкраще й дотримуватися цього; бачити багато дещо й запам'ятовувати побачене, оскільки мудрість, здібності й розум здобуваються через подібне навчання».

Філософ пропонував навчатися не тільки в «добрих», але й у «поганих», тобто отримувати користь від навчання від так званих «учителів зі зворотного боку».

Значення повторення вивченого матеріалу

Відзначимо новаторський для давнього часу підхід Конфуція щодо значущості повторення вивченого матеріалу [Лунь юй, розділ 1] і зв'язок навчання з мисленням. Учений уважав, що «навчатись і не розмірковувати – марна витрата часу; розмірковувати і не навчатися – згубно» [Лунь юй, розділ 2]. Вивчення китайської ієрогліфіки, наприклад, засновується не тільки на «технічних» навичках відтворення графіки, але й осмисленні самої ідеї складу, змістових компонентів та вимовного боку ієрогліфа (*хань цзи*), а також вимагає «залучення» розумових здібностей учнів. Невід'ємною умовою успішного засвоєння китайської мови є практика домашнього читання і виконання вправ, спрямованих на відтворення змісту автентичних (китайських) текстів і вираження власних думок щодо певних ситуацій з аргументацією позиції учня. Конфуцій відзначав: «Читання книг без міркування прочитаного матеріалу не дає ніяких результатів, а мислення без читання книг тільки втомлює». Великий учитель був упевненим, що «навчання є основою мислення, мислення є поглибленням вивченого матеріалу, навчання і мислення однаково важливі й корисні один для одного».

«Взаємовідношення» між знаннями і діями

Не менш вагомим був внесок Конфуція в розробку засадничої теорії навчання: учений паралельно розглядав «відношення» між знаннями та діями (тобто теорії та практики) і наголошував на необхідності використання знань на практиці. Зміст дії автор розглядав як критерій перевірки рівня навчання. Наразі класна робота у закладах середньої освіти України складається з теоретично-практичних занять (уроків), тому продемонструвати свої набуті знання учні можуть на практичних частинах занять і під час виконання позакласних домашніх (самостійних) завдань і на факультативах з китайської мови.

Зауважимо, що вчення Конфуція про «набуття знань через навчання» здійснило вплив на розвиток китайської філософії та стало популярними і в сучасній китайській педагогіці.

Оберіть правильну відповідь:

1. Хто є автором «Лунь юй» («Бесіди і судження») – записів бесід і висловлювань філософа, зроблених його учнями й послідовниками?

А. Лао-Цзи.

Б. Конфуцій.

В. Лао-Цзи і Конфуцій.

2. Основний зміст конфуціанства становлять...

А. вісім чеснот: • шанування батьків (孝 xiào); • повага старших (弟 dì, tì); • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

Б. шість чеснот: • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

В. п'ять чеснот: • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

3. Філософська концепція Конфуція передбачає виконання ключових правил:...

А. правило поведінки й морального виховання; оволодіння знаннями через помилки; значення нового матеріалу; «взаємовідношення» між знаннями і людьми.

Б. правило етикету й морального перевиховання; оволодіння грошима через навчання; значення повторення фізичних вправ; «взаємовідношення» між уміннями і діями.

В. правило поведінки й морального перевиховання; оволодіння знаннями через навчання; значення повторення вивченого матеріалу; «взаємовідношення» між знаннями і діями.

Завдання 1.4. Рольова гра «Конфуціанські студії»

А. Рольова гра «Я – реальний Конфуцій». Уяві собі, що ти є Конфуцієм. Відрекомендуй себе: ім'я, прізвище, професія, хобі, переконання тощо). Зацікавлюй однокласників своєю розповіддю.

Б. Прочитайте «Правило поведінки й морального перевиховання». Обговоріть з партнером, як ви дотримуетесь цього правила (у парі).

В. Прочитайте «Оволодіння знаннями через навчання» і «Значення повторення вивченого матеріалу». Розкажіть один одному про свої досягнення в навчанні. Чи важко вам оволодівати знаннями через навчання? Чи потрібно повторяти те, що вивчали раніше? Чому? Дай пораду своєму однокласнику, як можна здобути знання за Конфуцієм (у групі – 4 особи).

Г. Рольова гра «Майстер конфуціанства». Прочитайте текст і всі правила за Конфуцієм у другий раз. Підготуйте свої запитання до текстів. Розділіться на дві групи. Запитайте однокласників з протилежної групи про те, що вас цікавить за текстами (колективна вправа).

Додаток Г2

Приклади операційних вправ

Я І КУЛЬТУРА

Завдання 1. Прочитайте текст «Як я розумію слово «культура»». Виконайте завдання після тексту.

ЯК Я РОЗУМІЮ СЛОВО «КУЛЬТУРА»

Слово “культура” походить від латинського слова *colere*, що означає культивувати, чи обробляти ґрунт. У середньовіччі це слово стала означати прогресивний метод обробку зернових, у такий спосіб виник термін *agriculture* чи мистецтво землеробства. Однак у XVIII і XIX ст. почали вживати і ворожість до людей, отже, якщо людина вирізнявся добірністю манер і начитаністю, його вважали “культурним”. Тоді це термін застосовувався переважно до аристократів, щоб відокремити їх від “некультурного” простого народу. Німецьке слово *Kultur* також означало високий рівень цивілізації. У нашому житті слово “культура” досі асоціюється із Оперним театром, прекрасної літературою, хорошим вихованням.

Сучасне визначення символізує переконання, цінності й виражальні засоби (застосовувані у літературі і мистецтві), що є загальними для якийсь групи; вони служать для упорядкування досвіду та митного регулювання поведінки членів цієї групи. Засвоєння культури здійснюється за допомоги навчання. Культура створюється, культурі навчаються. Кожне покоління відтворює її і передає в наступному поколінні у вигляді цінностей, вірувань, норм, правил й ідеалів.

Культура формує особистості членів суспільства. Неконтрольована поведінка «дітей джунглів», які виявилися повністю позбавленими спілкування з людьми, свідчить про те, що вони не здатні засвоїти упорядкований спосіб життя, опанувати мову та навчитися добувати гроші на прожиття. Культурні цінності формуються з урахуванням добору певних видів поведінки й досвіду людей. Кожне суспільство здійснило свій добір культурних форм.

Навіть швидка зустріч із двома або кількома культурами переконує, що між ними є багато розбіжностей. Ми й Вони їздимо за різними сторонами, Вони розмовляють іншою мовою. В Україні різні думки про те, яка поведінка шалена, а яка нормальна, ми маємо різні поняття доброчесного життя. Значно складніше визначити спільні риси, властиві всім культурам, проте такі існують, як-от: спорт, спільна робота, танці, освіта, похоронні ритуали, звичай дарувати подарунки, гостинність, жарти, мова релігійних обрядів, спроби прогнозувати погоду тощо. У кожному суспільстві заборонено убивство дружин і

засуджується брехня, в жодному з них не схвалюється страждання. Усі культури сприятимуть задоволенню певних фізіологічних, соціальних і психологічних потреб, хоча у частковості можливі різноманітні варіанти.

Поряд із спільними рисами є чимало розбіжностей між як близькими, так і далекими культурами. Наприклад, у Німеччині двері в установі завжди щільно закриті, щоб роз'єднати людей. Німці вважають, що службовці відволікаються з посади. Навпаки, у США двері кабінетів зазвичай відкриті. Американці, які працюють у Німеччині, часто скаржилися, закриті двері викликали в них відчуття непривітності навколишніх лісів і почуття відчуження. Закриті двері для американця має зовсім інший сенс, ніж для німця. У Китаї в сільській місцевості панують деякі старовинні новорічні обряди, серед яких виділяється звичай заклеювати вікна і двері папером, двері повинні бути закритими, щоб у будинок не проникли злі духи. Коли українці кажуть «зачинити двері», це означає «позбавляти когось змоги користуватися, займатися чим-небудь».

Можна багато навести прикладів спільного і «чужого» в різних культурах, але ми, українці, намагаємося бути толерантними, тобто терпимими, до інших культур та сприймати «чуже» з розумінням і повагою до народу, який створив цю культуру.

1. Оберіть правильну відповідь:

1. Слово “культура” походить від:

- а) латинського слова *colere* / *cultura*, що означає культивувати, чи обробляти ґрунт;
- б) німецького слова *Kultur*, що означає відвідувати театри, кінотеатри, ринки;
- в) китайського слова 文化 (*wénhuà*), що означає правильно розмовляти, одягатися та працювати.

2. Під культурою я розумію:

- а) сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;
- б) сукупність фінансових активів і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;
- в) сукупність норм поведінки і духовних цінностей, які створює людство на сучасному етапі євроінтеграції.

3. Мова – це прояв культури. Плекаючи мову, дбаючи про її розвиток, оберігаючи її самобутність, ми зберігаємо національну культуру.

А. Не згоден (згодна) з вищенаведеними висловлюваннями.

Б. Згоден (згодна) з вищенаведеними висловлюваннями.

В. Трудно визначитися.

4. «Діти джунглів»...

а) багато спілкуються з людьми, вони здатні опанувати мову та навчитися добувати гроші на прожиття.

б) повністю позбавлені спілкування з людьми, вони не здатні засвоїти упорядкований спосіб життя, опанувати мову та навчитися добувати гроші на прожиття.

в) захищають природу, фанатично спілкуються рідною та іноземною мовами.

5. У Китаї в сільській місцевості панують деякі старовинні новорічні обряди, серед яких виділяється звичай заклеювати вікна і двері папером, двері повинні бути закритими, щоб в будинок не проникли злі духи.

А. Правильно.

Б. Не правильно.

6. Коли українці кажуть «зачинити двері», це означає «позбавляти когось змоги користуватися, займатися чим-небудь».

А. Правильно.

Б. Не правильно.

II. Обговоріть з однокласником, як ви розумієте поняття «культура».

Завдання 2. Прочитайте текст «Культура мови і культура мовлення». Виконайте завдання після тексту.

КУЛЬТУРА МОВИ І КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ

Мова і культура органічно пов'язані між собою. Мова – це прояв культури. «Мова утримує в одному духовному полі національної культури усіх представників певного народу і на його території, і за її межами. Вона цементує всі явища культури, є їх концентрованим виявом». Плекаючи мову, дбаючи про її розвиток, оберігаючи її самобутність, ми зберігаємо національну культуру.

Культура мовлення передбачає дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету. Висока культура мовлення означає досконале володіння літературною мовою у процесі спілкування та мовленнєву майстерність.

Мова має свої закони розвитку, які відображаються у мовних нормах. Вільно володіти мовою означає засвоїти літературні норми, які діють у мовній системі: *правильна* вимова звуків і звукових комплексів, правила наголошування слів, лексико-фразеологічна, граматична, стилістична нормативність, написання відповідно до правописних і пунктуаційних норм.

Точність мовлення – це уважне ставлення до мови, правильний вибір слова, добре знання відтінків значень слів-синонімів, правильне вживання фразеологізмів, крилатих висловів, чіткість синтаксично-сміслових зв'язків між членами речення.

Логічно правильне мовлення – це розумне, послідовне мовлення, яке відповідає законам логіки і ґрунтується на знаннях об'єктивної реальності. Логічною помилкою, наприклад, вважають поєднання логічно несумісних слів: жахливо добрий, страшно гарний.

Змістовність мовлення передбачає глибоке осмислення теми й головної думки висловлювання, докладне ознайомлення з різнобічною інформацією з цієї теми, вміння добирати потрібний матеріал та підпорядковувати його обраній темі, а також повноту розкриття теми.

Доречність мовлення – це врахування ситуації мовлення, комунікативних завдань, складу слухачів (читачів), їхнього стану, настрою, зацікавлень. Передусім це використання належних мовних засобів, досягнення стильової відповідності. Наприклад, стандартні типові вислови-кліше доречні у діловому мовленні, але зовсім не доречні в розмовному.

Показник *багатства мовлення* – це великий обсяг активного словника, різноманітність граматичного конструкту. Звичайна людина використовує близько 3 тис. слів, добре освічена – 6–9 тис. слів, хоча розуміє в десять разів більше. Порівняймо: словник мови Т. Шевченка – понад 20 тис. слів.

Виразність мовлення означає використання невичерпних ресурсів виражальних засобів української мови і лежить в основі мистецтва володіння словом. Великою мірою – це вміння застосовувати виражальні засоби звукового мовлення – інтонація, логічний наголос, темп, жест, міміка, видозміни голосу, паузи, емоції, що передають настрій, оцінку, викликають потрібне сприйняття. Виразність мовлення – це «душа» мовлення, засіб самовираження.

Мова тоді буде *чистою*, коли буде правильно звучати, коли вживатимуться тільки літературно-нормативні слова і словосполучення, будуть правильні граматичні форми. Не варто «пускати» у свою мову грубі, жаргонні, особливо лайливі, вислови. Чистота мовлення – це відсутність суржику.

Суржик означає штучно змішану, нечисту мову, гібрид української і російської мов, що, безперечно, є загрозою для існування рідної мови, соціальним злом. На жаль, суржик існує понад одного століття і має лише негативну характеристику: «мішана й ламана мова», «мовний покруч», «мовний

безлад», «низька мова», «напівмовність», «бур'ян» тощо. Причинами виникнення суржику науковці вважають тиск однієї мови на іншу, а також велику зовнішню подібність лексичного складу й граматичної системи української і російської мов. Приклади суржику: не дивлячись на (замість незважаючи на), фамілія (замість прізвище), на рахунок (замість щодо), здача (замість решта), отже (замість теж) тощо.

Ставлення до мови, потреба розвивати культуру мовлення формується передусім в сім'ї. Батьки закладають найпевніші основи поваги й любові до рідного слова. Школа додає теоретичних знань і практики, а далі протягом життя приходить досвід користування словом, збагачується лексика, поліпшується чистота мовлення. Але за однієї умови – подолання лінощів і бажання наполегливо працювати над своєю особистістю.

Оберіть правильну відповідь:

1. Культура мовлення передбачає ...

а) дотримання мовних норм, світових стандартів виробництва і правил мовленнєвого етикету.

б) дотримання мовних норм, правил мовленнєвого етикету та сприяння дружбі народів.

в) дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

2. Суржик – це

А. «Чиста літературна мова», «чіткі висловлювання», «мовний стандарт», «висока мова», «норма мовлення».

Б. «Вдалий діалог», «російсько-українське говоріння», «запорука успішності спілкування», «офіційна розмова вчителів української мови».

В. «Мішана й ламана мова», «мовний покруч», «мовний безлад», «низька мова», «бур'ян».

Надайте відповіді на запитання:

1. Як пов'язані між собою мова і культура?

2. Які ви знаєте характеристики культури мовлення?

3. Як ви розумієте такі поняття:- правильність мовлення;- точність мовлення;- логічне мовлення;- змістовність мовлення;- доречність мовлення;- багатство мовлення;- виразність мовлення?

ПЕРЕВІР СВОЇ ЗНАННЯ

Рольова гра-вікторина «Культурна терапія»

А. Оберіть журі-експертів (4 особи) серед однокласників на чолі з учителем. Решта учнів розділяється на дві групи «діти джунглів» і «культурні особи». «Діти джунглів» провокують «культурних осіб» некоректною поведінкою (4 епізоди) типу: відсутність привітання і / або прощання, вживання розмовних слів і суржику, нехтування традиціями інших культур, відсутність дотримання етичних норм / пошани / поваги по відношенню до жінок / людей похилого віку / учителів тощо. «Культурні особи» після демонстрації сценок коментують кожний епізод та коригують їхню поведінку.

Коментарі і пропозиції «культурних осіб» оцінюються за 5-бальною школою. Журі слухає коментарі і пропозиції, потім ставить бліц-запитання до «дітей джунглів» і рахує бали.

1. Від якого слова походить слово “культура”?
2. За допомоги чого здійснюється засвоєння культури?
3. Назвіть спільні риси, властиві майже всім культурам.
4. Які треба ставитися до представників інших культур?
5. Назвіть характеристики культури мовлення.
6. Що шкодить сучасній українській літературній мові?

Представники кожної групи надають бліц-відповіді. Кожна правильна відповідь оцінюється в 2 бали.

Б. Після невеличкої перерви «Діти джунглів» презентують відкориговані в етико-культурному плані епізоди своєї некоректної поведінки. Журі і «культурні особи» дивляться сценки. Сценки оцінюються за 5-бальною школою.

Журі підраховує бали. Виграє та команда, яка отримує більш балів.

КИТАЙСЬКІ ТРАДИЦІЙНІ СВЯТА ТА ЗВИЧАЇ

Завдання 3. *Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.*

А. *Прочитайте слова самотійно. Прослухайте вимовляння слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.*

1. 冬至 dōngzhì – Дунчжи
2. 农历 nónglì – місячно-сонячний календар
3. 节气 jiéqì – сезон
4. 传统节日 chuántǒng jiérì – традиційне свято
5. 古代 gǔdài – древній

6. 习俗 xísú – звичай

7. 庆祝冬天到来 qìngzhù dōngtiān dào lái – привітання з зимою

8. 能量 néngliàng – сила

9. 循环 xúnhuán – цикл

10. 幸运 xìngyùn – вдалиий

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

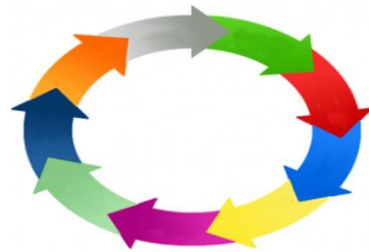
А

Б

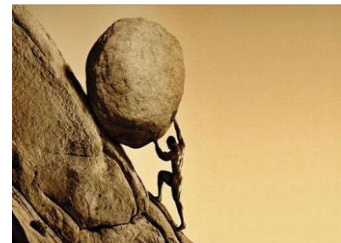
农历 nónglì

古代 gǔdài

能量 néngliàng

循环 xúnhuán

幸运 xìngyùn

2014年1月 农历癸巳(蛇)年甲子月 建国65年						
日	一	二	三	四	五	六
			1 元旦	2 初二	3 初三	4 初四
5 初五	6 初六	7 初七	8 初八	9 初九	10 初十	11 十一
12 十二	13 十三	14 十四	15 十五	16 十六	17 十七	18 十八
19 十九	20 二十	21 廿一	22 廿二	23 廿三	24 廿四	25 廿五
26 廿六	27 廿七	28 廿八	29 廿九	30 除夕	31 春节	

В. Прочитайте текст «Свято Зимового Сонцестояння» та виконайте післятекстові

завдання.

dōngzhìrì

冬至日

dōngzhìrìshì nónglìdejiéqìzhōngzhòngyàodeyígèjiérì zhèyīchuántǒngjiérìyìbān
冬至日是24农历的节气中 重 要的一个节日，这一 传 统 节日一般

zài yuè huò rìqīngzhù dōngzhìrìshì yìniándāngzhōngbáitiānzuiduǎn yèwǎnzùichángdeyì
在12月21或22日庆 祝。冬至日是一年 当 中 白 天 最 短，夜 晚 最 长 的 一

tiān dōngzhìrìguòhòu báitiānhuìbiàndécháng éryèwǎnhuìbiàndéduǎn gǔdài dōngzhìrìzhè
天。冬至日过后，白 天 会 变 得 长，而 夜 晚 会 变 得 短。古 代，冬 至 日 这

yìtiānyǒu qīngzhùdōngtiāndàolái zhèyīxísú zhèyìtiān rénmenhuìzǎoqǐ chuānshàngpiàoliang
一天有“庆 祝 冬 天 到 来”这一习 俗。这 一 天，人 们 会 早 起，穿 上 漂 亮

yīfu xiānghùzhùfú qīngzhùdōngtiāndedàolái zhōngguórénrènwéi dōngzhìrìdàoláizhìrìqǐ
衣服，相 互 祝 福，庆 祝 冬 天 的 到 来。中 国 人 认 为，冬 至 日 到 来 之 日 起，

dàzìránhuìjīxùnéngliàng kāishīxīnindexúnhuán dōngzhìrìbèirènwéishìxìngfú xìngyùndeyì
大自然会积 蓄 能 量，开 始 新 的 循 环。冬 至 日 被 认 为 是 幸 福，幸 运 的 一

tiān
天。

Надайте відповіді на запитання:

dōngzhìrìshìzhōngzhòngyàodejiérìma

1. 冬 至 日 是 中 重 要 的 节 日 吗？

dōngzhìrìdeshíhouzhōngguórénrènwéishénme

2. 冬 至 日 的 时 候 中 国 人 认 为 什 么？

dōngzhìrìshìyìniándāngzhōngbáitiānháishìyèwǎnzuiduǎnma

3. 冬 至 日 是 一 年 当 中 白 天 还 是 夜 晚 最 短 吗？

Г. Довніть речення відповідними за змістом словами.

dōngzhìrìshì dejiéqìzhōngzhòngyàodeyígèjiérì

1. 冬 至 日 是 24 的 节 气 中 重 要 的 一 个 节 日。

dōngzhìrìshìyìniándāngzhōng zuìduǎn zuìchángdeyìtiān

2. 冬 至 日 是 一 年 当 中 最 短，最 长 的 一 天。

dōngzhìrìdàoláizhìrìqǐ dàzìránhuìjīxù kāishīxīnde

3. 冬 至 日 到 来 之 日 起，大 自 然 会 积 蓄，开 始 新 的。

dōngzhìrìbèirènwéishìxìngfú deyìtiān

4. 冬 至 日 被 认 为 是 幸 福，的 一 天。

xúnhuán yèwǎn xìngyùn nónglì báitiān néngliàng
循 环，夜 晚，幸 运，农 历，白 天，能 量

Д. Складіть діалог за темою «Цікаво знати про Свято Зимового Сонцестояння».

Е. Висловіть свою думку про традиційне привітання китайців з зимою.

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні «Дунчжи».

Завдання 4. Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.

А. Прочитайте слова самостійно. Прослухайте вимовлення слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.

1. 除夕 chùxī – Чусі
2. 最后 zuìhòu – останній
3. 收拾 shōushi – прибирати
4. 布置 bùzhì – прикрашати
5. 扔掉脏东西, 旧东西 zàng dōngxī, jiù dōngxī – викидати брудні та старі речі
6. 团年饭 tuánniánfàn – збиратися за святковим столом
7. 做饭 zuòfàn – готувати
8. 饭菜 fàncài – страви
9. 饺子 jiǎozi – пельмені
10. 鱼 yú – риба
11. 送 sòng – дарувати
12. 礼物 lǐwù – подарунок
13. 红包 hóngbāo – червоний конверт з грошима
14. 庆祝到第二天 qìngzhù dào dì èr tiān – веселитися до світанку

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

А

Б

收拾 shōushi

布置 bùzhì

扔掉脏东西，旧东西 zàng dōngxī, jiù dōngxī

团年饭 tuánniánfàn

做饭 zuòfàn

饭菜 fàncai

饺子 jiǎozi

鱼 yú

送 sòng

礼物 lǐwù

红包 hóngbāo

В. Прочитайте текст «Переддень Нового Року (Чусі)» та виконайте післятекстові завдання.

xīnniánqiányè chùxī
新年前夜(除夕)

zàizhōngguó chùxīshìyìniándezuìhòuyìtiān chú yìsìshì dùguò xī yìsìshì yèwǎn yě
在中国，除夕是一年的最后一天。“除”意思是“度过”，“夕”意思是“夜晚”，也

jiùshìshuōyìniándezuìhòuyìtiānguòqùzhǐhòujiùshìxīnniánle chùxīqiánjǐtiānrénmēndǎsǎowèi
就是说一年的最后一天过去之后就是新年了。除夕前几天人们打扫卫生

shēng bùzhìfángjiān shōushífángjiān rēngdiào zāngdōngxī jiùdōngxī zhèyàngzàixīnde yì
生，布置房间，收拾房间，扔掉脏东西，旧东西，这样在新的一

niánjiùhuìyǒuhěnduōqián zàichùxīyè gēnjùchuántǒng quánjiārénhuìjùzàiyìqǐchītuánnián
年就会有很多钱。在除夕夜，根据传统，全家人会聚在一起吃团圆

fàn yìbāndōuhuìzuòshíjígècài qízhōngfànzhuōshàngbìbùkěshǎo d shìjiǎozihéyú wǎnshang
饭。一般都会做十几个菜，其中饭桌上必不可少的是饺子和鱼。晚上，

qīnrénzhījiānhuìhùsònglǐwù huìgěiháizifāhóngbāo chùxīyè háizimenkěyǐzuòzìjǐxiǎngzuò
亲人之间会互送礼物，会给孩子发红包。除夕夜，孩子们可以做自己想做的

deshìhé dàrénmenyìqǐqīngzhùdàodìèrtiān
的事和大人一起庆祝到第二天。

Надайте відповіді на запитання:

chùxīshìyìniándezuìhòuyìtiānma

1. 除夕是一年的最后一天吗?

chúxīqiánjǐtiānrénmenyàozuòshénme
2. 除夕前几天人们要做什么?

fànzhuōshàngbìbùkěshǎodeshìshénmecài
3. 饭桌上必不可少的是什么菜?

chúxīyèháizimenkěyǐzuòshénme
4. 除夕夜孩子们可以做什么?

Г. Доповніть речення відповідними за змістом словами.

zàizhōngguó shìyìniánde yìtiān
1. 在中国, _____ 是一年的_____ 一天。

chúxīqiánjǐtiānrénmen wèishēng fángjiān fángjiān
2. 除夕前几天人们_____ 卫生, _____ 房间, _____ 房间。

quánjiārénhuìjùzàiyìqǐchī
3. 全家人会聚在一起吃_____。

wǎnshang qīnrénzhījiānhuìhùsònglǐwù huìgěiháizifā
4. 晚上, 亲人之间会互送礼物, 会给孩子发_____。

qízhōngfànzhuōshàngbìbùkěshǎo d shì hé
5. 其中饭桌上必不可少的是_____ 和_____。

jiǎozi hóngbāo shōushi dǎsǎo zuìhòu chúxī bùzhì yú tuánniánfàn
饺子, 红包, 收拾, 打扫, 最后, 除夕, 布置, 鱼, 团年饭

Д. Складіть діалог за темою «Цікаво знати про Переддень Нового Року (Чусі)».

Е. Висловіть свою думку про традиційну підготовку китайців до Нового року.

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні «Чусі».

Завдання 5. Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.

А. Прочитайте слова самостійно. Прослухайте вимовлення слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.

1. 春节 Chūnjié – свято Весни
2. 买糖果 mǎi tángguǒ – купувати цукерки
3. 举办 jǔbàn – проводити
4. 各种各样 gè zhǒng gè yàng – різноманітний
5. 文化活动 wénhuà huódòng – культурні заходи
6. 组织 zǔzhī – організовувати
7. 当地 dāngdì – місцевий
8. 戏剧团 xìjù tuán – оперна група

9. 表演 biǎoyǎn – виступ

10. 播放电影 bòfàng diànyǐng – показ кінофільмів

11. 舞龙舞狮 wǔ lóng wǔ shī – танець лева

12. 春节晚会 chūnjié wǎnhuì – новорічний концерт

13. 贴带有祝福的春联 tiē dài yǒu zhùfú de chūnlián – наклеювати на дверях новорічні написи з побажаннями щастя

14. 雪花剪纸 xuěhuā jiǎnzhǐ – паперові візерунки у вигляді сніжинок

15. 大门 dà mén – головні ворота

16. 大红色的灯笼 dà hóng sè de dēnglóng – великі червоні ліхтарі

17. 挂 guà – вішати

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

А

买糖果 mǎi tángguǒ

戏剧团 xìjù tuán

播放电影 bòfàng diànyǐng

舞龙舞狮 wǔ lóng wǔ shī

Б

春节晚会 chūnjié wǎnhuì

福的春联 zhùfú de chūnlián

雪花剪纸 xuěhuā jiǎnzhǐ

大门 dàmén

大红色的灯笼 dà hóngsè de dēnglóng

В. Прочитайте текст «Свято Весни (Чуныцзе)» та виконайте післятекстові завдання.

chūnjié
春节

chūnjié jiùxiàngwǒmende shèngdànjié tā shì zhōngguózuì zhòngyào de yí gè jiérì chūnjié
春节就像我们的圣诞节，它是中 国最 重 要的一个节日。春节

qián rénmenhuì gòumǎitángguǒ ròu shuǐguǒděng zàichūnjiéqī jiānhuì jǔbàngèzhǒnggèyàngde
前，人们会购买糖果、肉、水果等。在春节期间会举办各种各样的

wénhuàhuódòng huì zǔzhīdāngdì xì jùtuánbiǎoyǎn huì bōfàngdiànyǐng rénmenhuì wǔlóngwǔshī
文化活 动，会组织当地戏剧团表演，会播 放 电 影。人们会舞龙舞狮，

kànchūnjiéwǎnhuì chūnjiéháiyǒuyí gèxí sú jiùshì zàiménshàngtiēdàiyǒuzhùfú de chūnlián zài
看春节晚会。春节还有一个习俗就是在门上贴带有祝福的春联，在

chuānghushàngtiēxuěhuājiǎnzhǐ érzàidàménshàngguàliǎnggèdàhóngsèdedēnglong
窗户上贴雪花剪纸，而在大门上会挂两个大红色的灯笼。

Надайте відповіді на запитання:

chūnjiéxiàngwǒmenshénmejiérì

1. 春节像我们什么节日?

chūnjiéqián rénmenhuìgòumǎitángguǒma

2. 春节前，人们会购买糖果吗?

chūnjiédesíhóurénmenxǐhuānkànshénme

3. 春节的时候人们喜欢看什么?

Г. Довніть речення відповідними за змістом словами.

jiùxiàngwǒméndeshèngdànjié

1. _____ 就像我们的圣诞节。

zàichūnjiéqījiānhuìjǔbàngèzhǒng de huódòng

2. 在春节期间会举办各种 _____ 的 _____ 活动。

rénmenhuì kànchūnjié

3. 人们会 _____ 看春节 _____。

zàiménshàngtiēdàiyǒuzhùfúde

4. 在门上贴带有祝福的 _____。

wǔlóngwǔshī chūnlián wénhuà chūnjié wǎnhuì gèyàng
舞龙舞狮，春联，文化，春节，晚会，各样

Д. Складіть діалог за темою «Свято Весни (Чуньцзе)».

Е. Висловіть свою думку про традиційне відзначення Свята Весни (Чуньцзе).

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні «Чуньцзе».

Завдання 6. *Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.*

А. *Прочитайте слова самотійно. Прослухайте вимовляння слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.*

1. 元宵节 (灯笼节) Yuánxiāo jié (dēnglóng jié) – Свято ліхтарів

2. 各种各样的灯笼 gè zhǒng gè yàng de dēnglóng – різноманітні форми і розміри

3. 动物形状 dòngwù xíngzhuàng – схожі на тварин

4. 放烟花 fàng yānhuā – влаштовувати феєрверк

5. 舞龙 wǔ long – танець дракона

6. 荡秋千 dàng qiūqiān – катання на гойдалках

7. 跳舞 tiàowǔ – танцювати, водити хоровод
8. 元宵 yuánxiāo – рисові кульки
9. 干果 gānguǒ – сухофрукти
10. 谜语 míyǔ – загадка
11. 情人节 qíngrén jié – День святого Валентина

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

А

Б

放烟花 fàng yānhuā

舞龙 wǔ long

荡秋千 dàng qiūqiān

跳舞 tiàowǔ

元宵 yuánxiāo

干果 gānguǒ

情人节 qíngrén jié

В. Прочитайте текст «Свято Весни (Чуныцзе)» та виконайте післятекстові завдання.

yuánxiāojié dēnglongjié
元 宵 节 (灯 笼 节)

nónglì zhēngyuèshíwǔshìyuánxiāojié dēnglongjié zàizhèyìtiān shìzhōngxīnhuìguà
农 历 正 月 十 五 是 元 宵 节 (灯 笼 节) 。 在 这 一 天 ， 市 中 心 会 挂
mǎndàdàxiǎoxiǎo gèzhǒnggèyàngdēnglong zhèxiēdēnglongyǒudòngwùxíngzhuàngde yǒuhuāde
满 大 大 小 小 、 各 种 各 样 的 灯 笼 。 这 些 灯 笼 有 动 物 形 状 的 ， 有 花 的
xíngzhuàngde hái yǒushuǐguǒxíngzhuàng zàixiāngcūnrénmenhuìfàngyānhuā huìwǔlóng tiàowǔ
形 状 的 ， 还 有 水 果 形 状 。 在 乡 村 人 们 会 放 烟 花 ， 会 舞 龙 ， 跳 舞 ，
dàngqiūqiān huòshìjǔbànrítādeyìxiēhuódòng yuánxiāojiéshìxīnniánjiàqīdezuihòuyìtiān zhè
荡 秋 千 ， 或 是 举 办 其 他 的 一 些 活 动 。 元 宵 节 是 新 年 假 期 的 最 后 一 天 ， 这
yìtiānrénmenhuìchīyuánxiāo dàiyǒutiánxiànhuògānguǒdenuòmǐqiú zhèyìtiānrénmenhuìzàidēng
一 天 人 们 会 吃 元 宵 (带 有 甜 馅 或 干 果 的 糯 米 球) 。 这 一 天 人 们 会 在 灯
longshàngxiěmíyǔ huìcāidēngmí yuánxiāojiéyěshìzhōngguódeqíngrénjié
笼 上 写 谜 语 ， 会 猜 灯 谜 。 元 宵 节 也 是 中 国 的 情 人 节 。

Надайте відповіді на запитання:

yuánxiāojiéyǒubiédemíngzìma shénmemíngzì
1. 元 宵 节 有 别 的 名 字 吗 ? 什 么 名 字 ?

yǒuméiyǒudòngwùxíngzhuàngdēnglong
2. 有 没 有 动 物 形 状 的 灯 笼 ?

yuánxiāojiéde shíhòurénmenhuìchīshénme
3. 元 宵 节 的 时 候 人 们 会 吃 什 么 ?

yuánxiāojiéshìbúshìzhōngguódeqíngrénjié
4. 元 宵 节 是 不 是 中 国 的 情 人 节 ?

Г. Довніть речення відповідними за змістом словами.

- nónglì zhēngyuèshíwǔshì
1. 农历正月十五是_____。
- zàixiāngcūnrénmenhuìfàng huìwǔlóng tiàowǔ dàng
2. 在乡村人们会放_____, 会舞龙, 跳舞, 荡_____。
- yuánxiāojiéshìxīnniánjiàqīdezuihòuyìtiān zhèyìtiānrénmenhuìchī
3. 元宵节是新年假期的最后一天, 这一天人们会吃_____。
- yuánxiāojiéyěshìzhōngguóde
4. 元宵节也是中国的_____。

yānhuā qíng rénjié yuánxiāojié yuánxiāo qiūqiān
烟花, 情人节, 元宵节, 元宵, 秋千

Д. Складіть діалог за темою «Свято ліхтарів».

Е. Висловіть свою думку про традиційне відзначення Свята ліхтарів.

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні Свята.

Завдання 3.6. Ознакомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.

А. Прочитайте слова самотійно. Прослухайте вимовлення слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.

1. 反法西斯抗日战争胜利日 Fǎn fǎxī sī kàng rì zhànzhēng shènglì rì – День перемоги у війні опору китайського народу японським загарбникам та у світовій антифашистській війні

2. 阅兵仪式 yuèbīng yíshì – військовий парад

3. 坦克 tǎnkè – танк

4. 大炮 dàpào – гармата

5. 武器 wǔqì – зброя

6. 战机 zhànjī – військовий літак

7. 技巧 jìqiǎo – трюки

8. 吸引大量观众 xīyǐn dàliàng guānzhòng – розважати і захоплювати публіку

9. 爱国电影 àiguó diànyǐng – патріотичні фільми

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

А

Б

阅兵仪式 yuèbīng yíshì

坦克 tǎnkè

大炮 dàpào

武器 wǔqì

战机 zhànjī

技巧 jìqiǎo

爱国电影 àiguó diànyǐng

В. Прочитайте текст «День перемоги у війні опору китайського народу японським

загарбникам та у світовій антифашистській війні» та виконайте післятекстові завдання.

fǎnfǎxī sī kàng rì zhàn zhēng shèng lì rì
反法西斯抗日战争胜利日

měiniándē yuè rì shì zhōngguó èrzhàn kàng rì zhàn zhēng shèng lì rì zhè yì tiān zài hěnduō chéng
每年的9月3日是 中国二战抗日战争胜利日。这一天在很多城

shì huì jǔ xíng yuè bīng yí shì yuè bīng shì shàng yǒu dà liàng tǎn kè dà pào yǐ jí qí tā yì xiē wǔ qì zhàn
市会举行阅兵仪式，阅兵式上 有大量坦克，大炮以及其他一些武器。战

jī huì zhǎn xiàn fēi xíng jì qiǎo xī yīn dà liàng guān zhòng zài jié rì de zhè wǔ tiān lǐ diàn shì shàng huì
机会展现飞行技巧，吸引大量观众。在节日的这五天里，电视上会

bō fàng ài guó tǐ cái diàn yǐng
播放爱国体裁电影。

Надайте відповіді на запитання:

měiniándē yuè rì shì shén me jié rì
1. 每年的9月3日是什么节日?

zhè yì tiān zài hěnduō chéng shì huì jǔ xíng yuè bīng yí shì duì ma
2. 这一天在很多城市会举行阅兵仪式，对吗?

diàn shì shàng huì bō fàng shén me yàng de diàn yǐng
3. 电视上会播放什么样的电影?

Г. Доповніть речення відповідними за змістом словами.

měiniándē yuè rì shì zhōngguó _____ zhàn zhēng _____ rì
1. 每年的9月3日是 中国 _____ 战争 _____ 日。

zhè yì tiān zài hěnduō chéng shì huì jǔ xíng _____ yuè bīng shì shàng yǒu dà liàng _____
2. 这一天在很多城市会举行 _____，阅兵式上 有大量 _____。

zài jié rì de zhè _____ tiān lǐ diàn shì shàng huì bō fàng _____ tǐ cái diàn yǐng
3. 在节日的这 _____ 天里，电视上会播放 _____ 体裁电影。

tǎn kè shèng lì ài guó èrzhàn kàng rì yuè bīng yí shì wǔ
坦克, 胜利, 爱国, 二战抗日, 阅兵仪式, 五

Д. Складіть діалог за темою «День перемоги у війні опору китайського народу японським загарбникам та у світовій антифашистській війні».

Е. Висловіть свою думку про традиційне відзначення Дня перемоги у війні опору китайського народу японським загарбникам та у світовій антифашистській війні.

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні Дня перемоги у війні опору китайського народу японським загарбникам та у світовій антифашистській війні.

Завдання 7. Ознайомтесь з китайським традиційним святом та виконайте завдання.

А. Прочитайте слова самостійно. Прослухайте вимовляння слів у виконанні носіїв мови. Повторіть нові слова.

1. 教师节 Jiàoshī jié – День учителя
2. 贺卡 hèkǎ – листівка
3. 表达尊敬 biǎodá zūnjìng – знак поваги
4. 开放 kāifàng – відкритий
5. 毕业生 bìyè shēng – випускники
6. 感谢老师 gǎnxiè lǎoshī – дякувати наставникам (викладачам)
7. 辛勤工作 xīnqín gōngzuò – наполеглива праця
8. 给老师洗脚 gěi lǎoshī xǐ jiǎo – мити учителям ноги
9. 尊敬 zūnjìng – пошана
10. 可敬 kě jìng – почесний

Б. З'єднайте слова в колонці А з картинками в колонці Б. Закрийте колонку з картинками та перекладіть слова українською мовою в парах.

А

贺卡 hèkǎ

毕业生 bìyè shēng

给老师洗脚 gěi lǎoshī xǐ jiǎo

Б

尊敬 zūnjìng

В. Прочитайте текст «День учителя» та виконайте післятекстові завдання.

jiàoshījié
教师节

měiniándē yuè rì shì zhōngguó de jiàoshījié zhèyìtiān xiàngqítāgèguóyíyàng zhōng
每年的9月10日是中国的教师节。这一天，像其他各国一样，中

guó xuéshēnghuì sònggěilǎoshīlǐwù huā hèkǎyǐbiǎodázūnjìng jiàoshījiézhètiān xuéxiàobújīn
国学生会送给老师礼物、花、贺卡以表达尊敬。教师节这天学校不仅

duì zài xiàoxuéshēngkāifàng yěhuì huānyíng bì yè shēnghuíxiào xuéshēngmen huì biǎoyǎnjiémùyìcǐ
对在校学生开放，也会欢迎毕业生回校。学生们会表演节目以此

lái gǎnxiè lǎoshīmen de xīnqín gōngzuò zhègejiérì yǒuyí gè gǔlǎochuántǒng nà jiùshì xuéshēng gěi
来感谢老师们的辛勤工作。这个节日有一个古老传统，那就是学生给

lǎoshī xǐ jiǎo yǐ biǎoshì zūnjìng zhèyī zuòfǎ fēicháng kějìng zhǐ yǒu zuì hǎo de xuéshēng huì zhèyàng
老师洗脚以表示尊敬。这一做法非常可敬，只有最好的学生会这样

zuò
做。

Надайте відповіді на запитання:

měiniándē yuè rì shì shénmeyàng de jiérì
1. 每年的9月10日是什么样的节日?

zhōngguó xuéshēnghuì sònggěilǎoshī shénme
2. 中国学生会送给老师什么?

xuéshēng gěilǎoshī xǐ shénme
3. 学生给老师洗什么?

Г. Довніть речення відповідними за змістом словами.

měiniándē yuè rì shì zhōngguó de
1. 每年的9月10日是中国的_____。

zhōngguó xuéshēnghuì sònggěilǎoshī _____ huā _____ yǐbiǎodázūnjìng
2. 中国学生会送给老师_____、花、_____以表达尊敬。

xuéshēngmen huì biǎoyǎnjiémùyìcǐ lái _____ lǎoshīmen de _____
3. 学生们会表演节目以此来_____老师们的_____。

xuéshēng gěilǎoshī _____ yǐbiǎoshì _____
4. 学生给老师_____以表示_____。

zūnjìng xīnqíngōngzuò hèkǎ jiàoshījié lìwù gǎnxiè xǐjiǎo
 尊 敬 , 辛 勤 工 作 , 贺 卡 , 教 师 节 , 礼 物 , 感 谢 , 洗 脚

Д. Складіть діалог за темою «День вчителя».

Е. Висловіть свою думку про традиційне відзначення Дня вчителя.

Ж. Напишіть листа своєму другу китайською мовою про найцікавіше у святкуванні Дня вчителя.

* * *

Що ви знаєте про китайські свята? Оберіть правильну відповідь:

1. Як китайці називають свято «Новий Рік»?

А. Свято Весни – Чуңьцзе (春节 chūnjié)

Б. Свято Зимового Сонцестояння – (寒至 hánzhì)

В. Свято Ліхтарів – (上灯夜 shàngdēngyè)

2. На Свято Весни китайці дотримуються такого звичаю. _____.

А. 运动和唱歌

Б. 舞龙和猜谜语

В. 在门上贴带有祝福的春联, 在窗户上贴雪花剪纸, 而在大门上会挂两个大红色的灯笼。

3. На що схожі ліхтарі під час відзначення Свята Ліхтарів?

А. 猫、手机和汽车

Б. 动物、花和水果

В. 电脑、狗和苹果

4. У День перемоги у Другій Світовій війні над Японією китайці проводять святкові паради, на яких можна побачити _____.

А. 军事装备

Б. 自行车

В. 公共汽车

5. Особливістю святкування Дня вчителя в Китаї є давня традиція – учні _____.

А. 收拾老师的家

Б. 学生给老师洗脚以表示尊敬

В. 学生会送给老师花, 买笔和铅笔

6. До традиційної китайської кухні можна віднести такі страви:

А. Качка по-пекінські, смажений рис, цзяоцзи, тофу, китайська лапша, міан-бао.

Б. Качка по-китайські, смажена картопля, пельмені, соєвий хліб, лапша, пян-се.

В. Качка по-гонконгські, смажені кабачки, вареники, тофу, китайські макарони,

манти.

Додаток ГЗ

Приклади конструктивно-перекладацьких вправ

Завдання 1. Виконайте завдання (у межах певної тематики).

Завдання А передбачало прослуховування аудіозапису та запис речень у дужках: 1) Tāshìyīsheng。她是医生。(); 2) Xiǎohóngdemāmashìhùshi。小红的妈妈是护士。(); 3) Xiǎomíngdebàbашìshāngrén。小明的爸爸是商人。(); 4) Tāshìgōngchéngshī。他是工程师。()。

Завдання Б має на меті актуалізацію вмінь діалогічного мовлення. Студентам потрібно завершити діалоги власними репліками та драматизувати їх:

- 你爸爸是医生吗? (Nǐbàbашìyīshengma?)
- 你妈妈是画家吗? (Nǐmāmашìhuàjiāma?)
- 她姐姐是护士吗? (Tājiějieshìhùshima?)

Завдання В стосувалося удосконалення вмінь читання та креативного прогнозування змісту китайськомовних висловлювань, тобто студенти доповнювали речення, читали та перекладали їх українською мовою:

3. nǐ ma? hǎo! Wǒ hǎo.

你____吗? ____好! 我好。____

4. Tāgēgeyǒu____zhīmāo.

他哥哥有____只猫。

Tāmāmāyǒu____gǒu.

他妈妈有____狗。

Nǐyǒumāo____?

你有猫____?

Завдання Г пов'язано із подальшим удосконаленням вмінь писемного й усного мовлення. Студенти спочатку пишуть китайському другу (подрузі) листа за темою заняття, а потім репрезентують його зміст в аудиторії. Інші студенти задають додаткові питання.

Завдання 2. Складіть власне висловлювання з адекватним використанням фразеологічних одиниць. *Хід виконання:* Прочитайте подані уривки художнього тексту, знайдіть імпліцитну лінгвокультурну інформацію, закладену в тексті, складіть свою ситуацію за аналогією, предстаєте її у вигляді монологу. Вживайте фразеологічні одиниці і лінгвокультурну інформацію при створенні тексту. Наведемо приклад уривку тексту.

1.看得见的时候我都在田里，到了天黑，只要有月光，我还要下地。庄稼得赶上季节，错过一个季节就全错过啦。到那时别说是养活一家人，就是龙二的租粮也交不起。俗话说笨鸟先飞，我还得笨鸟多飞。(Я був у полі, коли міг це побачити. Коли стемніє, поки є місячне світло, я повинен йти обробляти землю. Сезонні робітники повинні вкластися в термін посіву. Якщо ви пропустите сезон, ви пропустите все. У той час, не кажучи вже про годування сім'ї, навіть орендну плату не зможемо заплатити. Як кажуть люди, дурні птахи злітають першими, а я мушу працювати більше.)

2.李国香和王秋赦向公安员反映，莫看芙蓉镇地方小，人口不多，但圩场集市，水路旱路，过往人等鱼目混珠，龙蛇混杂。就是本镇大队戴了帽、标了号的地、富、坏、右分子，也有二十几个；出身成分不纯、社会关系复杂、不戴帽的内专对象及其亲属于女，就更不止这个数。(Лі Госян і Ван Цюше сказали співробітникам поліції, що Сарембан – це містечко з невеликим населенням, але на ринку, водних та сухопутних шляхах, проїжджі люди підсовують фальшивий товар у різношерстому суспільству. Це по суті більше двох десятків членів міської бригади, які носять шапки; це багаті, контрреволюціонери, злодії та "праві"; люди з поганим соціальним статусом, заплутаними соціальними стосунками та ті, які ненавидять своїх коханих та родичів по жіночій лінії. Їх навіть більше ніж людей перерахованих вище.)

Завдання 3. Поясніть значення китайських прислів'їв. Наведіть ситуації, в яких можна використати ці прислів'я. *Хід виконання:* а) випробуйте себе в якості вчителя. Ваше завдання – пояснити іншим студентам значення китайських прислів'їв: 1)学习使人进步. – Потрібно

учиться - завжди пригодиться. 2) 活到老学到老 – Вік живи - вік вчись. 3) 教学相长 – Навчай інших - і сам навчишся. б) Вигадайте ситуації, в яких можна використати ці прислів'я, представьте їх іншим студентам.

Завдання 4. Викладіть усно свої міркування за однією з поданих тем. Використовуйте вивчену національно-культурну лексику та фразеологічні одиниці. *Хід виконання:* Студентам пропонуються декілька тем для обговорення: 1) мої улюблені китайські страви, 2) моє харчування в будні та в неділю, 3) що таке повноцінне харчування, на вашу думку? Студенти висловлюють власну думку за темами і беруть участь в обговоренні, корегують відповіді однокласників, пов'язаних із застосуванням лінгвокультурного матеріалу.

Завдання 5. Напишіть твір-міркування за поданою темою. Використовуйте вивчену національно-культурну лексику та фразеологічні одиниці у мовленні. *Хід виконання:* студенти пишуть твір-міркування за темою «Культурний шок і загальні особливості менталітету китайців» і після написання зачитують його на занятті. Інші студенти задають запитання за змістом того, що прослухали.

Завдання 6. Напишіть тези за поданою темою, використовуйте вивчені національно-марковані одиниці та фразеологізми. *Хід виконання:* студенти пишуть тези за темою: «Китай – країна великої культури» і представляють їх на студентській міжвузівській конференції.

Завдання 7. Виконайте завдання у межах усної перекладацької діяльності. *Хід виконання:* складіть діалоги в парах за поданими ситуаціями, використовуйте фразеологізми з активного словника уроку. Драматизуйте діалоги. Інша пара студентів виступає перекладачами висловлювань, що промовляються. *Ситуації:* 1. Ваш друг завжди соромить вас, коли ви йдете в ресторан, через те, як ви їси. Поспілкуйтеся про це зі своїм другом. 2. Поясніть своєму другові, як приготувати щось легке, але смачне з китайської кухні. 3. Ваш сусід по кімнаті веде вас в китайській ресторан на день

народження і описує вам, які страви збирається замовляти. Поясніть своєму сусідові по кімнаті, що вам подобається і якій їжі ви віддаєте перевагу.

Завдання 8. Виконайте завдання у межах усної перекладацької діяльності. *Хід виконання:* студенти розігрують епізод зустрічі китайських філософів: Конфуцій, Чжоу-і, Лао-цзи, Є Ши, Сюнь-цзи, кожен з яких викладає суть своє філософської теорії. Біля кожного «філософа» знаходиться перекладач, який тлумачить його промову українською мовою.

Завдання 9. *Інструкція:* Виконайте завдання (у межах певної тематики). *Хід виконання:* перекладіть надані уривки тексту з китайської мови на рідну, звертая увагу на адекватний переклад лінгвокультурної інформації та культурно-національну конотацію фразеологічних одиниць. Наведемо приклад фольклорного тексту для перекладу.

黄晓

据说，曾经在黄河两岸的一个小村庄里住着一个名叫黄晓的穷人。他从早到晚一直工作，没有休息，但他过着半饥饿的生活。他不得不把工人交给他富有的叔叔。一到早晨，只有黄萧开始喂鸟，一只巨大的鹰飞进去，抓住最肥的鸡肉并把它带到西边。但鸡很重，它在地上飞得很低。萧萧一下子就立即出发，掀起鹰从他身上取出鸡肉。

鹰飞得越来越远，终于沉入了花园，那里生长着巨大的郁郁葱葱的菊花。在花园里，黄晓在花丛中看到了一个非凡的美女。她深深地看着她，像秋天的水，眼睛盯着一个美丽的年轻人，他们彼此相爱。“你叫什么名字？”黄问萧。- 袁梅而你呢？- 黄晓“我爱上了你，黄晓，我想成为你的妻子。”找一个可敬的男人，他们来到我父亲的媒人。

Завдання 10. Виконайте завдання (у межах певної тематики). *Хід виконання:* перекладіть надані уривки тексту з української мови на китайську, звертаючи увагу на адекватний переклад лінгвокультурної інформації та культурно-національну конотацію фразеологічних одиниць.

I. Франко «Війна між псом і вовком»

Був собі раз у господаря Пес, що жив у великій приязні з Вовком, *бо без вірного друга - велика туга*. Зійдуться бувало на краю лісу під старим дубом та й балакають собі *ні про те, ні про се*. Пес оповідає Вовкові, що чувати в селі, а Вовк Псові подає лісові новини, так то *давали* вони *волю* *язику*. Раз якось говорить Вовк до Пса: – Слухай, Гривку. Я чув, що у твого

господаря Свиня має молоді. – Се правда. Дванадцятро поросят привела. Гарні такі, кругленькі, рожевенькі, аж любо дивитися. – Ай, ай, ай! – зацмокав Вовк. – Аж мені *слина на язык набігає*. Дванадцятро, мовиш? Ах, мушу ще сеї ночі навідатися до них. – Ні, Вовчику, – мовив Пес. – Не чини цього! *Ні за цапову душу*.

Завершальним моментом розробленої методики була участь студентів у мовній практиці-взаємодії з носіями китайської мови, під час якої студенти випробували себе у ролі перекладача при усному спілкуванні з представниками китайської спільноти, а також при писемному перекладі уривків з художніх текстів.

Додаток Д

ПІСЛЯЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНІ КОНТРОЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Додаток Д1

Культурно-просвітницька компетенція

Філософсько-культурологічний показник

Завдання 1. Оберіть правильну відповідь

1. Які з нижче поданих слів не є чеснотами людини за китайською філософією?

- А. 陰陽 / yin-yang В. 功 / gōng
Б. 善 / shàn Г. 狗 / gǒu

2. Яке значення мають нижче наведені слова-ієрогліфи?

仁 / rén, 陰陽 / yin-yang, 智 / zhī, 善 / shàn, 惡 / è, 行 / xíng, 功 / gōng

- А. Негативне. Б. Позитивне. В. Важко відповісти.

3. 陰陽 / yin-yang означає...

- А. зле, потворне В. космічні полярні сили
Б. знання, мудрість Г. гуманність, людяність

4. Знання за китайською філософією.

- А. 惡 / è В. 智 / zhī
Б. 行 / xíng Г. 陰陽 / yin-yang

5. Яка чеснота символізує єдність матеріального й духовного начал?

- А. 功 / gōng В. 仁 / rén
Б. 善 / shàn Г. 人 / rén

Оцінювання письмових тестових завдань за *філософсько-культурологічним показником*

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Конфуціансько-орієнтований показник

Завдання 2. Оберіть правильну відповідь

1. Хто є автором «Лунь юй» («Бесіди і судження») – записів бесід і висловлювань філософа, зроблених його учнями й послідовниками?

А. Лао-Цзи.

Б. Конфуцій.

В. Лао-Цзи і Конфуцій.

2. Основний зміст конфуціанства становлять...

А. вісім чеснот: • шанування батьків (孝 xiào); • повага старших (弟 dì, tì); • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

Б. шість чеснот: • відданість (忠 zhōng); • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

В. п'ять чеснот: • вірність (信 xìn); • етикет (культурність) (礼 lǐ); • почуття обов'язку (справедливість) (义 yì); • помірність (безкорисливість) (廉 lián); • совісність (耻 chǐ).

3. Філософська концепція Конфуція передбачає виконання ключових правил:...

А. правило поведінки й морального виховання; оволодіння знаннями через помилки; значення нового матеріалу; «взаємовідношення» між знаннями і людьми.

Б. правило етикету й морального перевиховання; оволодіння грошима через навчання; значення повторення фізичних вправ; «взаємовідношення» між уміннями і діями.

В. правило поведінки й морального перевиховання; оволодіння знаннями через навчання; значення повторення вивченого матеріалу;

«взаємовідношення» між знаннями і діями.

4. У сучасній китайській педагогіці популярними є

- а) вчення Конфуція про «набуття знань через навчання»;
- б) теорія «людинолюбство»;
- в) концепція ідеальної людини.

5. За Конфуцієм, ідеальній людині притаманні....

- а) гуманність, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість, наполегливість;
- б) гуманність, почуття обов'язку, повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість;
- в) повага до старших, любов до людей, скромність, справедливість, стриманість, турбота про тварин.

Оцінювання письмових тестових завдань за конфуціансько-орієнтованим показником

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Додаток Д2

Літературно-художня компетенція

Фольклорно-етнографічний показник

Завдання 1. *Оберіть правильну відповідь*

1. Хто з китайських письменників написав твір «Цянь Сюесень і любов до Батьківщини»?

А. Цао Венсюань

Б. Ло Ін

В. Сяо Су

2. Хто з китайських героїв став відомим як «перший ракетний експерт у Сполучених Штатах»?

А. Мао Цзедун

Б. Чень Цзюесінь

Цао Венсюань

3. Хто з китайських письменників є автором твору «Моя Батьківщина»?

А. Цао Венсюань

Б. Ло Ін

В. Сяо Су

4. У якому з китайських творів йдеться про становлення Китайської Народної Республіки?

А. «Моя Батьківщина» (Цао Венсюань)

Б. «Цянь Сюесень і любов до Батьківщини» (Сяо Су)

В. «Мій дім – Китай» (Ло Ін)

5. Як китайці розуміють «патріотизм»?

А. «За п'ять тисяч років китайський народ пережив ганьбу та злидні, але сьогодні ми нарешті знову піднімаємося з колін! Нам нарешті посміхнулося щастя!»

Б. «Ми повинні навчитись важко працювати, щоб перетворити країну та суспільство на більш успішну та зробити свій внесок у нашу власну націю. Патріотизм повинен починатися з дрібниць: коли народний прапор піднімається до неба, діти йдуть під гімн країни».

В. «Моя Батьківщина – це одна з чотирьох найдавніших цивілізацій. Вона має довгу історію – аж цілих 5000 років!»

**Оцінювання письмових тестових завдань за
фольклорно-етнографічний показником**

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Лірико-прозаїчний показник

Завдання 2. Оберіть правильну відповідь

1. Оберіть назви найпопулярніших китайських народних казок:

- А. «Хуан Сяо», «Намальований півень», «Чому кіт і собака ворогами стали», «Без чого людині не обійтись».
- Б. «Дурень Йотаро», «Відьма з гори Тьофукуяма», «Віяло Тенгу».
- В. «Аладдін і чарівна лампа», «Синдбад-мореплавець», «Алі-Баба і сорок розбійників».

2. У якій китайській казці дружина головного героя обдурила Імператора?

- А. Юань Мей у казці ««Хуан Сяо»
- Б. Мироїд у казці «Намальований півень»
- В. Господарка у казці «Чому кіт і собака ворогами стали»

3. У якій китайській казці тварина покарала злого куркуля, який щороку на свій день народження вимагав він подарунки у селян?

- А. «Без чого людині не обійтись»
- Б. «Чому кіт і собака ворогами стали»
- В. «Намальований півень»

4. У якій китайській казці прославляють розум і турботу про інших людей?

- А. «Намальований півень»
- Б. «Хуан Сяо»
- В. «Без чого людині не обійтись»

5. Надайте відповіді на запитання

- 1. Які китайські вірші про природу і тварин ви знаєте?

2. Хто з китайських авторів писав твори про природу, життя людини і тварин?

**Оцінювання письмових тестових завдань за
лірико-прозаїчним показником**

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Додаток ДЗ

Порівняльно-культурологічна компетенція

Освітньо-культурний показник

Завдання 1. *Оберіть правильну відповідь*

1. Слово “культура” походить від:

- а) латинського слова *colere / cultura*, що означає культивувати, чи обробляти ґрунт;
- б) німецького слова *Kultur*, що означає відвідувати театри, кінотеатри, ринки;
- в) китайського слова 文化 (*wénhuà*), що означає правильно розмовляти, одягатися та працювати.

2. Під культурою я розумію:

- а) сукупність матеріальних і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;
- б) сукупність фінансових активів і духовних цінностей, які створило людство протягом своєї історії;
- в) сукупність норм поведінки і духовних цінностей, які створює людство на сучасному етапі євроінтеграції.

3. Культура мовлення передбачає ...

- а) дотримання мовних норм, світових стандартів виробництва і правил мовленнєвого етикету.
- б) дотримання мовних норм, правил мовленнєвого етикету та сприяння дружбі народів.
- в) дотримання мовних норм вимови, наголосу, слововживання і побудови висловів, точність, ясність, чистоту, логічну стрункість, багатство і доречність мовлення, а також дотримання правил мовленнєвого етикету.

4. Суржик – це

А. «Чиста літературна мова», «чіткі висловлювання», «мовний стандарт», «висока мова», «норма мовлення».

Б. «Вдалий діалог», «російсько-українське говоріння», «запорука успішності спілкування», «офіційна розмова вчителів української мови».

В. «Мішана й ламана мова», «мовний покруч», «мовний безлад», «низька мова», «бур'ян».

5. Виразність мовлення означає ...

а) вміння правильно застосовувати інтонацію, швидко й емоційно розмовляти.

б) вміння передавати настрій та самовиражатися засобами мови, незалежно від того, як інформація буде сприйнята слухачами та читачами.

в) використання невичерпних ресурсів виразальних засобів української мови і лежить в основі мистецтва володіння словом.

Оцінювання письмових тестових завдань за освітньо-культурним показником

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Національно-культурний показник

Завдання 2. Оберіть правильну відповідь.

Китайські національні свята і страви

1. Як китайці називають свято «Новий Рік»?

- A. Свято Весни – Чуңьцзе (春节 chūnjié)
- B. Свято Зимового Сонцестояння – (冬至 hánzhì)
- B. Свято Ліхтарів – (上灯夜 shàngdēngyè)

2. На Свято Весни китайці дотримуються такого звичаю _____.

- A. 运动和唱歌
- B. 舞龙和猜谜语

B. 门上贴带有祝福的春联，在窗户上贴雪花剪纸，而在大门上会挂两个大红色的灯笼。

3. На що схожі ліхтарі під час відзначення Свята Ліхтарів?

- A. 猫、手机和汽车
- B. 动物、花和水果
- B. 电脑、狗和苹果

4. У День перемоги у Другій Світовій війні над Японією китайці проводять святкові паради, на яких можна побачити _____.

- A. 军事装备
- B. 自行车
- B. 公共汽车

5. Особливістю святкування Дня вчителя в Китаї є давня традиція – учні ____.

- A. 收拾老师的家
- B. 学生给老师洗脚以表示尊敬
- B. 学生会送给老师花，买笔和铅笔

6. До традиційної китайської кухні можна віднести такі страви:

A. Качка по-пекінськи, смажений рис, цзяо-цзи, тофу, китайська локшина, міан-бао.

Б. Качка по-китайські, смажена картопля, пельмені, соєвий хліб, локшина, пян-се.

В. Качка по-гонконгські, смажені кабачки, вареники, тофу, китайські макарони, манти.

7. М'ясні цзяо-цзи 饺子 (jiǎo zi) готують з

А. 面粉 (miàn fěn), 冷水 (lěng shuǐ), 猪肉馅 (zhū ròu xiàn)

Б. 大葱 (dà yáng cōng), 淀粉 (diàn fěn), 面粉 (miàn fěn)

В. 猪肉馅 (zhū ròu xiàn), 水 (shuǐ), 淀粉 (diàn fěn)

8. 炒饭 (chǎo fàn) – це

А. китайська локшина

Б. тофу

В. смажений рис

9. 面条 (miàn tiáo), 鸡胸肉 (jī xiōng ròu), 西葫芦 (xī hú lu), 胡萝卜 (hú luó bo), 葱头 (cōngtóu) є основними інгредієнтами

А. качки по-пекінські

Б. цзяо-цзи

В. китайської локшини

10. З муки в Китаї готують такі страви:

А. 炒饭 (chǎo fàn), 豆腐 (dòu fu)

Б. 饺子 (jiǎo zi), 包子 (bāo zi)

В. 北京烤鸭 (běi jīng kǎo yā), 豆腐 (dòu fu).

Оцінювання письмових тестових завдань за

Національно-культурним показником

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1-2	Незадовільно («1»)
2	3-4	Незадовільно («2»)
3	5-6	Задовільно («3»)
4	7-8	Добре («4»)
5	9-10	Відмінно («5»)

Додаток Д4
Професійно-комунікативна компетенція
 Лінгво-комунікативний показник

Завдання 1. (Тестове) Оберіть правильну відповідь

1. Прослухайте речення, які промовляє викладач китайською мовою, та запишіть їх пін'їнем:

A. 我爱我的家。 Wǒ ài wǒ de jiārén.

Б. 我们的祖国是乌克兰。 Wǒmen de zǔguó shì wūkèlán.

В. 乌克兰儿童学习中文。 Wūkèlán értóng xuéxí zhōngwén

2. Складіть речення з нижчеподаних ієрогліфів:

A. 罗宋汤我们喜欢吃。

(我们喜欢吃罗宋汤 / Wǒmen xǐhuān chī luó sòng tāng.)

Б. 玛莎是不老师，她是学生。

(玛莎不是老师，她是学生 / Mǎ shā bùshì lǎoshī, tā shì xuéshēng.)

В. 哪儿你去? – 北京去。

(你去哪儿? – 去北京 / Nǐ qù nǎ'ěr? – Qù Běijīng.)

Г. 想吗你饺子吃? – 是的。

(你想吃饺子吗? – 是的 / Nǐ xiǎng chī jiǎozi ma? – Shì de.)

3. 汉字“坐”的读音是 () . У ієрогліфа «坐» транскрипція ()

A. zuò

Б. zuǒ

В. zhuó

4. 爸爸吃什么? Що їдять китайці? 爸爸吃 () . Китайці їдять () .

A. 米饭 (mǐfàn)

Б. 饺子 (jiǎozi)

В. 面条 (miàntiáo)

A. рис

Б. пельмені

В. локшину

5. 小明是 () . Сяомін є ()

A. 中国人 (zhōngguó rén)

Б. 乌克兰人

(wūkèlán rén) В. 法国人

(fǎguó rén)

6. 下列句子正确的是 () . Які з наступних речень є правильними?

Wǒ Zhōngguó lái.

A. 我中国来。

Б. 我中国从来。

В. 我从中国来。

7. 哥哥去 () 。 Брат пішов у/на ()

A. 超市 (chāoshì)

Б. 邮局 (yóujú)

В. 学校 (xuéxiào)

A. супермаркет

Б. пошту

В. школу

8. 他们是 () 。 Вони ()

A. 警察 (jǐngchá)

Б. 工人 (gōngrén)

В. 司机 (sījī)

A. поліцейські

Б. працівники

В. водії

9. 你喜欢什么动物? Які тварини вам подобаються?

我喜欢 () 。 Мені подобається ()

A. 猫 (māo)

Б. 狗 (gǒu)

В. 马 (mǎ)

A. кіт

Б. собака

С. кінь

10. 妈妈会 () 乒乓球。 Друг вмiє грати в пінг-понг. Яке дієслово підходить до слова «пінг-понг»? ().

A. 玩儿 (wánr)

Б. 打 (dǎ)

В. 踢 (tī)

Оцінювання тестового завдання за лінгво-комунікативним показником

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1-2	Незадовільно («1»)
2	3-4	Незадовільно («2»)
3	5-6	Задовільно («3»)
4	7-8	Добре («4»)
5	9-10	Відмінно («5»)

Завдання 2. Прослухайте фольклорний текст-казку «Без чого людині не обійтись», дайте відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту та назвіть, яка соціокультурна інформація закладена в тексті. (Максимальна кількість балів – 5).

Деталізуючі запитання:

6. Яке питання задав старий батько синові, коли захворів?
7. Що залишив батько синові у спадок?
8. Яку допомогу сусіди попросили у молодого хлопця?
9. Яку мораль відображено в казці?
10. Яка соціокультурна інформація закладена в тексті?

Казка «Без чого людині не обійтись»

Правда це чи ні, але жив колись у невеликому селі старий батько з сином. Коли хлопцеві виповнилося десять років, батько тяжко захворів. Якось увечері він покликав до себе сина й сказав: – Мені вже, певно, небагато залишилося жити, тож наостанку хотів би поговорити з тобою. Скажи мені, сину, без чого людині не обійтись? Заливаючись гіркими слизами, хлопець мовив у відповідь:

– Без грошей, тату. У багатих повно золота та срібла, тому вони і їдять смачно, і одяг гарний носять. Ніхто краще за них не живе.

– Ні, синку. Не в грошах справа. Гроші у багатіїв нечесно нажиті, вони їх у простих людей відібрали. Та настане такий час, коли народ прожене всіх глитаїв, і ніякі гроші їх не врятують.

– Тоді без рису та пшениці. У людини досить сил, щоб і поле орати, і хліб жати, лише тоді, коли вона сита... Батько знову похитав головою:

– Рис та пшениця, безперечно, дуже потрібні людям, але й без них можна на світі прожити. «Без чого ж тоді людині не обійтись?» – замислився син. Думав довго, але чогось путнього так і не зміг придумати.

– Синку,– звернувся до нього батько,– я скоро помру і залишу тобі у спадок оцю стару хатину, латаний-перелатаний одяг та трохи збіжжя. Такої спадщини тобі надовго не вистачить, тож доведеться покладатись лише на свій розум та руки. Ось що найпотрібніше людині!

Поховав хлопчина батька і почав жити тим, що йому від батька у спадок дісталось. Надумали якось його сусіди нову хату ставити. Прийшли до хлопця й кажуть:

– Допоможи нам, брате, Ми в боргу не залишимось, ми тобі теж допоможемо. «Навіщо мені їхня допомога, адже в мене самого кмітливий розум і вправні руки. Обійдуся без них»,– подумав хлопець і відмовився допомагати сусідам.

Настала осінь, і сусіди вирішили пошити собі новий одяг. Прийшли вони до хлопця та й кажуть: – Допоможи нам, брате, ми тобі також допоможемо. «Навіщо мені їхня допомога, адже у мене самого кмітливий розум та вправні руки. Обійдуся без них»,– подумав хлопець і відмовився. Настала весна, і сусіди заходилися готувати поле до посіву. Прийшли вони до хлопця й кажуть:

– Допоможи нам, брате, поле виорати, ми і тобі допоможемо. «Навіщо мені їхня допомога, адже у мене самого кмітливий розум та вправні руки. Обійдуся без них»,– подумав хлопець і знову відмовився.

Та ось одного разу налетіла на село страшна буря. Вітром розвалило хлопцеві хату, одяг від страшної зливи перетворився на лахміття, Та й збіжжя на той час у нього вже зовсім вичерпалося. Тоді він склав руки, задер голову до неба і почав молитись: – О небо! Маю я кмітливу голову і вправні руки. Тож допоможи мені. Та хоч скільки він благав, хоч скільки молив, а небо ніби й не чуло. Тоді він пригадав, як живуть його сусіди, як вони гуртом будують один одному хати, шують одяг, працюють у полі. Лише тоді хлопчина зрозумів свою помилку. Людині справді не обійтись ні без розуму кмітливого, ні без вправних рук, але тільки тоді вона з них матиме якусь користь, коли дбатиме не лише про себе, а й про інших людей!

Завдання 3. Прослухайте китайський вірш Су Ши «З човна дивлюся на гори» 江 («上看山»). Надайте відповіді на деталізуючі запитання щодо змісту тексту та назвіть соціокультурну інформацію, що закладена в змісті вірша (5 фраз). (Максимальна кількість балів – 5).

蘇軾 (作品原文編輯) 江上看山 船上看山如走馬①，倏忽②過去數百群。 前山槎牙③忽變態④，後嶺雜沓⑤如驚奔。 仰看微徑⑥斜繚繞⑦，上有行人高縹緲⑧。 舟中舉手欲與言⑨，孤帆南去如飛鳥。 注釋譯文編輯詞句注釋 ①走馬：奔跑的駿馬。 ②倏忽：很快地，忽然。 ③槎（chá）牙：形容不齊的樣子。 ④變態：改變形態。 ⑤雜沓（tà）：沓，一作“逐”，雜亂。這裡形容“驚奔”的樣子。 ⑥微徑：山間小路。 ⑦繚繞：回環旋轉。 ⑧縹緲：形容隱隱約約的樣子。 ⑨欲與言：指想和山上的行人說話。	Су Ши З ЧОВНА ДИВЛЮСЯ НА ГОРИ З човна на гори дивлюся – вони як жваві жеребці. Швидко повз човни летить у сто голів табун. Попереду – чітко постають скель велетенських зубці, Позаду – злякано мчать геть незліченні втікачі. Вище дивлюся – крута стежка, схил кам'янистий, високий. Неспішно йде по стежці людина, ледве помітне далеко. Машу рукою, гукнути хочу, але забирає мене потік. Як вільний птах, летить на південь мій самотній човник.
---	---

Деталізуючи запитання:

1. З чим порівнює автор гори у вірші?
2. Скільки голів жеребців у табуні?
3. Що автор бачить попереду?
4. З чим порівнює автор самотній човник, який летить на південь?
5. Яка соціокультурна інформація закладена в змісті вірша?

Критерії оцінювання завдань 2-3 на розуміння змісту тексту

Сума балів	Рейтинг у балах (оцінка)	Критерії оцінки
Відмінно	5	Студенти здатні розуміти на слух головну думку, основні ідеї, загальний зміст лірико-прозаїчних китайських творів, пов'язаних з програмною тематикою; адекватно їх інтерпретують; демонструють уміння ідентифікувати необхідну інформацію через декодування соціокультурної інформації та розуміти загальний зміст китайськомовного тексту.
Добре	4	Студенти здатні розуміти на слух головну думку, основні ідеї, загальний зміст лірико-прозаїчних китайських творів, пов'язаних з програмною тематикою; адекватно їх інтерпретують, однак мають проблеми з інтерпретацією деяких понять та декодуванням прихованого соціокультурного змісту; розуміють загальний зміст китайськомовного тексту.

Задовільно	2-3	Студенти відчують труднощі у розумінні на слух головної думки, ідеї, загального змісту лірико-прозаїчних китайських творів, пов'язаних з програмною тематикою; не весь текст правильно інтерпретують; намагаються ідентифікувати необхідну інформацію через декодування прихованого соціокультурного змісту, але через незнання національно-культурного змісту деяких з них роблять смислові помилки в розумінні загального змісту китайськомовного тексту.
Незадовільно	1	Студенти докладають неабияких зусиль у розумінні на слух головної думки, основної ідеї, загального змісту лірико-прозаїчних китайських творів, пов'язаних з програмною тематикою; нездатні правильно інтерпретувати тексти та ідентифікувати необхідну інформацію, роблять смислові помилки в розумінні загального змісту китайськомовного тексту.

Завдання 4. Прослухайте початок китайськомовного діалогу за темою «Країна та люди» у виконанні викладача, напишіть його продовження відповідно до заявленої теми і комунікативно-етичних норм міжкультурної комунікації (не менш ніж по 5 речень за кожного співрозмовника. Усього 10 речень). (Максимальна кількість балів – 10).

Nǐshìnǎguórén? (你是哪国人?)

Lǐxiǎolóngshìnǎguórén? (李小龙是哪国人?)

Āndōngshìnǎguórén? (安东是哪国人?)

Dàwèishìnǎguórén? (大卫是哪国人?)

Завдання 5. Напишіть своєму китайському другу листа про улюблене традиційне китайське свято (дата святкування, традиції його проведення та страви). Запросить його у гості для святкування разом (надайте якомога більше соціокультурної інформації про свято). Дотримуйтеся правил та етичних норм писемного спілкування (не менш ніж 10 речень). (Максимальна кількість балів – 10).

Критерії оцінювання письмових завдань 4-5

Сума балів	Рейтинг у балах (оцінка)	Критерії оцінки
Відмінно	9-10	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки; коректно вживає граматичні, лексичні й ідіоматичні структури, китайські вирази з національно-культурною конотацією; розуміє і пояснює соціокультурну інформацію, пов'язану з темою висловлювання; дотримується комунікативно-етичних норм письмової міжкультурної комунікації. Висловлюється логічно,

		виражає думки структуровано та обґрунтовано; правильно декодує імпліцитну компоненту «співрозмовника». Дотримується правил орфографії.
Добре	7-8	Студент вільно володіє навчальним матеріалом, висловлює свої думки, робить аргументовані висновки; коректно вживає граматичні, лексичні, однак має проблеми з ідіоматичними структурами і розумінням виразів з національно-культурною конотацією; не завжди адекватно пояснює соціокультурну інформацію, пов'язану з темою висловлювання; дотримується комунікативно-етичних норм письмової міжкультурної комунікації, але з деякими відхиленнями. Висловлюється логічно, виражає думки структуровано, однак не завжди їх обґрунтовує. Дотримується правил орфографії.
Задовільно	4-6	Студент відчуває труднощі у володінні навчальним матеріалом, висловлює свої думки, але без аргументованих висновків; вживає граматичні, лексичні структури, однак має проблеми з вживанням ідіоматичних виразів та розумінням виразів з національно-культурною конотацією; не завжди дотримується комунікативно-етичних норм письмової міжкультурної комунікації. Висловлюється не завжди логічно, виражає думки необґрунтовано. Має орфографічні помилки.
Незадовільно	1-3	Студент докладляє неабияких зусиль для вираження думки в письмовій формі, висловлює свої думки без аргументованих висновків; вживає некоректні граматичні, лексичні структури, має проблеми з вживанням ідіоматичних виразів та розумінням виразів з національно-культурною конотацією; не дотримується комунікативно-етичних норм письмової міжкультурної комунікації. Виражає думки необґрунтовано, робить смислові помилки у листі. Має орфографічні помилки.

Перекладацько-діяльнісний показник

Завдання 1. Перекладіть китайською мовою вирази з національно-культурною конотацією. (Максимальна кількість балів – 5).

1) Чесноти за китайською філософією, 2) Піднебесна імперія, 3) китайська ієрогліфіка, 4) смажений тофу, 5) Ворота Небесного Спокою (зображення на гербі Китаю).

Завдання 2. Перекладіть китайські прислів'я українською мовою. Підберіть адекватний аналог для перекладу. (Максимальна кількість балів – 5).

ФО китайською мовою	ФО українською мовою
1. 明年在去年不要看日曆。	а)
2. 如果人民團結起來，它不能被打敗。	б)
3. 下雪的時候不冷融化的時候很冷	в)
4. 衣服新的比較好，朋友們 -當古代	г)
5. 博士买驴	д)

Відповіді: 1) Наступного року в торішній календар не зазирай; 2) Якщо народ єдиний, його не перемогти, 3) Коли сніг іде - не холодно, а холодно, коли він тане; 4) Старий друг краще нових двох. 5) Купувати kota в мішку.

Завдання 3. Перекладіть українські прислів'я китайською мовою. Підберіть адекватний аналог для перекладу. (Максимальна кількість балів–5).

ФО українською мовою	ФО китайською мовою
1. Скажи мені, хто твій друг, і я скажу, хто ти.	а)
2. Без Батьківщини немає людини.	б)
3. Справжню дружбу і за тисячу скакунів не виміняєш	в)
4. В єднанні - велика сила	г)
Всюди на світі добре, а вдома найкраще.	д)

Відповіді: 1) 告訴我你的朋友是誰，我會告訴你你是誰，

- 2) 沒有祖國就沒有人。
- 3) 真正的友誼和一千不換馬。
- 4) 團結就有強大的力量，山和海對他來說都不可怕。
- 5) 世界上哪裡都好，家裡最好。

Оцінювання тестових завдань 1-3

Кількість балів	Кількість правильних відповідей	Відповідність балів
1	1	Незадовільно («1»)
2	2	Незадовільно («2»)
3	3	Задовільно («3»)
4	4	Добре («4»)
5	5	Відмінно («5»)

Завдання 4. Ознайомтесь із змістом поетичного тексту Хуан Тінцзянь «Молодий бамбук» (黄庭坚 (Huáng Tíngjiān) 新竹(xīn zhú). Перекладіть його літературною українською мовою, враховуючи лінгвокультурну інформацію. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики. Всього 10 речень. (Максимальна кількість балів – 10. Кожне правильне речення – 1 бал).

黄庭坚 (Huáng Tíngjiān) 新竹(xīn zhú)	Приклад перекладу
插棘编篱谨护持，养成寒碧映涟漪。(Chā jí biān lí jǐn hùchí, yǎng chéng hán bì yìng liányī) 清风掠地秋先到，赤日行天午不知。(Qīngfēng lüè dì qiū xiān dào, chì rì xíng tiān wǔ bùzhī) 解箨时闻声簌簌，放梢初见影离离。(Jiě tuò shí wén shēng sù sù, fàng shāo chū jiàn yǐng lí lí) 归闲我欲频来此，枕簟仍教到处随。(Guī xián wǒ yù pín lái cǐ, zhěn diàn réng jiào dào chù suí)	«Молодий бамбук» Хуан Тінцзянь Як огорожа служить колючий терен, я юний бамбук за ним сховав. Підріс мій бамбук, потягнувся до води дорожньої листям і заплакав, Відчувши осені холодної прихід, вкраде вона літа всю красу. Від жарких полуденних променів мій бамбук, що підріс, мене ховав. І ось уже почали падати всі листя, бамбук втратив свою свіжість, Із сумом спостерігаючи, як в'яне бамбук від спеки, я розгублено плакав. На відпочинок сюди приходив постійно, від служби палацової втомившись на заході, Я спав тут під спів шурхоту листів

	бамбука, любив я його немов брата.
--	------------------------------------

Завдання 5. Ознайомтесь із уривком україномовного прозаїчного тексту «Наша Батьківщина» автора М. Пришвіна. Перекладіть його китайською мовою, враховуючи при перекладі лінгвокультурну інформацію. Зверніть увагу на переклад фразеологічних одиниць та безеквівалентної лексики. Всього 10 речень. (Максимальна кількість балів – 10. Кожне правильне речення – 1 бал).

Моя Батьківщина

Дорогі друзі! Матінка-природа складає скарби життя в засіки для нас, а ми як господарі, повинні розпоряджатися цим. Але ми не повинні їх ховати. Ми повинні обережно і дбайливо використовувати їх. Рибкам необхідно жити в чистих водоймах, значить треба створювати і охороняти водойми. Для звірів потрібні степи, гори і ліси. Збережемо для них середовище проживання. Зберігаючи природу для братів наших менших – ми бережемо свою вітчизну. Не дарма кажуть: Людина без батьківщини, що соловей без пісні.

Критерії оцінювання письмових завдань 4-5

Сума балів	Ваш рейтинг у балах (оцінка)	Критерії оцінки
Відмінно	9-10	Переклад зроблено літературною (китайською/ українською) мовою, грамотно, граматично правильно, з використанням необхідних граматичних часів, з вживання коректних лексичних та фразеологічних одиниць і безеквівалентної лексики. Смысл передано вірно, соціокультурна інформація, що закладена в тексті, має заявленість у перекладі.
Добре	7-9	Переклад зроблено літературною (китайською/ українською) мовою, грамотно, граматично правильно, однак з деякими помилками з використанням необхідних граматичних часів, з вживання коректних лексичних одиниць, однак має деякі проблеми з вживання фразеологічних одиниць і безеквівалентної лексики. Смысл передано вірно, більша частина (80%) соціокультурної інформації, що закладена в тексті, має заявленість у перекладі.
Задовільно	4-6	Переклад зроблено літературною (китайською/ українською) мовою, однак з помилками у використанні необхідних граматичних часів, з вживання не завжди коректних лексичних одиниць, має деякі проблеми з вживання фразеологічних одиниць і безеквівалентної лексики. Смысл тексту передано

		вірно, однак соціокультурна інформація, що закладена в тексті, не має заявленості у перекладі.
Незадовільно	1–3	Переклад зроблено некоректно, з помилками у використанні необхідних граматичних структур і часів, з вживанням простих лексичних одиниць, без використання фразеологічних одиниць і безеквівалентної лексики. Смісл тексту передано неповно, соціокультурна інформація, що закладена в тексті, не має заявленості у перекладі.

Загальний розподіл балів для оцінювання сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за всіма критеріями

Критерії	Показники	Максимальна кількість балів
5. Культурно-просвітницька компетенція	філософсько-культурологічний	5
	конфуціансько-орієнтований	5
6. Літературно-художня компетенція	фольклорно-етнографічний	5
	лірико-прозаїчний	5
7. Порівняльно-культурологічна компетенція	освітньо-культурний	5
	національно-культурний	5
8. Професійно-комунікативна компетенція	лінгво-комунікативний	35
	перекладацько-діяльнісний	25
Загальна кількість балів		100

Додаток Д 5

Четверта група ознайомлювальних вправ

真愛會改變人 – справжнє кохання змінює людей

随后进来的是第二对夫妻，他俩说，十几年的婚姻生活中，他们从来没有为任何事红过脸、吵过架，一直相亲相爱、相敬如宾。评委们听了暗暗点头。轮到第三对夫妻了，却很长时间不见人。评委们等得有些不耐烦，就走出来看个究竟。只见第三对夫妻仍然坐在门口，男人的头靠在女人的肩膀上睡着了。一个评委要上前喊醒那个男的，女的却伸出手指做了个小声的动作，然后小心地从包里拿出纸笔，用左手歪歪扭扭写下了一行字递给评委，而她的右肩一直让丈夫的脑袋靠着。评委们看那纸条上面写着：别出声，他昨晚没睡好。一个评委提起笔在后面写了一句话：但是女士，我们得听你们夫妻俩的叙述啊！女人又写：那我们就不参加了。

Переклад тексту:

Після зайшла друга пара, вони сказали, що за понад десять років спільного життя ніколи не червоніли і ні про що не сварилися, завжди кохали один одного і поважали один одного, немов гостей. Почувши це, судді таємно кивнули. Настала черга третьої пари, але довго нікого не було видно. Судді чекали, чекали і вийшли подивитися, що сталося. Я побачив, що третя пара все ще сиділа біля дверей, чоловік засинав, поклавши голову на плече жінки. Суддя підійшов, щоб розбудити чоловіка, але жінка простягла пальці й тихенько зашуміла, потім обережно дістала з сумки ручку й папір, лівою рукою криво написала рядок слів і простягла його суддів, а голова її чоловіка увесь час спочивала на її правому плечі. Судді переглянули записку, і в ній було написано: «Не видавайте жодного звуку, він погано спав минулої ночі». Один із суддів взяв ручку і написав на звороті речення: «Але пані, ми повинні вислухати розповідь вашого чоловіка та дружини!» Жінка знову написала: «Тоді не будемо брати участі.»

Додаток Д 6

意想不到的事情发生了——一群海鸥突如其来地飞来，围着老人的遗像翻飞盘旋，连声鸣叫，叫声和姿态与平时大不一样，像是发生了什么大事。我们膛目结舌，急忙从芒人的照片旁退开，为海鸥们让出了一片空地。海鸥们急速扇动翅膀，轮流飞到芒人选像前的空中，像是能水瞻仰遗容的亲属。

照片上的老人默默地注视着盘旋翻飞的海鸥们。……过了一会儿，海鸥纷纷落地，竟在老人遗像前后站成了两行。它们一潭死水，像是为老人守灵的白翼天使。当我们不得不去收起遗像的时候，海鸥们像炸了营似的朝遗像扑过来。它们音声如钟地叫着，翅膀扑得那样近，我们好不容易才从这片飞动的白色漩涡中脱出身来。

Переклад тексту:

Сталося щось несподіване – як сніг наголову налетіла зграя чайок, кружляла навколо портрета старого і безперервно кричала. Їх звуки та поза сильно відрізнялися від звичайних, начебто сталося щось важливе. Ми скам'яніли від дива, що відразу відійшли від фотографії чоловіка і поступилися місцем чайкам. Чайки швидко ляскали крилами і по черзі злітали в повітря перед портретом чоловіка, як родичі, які б могли вшанувати пам'ять останків. Старий на фотографії мовчки спостерігав за чайками, що кружляли коло нього. Через деякий час чайки почали опускатись одна за одною, і фактично оточили портрет. Вони стояли як укопані, мов білокрилі ангели, що охороняють старого. Коли нам довелося забрати портрет, чайки, немов скажені, кинулися до нього. Вони так рвали повітря і так близько ляскали крилами, що ми ледве вибралися з летючого білого вихру.

Додаток Д 7

我循迹觅得售卖榴槤泡芙的摊位，与年轻的马来摊贩聊了起来。我口里塞满榴槤 泡芙，喃喃自语：“榴槤 泡芙似乎特别受欢迎。”“榴槤泡芙咀嚼起来口感细滑，是别的小吃比不上的。”我的疑团，被恰巧送货过来的年轻 “口若悬小伙子解开。他说起榴槤泡芙， 河”可以口沫横飞，滔滔不绝。“您还可以 代替什么选择榴槤煎蕊、榴槤布丁……” 词语？我探头张望：“整条街榴槤小吃摊位那么多，竞争那么大，生意经营得下去吗？”

“榴槤是上天赐给我们的果王。它广受青睐，市场潜力大。 举例说一说大伙儿以和为贵，良性竞争， 良性竞争。

Переклад тексту:

Я пішов слідом і знайшов кіоск, що продає дуріан, і побалакав з молодим малайським продавцем. Я набив рот дуріаном і пробурмотів собі під ніс: «Дуріан, здається, особливо популярний». «Дуріан має м'яку консистенцію під час розжовування, що не можна порівняти з іншими плодами». Мої сумніви розв'язав «красномовний» молодий чоловік, який доставляв товар. Він говорив про дуріановий м'якуш, він міг з піною у рота нескінченно говорити. «Що ще можна вибрати замість чіпсів з дуріану, дуріанового пудингу...?». Я озирнувся навколо: «На всій вулиці стільки кіосків із дуріаном, а конкуренція настільки жорстка, то чи може бізнес продовжувати працювати?»

«Дуріан — це король фруктів, даний нам Богом. Він користується широкою популярністю та має великий ринковий потенціал. Наприклад, усі цінують мир і здорову конкуренцію.

Додаток Д 8

黄晓

据说，曾经在黄河两岸的一个小村庄里住着一个名叫黄晓的穷人。他从早到晚一直工作，没有休息，但他过着半饥饿的生活。他不得不把工人交给他富有的叔叔。一到早晨，只有黄萧开始喂鸟，一只巨大的鹰飞进去，抓住最肥的鸡肉并把它带到西边。但鸡很重，它在地上飞得很低。萧萧一下子就立即出发，掀起鹰从他身上取出鸡肉。

鹰飞得越来越远，终于沉入了花园，那里生长着巨大的郁郁葱葱的菊花。在花园里，黄晓在花丛中看到了一个非凡的美女。她深深地看着她，像秋天的水，眼睛盯着一个美丽的年轻人，他们彼此相爱。“你叫什么名字？”黄问萧。— 袁梅而你呢？— 黄晓 “我爱上了你，黄晓，我想成为你的妻子。” 找一个可敬的男人，他们来到我父亲的媒人。

Переклад тексту:

Хуан Сяо

Кажуть, колись жив в маленькому селі по обидва боки Хуанхе бідняк на ім'я Хуан Сяо. Він працював з ранку до вечора без відпочинку, але жив напівголодним життям. Йому доводилось свій заробіток віддавати своєму багатому дядькові. Вранці тільки Хуан Сяо почав годувати птахів, прилетів величезний орел, схопив найтовстішу курку і поніс її на захід. Але курка важка і орел летить дуже низько до землі. Сяо Сяо негайно рушив рятувати курку, підняв орла і вийняв з нього курку.

Орел летів все далі і далі, і нарешті занурився в сад, де росли величезні і пишні хризантеми. У саду Хуан Сяо побачив серед квітів незвичайну красу. Вона дивилася на нього глибоко, як осіння вода, її очі дивилися на прекрасного юнака, і вони покохали один одного. «Як тебе звуть?» — запитав Хуан Сяо. — Юань Мей, а тебе? — Хуан Сяо: «Я закохана в тебе, Хуан Сяо, і я хочу бути твоєю дружиною.» Шукаючи поважного чоловіка, вони прийшли до мого батька свататись.

Додаток Е

Порівняння експериментальної та контрольної груп на різних етапах експерименту

Таблиця Е.1

Розрахунок критерію χ^2 для ЕГ та КГ на прикінцевому етапі експерименту

Рівень сформованості	Кількість по ЕГ (%)	Кількість по КГ (%)	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}$	$\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2$	$n_i + m_i$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
	n_i	m_i						
Високий	16,34	1,86	0,1634	0,0186	0,1479	0,0218744	18,29	0,0011959
Достатній	56,7	22,82	0,567	0,2282	0,3438	0,1181984	79,14	0,0014935
Задовільний	24,19	50,51	0,2419	0,5051	-0,2561	0,0655872	73,59	0,0008912
Низький	2,75	24,8	0,0275	0,248	-0,2356	0,0555073	28,98	0,0019153
Σ	100	100						0,0054959

$\chi^2_{емп\phi} = 100 \cdot 100 \cdot 0,0054959 = 54,96$, отже $\chi^2_{емп\phi} = 54,96 > \chi^2_{0,05} = 7,82$, що свідчить про розбіжність характеристик контрольної та експериментальної групи після формувального експерименту з ймовірністю 95%.

Таблиця Е.2

Розрахунок критерію χ^2 для ЕГ на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту

Рівень сформованості	Кількість по ЕГ на початку експерименту (%)	Кількість по ЕГ на кінець експерименту (%)	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}$	$\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2$	$n_i + m_i$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
	n_i	m_i						
Високий	0,5	16,34	0,005	0,1634	-0,162	0,026244	16,88	0,0015547
Достатній	21,13	56,7	0,21	0,567	-0,3576	0,1278777	77,76	0,0016445
Задовільний	50,47	24,19	0,5047	0,2419	0,253	0,064009	73,28	0,0008734
Низький	27,87	2,75	0,2787	0,0275	0,2666	0,0710755	32,08	0,0022155
Σ	100	100						0,0062881

$\chi^2 = 100 \times 100 \times 0,0062881 = 62,88$ є більше за критичне значення $\chi^2_{0,05} = 7,82$, а тому можемо стверджувати, що у процесі формувального експерименту рівень сформованості лінгвокультурної компетентності

майбутніх перекладачів китайської мови в експериментальній групі значно підвищився.

Таблиця Е.3

Розрахунок критерію χ^2 для КГ на констатувальному та прикінцевому етапах експерименту

Рівень сформованості	Кількість по КГ на початку експерименту (%)	Кількість по КГ на кінець експерименту (%)	$\frac{n_i}{N}$	$\frac{m_i}{M}$	$\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}$	$\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2$	$n_i + m_i$	$\frac{\left(\frac{n_i}{N} - \frac{m_i}{M}\right)^2}{n_i + m_i}$
	n_i	m_i						
Високий	0,46	1,86	0,004	0,0186	-0,0145	0,0002102	2,05	0,0001025
Достатній	21,43	22,82	0,2143	0,2282	-0,0109	0,0001188	43,67	0,0000027
Задовільний	50,25	50,51	0,5025	0,5051	-0,005	0,000025	98,7	0,0000002
Низький	27,84	24,8	0,2784	0,248	0,0304	0,0009241	55,58	0,0000166
Σ	100	100						0,000122

$\chi^2 = 100 \times 100 \times 0,000122 = 1,22$, що є менше ніж критичне значення цього показника $\chi^2_{0,05} = 7,82$, що в свою чергу свідчить про те, що у контрольній групі не виникло значних змін в рівні сформованості лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови за період експерименту.

Додаток Ж

Акт про впровадження дисертаційного дослідження

Додаток Ж 1

Державний заклад «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського»

УКРАЇНА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Державний заклад

"ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО"

65020, м. Одеса, вул. Старопортофранківська, 26. Тел.: (048) 753-08-53; факс: (048) 723-40-98
E-mail: pdpu@pdpu.edu.ua

від 28.06.2023 № 1149/2/04
на № _____ від _____

Акт

про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження

Моргун Олександри з теми

«ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ»

011 Освітні, педагогічні науки

З метою апробації результатів дисертаційного дослідження Моргун Олександри протягом 2022–2023 років в Державному закладі «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського» на базі факультет іноземних мов здійснювалась апробація та впроваджено результатів дисертаційного дослідження з формуванням лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти. Зокрема, було впроваджено спецпрактикум «Основи лінгвокультурної компетентності перекладача китайської мови» з метою покращення умов вивчення китайської мови крізь призму культури Китаю й України та забезпечення адаптації здобувачів вищої освіти до міжкультурної комунікації. Відзначимо,

що робота відрізнялася багатоманітністю видів продуктивно-творчої роботи та самостійної роботи здобувачів вищої освіти.

Представлений навчально-методичний комплекс охоплює чималий пласт лінгвокультурознавчої інформації, яка подається у взаємозв'язку та порівнянні декількох мов, а також на фоні програмного лінгвістичного матеріалу, що вивчається. Додаємо, що під час роботи було створено окремий навчальний посібник «Культурологічні нариси Піднебесної» та спецпрактикум «Основи лінгвокультурної компетентності перекладача китайської мови» для майбутніх перекладачів для формування лінгвокультурної компетентності, в якому представлено всі детермінанти культурологічного підходу: культурологічний нарис країн, мова яких студіюється; національно-культурна спадщина; етно-ментальність; національно-маркована соціокомунікація; лінгвокультурологічне тло, а також забезпечено наявність духовно-морального вектору і художньо-естетичного орієнтиру, що охоплюватиме зразки китайськомовної етнічної поезії і прози естетичного і соціального спрямування, і розроблено систему перекладацьких вправ для опрацювання теоретичного матеріалу.

В експериментальну групу після впровадження експериментального навчання стався значний перерозподіл здобувачів вищої освіти за рівнями сформованості лінгвокультурної компетентності: високого рівня досягли 16,34% здобувачів вищої освіти (було 0,5%), у КГ показники змінилися незначно – лише 1,4% (було 0,46%). В ЕГ зросла кількість здобувачів вищої освіти з достатнім рівнем сформованості лінгвокультурної компетентності – 56,7% (було 21,13%), а в КГ – 24,8% (було 21,43%).

Задовільний рівень в ЕГ зменшився до 24,19% (було 50,47%), а у КГ залишився приблизно ідентичний попереднім результатам – 50,51% (було 50,25%). В ЕГ низький рівень продемонстрували лише 2,75% здобувачів вищої освіти (було 27,87%), у КГ таких було виявлено 26,27% (було 27,84%).

Система вправ, що використовувалась Олександром Моргуном сприяла закріпленню навичок виявляти та адекватно інтерпретувати національно-марковані елементи в контексті крос-культурної комунікації.

Отже, дослідження Моргун Олександри Олександрівни є практично значущим внеском, що підвищує ефективність навчально-виховного процесу в закладах вищої освіти. Вважаємо, що запропоновані авторкою дисертаційні розробки мають наукову та практичну значущість і сприяють підвищенню загального рівня володіння здобувачів вищої освіти китайською мовою.

Результати обговорено на засіданні кафедри перекладу і теоретичної та прикладної лінгвістики (протокол № 11 від 28.06.2023 р.).

Проректор з наукової роботи

Декан факультеті іноземних мов

Ганна МУЗИЧЕНКО

Олександра ПОПОВА

Додаток Ж 2

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

Міністерство
освіти і науки України

Харківський
національний університет
імені В.Н. Каразіна

Факультет іноземних мов

Ministry of Education and Science
of Ukraine

V.N. Karazin
Kharkiv National University

School of Foreign Languages

61022, Харків, майдан Свободи, 4
Тел.: (057) 707-54-36,
707-52-47
e-mail:
fl@karazin.ua

4 Maidan Svobody, Kharkiv Ukraine 61022
Office phone: +038 (057) 707-54-36,
707-52-47
e-mail:
fl@karazin.ua

16.06.2023 № 0901-145

Акт

про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження

Моргун Олександри з теми

**«ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ
УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ»**

011 Освітні, педагогічні науки

З метою апробації результатів дисертаційного дослідження Моргун Олександри протягом 2022–2023 років в Харківський національний університет імені Василя Назаровича Каразіна на базі факультету іноземних мов здійснювалась апробація та впровадження методичні матеріали з формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти.

Матеріали дослідження відображаються у навчальному процесі на навчальних дисциплінах з практики усного та писемного мовлення (основної іноземної мови (китайської)), практичного курсу китайської мови, спрямованих на розвиток знань, умінь і навичок з лінгвістичних та культурологічних аспектів вивчення іноземної мови; а також методичних рекомендаціях з формування лінгвокультурної компетентності з формуванням лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, до складу якої увійшли такі критерії-компетенції, як-от: культурно-просвітницька, літературно-художня, порівняльно-культурологічна, професійно-комунікативна з відповідними показниками.

Розроблені науково-методичні матеріали дозволили зануритися до основного змісту китайських фундаментальних філософських теорій і категорій, розширити світогляд здобувачів вищої освіти щодо конфуціансько-орієнтованого скарбу Китаю (любов до людей, почуття обов'язку, справедливість, скромність, стриманість) і ідеї «золотої середини»; уміння розпізнавати постулати школи Конфуція, що представлені в автентичних художніх текстах, які сприяли збагаченню і систематизації знань студентів з китайської мови, активізації мовно-лінгвістичних ресурсів здобувачів вищої освіти під час реалізації всіх видів мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо).

Використання результатів наукового дослідження аспіранти кафедри педагогіки Моргун Олександри Олександрівни забезпечило підвищення рівнів сформованості лінгвокультурної компетентності здобувачів вищої освіти, а саме: після експериментального навчання здобувачів вищої освіти позитивні результати у сукупності підвищилися прямопропорційно по відношенню до задовільних і незадовільних показників (високого рівня спромоглися досягти високий рівень – 0,3% у КГ та 0,34% в ЕГ; достатній рівень – 21,29% у КГ та в 21,0% ЕГ; задовільний рівень – 49,1% студентів КГ і 49,29% в ЕГ; низький рівень – 29,31% в КГ та 29,37% в ЕГ). Отримані дані підтвердили ефективність розробленої методики формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти та доцільність її впровадження в освітній процес.

Вважаємо, що запропоновані аспіранткою дисертаційні розробки мають наукову та практичну значущість і сприяють підвищенню загального рівня володіння здобувачів вищої освіти іноземною та державною мовами.

Декан факультету
іноземних мов

Світлана ВІРОТЧЕНКО

Додаток Ж 3

Київський національний лінгвістичний університет

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЛІНГВІСТИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Від 20.06.2023 № 753/15-06
 на № _____ від _____

Акт

про впровадження матеріалів дисертаційного дослідження

Моргун Олександри з теми

**«ФОРМУВАННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ
 МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ КИТАЙСЬКОЇ МОВИ В УМОВАХ
 УНІВЕРСИТЕТСЬКОЇ ОСВІТИ»**

011 Освітні, педагогічні науки

Ми, що нижче підписалися, цим актом підтверджуємо, що протягом 2022–2023 років років на базі факультету східної і слов'янської філології Київського національного лінгвістичного університету здійснювалась апробація та впровадження результатів дисертаційного дослідження аспірантки кафедри педагогіки Моргун Олександри Олександрівни.

Розроблену методику формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, систему вправ для розвитку вмінь і навичок виявляти позитивну і негативну семантику фундаментальних китайських філософських категорій на трьох етапах, а саме: пізнавально-накопичувальний, практико-діяльнісний, продуктивно-творчий з індивідуальною підсистемою (ознайомлювальна, операційна, конструктивно-перекладацька). Підсистеми були присвячені ознайомленню зі змістом китайських фундаментальних філософських категорій і китайських чеснот; українським і китайським патріотичним творам для позааудиторного опрацювання; репрезентації художнього надбання Китаю й України: українські і китайські фольклорні твори, ліричні та прозаїчні твори (художньо-літературний екскурс); збагаченню словника студентів культурно-маркованою лексикою, фразеологічними одиницями;

ознайомленню з невербальними засобами комунікації, характерними для китайської спільноти тощо. Методичні рекомендації щодо формування лінгвокультурної компетентності майбутніх перекладачів китайської мови в умовах університетської освіти, які розроблені автором дисертаційного дослідження, використані під час навчальних дисциплін.

Матеріали дослідження знайшли своє відображення у факультативному спецпрактикумі «Основи лінгвокультурної компетентності перекладача китайської мови» який включає вправи, орієнтовані на професійну підготовку майбутніх перекладачів до міжкультурного спілкування. Вправи дозволяють специфікувати та моделювати типові ситуації майбутньої професійної діяльності в умовах іншомовного середовища, і таким чином відпрацьовувати і закріплювати набуті знання і розвинуті вміння в практичній діяльності. Розроблені вправи сприяють: тренуванню мовних та мовленнєвих дій із різною функціонально-стилістичною спрямованістю; розвитку вміння варіювати формами висловлювання та обирати певну модель поведінки відповідно до стандартів представників іномовного середовища; вирішенню типових культурних проблем, що виникають у процесі перекладу.

Отже, дослідження Моргун Олександри Олександрівни є практично значущим внеском, що підвищує ефективність освітнього процесу в університетських умовах. Вважаємо, що запропоновані авторкою дисертаційні розробки мають наукову та практичну значущість і сприяють підвищенню загального рівня володіння здобувачам вищої освіти китайською мовою.

Декан факультету
східної і слов'янської філології,
кандидат філологічних наук, професор

Сергій СОРОКІН